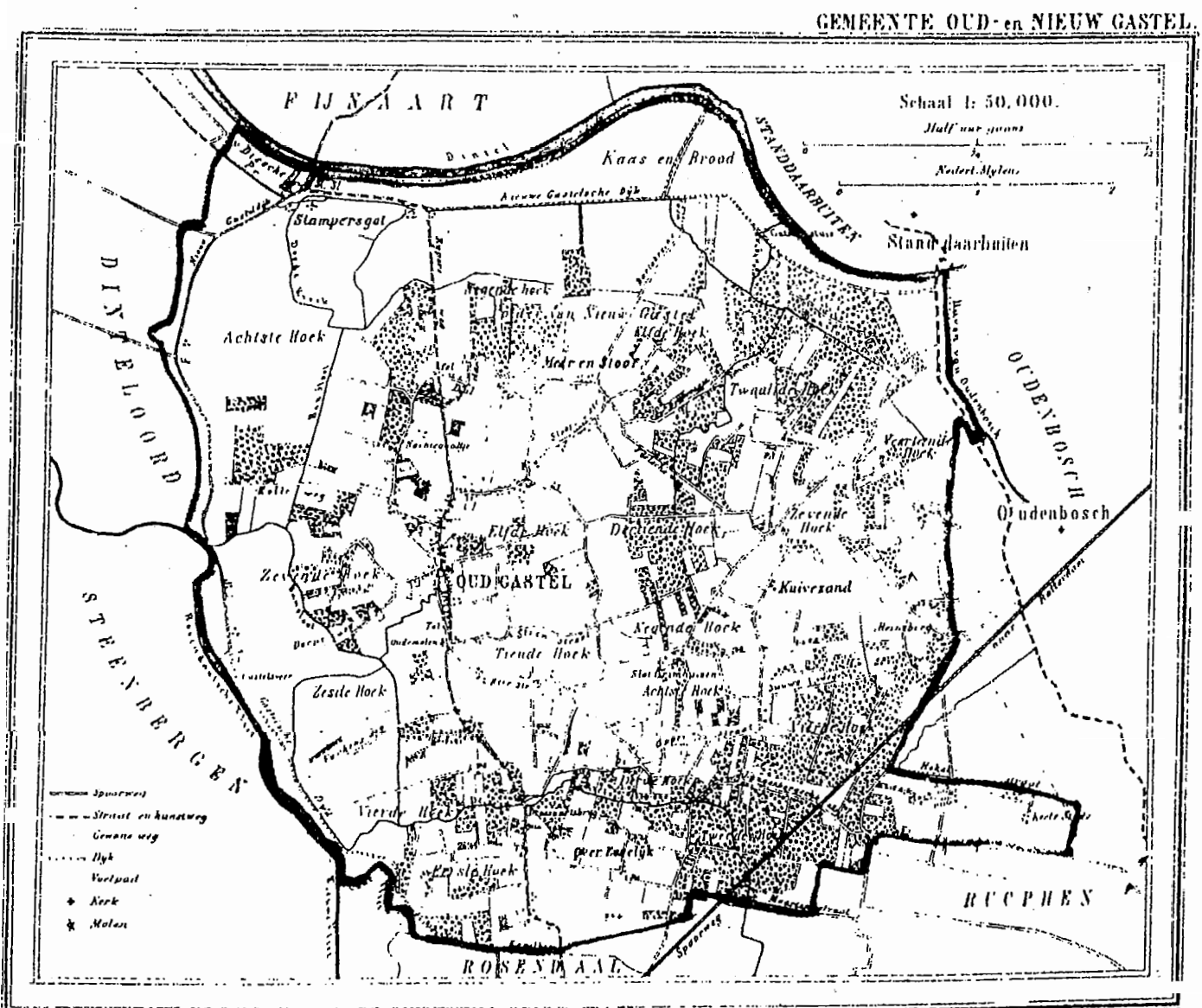

JAARBOEK

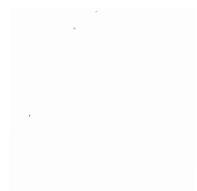
heemkundekring het land van gastel

1994

3312 Houders. 3250 Inwoners

INHOUDSOPGAVE

	blz.
Voorwoord.	3
Een roos in het stro	4
Oud, de duvel is oud!	
- Tien oudste Inwoners	37
- Interview met Dingeman van Wortel.	37
Het bestuur van de gemeente Oud en Nieuw Gastel.	45
Een 'stenen' verhaaltje.	60
Honderdjaar geleden 1894.	65
Het gebeurde in 1944	68
Oorlogsvluchtelingen en evacuees in Oud Gastel	81
Een Engelse oudstrijder en een Gastelse aanzichtkaart.	87
Uit 'Herinneringen' van broeder Theophile Nijman	90
Mijn bevrijding.	108
Een bevrijdingsfoto: een bewustwording na vijftig jaar	113
De Gastelse bevrijdingsfeesten in 1945	126
Uit het dagboek van een Gastelse oud-Indie-ganger.	137
Een onderzoek naar de belevenissen van Gastelse Indie-gangers.	147
Interessante jaartallen gemeente Oud en Nieuw Gastel	161
Gastelse kroniek van 1993.	163
Aktiviteitenkalender 1993-1994	169
Ledenlijst 'Het Land van Gastel' 1994.	174
Informatie heemkundekring 'Het Land van Gastel'.	176

COLOFON

Jaarboek 1994

Uitgavevan: Heemkundekring
Het Land van Gastel
Oud Gastel

Redactie: de heer P.F.A. Akkermans
de heer J. Laros
de heer F. van Merrienboer
de heer P. Peeters
de heer H. Zandbergen

Realisatie: *Blingschrift* Oud Gastel

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Foto's, voor zover de eigenaar niet is aangegeven, zijn uit het archief van Heemkundekring Het Land van Gastel.

VOORWOORD

 onze voorzitter, broeder Cornelius Deckers, heeft mij vanwege zijn ziekte gevraagd dit 11^e Jaarboek van onze Heemkundekring van een inleidend woord te voorzien. Op het moment dat ik dit schrijf (eind november) gaat het naar omstandigheden weer vrij goed met hem. Hij verzocht mij u te groeten en te bedanken voor de ondervonden belangstelling (met name de wenskaart ondertekend door alle aanwezigen tijdens onze ledenvergadering van 10 november jl. deed hem veel genoegen). Wij hopen hem weer spoedig in ons midden te hebben!

Het is toch met gepaste trots, dat ik het Jaarboek 1994 aan u presenteer. Ik weet niet hoe het u vergaat als vaste lezer van onze jaarlijkse publikaties, maar het is toch telkens weer een verrassing hoe onze redactiecommissie er steeds weer in slaagt een Jaarboek samen te stellen met boeiende onderwerpen van hoog kwaliteitsniveau. Ook dit exemplaar is weer een juweeltje geworden! Vanwege het succes van vorig jaar hebben we dan ook besloten een extra grote oplage te laten drukken.

Dit jaar was het 50 jaar geleden dat Oud Gastel bevrijd werd. Vanzelfsprekend treft u in dit Jaarboek daarom diverse oorlogsherinneringen aan. Persoonlijke herinneringen, van de heer Koevoets, en natuurlijk weer dagboek aantekeningen van broeder Theophile Nijman, een beschrijving van De Stoof in de oorlogstijd, en ook wordt stilgestaan bij de Indiegangers. De moeite waard zijn ook de notulen van het Oranjecomite uit 1945.

"Vaste" onderwerpen zijn er natuurlijk ook. Aandacht wordt besteed aan onze oudste inwoners, inclusief een interview met de heer Dingeman van Wortel. Ook ziet u beschrijvingen van het gebeurde in 1894 (100 jaar geleden), 1944 (50 jaar geleden) en in 1993. Speciale aandacht wordt gevraagd voor de Handboogschutterij en voor de stenen van het waterschap die onlangs aan de Heemkundekring geschonken zijn.

Namens het bestuur dank ik de redactiecommissie hartelijk voor het vele werk dat gemoeid was met de samenstelling van dit jaarboek. Ook mogen niet vergeten worden al die anderen die actief zijn binnen onze vereniging, zoals de werkers in het museum en onze reiscommissie, of, om een voorbeeld te noemen, de bijdrage die in de persoon van Kees Bus vanuit de Heemkundekring werd geleverd aan het bevrijdingscomité. Allemaal hartelijk bedankt!

Graag wens ik u veel plezier toe met het Jaarboek 1994, en tot ziens in "In de drie snoeken"!

ARIE HAASNOOT,
vice-voorzitter.

EEN ROOS IN HET STRO.

OVER HET SCHIETEN EN SCHUTTERIJEN IN GASTEL

De boog (handboog en later ook kruisboog) is als wapen al eeuwen oud. Het was het eerste schietwapen en werd gebruikt zowel bij de jacht om daarmee een prooi te verschalken voor het levensonderhoud, als wel een wapen in de strijd tegen een vijand. Het was geen gemakkelijk gereedschap en het vroeg veel oefening en aanleg of zoals in de statuten van een **handboog**-schutterij staat vermeld: het vereist een vaste hand en een scherp oog. Immers de gestrekte arm (meestal de linkse) waarmee de gespannen boog werd vastgehouden moest doodstil worden gehouden tijdens het richten en trillende zenuwen waren taboe. Het resultaat bij het schieten werd al spoedig vergeleken met de resultaten van anderen en later in de daartoe opgerichte clubs.

Deze clubs nu, deze georganiseerde schietgezelschappen of schutterijen kregen soms zelfs een functie in de maatschappij als burgerwacht, als een plaatselijk korps van geoefende burgers, die in tijd van oorlog of oproer of dreiging daartoe mede werden belast met de wacht en de handhaving van de orde. Hun wapen, de boog werd dan al spoedig vervangen door het meer effectieve schietwapen, het geweer, dat met kruit een **desa-**streuser effect sorteerde.

De eerste burgerwachten ontstonden in de eerste helft van de veertiende eeuw en werden gevormd uit de ambachtsgilden. De grondbeginselen van de Burgerwachten en de Schuttersgilden verschilden nauwelijks. De schuttersgilden richtten zich op het welzijn van de medemens en stonden in hoog aanzien bij de burgers. Door de ontwikkeling voor nieuwere en modernere wapens verminderde al spoedig de militaire betekenis van de schuttersgilden, maar ze bleven als ordebewakers, brandweerkorpsen of **erekorps** bij feesten.

Na 1648 verarmde Brabant letterlijk en figuurlijk, maar

ondanks achterstelling, werden hier de schutterijen heropgericht.

Na de komst van de Fransen (eind 18e eeuw) zijn wees vele gilden ten onder gegaan. De ambachtsgilden werden radicaal verboden. Van de schuttersgilden werden de bezittingen verbeurd verklaard en verkocht. Toch herstelden zij en hernamen hun activiteiten na de Franse tijd. (In Gastel in 1834.) In Brabant beleefden ze heropbloei.

In de jaren 1870-1890 was er een moeilijke tijd door chronisch tekort aan geldmiddelen. Maar ook die tijd ging voorbij. In deze 20e eeuw verenigden zij zich in de Brabantse Federatie van Schuttersgilden, die gezamenlijk feesten en wedstrijden organiseerden. Maar de leden verouderden en andere vormen van sport werden zware concurrenten.

De schutterijen dus herstelden zich, kozen een bestuur en kampten onderling en soms tegen andere clubs in een sportieve wedstrijd. Sommigen werden zeer oud, bestaan nog of weer. In de vorige eeuw ontstonden, op het platteland vooral, vele plaatselijke gezelschappen, die in onderling competitieverband hun zondagen en kermisdagen daarmee meer kleur gaven en zich daarmee een maatschappelijk en gezellig tijdverdrijf verschafften.

Een goed verloop van hun sport vroeg natuurlijk wel een organisatorische regeling en elke schutterij koos zich dan ook een bestuur of bestuurtje naargelang het aantal leden. En de besluiten die op democratische grondslag werden genomen werden dan soms schriftelijk vastgelegd. Ze kozen zich dan een voorzitter -of president- een secretaris, penningmeester etc. Maar administratief waren die goede dorpingen niet zo sterk en vele zaken werden wel besproken en afgesproken en zeker gehandhaafd, maar niet altijd werden ze zwart op wit vastgelegd. En soms zijn ze verloren geraakt. Iets wat we erg jammer vinden want we willen zo graag weten hoe het is begonnen en hoe het verder ging.

Daarom was het zo plezierig om onlangs een notulenboek hierover van 1883 en later in handen te krijgen, dat zorgvuldig door latere bestuursleden werd bewaard. Van de oudste Gastelse Schutterij had een van de laatste leden, namelijk de heer P. Melsen, nog de notulenboeken in zijn bezit, als mede gegevens over latere decennia, voldoende om de essentiële zaken te ontdekken, die kenmerkend waren voor zo'n vereniging.

En nog groter werd mijn verrassing toen bleek dat dit notulenboek begon met de 'STATUTEN DER VERENIGING HANDBOOGSCHUTTERIJ EENDRACHT MAAKT MACHT' gevestigd te Oud en Nieuw Gastel.

2

Statuten der Vereeniging:
Handboog'schutterij. "Een draecht maakt macht"
gevestigd te Oud- & nieuw Gassel

I Doel der vereeniging.

Artikel 1.

De vereeniging stelt zich ten doel de beoefening van
het schieten met den handboog, om zich te onderscheiden by de
behandeling van schietwerkstukken vvaardigheid, en teken-
heid, voor hand en oog, te verwerven, en voort aan de
leden een nuttig en aangename uitdaging te
verschaffen.

Hij draecht den naam: Handboog'schutterij, Een-
draecht maakt macht. en is gevestigd te Oud & nieuw
Gassel, Prov. Noord Brabant.

Wat stand gekonnen in den jare 1834 heeft hij
om opgebroken steeds voort bestaan, en wordt hij door
de statuten gevestigd van de beoefening der eerste op-
-richters verordonnd.

Artikel 2

II Van de Leden.

De vereeniging bestaat uit werkende en honoraire
Leden

Artikel 3

Werkende leden zijn die, welke aan de schiet-
oefeningen deelnemen.

Deze betalen geen Contributie.

De honoraire leden betalen een jaarlijksche Contributie
van "Drie gulden vyftig Cent." f 2.50

Art.

18 Niet in strijd mogen zijn met deze Statuten
Indien de commissen der vereeniging, de voorgaande
overtreffen het het loten Saldo voor het bestuur
zoo veel mogelijk eenigzins worden gemaakt,
zoodat de uitkeering van het Saldo kan geschieden
worden.

Art.

19 Het bestuur, de ereleden en alle andere
eigenaars van der vereeniging, zoo verende als
overende, zullen, zoo der onthouding worst-
binnen die maasden na de onthouding
publiek worden verkocht. Indien er aldaan bij
de liquidatie een lotig Saldo overblijft, zal dit
onderling worden verdeeld.

Art.

20 Het jaar der vereeniging wordt gerekend te begin-
nen den eenen Januarij tot Elftien December.

Slot bepaling

Bij het vast stellen van deze Statuten dienen
de tegevoerde bestuurs leden fungeren, met
in acht neming van Artikel 6.

Alles offgemacht en voortgesteld door
Lendrecht maant mocht. te Vred Gastel
in 1° Juli 1883.

G. J. Mastboom Voorzitter. 1879

J. van Tolst 1° Lendrecht 1879

J. Hack 2° Lendrecht - 1879

Temeer was deze ontdekking plezierig omdat er van de andere, ook verdwenen, schutterijen in Gastel en Stampersgat zeer, zeer weinig is bewaard gebleven. Want er waren enkele decennia geleden nog een achttal Gastelse schutterijen actief. Voor zover we kunnen achterhalen namelijk:

1. Amicitia, gevestigd: Het Groene Woud, Roosendaalse Baan
2. Broederlijke liefde, gevestigd: G. Mies, Meirstraat 5
3. Buitenlust, gevestigd: De Schans
4. Concordia florebit, gevestigd: In de Drie Snoeken, Dorpsstraat
5. De Heldenbroeders, gevestigd: 'Den bonten Os', Oudendijk
6. Eendracht maakt macht, gevestigd: 'Place de Meir', Meirstraat
7. Virtus in medio, gevestigd: Houtepen, Stoofstraat
8. Willem Tell, gevestigd: Cafe Bierbooms, Kuivezand.

De gezelschappen ontstonden in eigen buurtschap onder gelijk-geaarde mensen en uitsluitend mannen. En ze beoefenden een van de oudste sportsoorten in deze streek. Zo ontdekten we ook in de statuten en de notulen van 'Eendracht maakt macht' dat dit gezelschap reeds in 1834 werd opgericht. En is dat oprichtingsjaar toeval of houdt het verband met de toenmalige situatie in Brabant? De tiendaagse veldtocht (2-12 augustus 1831) was dus pas enkele jaren achter de rug en Koning Willem I was nog lang niet bereid afstand te doen van het zuidelijk deel van zijn koninkrijk, het juist gevormde België. Hij hield zijn troepen nog verschillende jaren gelegerd in Brabant. (Een geestig verhaal hierover lezen we in de Camera Obscura van Hildebrand: Het Noordbrabantse Meisje.) Het idee van een toen nodige burgerwacht in combinatie met een schutterij komt dan vanzelf op.

De genoemde statuten vormen nu het uitgangspunt voor dit verhaal en vooral de notulen zijn tekenend voor de sfeer en werkwijze van zo'n schutterij. En met de latere aantekeningen en gegevens uit deze eeuw is het mogelijk om een goed beeld ervan te schetsen.

Deze statuten en notulen zijn keurig geschreven in goed en foutloos Nederlands uit die tijd (1883-1903). De eerste scribent was de toenmalige gemeentesecretaris H. van Mechelen, uit een gekende Gastelse familie die drie gemeentesecretarissen heeft geleverd.

In artikel 3 lezen we bijvoorbeeld dat de leden geen contributie betaalden en later blijkt dat hun bijdragen bestaan uit boeten bij het niet-verschijnen op de wekelijkse, zondagse bijeenkomsten en de centen (letterlijk) die betaald moesten worden voor elke geschoten roos (elk schot dat de roos raakte)

van elke deelnemer in die wedstrijd. De 'honorair leden' (ere-leden) betaalden jaarlijks f 2/50. (het was er meestal maar één.)

Artikel 5 beschrijft de samenstelling van het bestuur: een Beschermer, een Voorzitter (later ook President genoemd), twee commissarissen en een secretaris. Deze was tevens penningmeester. Elk jaar moest het hele bestuur aftreden en bij de voorzitter berustten de archieven en de roerende eigendommen van de club. Hij had nogal wat macht, die voorzitter van toen: G.F.J. Mastboom. De commissarissen regelden de activiteiten en handhaafden de orde. Dat was nogal eens nodig. De secretaris-penningmeester zorgde voor de contributie, de boetegelden en de rozen-centen. En stond er letterlijk: 'Hij is gehouden in een journaal de ontvangsten en uitgaven op te tekenen, zonder witte vakken'. In de maand januari van elk jaar moest een algemene ledenvergadering worden gehouden, met bestuursverkiezing. Dit werd dan tevens de jaarlijkse feest-

dag, teerdag dus, waarop de gespaarde gelden werden verteerd middels een royaal feestmaal. Vele jaren hadden ze voldoende gespaard om er twee teeravonden van te maken, plus een derde avond, 'stertjesavond', waarop bier en worstebrood werd geserveerd.

Dan volgt in dit interessant cahier een ledenlijst of presentielijst van 1890 met 19 namen en N. van Mechelen als Beschermer, H. van Mechelen als secretaris en wonderlijk genoeg ondertekend door A. Mastboom als secretaris! En J.F. Franken als honorair lid. Ik heb de indruk dat elk lid zijn eigen naam c.q. handtekening heeft gezet en de jaartallen achter de naam het jaar van intrede betreft. vijfmaal het jaartal 1869 wijst er mijns inziens op dat er dat jaar iets bijzonders is gebeurd. Later blijkt dat toen de vereniging herspgericht is.

<i>Mastboom</i>	Beschermer	1869
<i>H. van Mechelen</i>	Secretaris	1870
<i>G. de den Honden</i>	Pen.	1869
<i>J. L. Knaap</i>		1869
<i>J. de Looij</i>		1870
<i>J. van der Boort</i>		1871
<i>H. van Nispen</i>		1874
<i>G. van Schooten</i>		1871
<i>J. W. Dijkstra</i>		1881
<i>C. van Nieuwen Boer</i>		1881
<i>J. Koster</i>		1881
<i>J. A. de Kromme</i>		1881
<i>J. A. van der Wal</i>		1881
<i>M. van Leeuwen</i>		1882
<i>H. de Groot</i>		1881
<i>Ant van der Wal</i>		1881
<i>C. J. van der Zee</i>		1881
<i>J. Franken</i>	Honorair lid	1880
<i>A. van der Boer</i>	Secretaris	1890

◀ LEDENLIJST VAN 1890

Wonderlijk genoeg volgt in dit cahier (dik dictaat-cahier met kartonnen omslag, waarover een dunne stof is getrokken en aan de binnenkant met lange draden vastgenaaid) de nieuwe Statuten van 1893. Dan volgt een verslag van een vergadering van 15 juli 1883.

6 Statuten der Vereeniging:
„Handboogschutterij „Eendracht maakt macht”
gevestigd te Gastel
sociëteit der vereeniging „Place de Meir”.

Zoals zij zijn vastgesteld in de algemeene Ver-
gadering van 1 juli 1883 en gewijzigd bij de alg-
meene Vergadering van 10 Februari 1893.

- artikel 1. De Vereeniging heeft tot
I Doel der Vereeniging. doel de beoefening van het schieten
met den handboog, om zich daar-
door bij de behandeling van schiet-
werkstukken, vaardigheden en scherps-
hoozen en om te verworven en voort-
aan de leden een nuttige en aangename
uitoefening te verschaffen.
Zij draagt den naam „Handboogschutterij
„Eendracht maakt macht” en is geves-
tigd te Oudenaken Gastel, prov. A.B.
Tot stand gekomen in den jaer 1834 heeft
zij onafgebroken steeds voortbestaan en
wordt zij door de Statuten geregeld aan
de beoefening der eerste spreekten voortaan.
II Van de Leden. art 2. De Vereeniging bestaat uit
werkende en honoraire leden.
art 3. Werkende leden zijn die welke

Willems-Hoorn

Willems-Hoorn

De Secretaris:

De Hoogzaken:

Officiële gemaakt en gereguleerd door
"Levering" markt macht de Staat
Der 11 Februari 1893.

Artikel 18.
Bepalingen en van alle andere
Hoeveelheid te maken en te
worden genomen, die het
noodig is te nemen, dat van de
gereguleering der Levensmiddelen
worden en de in hand daarvan
niet en niet mogen zijn met
deze statuten.
Artikel 19.
Indien de inkomsten van een
gemeente de uitgaven oversteekt,
dan dat het bedrag van de over-
blijfsel door de gemeentelijke
bestuur worden gemaakt, jaar
dat de uitbreiding van het
geen kan gevonden worden.
Artikel 20.
Het bedrag, de overblijfsel van
alle andere uitgaven van de
gemeente, die worden als
inverrekenbare reken, die het
overblijfsel wordt binnen drie
maanden na de afsluiting van
elk nieuw boekjaar. Indien er
aan de 15 Augustus van elke
jaars overblijfsel, dat de
gemeente worden verzeerd.
Artikel 21.
Het bedrag van de gemeentelijke
overblijfsel van de gemeentelijke
bestuur worden verzeerd.

De vernieuwde statuten zijn dus van 11 februari 1893. Hierin vervalt de titel van beschermheer en het woord 'voorzitter' wordt vervangen door 'President'. De verandering in artikel 6 is dat er slechts een deel van het bestuur elk jaar aftreedt. De president en de secretaris treden nu om de vier jaar pas af. Als ik hierover nadenk dan vermoed ik dat de leden, en vooral het bestuur dat telkens riskante herverkiezen (of niet!) van de voornaamste bestuursleden niet meer wilden riskeren. Dit risico wilden of durfden ze de vereniging niet aandoen. Het waren toen allebei een Mastboom, uit een vooraanstaande Gastelse familie.

De archieven en de roerende eigendommen berusten nu voortaan in het lokaal van de Societeit, dus Place de Meir, en niet meer bij de voorzitter. Ook in deze statuten wordt gesproken over een reglement en ook nu zal het batig saldo rentegevend worden belegd! Gezien de kleine saldi in die jaren is dit meer gunstige theorie dan werkelijkheid. En ook hier wordt gesproken dat bij opheffing van de vereniging alle eigendommen, inclusief het Vaandel en eretekens publiekelijk bij opbod worden verkocht. De opbrengst wordt dan onder de leden verdeeld. Deze statuten zijn van 10 februari 1893 en ondertekend door voorzitter G.P.J. Mastboom en secretaris A.G.J. Mastboom.

Het eerste vergaderverslag is van 15 juli 1883, dus 14 dagen na de datum van de eerste statuten. Een saillant hoofdpunt is het voorstel om voor 6 gulden per roede een stuk grond te kopen om daarop een huisje te bouwen. (Dat is f 2,40 per m².) In een gevoelvol verslag staat dat er een plaatsgenoot is die door 'een bekend gebrek overal wordt afgewezen en nergens een enkel plaatsje vindt waar hij zich kan neerzetten, zodat met de wanhoop tot gezelschap de straat zijn huis geworden is. Hij is verstoken van het hoogstnodige en verkeert deze ongelukkige op zestigjarige leeftijd zonder huisvesting die iedereen met diepe weemoed ontroerd. Die ongelukkige mens, vrienden, is Jan de Meulder, koperslager en oud-burger van onze gemeente.'

Als deze oratie, uitgesproken door de voorzitter, niet welgemeend was zouden wij het sentimenteel en overdreven beschouwen. Deze Jan de Meulder, de Gastelse loteling die in 1815 ongeveer moet zijn teruggekomen van de veldtocht naar Rusland met het Franse leger. Het voorstel van het bestuur werd met algemene stemmen aangenomen en ze zouden gezamenlijk dit huis bouwen. De leden konden dit onderling best aan.

Algemeene Vergadering 15 Juli 1883

De Voorz. leest de vergadering.

Eensde ten behoeve van de behandeling: Voorstel om gronden te koop en een
huis te bouwen.

De Voorz. meent het woord om de aangelegingen het doel van
een zoo wonderlijk als reukig, eenzaam voorstel te laten
doorkomen.

De Elders de gesetenen en van Middelste Dwingt om
een beroep te doen op de Middelste Dwingt van Landrecht
Leden ten behoeve van een Pinturgedant om Middelste
die door een zamenloop van omstandigheden zoo in, al
buitens hem, in de grootste ellende vervallen is.

Verstoken van het hoogst noodige
verkeert een ongelukkig op vestigings tijde
zonder huisvesting, in een toestand, waarvan het
gericht ons allen met dreigende overmoed vervult,
en die dreigen de hulp noodzakelijk maakt.

Te meer, omdat hem met zijn schaarsche woning
een werkplaats, waarvan alle nut is benomen
om in zijn levens onderhoud te voorzien en te beter
brood te verdienen.

Die ongelukkigste man is
is de Meester Kopersloper oud Burger onzer
Gemeente. (2 Juli 1843 +)

Te verhoef heeft de man elders onderkomen
gesocht.

Om een bekend gebrek veroorzaakt overal afgevoerd
en vindt hy nergens een enkel plaatsje waar

Uit mondelinge overleving heb ik later vernomen dat de leden van 'Eendracht maakt macht' het inderdaad hebben gepresteerd om die grond aan te kopen en dat huis hebben gebouwd. Er zaten nogal wat ambachtsmensen in dit gezelschap en in een paar dagen hebben ze het geklaard en volgens mijn zegsman in één dag. Maar dit lijkt me niet plausibel. Deze eerste notulen zijn ondertekend door secretaris H. van Mechelen en voorzitter G. Mastboom.

Het volgende verslag was van de zogenaamde 'comparitie-avond'. Ook een sterk traditioneel gebonden bijeenkomst aan het einde van het jaar. Daarin werd voornamelijk besloten wanneer en hoe het jaarlijkse teerfeest zou worden gehouden in de daarop volgende maand januari. Met de jaarvergadering. En dit zien we dan elk jaar terugkomen. Ditmaal op 13 november 1883 legde het bestuur verantwoording af over het financieel beleid en voornamelijk nu betreffende de aankoop van de grond en het gebouwde huis. De grond werd gekocht van P. Bus ter grootte van 105 ca voor de somma van f 35,00 en dus f 3,00 per m². De koopakte werd gratis opgemaakt door de beschermheer N. van Mechelen. Alle registratienummers van de akte en de grond werden nauwkeurig vermeld in de notulen. Tevens was er een collecte gehouden die naast de toegezegde materialen de som opbracht van f 125,58. Met de totale kosten van f 177,62 min de ontvangsten was er dus een tekort van ongeveer 50 gulden. Dit nu werd geleend van de voorzitter tegen 5 procent. Deze hele actie moet wel indruk hebben gemaakt in de goeie gemeente van Gastel van toen. Het huis moet gestaan hebben aan de oostzijde van de Rijpersweg in de voorste helft.

Dan wordt er op deze vergadering ook nog besloten om in 1884 een concours te organiseren, want de club bestond dan 50 jaar. Het moest groots worden uiteraard. Want schrijft de secretaris: 'Het feit waardoor ons gezelschap in de loop van het jaar zich tot het voornaamste van de gemeente wist te maken, is welsprekend genoeg om alle uitweiding over levenskracht en toenemende bloei overbodig te maken'. Ze waren wèl trots op hun prestatie!

In 1883 hadden ze meegedaan aan twee concoursen, zonder gunstig gevolg, schrijft de secretaris eerlijk. Maar hij hoopt dat onze schutters de moed niet zullen verliezen dat ze ijverig zullen oefenen om artikel 1 van de Statuten niet te schande te maken. Ze besluiten tenslotte om twee dagen te teren in januari aanstaande en op Tweede Pinksterdag in 1884 zal het concaurs gehouden worden. Er zal worden onderhandeld met de andere schutterijen, met de waard van het clublokaal (Van Aalst), met de burgerlijke en geestelijke overheden. Burgemeester was toen C.F.C. de Bie.

Op de algemene ledenvergadering van 15 januari 1884 worden de financiën geregeld met f 5,00 van honorair lid: J.F. Franken. Er is een batig saldo van f 15/12 en dat wordt bestemd voor het te houden concours. Het stond in de statuten en dus werd het bestuur ge- en herkozen, bij acclamatie. Als ere-voorzitter wordt benoemd A.J. Blankers. Hij schonk f 10,00 voor het concours. Die Blankers woonde toen Dorpsstraat 7, nu oud-gemeentehuis. Hij had dit geerfd van J.J. van Sprangh, de stichter van het St. Jozefgesticht. Ook de waard zegde zijn medewerking toe om het hele concours voor gezamenlijke rekening te nemen. Het concours wordt dan grondig voorbereid. Er wordt onder andere geld uitgetrokken en prijs gevraagd bij P. Cranen (nu Kerkstraat 4), goud en zilversmid -en een bekend muziekdirigent- een zilvergulde medaille voor het zestal schutters met de meeste punten. Een idem voor het zestal met de meeste rozen. Een zilveren medaille voor de meeste persoonlijke rozen en een voor de verstkomende. Dit alles zou f 27/21 gaan kosten. Bovendien werd nog een kruis uitgelooft voor de komende harmonie.

De statuten worden aangepast w.b. de aanneming van nieuwe leden. Voortaan kan dat driemaal per jaar: bij het openen van de doel op Tweede Paasdag, de eerste zondag in juli en op comparitie-avond. Als nieuw lid wordt aangenomen P. Peeters, dit op voordracht van broer Jan Peeters.

Het schietconcours werd dus gehouden op 2 juni 1884, Tweede Pinksterdag en het werd een groot succes. Het financieel verslag was daags erna al gereed: ontvangsten f 62,20 plus f 105,00 van de heer Blankers voor planken. Uitgaven f 547,80. Van het batig saldo ging een vat bier naar de Harmonie en de Erewacht. De rest ging, na wat protesten van enkele leden, naar de kastelein.

Op de algemene ledenvergadering van 21 januari is er iets aan de hand. Er is slechts een batig saldo van f 1/75 en dat inclusief de gift van Blankers. Mastboom krijgt f 2,50 rente voor zijn geldlening. Hoewel alle leden namelijk 21 aanwezig waren, kreeg bij de herverkiezing de President slechts 13 stemmen. Tot secretaris werd gekozen P. Luijten (en dus niet H. van Mechelen). Van Mechelen maakte nog wel het verslag ervan en zet onder zijn handtekening: afgetreden!

En dan volgt in jaren geen verslag....! Blijkbaar noteerde de nieuwe secretaris niets of er werden geen vergaderingen belegd, maar dat denk ik toch van wel. Want later bleek dat de Voorzitter aanbleef.

Pas op 29 januari 1893 volgt een lang artikel van

A.G.J. Mastboom, in de functie van secretaris, met als titel: 'Een woord vooraf'. Hij begint met de toepasselijke spreuk: De boog kan niet altijd gespannen staan en doelt daarbij op de afgelopen 8 jaren, die nergens vermeld worden. Hij schrijft ondermeer: dat het algemeen bekend is dat 'ons gezelschap vanaf 1862 tot 1869 heeft gesluimerd en daarna fris te voorschijn is getreden'. Dit was dus meer gebeurd, bedoelt hij. Zo hebben ook de secretarissen zich rust gegund, 8 jaren! Er zijn er dus meer dan één geweest en dat wisselen van de wacht van deze heren bevorderde niet het regelmatig noteren van de activiteiten. Hij vertelt dan verder dat de heer Van Mechelen op de vergadering van 21 januari 1885 niet meer werd herkozen, onverdiend. Hij heeft daarmee eervol afscheid genomen. En zijn opvolger P. Luijten heeft de notulen zeer zorgvuldig bewaard, het boek is ongeschonden en onveranderd gebleven en dat niet alleen, zelfs niet één letter heeft het maagdelijk papier bezoedeld, schrijft hij niet zonder spot.

Toch ia er wel wat gebeurd, deze acht jaren. Het schieten is doorgegaan en verschillende nieuwe leden zijn toegetreden namelijk W. Bernaerts, P. Peeters, W. Slooters, P. Mastboom, Jan Franken, H. Grollenberg, S. van Dieten, A. v.d. Put, Ant. Mastboom, M. Vrolijk en H. Gerstin. Uitgetreden leden: A. Looijen, P. Mastboom, J. van Kalmthout en J.F. Franken, honorair lid. Er werd door de club ook nog een vliegerwedstrijd georganiseerd. Het behoorde wal niet tot hun directe taak, maar het verschaftte toch veel genoeg aan de Gastelse jeugd. Hij wijst ook nog op het jaar 1869, waarop de schutterij werd heropgericht of nieuw leven ingeblazen. De ledenlijst van 1890 vermeldt vijf namen waarachter het jaartal 1869 is geplaatst. Zij waren vermoedelijk betrokken bij de heropstanding. (Zie ledenlijst van 1890 op blz. 9)

De vereniging mocht zich verheugen in de algemene achting van de ingezetenen van Gastel en ze beleefden vele gezellige dagen. Maar ook minder leuke. Hun lid P. Mulders werd op 2 juli 1892 begraven, daarbij begeleid door het hele gezelschap met omfloerst vaandel. Dit was een oud ritueel en een soort verplichting tegenover de overleden leden. Ook in de dertiger jaren van deze eeuw kwam dit nog voor.

Zonder vaandel, maar wel begeleid werd de gunsteling en pachter Jan de Meulder, op zijn laatste tocht. Hij was overleden op 1 januari 1893. Het logisch gevolg hiervan was dat hun huis in de Rijpersweg vrij kwam en op voorstel van het bestuur werden enkele verbeteringen aangebracht: een put gegraven en een bakoven aangebouwd. Ze besloten het pand te blijven verhuren en de kosten van de bouwerij ad f 50,00 werd weer door de voorzitter geleend tegen 5 procent. Dit nu bleek

Later niet nodig, want de erfenis van De Meulder bracht bijna voldoende in kas namelijk f 39,50.

Uit dit 'Een woord vooraf' blijkt derhalve dat A.G.J. Mastboom secretaris was geworden en het notuleren van H. van Mechelen voortzet.

Op de eerste vergadering na die 'rustperiode' was het bestuur weer compleet. G.F.J. Mastboom wordt herkozen als President, A.G.J. Mastboom wordt secretaris, W. Bernaerts eerste commissaris, J. van Aalst tweede commissaris, P. Peeters, tweede secretaris. In dit verslag wordt ook vermeld dat J. Hack als secretaris niets had genoteerd in jaren! In deze vergadering werd ook besloten de Statuten te herzien en dit gebeurde per 11 februari 1893. Er waren nu 28 Leden. Na de verbouwing aan hun huis werd het verhuurd aan Geert Rockx voor f 0,60 per week.

In december 1894 was er een 'revolutionair' agendapunt. Er was een voorstel van Michiel van Leest om Place de Mier te verlaten en te verhuizen naar het cafe van Nic. van Mechelen, noordhoek Markt-Dreef. Deze Van Mechelen was ook lid, maar het werd verworpen met 14 tegen 7 stemmen. Er was ondertussen een nieuwe kastelein gekomen in Place de Meir. Het pand werd door de eigenaar Van Aalst verkocht aan C. Aarsen en die mocht de e.v. teerp partij al meemaken. Het voorstel van Jan Peeters om de Comparitie-avond op een vaste dag te stellen werd aangenomen. Het werd de tweede dinsdag in december.

De nieuwe secretaris schrijft voortaan elk jaar een jaarverslag. Hij vermeldt hierin ondermeer dat er in 1894 het 25-jarig bestaan werd gevierd. Hij doelt daarbij op de her oprichting van 1869 na een reeds door hem vermelde 'sluimering' van 1862 tot 1869. En de vijf zilveren jubilarissen worden gefeteerd: C. den Ronden, Nic. van Mechelen, Jan Hack, H. van Nispen en Jan Knaap. Op 17 juli en 'nooit werd zulk een feest onder ons gevierd'! De leden hadden een grootse versiering aangebracht in het clublokaal. Ze trok aller aandacht en 'deed ons gezelschap kennen als de eerste onder haar zusters'. Er was een rijtoer en een prijsverschieting en vuurwerk. De jubilarissen kregen een prachtige 'fotografie en groupe' van de medeleden, vervaardigd door Jac. Franken.

In het nieuwe reglement (dat nergens te vinden is) werd gewijzigd dat nieuwe aspirant-leden 18 jaar oud moeten zijn om voorgedragen te worden. Blijkbaar was er een Jan Mastboom, zoon van P. Mastboom en wonende tegenover de kerk als kandidaat aangemeld. Maar deze Jan kon de bijeenkomsten niet

bijwonen omdat hij ter voltooiing van zijn opvoeding naar het kostschool was gestuurd, iets wat zich onder de leden van E.M.M. nog nooit had voorgedaan, schrijft de secretaris, niet zonder trots. Hij onderstreept zelfs de regel.

Bij de jaarlijkse herverkiezing ontmoeten we in de notulen voor het eerst een soort folkloristisch verschijnsel. Iemand stelt dan voor om een en ander bij acclamatie te doen. Maar Jan Peeters en Willem Slooters zijn hiertegen 'en hunne stemmen weergalmen door het lokaal, hetgeen de leden moet verkondigen dat zij hiertegen sterk protesteren', schrijft de secretaris niet zonder humor. Bij de nu schriftelijke stemming blijken ze toch allen royaal te zijn herkozen en ze krijgen de gebruikelijke luidruchtige ovatie. 'Hiermede is de kans van J. Peeters en W. Slooters om in het bestuur te komen weer voor een vol jaar verdwenen', aldus de secretaris in zijn verslag.

Dat luidruchtige protesteren blijkt een soort spelletje te zijn dat er bij hoort. Ze hebben niets tegen de zittende bestuursleden, maar ze willen ze wel een beetje in spanning laten zitten. Later krijgt de protesterende groep, oppositie zouden we kunnen zeggen, zelfs een naam en we zien dit verschijnsel nog steeds in de dertiger en veertiger jaren van 1900.

De voorzitter blijkt nu 25 jaar lid te zijn en duidelijk wordt hem verteld dat ze een traktatie verwachten. En Jan van Aalst komt bij rondvraag met het verzoek om vrijstelling van de boeten. Hij krijgt niet eens antwoord, zo werkte dat!

Het batig saldo op het einde van het jaar wordt steeds bestemd om in januari er van te teren. Ook de schuld op het huurhuis wordt dan deels afgelost.

Het jaarverslag over 1895 vermeld extra het jubileum van de president G.F.J. Mastboom. Hij werd per rijtuig afgehaald en via een rijtoer door het dorp naar het clublokaal gereden, waar een ellenlang lied voor hem werd gezongen, een speciale verschiëting en een luisterrijk diner volgde. Het moet op die dag, 10 september, abnormaal warm zijn geweest, Het werd speciaal vermeld. Het 'tegenfeest' dat wil zeggen aangeboden aan de jubilaris was op 17 september. In dit verslag wordt de naam genoemd van de protestgroep namelijk 'oeteldonk'. Want deze groep manifesteerde zich via een extra geschenk aan de jubilaris namelijk een zilveren sigarenpijp en twee zilver gemonteerde wijnkurken. Dan schrijft de secretaris: Het valt niet te ontkennen dat dit kleine geschenk onze President aangenaam aandeed, hetgeen voorzeker zijn oorzaak moet vinden, dat hij van Oeteldonk nog nooit iets goed gezien had, en het

dus ook thans niet verwachtte. Prompt na het voorlezen van dit jaar verslag protesteert Jan Sloopers tegen deze alinea over Oeteldonk. De voorzitter belooft rectificatie als Jan kan aantonen dat Oeteldonk ooit iets goeds tot stand heeft gebracht. Jan kan dat niet dus blijft het erin! Ik vermeld dit hier als een folkloristisch verschijnsel, maar er kunnen natuurlijk ook andere zaken meegespeeld hebben in de kleine gemeenschap als *Gastel* toen nog was.

Financieel was 1895 geen gunstig jaar: ze kwamen f 15,70 tekort en kastelein *Aarsen* zal het voorschieten. Als dan voorgesteld wordt het bestuur bij acclamatie te herbenoemen wordt dit direct aangenomen. Een zeldzaam geval, zelfs Jan Peeters gaat accoord. Een daverende ovatie is hun loon.

In december 1896 is er nog een hypotheekschuld van f 35/00. Jan Peeters stelt voor om de huurder van het huis een *extra-tje* te bezorgen, wat wordt aangenomen. Maar ook werd kritiek geleverd op de lengte van de worst in het worstebrood, dat traditiegetrouw op comparitie-avond werd geserveerd. Op geestige wijze beschrijft de secretaris dit euvel en wil dit tekort aan eiwitten en vetten wetenschappelijk laten onderzoeken. Na de jaarvergadering gaat Oeteldonk, de stoute oppositiepartij nog ergens anders eten en dat wordt *nachtwerk* met een luidruchtige dwaaltocht door *Gastel*. Hoewel dit niet bij de vergadering hoort, vermeldt de secretaris dit toch in de betreffende notulen. Hieruit blijkt dat mijns inziens een groepje notoire leden graag extra doorfeestte en dat daarmee soms een ander beeld door de club werd getoond dan in de notulen te lezen stond. Ook enkele decennia later zal dit feit zich nog voordoen.

Over 1896 verschijnt weer een knap jaarverslag. Er waren geen *bijzondere* feesten of jubilea, maar er werd wel regelmatig geschoten en elke zondag geoefend. Ze maakten flinke vorderingen. Toch filosofeert de secretaris over de teruggang van de prestatie van de oudere leden, als gevolg van hun leeftijd. Als belangrijk punt wordt vermeld dat de '*voorzitter*' en de oprichter van Oeteldonk in het huwelijk is getreden en zich elders heeft gevestigd. '*Maar geheimzinnig als de nacht weet men niet met zekerheid wie als zijn opvolger in een of andere sombere vergadering is aangewezen.*' Aldus de secretaris. Hij spreekt over de Oeteldonkers als parasieten, die soms een taai leven hebben. Hij hoopt dat ze wegwijnen. Aldus dramatiseert de schrijver deze activiteiten van de oppositie. Een nieuw lid meldt zich: *Antoon Peeters*. Er zijn nu 30 leden.

Op de notulen van 20 januari zijn geen aanmerkingen, alleen een zacht gestommel, '*ze durven niet te opposeren aangezien ze*

wel overtuigd zijn dat er niets dan de waarheid in de notulen staat'. Zou de secretaris zoveel overwicht hebben dat de tegenspraak afgeremd wordt? Zo verlegen waren de leden toch ook weer niet.

Een typerend verslag vond ik over de jaarvergadering van 20 januari 1897. Secretaris schrijft hierin ondermeer: 'Donkere wolken pakken zich samen over Eendracht Maakt Macht. Eenige oogenblikken heerscht er een diepe stilte, doch het was de stilte die de storm voorafgaat. Als een bliksemflits die op deze dag van toorn ons gezelschap trof moet vermeld worden de mededeling van het Lid Jan Peeters dat zijn ed. broeder, de verdienstelijke tweede secretaris niet meer in aanmerking wenschte te komen voor die betrekking. Jammer dat hij niet tegenwoordig was, dan tenminste was er nog kans geweest hem te overreden ten einde hem terug te brengen van zijn maar al te haastig genomen besluit. Als vreeselijke donderslag, die hierop volgde en die ons gezelschap op zijn grondvesten deed dreunen dient het treurige feit te worden vermeld dat er vanuit Oeteldonk plannen worden beraamd om onze meest geachte vice-president te doen vallen. De verkiezingsmanoeuvres waren bepaald beneden alle kritiek, doch hadden helaas maar al te veel succes. Tot stemming overgaand werd tot vice-president gekozen het lid Nicolaas van Mechelen. Als een onzer oudste leden en mede oprichter had hij nimmer zo iets beleefd, daarom stond hij ook aanstonds op en de vele verdiensten van zijn voorganger in herinnering brengend, verklaarde hij niet als diens opvolger te durven optreden. Er moest dus weer tot stemming te worden overgegaan en ziet de billijkheid komt tot haar recht en wederom kiest onze vereniging haar oude vice-president. Zij wenst hem zo in ere te herstellen. Maar het was hem te zwaar geworden, geheel vrijwillig bedankte hij voor deze betrekking. Een waardig einde voor een waardige vice-president.' Aldus de secretaris. Uitslag van de stemming was nu: President: G.F.J. Mastboom, Secretaris: A.G.J. Mastboom, Vice-president: J.W. Peeters, eerste Commissaris: W. Bernaerts, tweede Commissaris Jac. van Aalst, tweede Secretaris: W.A. Slooters. Dus voorzitter en secretaris zijn voor vier jaar herkozen, de anderen voor den jaar.

Ik heb dit verslag extra en soms letterlijk vermeld omdat deze vergadering zo goed de sfeer weergeeft, die decennia lang in dit gezelschap heerste: onderlinge vriendschap die zo sterk was dat ze plaagstoten als afwijzen bij verkiezing kon accepteren. Een tweede stemming bewees dat het voornamelijk plagerijen waren. Ditzelfde verschijnsel constateerde ik een veertigtal jaren later, waarbij een soortgelijk spel werd gespeeld. Mogelijk is dat de beide Mastbomen, voorzitter en secretaris, een regulerende invloed hadden tegen echts

excessen. Want nogmaals het waren geen doetjes, die leden.

In het jaarverslag over 1897 lees ik dat de schutterijen concurrentie begonnen te krijgen van andere sportsoorten zoals fietsen, bijvoorbeeld E.M.M. nog niet, schrijft hij en over voetbal lees ik nog niets! De secretaris is verheugd dat de 'hoofdman' van Oeteldonk een zeer voorname plaats inneemt in het bestuur: Vice-voorzitter J.W. Peeters. Hij kan als bestuurslid dus 'korte doch krachtige wenken geven aan de sectie die het daglicht schuwt'.

Dan komt de heuglijke mededeling dat de Secretaris is benoemd tot Burgemeester van Oud en Nieuw Gastel. Hij, de secretaris -en toekomstig burgemeester- schrijft dan: zeker heeft onze geeerbiedigde koningin de fout van haar Gemaal Koning Willem III, willen herstellen, die indertijd weigerde ons gezelschap koninklijk te verklaren. Door uit ons ledental, de hoogst geplaatste ambtenaar dezer Gemeente te kiezen heeft Hare Majesteit Koningin Emma getoond Eendracht Maakt Macht wel te kennen en hare verdiensten te waarderen. Mogelijk komt koninklijk voor ons gezelschap van zelfs! Dit klinkt nogal pretentieus, dacht ik, maar gezien de tijd en de verhouding toen, gebruikelijk.

Bij gelegenheid van de installatie van A.G.J. Mastboom werd door de schutterij ter zijner eer een grote ereboog gebouwd in de omgeving van zijn huis en niet ver van Place de Meir. Ook daarover vinden we in de notulen weer een verhaal. De foto die werd gemaakt van deze ereboog was blijkbaar deerlijk mislukt. Ze werd in het gezelschap zelfs uitgelachen. Het leek wel een 'slappe janus' en zo staat het dan ook in de notulen. Daarom maakte Jacq. Franken er een tekening van. De erepoort kostte nogal veel en ze moesten er geld voor lenen.

Ene Jan Smoor kwam in het bestuur in plaats van P. Luijten. Het jaarlijks ritueel van de herverkiezing (soms) werd weer gekleurd door grapjes. Bijvoorbeeld werden de gekozen persoon soms aangeduid met een onbekende bijnaam. Een ander folkloristisch bravourstukje werd ook in de notulen vermeld. Er was namelijk in de club een gymnastiekspelletje ontstaan middels de zogenaamde 'appelzoldertjes', die boven de bedsteedeurtjes hingen. (In het cafelokaal stond een beschot.) En die dienden als rekstok. Het staat niet in de notulen, maar ik heb later horen vertellen van een tijdgenoot, dat de gymnast-leden met de rug tegen de bedsteedeurtjes gingen staan, de handen vastklampen aan de rand van de openstaande bovendeurten en dan de benen in de ruimte van de zoldertjes schoven. Een logisch en sportieve oefening, maar het kostte wel eens wat kleerscheuren. De appelzoldertjes hadden in die jaren een

zekere faam verworven daarmee en ze waren onmisbaar in een goed societeitslokaal schrijft de secretaris. Na afloop werden nog meer gym-spelletjes gedaan en er werden nog zaken gedaan 'die het daglicht niet mochten zien¹. Ja, het was wel een ruig feestje af en toe. Dit verslag was ondertekend door J.W. Peeters als vice-president. President Mastboom was nogal eens ziek in de maanden. Hij overleed maart 1899. Een grafkrans van f 13,69 staat op de rekening en hij werd met omfloerst vaandel begeleid naar het kerkhof. Op de jaarvergadering van 17 januari 1900 werd hij herdacht als de 'hoofdman die dit 17 jaar had gedaan¹. Dus vanaf 1882. Hieruit maak ik op dat vanaf zijn komst weer notulen werden gemaakt, eerst door H. van Mechelen. Hij werd herdacht als de man die de vrede bewaarde,

Op de jaarvergadering van 17 januari 1900 werd een nieuwe president gekozen en wel de secretaris A.G.J. Mastboom met 22 van de 25 stemmen. De nieuwe secretaris werd W. Slooters met 10 stemmen. deze notulen zijn gesohreven en ondertekend door A. Mastboom, de president alsook het verslag van 10 december 1900 en mede-ondertekend door W. Slooters.

In zijn jaarverslag, waarin de prestaties van de schutters gunstig wordt genoemd, vermeldt de schrijver (A.M.) de oproep van de Regering om 'weerbaarheidskorpsen' te vormen. Dit naar het voorbeeld van de Transvaalse Boeren om daarmee een strijdbaar volk te krijgen. Het bleef theorie. Maar het schieten ging door en op een concours in Beek werd zelfs een erepalm behaald.

Op de feestavond waren er moeilijkheden met de geplande vismaaltijd en die vis werd later teruggevonden gebraden en al in een huis nabij het 'sluiske' (nu hoek Kerkstraat-Beemd). Bij het huurhuisje in de Rijpersweg werd nog een stukje grond gekocht van P. Bus. Het geld werd weer geleend van de President en de huur werd opgetrokken van f 0,60 naar f 0,70 per week.

Een tragisch bericht staat in het jaarverslag over 1902. In dat jaar stierf de hospes Jan van Aalst, tevens beschermheer. Het verlies werd nog verzwaard door de omstandigheden waaronder het plaatsvond. Wat er precies is gebeurd is niet te achterhalen, maar hij schrijft: moest hij in de passiespelen van Oberammergau optreden, de judasrol was zijn deel. Twee nieuwe leden melden zich: M. van Nispen en M. Bernaerts.

Het laatste verslag gaat over de comparitie-avond op december 1903 waarin enkele merkwaardige feiten worden vermeld: overleden Jac. van Aalst, 'het oude vissertje', nieuwe Leden:

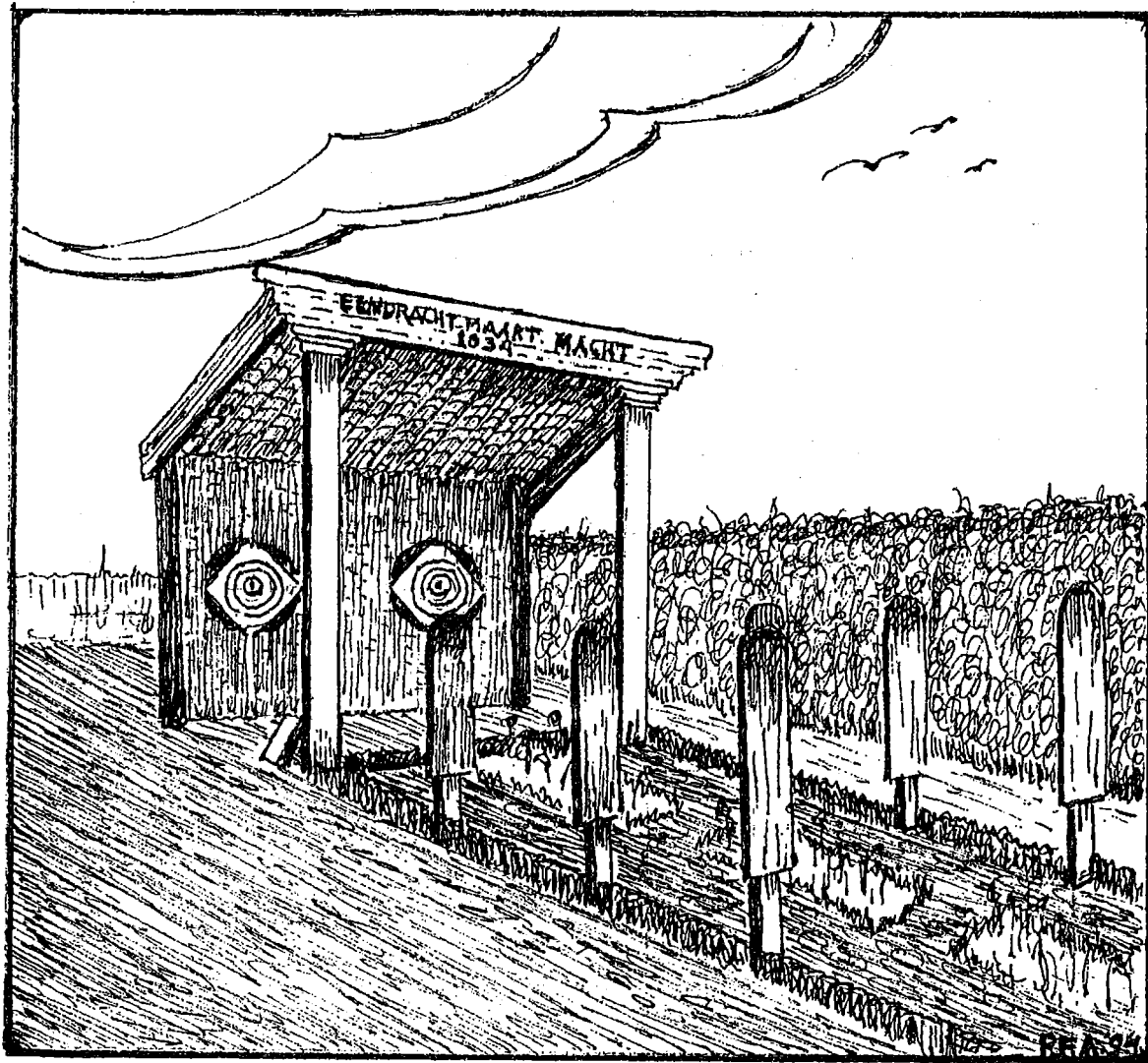
August Meijers (schoolmeester in Stampersgat) en J.A. van Sprundel ook uit Stampersgat. Twee zilveren jubilarissen namelijk Jan Peeters en H. van Mechelen. Ondertekend A.G.J. Mastboom (was de President). Geen handtekening van de Secretaris (was J.W. Slooters).

En dan wordt het stil, dan volgen geen verslagen meer in dit notulenboek. De secretaris laat het afweten en ik kan me voorstellen dat de President als burgemeester geen tijd meer vond om nog als secretaris te fungeren.

De jaarvergaderingen die dus nogal eens rumoerig verliepen werden altijd opgeluisterd door vingen. De club had een eigen zangbundel: 'Liederenbundel voor de Leden van Handboogschutterij <Eendracht> uit Oud Gastel' aldus op het titelblad. Het was gedrukt bij J. van Poll-Suykerbuyk te Roosendaal en bevatte 23 nummers. Het eerste was: Wien Neerlands bloed en het tweede was het bondslied van de club zelf: Lied Schutterij Eendracht met 5 coupletten van 6 regels en de melodie was Der Wacht am Rhein. Het was echt een melodie om lekker uit te halen en dat deden ze dan ook bij het obligate zingen ervan. De eerste twee regels ervan 'Er klinkt een lied vol kracht en moed, dat het hart van vreugde kloppen doet!' De tekst is naar de geest van de tijd nogal bombastisch, maar het was dus wel een lied om uit volle borst mee te zingen! Van de andere liederen zijn mij slechts enkele bekend, die werden in de jaren van 1930 nog gezongen zoals 'Zigeunerlied', Gij, jij ligt mij aan 't hart Kaatje kom aan, een Amsterdam liedje, een Zouavenlied en een meer of minder anti-semitisch 'Levi Zadoc'. Het is een vreemde bundel. Uitgave jaar is niet vermeld, maar ze lijkt me van vóór 1900. Ik vermoed dat vele liedjes werden gezongen door toen optredende cabaretiers.

Het wekelijkse schieten ging volgens een vast protocol. Om half vier des zondags kwamen de meeste leden bij elkaar in Place de Meir, ze gingen naar de huiskeuken en pakten daar hun eigen boog (was eigen bezit) uit het grote wandrek tegen de muur en hun pijl uit de blikken pijlenkoker. Dan naar de doel. Dat was een langwerpige stuk tuin. Aan het begin ervan en aan het einde stond een met pannen overdekt bouwsel, dat aan de achterkant was dichtgemaakt met een stevige strooien wand (zie tekening blz. 24). Die bouwsels stonden met de open kant naar elkaar toe, zodat de schietafstand ongeveer 25 meter was. De breedte was zodanig dat twee schutters naast elkaar konden staan, zonder elkaar te hinderen en schoten dan ongeveer gelijk in dezelfde richting op de roos in de andere doel. Want op die rieten achterwand waren weer twee ronde dikke stromaten bevestigd op ooghoogte en daarop werden dan de 'blazoenen' vastgepind. Op die blazoenen waren dan vijf ringen gedrukt met

in het midden een zwarte roos. Die telde voor 5 punten en zo naar buiten tot één punt.

DE DOEL VAN "EENDRACHT MAAKT MACHT", PLACE DE MEIR. (1940)

Bij het begin van de wedstrijd werden de pijlen bij elkaar gedaan en willekeurig in twee bosjes gedeeld, dus werd daarmee twee groepen gevormd die links of rechts hun plaats vonden vanwaar ze moesten schieten. Hadden alle aanwezige schutters hun pijl afgeschoten naar de er tegenover staande doel, dan wandelde het hele gezelschap naar het andere doel om terug te schieten, nadat ze hun pijlen uit het blazoen hadden getrokken. De schermen langs de kant voorkwamen dat afzwaaiende pijlen iemand per ongeluk konden raken. Dan wandelden ze weer terug en de hele procedure begon weer van voren af aan. In totaal werd dit viermaal gedaan. Eenmaal heen en weer lopen heette een omgang. De vier omgangen heette een 'Heul'. Dat waren dus acht schoten, met een maximum van 40 punten. Dit werd bijna nooit gehaald. De in de vier heulen geschoten rozen werden verrekend in de betalingen aan de kas. Iedereen betaalde een cent per roos, behalve de zelf geschoten roos. dertig of meer punten was al heel mooi. Na de vier heulen werd nog door de echte liefhebbers wat nageschoten, meestal de

beste schutters! De geschoten rozen werden door de secretaris genoteerd en op het eind van het jaar getotaliseerd. En verrekend met de afwezigen, die ook de rozen mee moesten betalen plus een boete.

Het eerste officiële schieten, het 'openen' van 'den doel' geschiedde op tweede Paasdag, door de President, die daarbij het eerste schot loste met een kort woordje vooraf ter aanmoediging. Was het seizoen enkele weken lopende dan werd in een onderlinge wedstrijd geschoten om het koningschap. Meestal waren er maar enkele leden die dit konden bereiken maar het werd altijd een sportieve strijd met een eervolle overwinning. Koning was men dan één jaar. Het ging in de dertiger jaren meestal om Bertus Nijman, Kees van Ginneken of Jan Sloomans. Ze hadden aanleg. Er waren ook leden-schutters die die aanleg heel erg misten en altijd de minste punten schoten. Niemand was daar rouwig om want het ging om het plezier van het schieten en het samenzijn en een biertje of borrel was een goede troostprijs. Toch kregen de mindere schutters éénmaal per jaar hun kans. Dan werd een van de twee doelen, de achterwand, bedekt met een groot vel sterk papier waarop willekeurige vakken waren afgetekend met nummers erin. Ongeveer 20. Het was het 'geluksblazen' en daarop konden de minder goede schutters ook eens een hoog aantal punten halen. Wat weer aanleiding gaf tot extra plezier en dus een extra glas. Zo'n middag duurde dan ook wel wat langer, het was een beetje een feestdag.

Het seizoen werd afgesloten op 1 november. Meestal kwam ook de President 'den dael sluiten', maar het was dan nogal eens minder goed weer en tevoren waren er ook al zondagen om die reden uitgevallen. En er werd dan al gesproken over de aanstaande comparitie-avond in de eerste helft van december, waarop weer gesproken werd wanneer er geteerd zou worden en hoe. En of er twee teeravonden zouden komen met nog een 'stertjesavond' met bier en worstebrood en waarop ook de nieuwe leden mochten komen.

Vanaf 1903 dus is er zeer weinig bewaard gebleven. Alleen fragmentarische gegevens over schietresultaten tijdens de wekelijkse bijeenkomsten en soms concoursen, alsmede de wekelijkse bijdragen en boetes werden genoteerd en dat alles in diverse notitieboekjes, cahiers en dergelijke. En over sommige periodes is helemaal niets te vinden. Op 20 juni 1905 is er een vismaal (f 16/30). Zo ook in 1906 en 1907. Ook staat vermeld grondbelasting, vermoedelijk over hun huis in de Rijpersweg. Hierover wordt niets vermeld, het is wel verkocht. Aangezien ze dit huis gezamenlijk hebben betaald, zou de opbrengst onder de leden verdeeld kunnen zijn, vermoed ik.

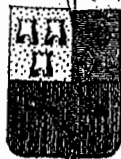

IN 1916 ▲

VIRTUS IN MEDIO

IN 1937 ▼

Program der Feestelijkheden
bij gelegenheid van de

25-jarig Jubiléfeesten

van KONINGIN en Burgemeester A. G. J. MASTBOOM

te OUD- EN NIEUW-GASTEL

op ZATERDAG 28, ZONDAG 29 en MAANDAG 30 JULI 1923.

ZATERDAG 28 JULI.

1. Opening van het feest door Klokken gelui ten 4 uur.
2. Muzikale Wandeling door de gemeente door de Fanfare „Concordia“ ten 5 uur.
3. Groot Concert op de Kiosk Marktpluin ten 8 uur.

ZONDAG 29 JULI.

1. Opstellen van den Optocht op de Markt ten 11½ uur.
2. Vertrek van den Optocht ten 12½ uur.

SAMENSTELLING VAN DEN OPTOCHT:

1. Koerier.
2. Herauten.
3. Piet Hein.
4. Eere wacht.
5. Wagen van de handboogschutterij „Broederlijke Liefde“.
6. Wagen van de handboogschutterij „De Batavieren“.
7. Wagen duivenclub „Het Zuiden“.
8. Wagen van de handboogschutterij „Eendracht maakt de Macht“.
9. Wagen van de kruisboogschutterij „Een in streven“.
10. Praalwagen van de handboogschutterij „Heldenbroeders“.
11. Wagen Tuinbouw.
12. Rijtuig Graansociëteit.
13. Wagen Naaischool Stof.
14. Wagen met Maagdekens.
15. Edelknapen.
16. Rijtuig Burgemeester.
17. Rijtuig Raadsleden.
18. Rijtuig Raadsleden.
19. Fanfare „Concordia“.

20. Praalwagen Bloemen. De bloemen-meisjes van deze wagen zullen de bloemen te koop aanbieden ten bate der noodlijdende Priesters.
21. Praalwagen Hulde aan de Overheid.
22. Rijtuig Regelings Commissie.
23. Ordonansen.
24. Twee Schildknapen.
25. Wagen de 11 Provinciën.
27. Praalwagen Klein Patronaat.
28. Praalwagen Groot Patronaat.
29. Wagen fietsclub „Door oefening sterker“.
30. Bakkerswagen: „De Dweren“.
31. Wagen handboogschutterij „Concordia Florebit“.
32. Wagen handboogschutterij „Willem Tell“.
33. Wagen handboogschutterij „Nooit volleerd“ (oude tijd).
34. Wagen handboogschutterij „Virtus in Medio“.

35. Versierd rijtuigje „voorstellende oude tijd“.
36. Wagen hondencub.
37. Wagen biljartclub „Vrienden trouw“.
38. Johan de Witt.
39. Watergeuzen te paard.
40. Fanfare „Cecilia“ van Stampersgat.
41. Rijtuig met Feestcomité.
42. Wagen landbouw en industrie.
43. Rijtuig Feestcomité.
44. Wagen Hulde aan de Koningin.
45. Wagen „Zoals altijd is er de Key ook weer bij“.
46. Wagen Hoenderpark.
47. Groep versierde rijwielen „Wierclub steeds vooruit“.
48. Wagen „De vlijtige Handwerkers“.
49. Wagen handboogschutterij „Recht door Zee“.
50. Versierde dogkar.
51. Gardes d'Honneur.

De Optocht neemt de volgende Route:

Vertrek van het Marktpluin langs de Hoofdstraat, Heuvel, Rijpetsweg, Gastelschen dijk, waar de optocht van Stampersgat zal aansluiten, verder Gastelschen dijk, nieuwe Kerkstraat, Stationstraat, Markt, waar halt wordt gehouden om den Burgemeester te Complimenteeren, verder Schoolstraat, Achtereind, Kolonie, Gastelschen dijk, Rolleweg, Achterdijk, Koelstraat, Hoofdstraat naar het Gemeentehuis waar de stoet halt houdt, ¾ uur rust neemt, waaronder het geschenk van de Gastelaren den Edelachtbaren Heer Burgemeester wordt aangeboden, daarna van het Gemeentehuis over het Marktpluin waar het Feestlied zal gezongen worden, Dorpsstraat, Molensind, Bossheweg, Krolingsweg, Kuivezand, waar halt wordt gehouden om den Burgemeester te Complimenteeren. Verder Pietscheweg, Stof, Meir, Heuvel, Hoofdstraat en Markt waarna de stoet wordt ontbonden; daarna bekendmaking der behaalde prijzen op de Kiosk.

8. Groot Concert op de versierde en schitterende verlichte Kiosk om 8½ uur.

MAANDAG 30 JULI.

1. Reveille door de Fanfare Concordia door de gemeente om 8 uur.

GROOTE KINDERFEESTEN

Om 9 uur bijeenkomst voor de jongens in de Harmoniezaal, voor de Meisjes in het „St. Bernardusgesticht“. Keuring der Vliegers daarna Optocht naar het feestterrein onder begeleiding der Fanfare.
Om 9½ uur aanvang der KINDERWEDSTRIJDEN waaronder a. Hoepelwedstrijd, b. Zakloopen, c. Hardloopen met Hindernissen, d. Krullen met Ballen, e. Springwedstrijd, f. Aardappel loopen.

SPELEN VOOR DE KLEINTJES.

1. Bellemans. 2. Schoentje zoeken. 3. Lepelloopen. — Van 12 tot 1½ uur PAUZE.
Om 1½ uur Vliegerwedstrijden en daarna uitreken der prijzen.
Om 3½ uur Ringrijden voor Mannen te paard in de Korte Droef. — Extra nummer aangeboden door den Boerenbond.
Om 5 uur Groote Volksspelen op het Marktpluin, opgeluisterd door Muziek.
Om 8 uur Groot Concert op de schitterend verlichte Kiosk op de Markt.

SLOTNUMMER.

Eere-Comité. Pastoor DAMEN, Pastoor P. WAGEMAKERS, Dominé O. HENGEVELD, de Heer H. MULLER.
Hoofd-Comité. Voorzitter JOS. DE BIE, Secr.: VERHAART, Leden DE GEMEENTERAADSLEDEN.
De Commissie tot Regeling der Feestviering: De Voorzitter O. F. M. MENSEN, De Secretaris D. MAERTENS.

In 1909 is er een jubelfeest, het 75-jarig bestaan wordt gevoerd. Enkele concoursen worden bezocht onder andere op de Stoof, bij Goort Mies op de Meir, in Heerle, bij M. v.d. Bos en ook is er een zogenaamde TBC-prijsverschiëting. Dat wil zeggen het gezelschap organiseert vele jaren achtereen een schietconcours waarvan de opbrengst werd geschonken aan de plaatselijke vereniging 'Het Wit-Gele Kruis'. Daarmee werden honderden guldens opgehaald en die werden dan later door Kees Verpalen (de grote animator ervan) overhandigd op de jaarvergadering van de vereniging Wit-Gele Kruis. Dit werd nog genoteerd in 1938. In ditzelfde kasboekje wordt vanaf 1953 weer iets genoteerd. Alles heel summier, dus weinig waardevolle gegevens en geen namen.

Ondertussen is wel het 100-jarig bestaan gevierd in 1934 met ondermeer een concours. Uit eigen ervaring weet ik dat het een groot concours was met vele vreemde corpsen op verschillende dagen. Maar nergens een notitie hierover. Wel waren er in 1938, in het jaar van de zilveren burgemeester en President een zevental jongeren toegetreden, die direct enthousiast de wekelijkse bijeenkomsten bezochten, alsmede de concoursen. Nu alleen in de Gemeente Oud en Nieuw Gastel, inclusief Stampersgat en de Schans. Er was inmiddels een Gastels Bond van Handboogschutterijen opgericht.

In 1940, enkele maanden na 10 mei, werd met een extra onderling concours, gevolgd door een groots diner het 50-jarig jubileum gevierd van President A.G.J. Mastboom (zie foto op blz. 29). Er waren toen 26 leden. De hospes was toen Vincent Aarsen en het Bestuur: President A. Mastboom, Secretaris C. Verpalen, C. van Ginneken Penningmeester, M. Bernaerts Vice-president en Bertus Nijman Commissaris.

De zeven nieuwe leden krikten de sfeer van het jaarlijkse teerfeest flink op, onder meer door het bondslied weer nieuwe glans te geven, toepasselijke liederen te maken en voor te dragen. Ook bedienden zij zich van een zogenaamde 'snitselbank'. Via een aantal verhalende tekeningen op een groot vel papier werd dan het wel en wee van de club en hare leden bezongen en soms geestig gehegeld. De tekeningen waren van de hierin begaafde Toine Timmermans. Ook werden ze al gauw geconfronteerd met de folkloristische gewoonten bij het her-verkiezen. En wederom verschenen er stembriefjes met duistere (bij)namen of dreigde een niet-herverkiezing. Zo sterk als enkele decennia geleden was het niet, maar het idee leefde nog.

Bovenste rij van links naar rechts:
Middelste groep, staande van links naar rechts:
Onderste rij, zittend van links naar rechts:

EENDRACHT MAAKT MACHT 1940

Toine Timmermans, Floor Akkermans, Jot Akkermans, Piet Akkermans en Piet van Iersel
Bertus Manjé, Laurent Vrolijk, Bernhard Heshof, Math. Ribbens, Toon Aarsen, Piet Melsen, Jan van Iersel, mr. H. Mastboom,
Klaas den Ronden, Gerard Vergouwen, Piet Bus, Marinus Dingenouts, Louis Smoor, Steven van As en Jan Sloomans.
Fien Aarsen, Kees van Gineken, Kees Verpalen, President A. Mastboom, Marijn Bernaerts, Martinus van Nispen en Bertus
Nijman.

Ter Herenninging
aan het 50 jarig
Jubile
anden President
A. Mastboom
1930 1940

In de oorlogsjaren **verschenen** er nogal eens wat vreemden op de doel. Meestal mensen uit Roosendaal, die in Gastel een veilig onderkomen zochten in verband met oorlogshandelingen en bombardementen. Zo kregen we er ook een nieuw lid bij in de persoon van C. van Benthem, die een uitstekend schutter was en de Gastelse schutters nog wat leerde.

In 1920 **heeft** sen van **de** beste schutters van Gastel, de heer A. van Merrienboer, een prachtig resultaat behaald op de Olympische spelen in Antwerpen. Hij haalde daar 388 punten in 65 schoten. Hij was lid van de schutterij 'Concordia florebit' gevestigd in 'De drie Snoeken' bij C. Dam. Hij heeft later dit café overgenomen. De heer Jan de Bont heeft dit later van hem overgenomen en in 1955 er een overdekte baan **gebouwd**. Dit staat keurig beschreven in ons Jaarboek 2984.

In 1954 staat er genoteerd als uitgave een H. **Mis voor** de President A. Mastboom, die overleden was. Zijn opvolger werd Marijn Bernaerts.

In een iets beter beschreven smalfolio kasboek wordt dan per 1 mei 1962 vermeld: Erepresident M. Bernaerts, President Jan Zwart, Vice-president P. Melsen, Secretaris C. van Ginneken en bestuursleden B. Nijman en A. Aarsen. Vanaf dat jaar het resultaat van elke zondag **schieten** keurig genoteerd. Koning werd dat jaar C. van Ginneken met 216 punten en zijn opvolger was B. Nijman met 213 punten. Ze waren al jaren rivalen. Deze notities gaan door tot 1970, met steeds minder deelnemers,

De bestuursfuncties wisselden nogal eens. Zo werd in 1969 Piet Melsen Voorzitter, C. van Ginneken Vice-voorzitter, Jacq. van Merriënboer werd secretaris-penningmeestes. Ja, de belangstelling liep sterk **terug**, ook bij andere gezelschappen. De wekelijkse oefeningen werden nu op de zaterdag **gehouden** en nieuwere vormen van sport of regionale activiteiten op zondag en op zaterdag werden de grotere trekkers. De oudere en **meest** trouwe Leden verdwenen van het toneel en jongere **kwamen** er niet. En na 1971 zijn er **geen** notities meer. En al jaren geen notulen laat staan jaarverslagen. Dan valt er ook niks meer te vertellen.....

Naast de hierboven vermeldde handboogsport op de roos bestond er ook nog een andere vorm van boogschieten het zogenaamde WIPSCHIETEN. Er werd dan gericht en geschoten op een op een hoge paal geplaatste aantal zogenaamde 'Vogels'. Bat waren kleine houten blokjes met enkele veertjes erop. Die waren weer geplaatst op enkele dwarsstangen boven aan de top van een ruim 25 meter hoge paal, die daartoe verticaal in de grond werd gezet, ergens op een ruime plaats in een wei.

Deze vorm van schieten is al eeuwen oud en werd en wordt voornamelijk in het zuiden van ons land en ook België beoefend. Ook in Gastel. Het zou hier al in de 17e eeuw zijn er beoefend. De oudste herinneringen eraan zijn de persoonlijke en 80 jaar geleden werd hier dus al, incidenteel, enkele malen per jaar, tijdens de kermisdagen, 'op de wip geschoten'. Pas in 1948 is het hier in georganiseerd verband gedaan.

Er bestaat een interessant verslagje van 7 januari 1948 waarin dan ondermeer vermeld wordt, dat met kermismaandag het weer te slecht was om te schieten en de traditionele maandagschieting op 2 augustus werd dan verschoven naar zaterdag daaraan volgend. Na afloop was er de gebruikelijke gezellige bijeenkomst om na te praten. (Met een glaasje vermoedelijk.) 'Het ging er als vanouds gezellig aan toe, en volgens overlevering werd deze sport al wel eeuwen in Gastel beoefend.'

'Op initiatief van enkele mannelijke afstammelingen van oude Gastelse families kwam het voorstel tot het oprichten van een vaste club, te weten: P. Bus senior, N. den Ronden en B. Nijman, om dan tevens de data vast te stellen om op nog meer dagen wip te schieten.' Tot nu toe werd uitsluitend geschoten op zaterdag en maandag van de kermisdagen op twee plaatsen, zover ik weet bij M. v.d. Bos, hoek Rijpersweg-Oudendijk ('den utsel') op zaterdag en op een wei in de Dreef, achter cafe Rademakers, naast de kerk, dus op maandag.

Als voorlopig bestuur werd gekozen: B. Nijman, P. Bus en C. van Ginneken senior voorzitter. En als eerste leden traden toe: L. Smoor, M. Dingenouts, J. Slootmans, B. Heshof, N. den Ronden en M. Rademakers. Deze laatste werd vermoedelijk secretaris. De heer H.J. van Mechelen (Gemeentesecretaris) zou gevraagd worden om Ere-voorzitter te worden. (Dit gebeurde ook.) En ze besloten al direct om een gezellige teeravond te houden.

Het is een aardig verslagje, schrijver niet bekend. Maar het typeert wel de sfeer van het nieuwe schuttersgezelschap. Er moest meer geschoten worden op de wip en het moest gezellig worden, een vriendenkring. Daarom werd al gauw een teeravond afgesproken. De meeste leden, hiervoor genoemd waren al lid van een handboogschutterij, meest 'Eendracht Maakt Macht'.

Een jaarverslag over 1953 was voornamelijk gewijd aan het overlijden van oud-bestuurslid en mede-oprichter Piet Bus. Zijn dood moet zijn vele vrienden hard zijn gevallen en de secretaris is daarvoor hun tolk in een gevoelig relaas. In dit jaar 1953 zijn er 10 schietingen gehouden en ze gingen ook al naar Kieldrecht (Belgie) voor een wederzijds toernooi met veel

plezier en een bedroevend resultaat.

Het volgend jaar hielden ze 9 schietingen en weer naar Kioldrecht, nu om de Belgen te verslaan, het werd zelfs een groot succes en M. Dingenouts werd zelfs koning. Het potverteren ging hen al goed af: de eerste teeravond sneuvelden al 2 kalkoenen en 5 hanen. Ze maakten ook met echtgenoten een reisje naar Arnhem en omgeving, dat bevorderde de sfeer. Werd B. Heshof in het bestuur gekozen in plaats van P. Bus, de heer H. van Mechelen werd gekozen tot 5e bestuurslid. Hij was al Ere-voorzitter en sprak toen al over Statuten (dat lag hem wel). Met Stampersgat werd ook contact gezocht en ze besloten om in de wintermaanden wanneer er niet geschoten kon worden toch bijeen te komen in het clublokaal (cafe Rademakers),

In 1960 gaan ze op de 'liggende wip¹ schieten. De wippaal werd dan horizontaal gelegd in een overdekte ruimte om daarmee de afhankelijkheid van het weer te elimineren. In dit jaar wordt M. Snoep voor het eerst genoemd in de notulen. Hij had al jaren belangstelling getoond voor deze sport en al jarenlang geassisteerd bij de administratie van de kermis-schietingen. Wegens een fysieke handicap kon hij zelf niet actief deelnemen.

In een flink kranteartikel op 9 augustus 1967 werd de aandacht gevestigd op deze sport. De wipclub en hare historie. Men beweerde dat deze sport al sinds 1769 werd beoefend. Ze schoten dit jaar ook tegen een ploeg uit Ovezande, de Gemeente waar burgemeester Andriessen vandaan kwam. Dit is jaren herhaald.

In mei 1970 trad C. van Ginneken af als voorzitter en werd nu ere-voorzitter. M. Snoep werd voorzitter en secretaris werd A. Bus. Ze spraken over verplaatsing van de wip (tot nu toe vooraan in de Dreef) in verband met de veiligheid. Het schieten op de liggende wip beviel toch niet zo en dit werd weer voor enkele jaren afgeschaft.

Naast de teeravonden werden nog mosselavonden geregeld. Ondertussen werd de wip dan toch verplaatst naar een wei achter het voetbalterrein.

Het 25-jarig bestaan in 1973 werd gevierd met een onderlinge wedstrijd op 11 augustus, daarna koffietafel met de dames. Op kermiszaterdag werd geschoten met groepen uit Gilze en Ovezande en maandag met eigen leden. Typisch: zaterdag kleine vogels en maandag grotere op de stangen! En steeds werd gepraat om de wip een nog betere plaats te geven. Het was toen elk jaar een discussiepunt. Regelmatig werd toen geschoten,

éénmaal per maand. Later werd dat vastgesteld op elke maandag-avond.

C. van Ginneken junior werd in 1974 penningmeester in plaats van Jos Mies, die naar België verhuisde. Overdracht van de penningen werd later met wat moeite geregeld. Er waren nu schietingen op donderdag.

In 1975 werd in verband met het 700-jarig bestaansfeest van de Gemeente een wedstrijd georganiseerd met andere clubs. Ze kregen er f 200,00 subsidie voor. Er waren deelnemers uit Ovezande, Heinkenszand, 's Beerenhoek, Gilze, Horendonk. Ze werden nu ook lid van de Nederlandse Bond van Wipschutterijen à f 10,00 per jaar.

10 Januari 3.977 kwam de vvv uit Breda de wip bekijken en 15 dagen later kwam een delegatie van 18 dames die uitleg kregen van de leden. Ter bescherming van de schutters trachtte men met behulp van gaas de veiligheid te verhogen. Op koninginnedag was ook dit jaar weer de opening van het schietseizoen en eens per maand gingen ze toch weer schieten op de liggende wip, nu in de loods van Vogelaars. Ook in Roosendaal gingen ze schieten en enkele dames deden soms mee. M. Snoep die sedert 1970 was opgetreden als voorzitter trad af als zodanig. Hij was al decennia lang een stuwende kracht bij deze sport. Zijn opvolger werd C. van Ginneken junior, terwijl C. Corsmit het secretariaat overnam. M. Snoep werd tot ere-voorzitter benoemd.

Op 12 januari 1980 worden dan de Statuten vastgesteld alsmede het Reglement, Vrouwen kunnen geen lid zijn van de vereniging. Het blijft dus een mannensport. Er wordt een verbandtrommel aangeschaft, blijkbaar gebeuren er toch wel eens ongelukjes met vallende pijlen en zo. In 3.981 houden ze een Bonds-verschieting en Brabants Nieuwsblad wordt uitgenodigd voor een reportage. Uit de steeds herhaalde notities blijkt dat de wip goed wordt onderhouden. Enkele leden doen dit elk jaar: herstelwerk en schilderen. De Pers wordt ook ingeschakeld om belangstelling te wekken voor eventuele nieuwe en jongere leden, H. Lambregts wordt commissaris van orde¹.

Op de jaarlijkse bijeenkomst stelt A. Bus voor om de teeravond anders op te zetten bijvoorbeeld met bowling, cabaret of iets dergelijks. Op 12 december 1981 wordt B. Heshof herdacht, mede-oprichter. Hij was van het begin af aan actief voor de vereniging. De teeravond wordt dan vervangen door een bowling-bijeenkomst. Steeds wordt iets nieuws verzonnen in plaats van de teeravonden. In 1985 bijvoorbeeld naar de zesdaagse in Rotterdam. Op 6 en 13 juni het jaarlijks terugkerend festijn:

het koningschieten. Geweerschieten deden ze in Schijf. Voor het koningschieten werden de waarden van de vogels vastgesteld: 1 vogel 1 punt, 1 kal 2 punten, 1 zijvogel 3 punten en de 'hoge' -in de top- 4 punten. Via een brief bedankte M. Snoep als lid, hij woonde nu in Maassluis en dat was te ver. Alsnog werden er clubpapieren gehaald in Putte bij Mad. Mies, weduwe van de voormalige hospes en lid.

Het jaarverslag van secretaris C. Corsmit over 1985 vermeldt ondermeer drie vergaderingen en 16 leden. Twee wippalen zijn hersteld en gebruiksklaar. Op 30 april weer traditioneel openen van het schietseizoen. Een Bondsverschietsing op 3 augustus met 40 deelnemers en ze gingen weer schieten in Ellewoutsdijk, 's Heerenland, Ovezande en Putte.

Zo werkt de club al jaren door, elke maandagavond schieten. Het animo is er wel en voldaan wordt aan het doel zoals het in de Statuten wordt omschreven als: wederzijdse verbroedering en verstandhouding bevorderen tussen de leden. Er wordt gesproken over: aspirant-leden (14-16 jaar), leden 16 jaar en ouder, stille leden, ere-leden, donateurs, begunstigers en niet-actieve leden.

Voorzitter is momenteel C. van Ginneken junior, een naam met een goed bekende klank in de Gastelse schutterswereld. In het Reglement wordt het schieten geregeld.

Een aardig artikel met foto verscheen in de krant bij het 50-jarig jubileum als wipschutter van Chr. van Oosterhout. Ze is nog springlevend, de Gastelse wipclub, ook al verlangt ze naar nieuwe en jongere leden, om deze sport in stand te kunnen houden. Met het moderne materiaal dat ze tegenwoordig gebruiken.

LEDEN VAN DE "GASTELSE WIPCLUB", 1994.

Nawoord

Het enige dat ik van het boogschieten op een roos in onze gemeente nog kan vertellen is dat het niet meer in georganiseerd verband wordt gedaan. Een enkel iemand heeft nog een prive doel, om te oefenen en er zijn nog enkele echte liefhebbers, die elke week een middag in Roosendaal met leeftijdgenoten -meest gepensioneerden- gaan schieten. Jongeren trekt deze sport niet. Ze is blijkbaar niet sensationeel genoeg. Ze vraagt het tegendeel van de moderne sportsoorten namelijk rust en vooral zelfbeheersing, want zenuwpezen maken er niets van. Er is tegenwoordig wel prachtig modern materiaal: kunststof bogen met richters en vizier met enorme veerkracht en onbreekbaar. Ze overtreffen de vroegere massieve houtbogen en latbogen. Maar dit blijft: de schutter moet het zelf doen, rustig en trefzeker. Er waren voorheen uitstekende schutters in de Gastelse clubs en nog zie ik voor me het optreden van Christ van der Minne, lid van 'Willem Tell'. Kalm en flegmatiek plantte hij zijn pijl in de roos, met zijn pet achterstevoren stond hij als een standbeeld bij het schieten, een en al rust!

Natuurlijk had ik meer willen en moeten schrijven over de eerste 50 jaren van Eendracht Maakt Macht, of over andere gezelschappen, maar er was niets meer te vinden, ook niet na een tweetal oproepen. De respons was zéér matig. Van de schutterij 'de Heldenbroeders!' hoorde ik dat ze rond 1920 nog schoten en dan stopten met schieten. Kaarten werd hun enige bezigheid ('tachtigen'). Er waren zelfs geen Teeravonden meer!

Feit is dat vele jaren lang, honderden mannen deze sport met groot plezier hebben beoefend. Het was altijd een fair meten van elkaars prestaties en een prachtige tijdpassering. Het was ook een afwisseling in hun -in onze ogen althans- saai bestaan van hard werken en lange dagen, zes per week. De afwisselende zondag met soms twee kerkbezoeken daarmee een vrolijker kleurend.

Toen in 1883 twee personen elkander vonden als voorzitter en secretaris van een bestaande schutterij, kregen we verslagen van de georganiseerde activiteiten en de vergaderingen. En ze zijn nog bewaard ook, gelukkig! Maar zodra deze mannen van het toneel verdwenen, was het afgelopen met de verhalen. Toch weet ik dat er in de dertiger en veertiger jaren van deze eeuw nog verslagen werden voorgelezen. Vermoedelijk van losse vellen, die prompt zoek raakten. Alleen aantekeningen betreffende schietresultaten en wat kasuitgaven. Het was niet veel, maar toch wat.

Het is natuurlijk ietwat gewaagd om de historie van de schutterijen en het boogschieten in Gastel op te hangen aan zo weinig gegevens, maar wel is zeker dat deze sportvorm tamelijk statisch is verlopen, dus decennia lang zichzelf bleef. De activiteiten van de andere clubs verliepen parallel.

P.F.A. AKKERMANS

Oud Gastel, september 1994

Bronnen

Notulenboek en notities van Handboogschutterij: 'Eendracht Maakt Macht'.

Notulenboek en notities van 'Gastelse Wipclub'.

Brabantse Schuttersgilden, Alfons Isings.

Informaties van P. Melsen.

OUD, DE DUVEL IS OUD!

TIEN OUDSTE INWONERS

GEB. DATUM NAAM, ADRES

15-05-1896 dhr. G.L. Corsmit, Pietseweg 21
06-09-1898 dhr. D. van Wortel, Drossaertstraat 13
05-12-1899 mevr. A.J. van Kalmthout-Mulders, Beemd 532
26-01-1900 mevr. E. van Zundert-van de Castele, Veerkensweg 115
25-16-1900 mevr. P.C. van Nijnatten-Hermes, Oude Steenstraat 32
04-11-1900 mevr. A.M. Danen-van Lisdonk, Johan Frisostraat 16
04-04-1902 mevr. A.J. Vergouwen-Antonissen, Kralen 28
29-03-1903 mevr. G. Verbiest, Roocendaalsebaan 29
10-05-1903 mevr. P.A. Jonkers-van Aart, Rolleweg 17
04-07-1903 dhr. W. Tak, Beemd 206

Op 14 augustus overleed de heer A. van der Muuren.
Hij was een van de oudste inwoners van Oud Gastel.
(zie interview in jaarboek 1993)

INTERVIEW MET DINGEMAN VAN WORTEL

(Geb. 06-09-1898)

Op 26 september j.l. gingen F. van Merrienboer en P. Pestors op bezoek bij Dingeman van Wortel, de op een na oudste inwoner van Oud Gastel.

DE BUURT

Dingeman woont nu al ruim 96 jaar in de Drossaertstraat. Hij heeft zijn stek in de woning nr. 13, die er al weer staat vanaf 1929, het jaar waarin hij getrouwd is.

Het is een huis, met er aan vastgebouwd een schuur, zoals er in het Gastels zandgebied vroeger zo veel stonden. Vroeger waren er blinden voor de ramen, waar nu de rolluiken hangen.

Het was de typische gebruikelijke kleine zandboer- en arbeiderswoning met voldoende plaats voor het gezin en daarnaast ruimte voor wat klein vee, zoals een varken, kippen en/of geiten. Er was ook een zolder voor wat hooi en het nodige gereedschap. De ligging was fraai met prachtig uitzicht in een buitengebied, waar vroeger veel bossen waren.

De meeste mensen hadden bij hun boerderijtje ook nog een lap grond, waar nog wat akkerbouw op bedreven werd. Naast de moestuin (of den hof) bracht dit nog wat extra inkomen voor

het gezin op, dat anders alleen maar te leven had van het karige arbeidersloon en dat was zeker geen vetpot!

"Daarom werd er in het najaar (den Boamis) meestal ook nog de suikerbietencampagne meegepakt. Dit bracht ook wat extra geld in het laatje, al was dit ook niet bepaald het "lichtste" werk," weet Dingeman te vertellen.

Kortom, heel zijn leven heeft Dingeman hard moeten werken, om de kost te verdienen, maar hij is er gezond bij gebleven!

Het is het levensverhaal van veel oudere Gastelaars van vroeger, die als boerenarbeider de kost moesten zien te verdienen.

ZIJN JEUGD-EN SCHOOLJAREN

Dingeman van Wortel word geboren ap 6 september 1898, als zoon van Jan van Wortel en Trui Houtepen. Zijn ouders waren beiden Gastelaars van oorsprong. Zij woonden eveneens

in de Drossaertstraat naast de huidige woning van Dingeman. Dit huis is later afgebroken en er werd een nieuw huis op gebouwd. (nr.15)

Er was nog een zuster van Dingeman in het gezin, Mina geheten. Zij trouwde later met Piet olfers en na diens dood met Kees Schenk. Zij is inmiddels overleden.

In uw godvruchtige gebeden wordt aanbevolen
Geertruida Houtepen
weduwe van

Johannes van Wortel
geboren 10 september 1871 te Hoeven, voorzien van de H.H. Sacramenten, overleden te Eindhoven 4 april 1961 en begraven op her kerkhof st. Calixtus 11 april 1961.

De ouderdom komt met kwalen en gebreken. Het licht der ogen werd haar ontnomen en zij werd beroofd van het aanschouwen van Gods schone schepping. Haar kruis heeft zij vele jaren gedragen. Moge de dood daarom voor haar een bevrijding zijn van de ellende en haar overplaatsen in de onmiddellijke aanschouwing van Gods Glorie. Volgens St. Paulus zien wij hiet maar in een spiegel, we zien de eeuwige dingen hier als een raadsel, maar hierna zullen wij zien van aanschijn tot aanschijn, van oog tot oog. Beste kinderen en kleinkindertje, die mij dag en nacht met zorgen hebt omgeven, ik zal u eeuwig dankbaar zijn; O.L. Heer zal u honderdvoudig alle diensten vergelden die gij mij bewezen hebt. Geeft u niet over aan droefenis; sterven is voor mij alleen maar gewin. De liefde is sterker dan de dood. Tonen wij die liefde door wederzijds gebed. Maria, moeder van Jezus, geleid haar tot uw goddelijk kind

Ook zijn vader Jan werkte bij de boer en op de suikerfabriek. Dingeman ging in Gastel naar school. Eerst naar de bewaarschool bij de zusters naast de kerk. Ook kreeg hij katechismusles van zuster Antoon. Die stond er om bekend, dat zij wel eens een rietje gebruikte om de orde te handhaven! Voor dat rietje zorgde ene Wierkx van de Stoof. Dingeman is er niet zo dikwijls naar toe geweest. Voor de lagere schoolplicht ging hij eerst een paar weken naar de Koelestraat, de school van Mijnheer Vermeulen.

Maar na een veertien dagen ging hij naar de school van Mijnheer Wittenaar in de steenstraat. (nu Boerenbond) Deze school was niet zo ver en dat was wel zo gemakkelijk, want hij moest te voet naar school, vertelt hij. Hij kreeg ook les van mijnheer Brocatus, mijnheer Engelen en mijnheer de Jongh.

Diens vrouw was vroedvrouw in Gastel. Dingeman ging met zijn buurjongen de Graaf naar school. "Dit deed hij tot zijn dertiende jaar," vertelt hij. "Hij had altijd zo maar kalmpjes aan gedaan," vertelt hij en zodoende had hij weinig last gehad van de strenge meesters! Ook deed hij op school twee keer zijn communie, de eerste en de tweede communie. Zijn communiemaat was destijds Harry van Mechelen, de latere gemeentesecretaris geweest. Op die dag was er een klein feestje geweest met beschuit met muisjes! Hij deed zijn eerste communie nog in de oude Laurentiuskerk voor 1907. Hij maakte ook de nieuwbouw mee en ging dan ook nog naar de noodkerk in de Veerkensweg. Dat was in de tijd van pastoor Damen, kapelaan Roomer en later kapelaan van den Elzen. Hij moest op bepaalde dagen in de week naar de kerk en als hij dan niet geweest was, kreeg hij met het "gertje".(slag met een takje!)

DE BUURT

In de buurt van Dingeman woonde vroeger het gezin van Jan Tak en op de boerderij de familie van Kalmthout. Verder woonde er Pieta Lazaroms en op de hoek van de Drossaertstraat was het cafeetje van Nolleke Heijnen. Daar werd wel eens gedanst, dat eigenlijke verboden was! Dan stonden er "'swijlen" drie man op den uitkijk, of er geen politie kwam. Er was in die tijd ook nog straatverlichting. Er waren wat gaslantaarns in het dorp, die dan aangestoken werden door Jan van Iersel, de smid. De verlichting binnenshuis was een petroleumlamp. Er was daar vroeger geen enkele nutsvoorziening, geen gas, geen electriciteit en ook geen waterleiding. Dat is er wel allemaal later gekomen, de eerste aanleg ervan heeft Dingeman allemaal nog meegemaakt! De petroleum- en kolenboer kwamen vroeger langs de deur. Dat was een zekere Tak van Overesselijk. Er waren er vroeger nog wel meer in Gastel," vertelt Dingeman, "bijv. ene Schijvenaars, de Rooij en Backx."

DE JONGE JAREN EN HET TROUWEN

Dingeman ging ook wel eens uit met enkele jonge mannen en af en toe naar de kermis. Zo kwam hij ook op de kermis op de Stoof.

"Die was niet groot, er was wat in de cafes te doen, zoals in café Jansen op de Stoof. Daar stond ook een orgel. Het was trouwens maar voor een jaar of zo, want er werd zoveel gevochten op de Stoof, dat het zo afgelopen was," zei Dingeman.

"De veldwachters moesten er aan te pas komen, Ko Baart en Schetters en die waren niet bang uitgevallen!"

Op de Stoofse kermis leerde Dingeman ook zijn toekomstige vrouw kennen. Zij heette Antonia (Tonnie) de Peijper. Dingeman

trouwde haar op 22 augustus 1929. Dat gebeurde al Sn de H. Mis om acht uur 's morgens in de kerk. Daarna terug naar de Stoof, het huis van schoonmoeder, waar zij voorlopig bij gingen inwonen. "Dezelfde dag om 1 uur moest hij al weer terug zijn bij de boer om te "pikken"," zegt Dingenman. "Feesten en huwelijksreizen waren er toen nog niet bij," zegt hij!

"Er was maar even tijd voor een bakske koffie met een koek."

Zijn vrouw Bad wel een mooie trouwring van hem gekregen.

Nadat het eigen huis in de Drossaertstraat klaar was, gingen ze verhuizen. Nadat zijn vader was overleden, kwam Dingemans moeder bij ham inwonen.

Het gezin van Dingeman zelf telde 5 kinderen, te weten:

1. Cornelia (Cor). Zij werd geboren op 9 oktober 1930. Zij trouwde naderhand met Bertus van Meer uit de Holleweg. Ze wonen in Etten en hebben vier kinderen en twee kleinkinderen.
2. Geertruida (Truus). Se werd geboren op 19 januari 1933 en bleef ongehuwd. "Ze woont nog steeds bij vader in en verzorgt hem beter als de beste verpleegster," zegt Dingeman.
3. Johannes (Jan). Die werd geboren op 24 mei 1936 en heeft maar enkele dagen geleefd.
4. Johanna (Jo). Zij werd geboren op 13 april 1940. Ze trouwde later met Marinus de Rock en ze wonen op Stampersgat. Ook zij hebben vier kinderen en twee kleinkinderen.
5. Wilhelmina (Willy). Zij werd geboren op 17 december 1942. Zij trouwde en ging in Helmond wonen. Zij hebben drie kinderen en zeven kleinkinderen.
6. Als laatste van het gezin van Wortel werd Petrus (Peter) geboren op 19 september 1945. Hij is getrouwd met Jo Derene en zij wonen in Oud Gastel. Zij hebben een zoon.

Dingemans vrouw is gestorven op 17 november 3.976. Sindsdien woont hij dus samen met zijn dochter Truus.

Een laatste herinnering aan

ANTONIA DE PEIJPER

echtgenote van

Dingeman van Wortel

geboren 19 december 1904 te Oud Gastel,
overleden 17 november 1976 In
„Hulze Charitas" te Roosendaal na een
liefdevolte verpleging en voorzien van de
laatste Sacramenten dar zieken an begraven
op 20 november 1976 op het R.K. Kerkhof
te Oud Gastel.

Pijnlijk is haar heengaan voor allen die haar van nabij hebben mogen kennen in haar zachtmoedige eenvoud.

Zij was een zorgzame huismoeder die zich volkomen opofferde voor haar gezin en zichzelf daarbij volkomen wegcijferde. Nooit klaagde zij en de moeilijkheden die haar leeftijd meebrachten aanvaardde zij zonder meer uit Gods hand. Zij had een groot vertrouwen in de voorspraak der Heiligen, vooral van Maria en de H. Antonius.

Wij hopen, dat zij thans in hun midden de eeuwige vreugde van de hemel geniet. Maria, patrones van een zalige dood, wees ook thans nog haar voorspraak bij Uw Zoon.

H. Antonius bidt voor haar.

Mijn echtgenoot, ruim 47 jaar machten wij met en voor elkaar leven. Samen hebben wij de grote zorgen voor ons gezin gedragen, samen ook de offers kunnen aanvaarden welke God van ons vroeg. In de gezinnen van onze kinderen zagen wij het slagen van de levensstaak, welke God ons had gegeven. Hij heeft mij tot Zich roepen om mij te bevrijden van lichamelijk en geestelijk lijden.

Dierbare kinderen, als ouders hebben wij iedere dag opnieuw met liefde voor jullie gezorgd en gewerkt. Jullie weten hoezeer wij met jullie gezinnen hebben meegeleefd. Ik weet dat jullie als teken van dankbaarheid voor vader zult blijven zorgen, zodat ik hem niet in eenzaamheid achterlaat.

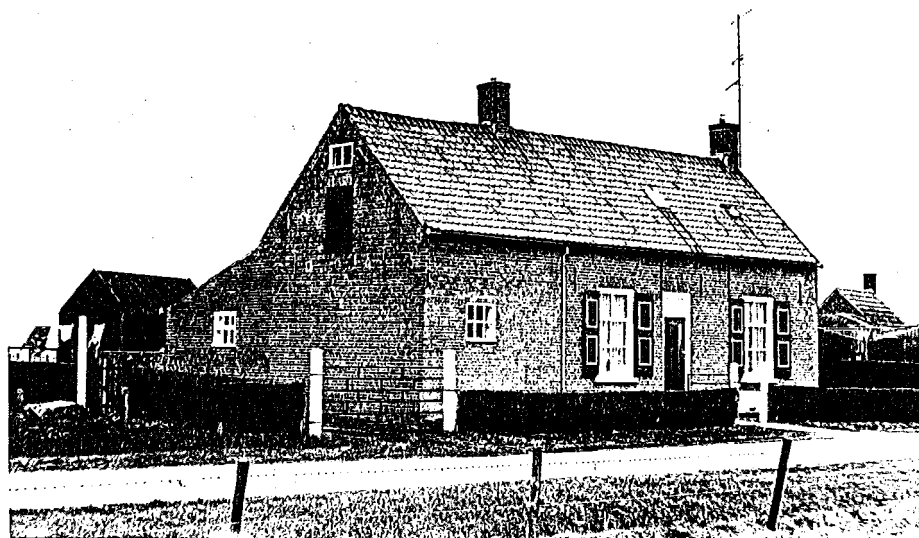
Eens zullen wij elkaar weerzien.

Mijn lieve kleinkinderen, met iedere gebeurtenis in jullie Jonge leven mocht ik helemaal meelevens. Ik hoop dat jullie een gelukkige toekomst tegemoet zult mogen gaan.

Voor de vele blijken van medeleven, betoond bij het overlijden van mijn lieve vrouw, onze zorgzame moeder en lieve ome, zeggen wij U hartelijk dank.

D. van Wortel,
kinderen en kleinkinderen

Oud Gastel, november 1976.

HET WOONHUIS VAN
DINGEMAN VAN WORTEL

DINGEMAN VAN WORTEL (90 JAAR)

DINGEMAN MET GEIT

WAGEN VAN GEITENVERENIGING
MET HUISJE EN GEITEN IN OPTOCHT
T.G.V. BEVRIJDINGSFEEST 1945
(EERSTE PRIJS)

VAN LINKS NAAR RECHTS:
DINGEMAN VAN WORTEL,
GEERT TRAETS,
W. BUCKENS,
F. KERSTENS,
JANUS JANSEN EN
JANUS VAN KALMTHOUT.

HET WERKEN

Na zijn schooljaren ging Dingeman op dertienjarige leeftijd meteen aan het werk op de boerderij van Ko Huijsmans. Die lag aan de Gastelsedijk zuid. (nu nr.5 van H. van Merrienboer).

Daar ging hij dan te voet naar toe en hij moest zorgen dat hij er om zes uur was! Hij deed er allerlei voorkomend werk. In de campagnetijd werkte hij op het oude suikerfabriek "De Gastelsche Beetwortelsuikerfabriek" te Stampersgat. Daarna ging hij bij de gebroeders van Kalmthout aan de Neerstraat werken. Dat was wel korter bij huis, maar het land lag door heel Gastel verspreid, o.a. in het paadje bij Janus van Wezel aan de Dulderstraat en Kaas en Brood, dus er moest toch een eind gelopen worden naar het werk. Hij bleef lang bij dezelfde baas met vast werk, want als je veranderde was je niet zo zeker van blijvend werk. Bij de gebroeders van Kalmthout heeft Dingeman ruim 28 jaar gewerkt. Toen hij er 25 jaar had gewerkt, kreeg hij een nieuwe fiets! Toen ze stopten met het bedrijf hebben ze er voor gezorgd, dat hij op de suikerfabriek "De Dinteloord" kon gaan beginnen. Dingeman begon destijds op de boerderij met een loon van f 9,00 per week! 's Zomers kreeg hij f 12,00 per week, maar dan werd er langer gewerkt en ook op zaterdag heel den dag. Daar moest het gezin met vijf kinderen van zien te leven. Op een keer kwamen er vreemde werklui werken, vertelt Dingeman en die hadden geen zin meer om op zaterdag te werken. Toen heeft hij uit solidariteit ook niet gewerkt op zaterdag.

Het was vroeger ook nog gewoonte, dat de knecht met de boer meeat op de boerderij. Toen de tijd veranderde en de armoede groter werd moesten de arbeiders hun eten zelf maar meebrengen. "We moesten van toen af onze meegebrachte boterhammekes ook maar buiten(!) opeten," zegt Dingeman. Het kwam ook wel voor, dat sommige wat jaloerse boeren aan de deur gingen staan. Ze zagen de kinderen voorbij lopen en zeiden: "Goh, wat edde gullie mooie kleres aon en da allemaol van oonze cente!"

Het werk op de boerderij was dikwijls zwaar en ongemakkelijk. Bij het peen steken was de grond soms nog bevroren. Alles handwerk, altijd door weer en wind en in de zomer het stof en de hitte! In de winter dorsen in de schuur met de dorsvlegel, later met de dorsmachine. Dat was een werk met veel "smoor" (stof), dat van de dorskas afkwam, "Je stond dan in de winter wel binnen in de schuur," vertelt Dingeman, "maar je kon vanwege de kou de deuren niet open zetten en dan moest je wel de stof inasemen en voor lief nemen! En als het werk op de boerderij klaar was, lag er thuis ook nog veel werk te wachten op het stuk land achter het huis."

In de winter werd er thuis altijd een varken geslacht," vertelt Dingeman. Daar kwamen de huisslachters voor, zoals

Puttiger of Bruininckx. En ze hadden ook geiten voor de melk. "En moeder de vrouw bakte zelf het brood," zegt Dingeman.

DE OORLOGEN

Van de eerste wereldoorlog herinnert Dingeman zich nog de Belgische vluchtelingen. Bij het begin van de tweede wereldoorlog in mei 1940, werkte hij op het land, toen hij de Duitsers over den Dijk met paarden voorbij zag trekken. Tijdens de oorlog werden er fietsen gevorderd en die van "zijn" kon Dingeman niet missen. Op een dag was hij met zijn fietske bij Arjaan Mies op de Meir. Dingeman vertrouwde het niet en zag enkele Duitsers. Hij gooide zijn fiets achter in het tarweveld, liet hem daar den hele dag liggen, ging te voet naar huis en is 's avonds terug gegaan om zijn fiets weer op te halen.

Hij vertelde ook van de beschieting van de autobus op de Roosendaalsebaan in 1944. De scherven en kogels vlogen in het rond en hij moest zich in het aardappelveld in veiligheid zien te brengen. Na de bevrijding, in oktober 1944, kregen ze bij het gezin met toen vier kinderen nog inkwartiering van de Engelsen. Die sliepen bij hun op zolder. In de buurt stonden veel kanonnen, die op Stampersgat vuurden.

TIJD NA DE OORLOG EN LATER

Zoals gezegd kwam Dingeman later op de Suikerfabriek te werken. Hij moest sjouwen met zware zakken suiker, terwijl hij al de vijfenvijftig jaar gepasseerd was! Dat werk was te zwaar voor hem en ene Kavelaars heeft er toen voor gezorgd, dat hij wat lichter corvee-werk kreeg. Kavelaars zei: "Anders haal je je pensioen geeneens!" Op zijn vijfenzestigste is Dingeman met pensioen gegaan. "In het begin verveelde ik mij wel een beetje," zegt hij, maar later kreeg hij meer bezigheden.

In zijn boerenwerk-tijd was hij lid geweest van de landarbeidersbond "St. Deus Dedit". Daarvan heeft hij nog een mooi herinneringsbord hangen, dat hij kreeg, toen hij 25 jaar lid was geweest. Een van de bestuursleden was Nil Vergouwen. Tot op heden is Dingeman lid gebleven van de Katholieke Ouderenbond. Hij nam deel aan allerlei aktiviteiten van de bond, zoals vergaderingen en reisjes. En het jaarlijkse uitstapje naar den "Ossekop" niet te vergeten!

Overigens was Dingeman ook jarenlang lid van de Gastelse Geitenfokvereniging "St. Laurentius" Met die vereniging deed hij mee aan de bevrijdingsoptocht in 1945. Zij behaalden toen de eerste prijs!

Maar de meeeste prijzen behaalde hij toch met de geiten. Een doos vol met medailles en vele bekers getuigen ervan.

De geiten van de Gastelse vereniging haalden overal veel prijzen weg. En de andere verenigingen zagen de Gastelaren met **hm** geiten liever niet komen, vanwege de prijzen! Ze gingen er mee tot in Dordrecht toe! En de kinderen mochten soms ook mee. Dingeman zat nog jaren in het hoofdbestuur van deze vereniging en heeft vele geiten zelf gekeurd. "Deze vereniging bestaat jammer genoeg niet meer," zegt Dingeman. Toen Jan Kerstens overleed, was het met de club ook gedaan,

BESLUIT

Nu geniet Dingeman nog van zijn "Oude Dag". Zijn gezondheid laat wel eens wat te wensen over, maar hij heeft een uitstekende verzorging van zijn dochter Truus. Daarvan is Dingeman zich wel bewust en is daar zeer dankbaar voor. Hij hoopt echter nog wat jaartjes mee te zullen gaan en dan liefst in zijn eigen huis, op zijn oude stek! Dat wensen wij van de heemkundekring "Het land van Gastel" Dingeman van harte toe. We vertellen hem, dat we in hem een van de toekomstige Gastelse honderdjarigen zien. Hij lacht eens stillekens van onder zijn onafscheidelijke pet en zegt lachend: "Ik zou wel willen"! Dan wordt het langzaamaan bedtijd en nemen we afscheid. De koffie heeft goed gesmaakt. We gaan in het donker door de Drossaertstraat de weg terug, die Dingeman van Wortel al meer dan 96 jaar heeft gegaan! Hij is, ondanks het zware werken, het voorbeeld van een echte Brabantse gemoedelijke en dankbare kontente mens.

F. VAN MERRIENBOER EN P. PEETERS

HET BESTUUR
VAN DE GEMEENTE OUD EN NIEUW GASTEL - 2

Over burgemeesters, wethouders en raadsleden.

1. DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN 16 MEI 1923

Ook al was deze keer het algemeen kiesrecht geldig en konden dus ook de vrouwen meedoen als kiezer en kandidaat, het bleef in onze gemeente toch weer alleen een mannen-aangelegenheid.

Er was echter een kleine vooruitgang, doordat er deze keer twee kandidatenlijsten werden ingediend.

Op de eerste lijst stond maar één kandidaat en wel de heer Pieter Cornelis van den Boom, woonachtig A126 te Oud Gastel.

De lijst was ingediend namens 42 kiezers door de heer Hubertus Lambregts. Hij behaalde op zijn eentje 841 stemmen!

De tweede kandidatenlijst was ingediend door de heer Adrianus Josephus van Wezel, namens 32 kiezers.

Op deze kandidatenlijst stonden echter wel meer namen!

Deze lijst zag er als volgt uit:

Aantal stemmen

1.	De Bie J.A.M.	woonachtig A 11	te Oud Gastel.	1054
2.	Kerstens P.	I I	A 7	40
3.	Verholen P.	I I	B 111	30
4.	Theunisse M.	I ,	E 71	Stampersgat 38
5.	Peeters J.W.	, I	A 92	Oud Gastel 35
6.	Smoor A.W.	I I	A 233	I I 23
7.	Luijten H	, I	D 30	I I 11
8.	Oomen M.A.A.	I I	C 16	I I 29
9.	Hack J.	I ,	A 167	I I 114
10.	Akkermans-Verheijen J., ,		B 52a	I I 12
11.	Bus A.M.	, I	E 174	Stampersgat 38
12.	Muijs A	, ,	D 59	Oud Gastel 4
13.	Aken van P.G.	I I	E 127	Stampersgat 10
14.	Burgers J.W.	, ,	E 75	Stampersgat 25
15.	Brocatus J.	I I	E 3	Stampersgat 13
16.	Uitdewilligen P.J.	I I	E 212	Stampersgat 10
Totaal aantal stemmen				1486

Het hoofdstembureau, bestaande uit de heren A.G.J. Mastboom , P. Kerstens, J.A.M. de Bie, J. Hack en J.W. Peeterc maakte de uitslag bekend. Er waren 11 raadszetels te verdelen.

Lijst 1 werd 4 zetels toebedeeld!

Lijst 2 werd 7 zetels toebedeeld.

Aangezien de heer Pieter van den Boom de enige kandidaat was van lijst 1, werden zijn drie overige zetels toegekend aan

lijst 2! Of dit achteraf gezien de juiste juridische en staatsrechtelijke beslissing is geweest, lijkt mij twijfelachtig, maar gedane zaken nemen geen keer.

Toen vond men het blijkbaar geen probleem en een juiste beslissing.

Lijst 2 protesteerde natuurlijk niet en kon 10 zetels gaan bezetten!

Het hoofdstembureau had het zo beslist.

De gemeenteraad van 1923-1927 kwam er aldus zo uit te zien:

1.	P.C. van den Boom.	Oud Gastel	(1868-1959)
2.	J.A.M. de Bie.	, I I I	(1868-1952)
3.	P. Kerstens.	, I , I	(1848-1927)
4.	P. Verholen.	I I I I	(1883-1961)
5.	M. Theunisse.	Stampersgat	(1878-1952)
6.	J.W. Peeters.	Oud Gastel	(1854-1931)
7.	A.W. Smoor.	, , , ,	(1867-1933)
8.	H. Luijten.	, , , ,	(1891-1957)
9.	M.A.A. Oomen.	, , , ,	(1894-1964)
10.	J. Hack.	, , , ,	(1884-1937)
11.	J. Akkermans-Verheijen	, , , ,	(1876-1954)

Als wethouders werden gekozen de heren J.A.M. de Bie en J. Kerstens.

Van de vroegere gemeenteraadsleden kwamen terug de heren J.A.M. de Bie, P. Kerstens, P. Verholen, M. Theunisse, J.W. Peeters, A.W. Smoor en J. Hack. Hun curriculum vitae werd nader toegelicht in het heemkunde-jaarboek 1993.

Als nieuwe raadsleden traden aan, de heren P.C. van den Boom, H. Luijten, M.A.A. Oomen en J. Akkermans-Verheijen.

Over deze nieuwe raadsleden geven wij u wat nadere informatie.

1.1. Pieter Cornelis van den Boom. (1868-1959)

Hij was geboren op 12-12-1868 te Oud Gastel als zoon van Cornelis van den Boom en Maria Commissaris.

Hij huwde op 28 mei 1900 met Conelia Maria Potters (1878-1949). Zij hadden 14 kinderen, waarvan er 4 dochters en 3 zoons in leven bleven.

Zijn beroep was rijwielhandelaar en reparateur. Later kwam er een autohandel, garage en taxibedrijf bij op het Moleneind.

De zoons Cornelius en Jacobus namen het bedrijf over en toen werd de zaak "Gebroeders van den Boom" genoemd. Pieter Cornelius bleef op het Moleneind wonen. Hij was een bekende en geziene figuur in het Gastelse dorpsleven. Hij zette zich vooral in voor de belangen van de "mindere" man en hielp de schrijnende sociale nood lenigen in de crisisjaren dertig van de werklozen en de arbeiders. Hij stierf op 03-11-1959.

De RAAD der Gemeente OUD-en NIEUW GASTEL,

Gehoord de rapporten van de commissies van Onderzoek;

Overwegende, dat uit de ingezonden geloofsbrieven van
de Heeren:

Boom van den P.C.!

Ble de J.A.M.!

Kerstens P.!

Verholen P.!

Theunisse M.!

Poeters J.W.!

Smoor A.W.!

Luijten H.!

Oomen M.A.A.!

Hack J.!

Akkermans J.Verheijen.!

allen candidaat gesteld krachtens artikel 10a der Gemeente-
wet en door het Hoofdstembureau op 18 Mei 1923 benoemd ver-
klaard tot leden van den gemeenteraad, is gebleken, dat volgens
de in artikel 17 der Gemeentewet bedoelde en overgelegde
stukken, allen Nederlanders, ingezetenen der gemeente zijn op
den dag, dat de uitslag der verkiezing werd vastgesteld;
dat de benoemden geene betrekkingen bekleeden, welke onver-
eenigbaar zijn met het Lidmaatschap van den Raad en allen
den leeftijd van 23 jaren hadden bereikt voor het tijdstip
hunner candidaatstelling, terwijl geen verboden graden van
bloedverwantschap of zwagerschap bestaan tusschen de be-
noemden onderling en de benoemden en den Burgemeester;
Gelet op artikel 31 der Gemeentewet;

N E E F T N E S L O T E N ;

tot leden van den RAAD toe te laten voormelde personen.

Gedaan in de openbare vergadering van den Raad der Gemeente

OUD-en NIEUW GASTEL, den 30 Mei 1923.!

Zoon Jaak met zijn vrouw kwamen ondertussen inwonen op het Moleneind en namen de zorg op zich van de ouders. Zoon Cornelius woonde toen in Roosendaal. Om voor drie huishoudens in de zaak de kost te verdienen was te veel van het goede. De zaak viel uit elkaar en werd in de jaren zestig verkocht aan de heer Goos, autohandelaar uit Breda. Deze verkocht de zaak op zijn beurt weer aan de heer C. Dictus, die de zaak overdeed aan zijn zoon W. Dictus, garagehouder. Deze stopte met zijn bedrijf eind jaren tachtig. De huidige bewoner van het pand (gedeeltelijk) is de wielrenner Raymond Kroon.

De kinderen van Pieter Cornelius van den Boom en Cornelia Potters waren:

1. Adrianus Cornelius, geb. 11-04-1901, gest. 18-10-1901.
2. Maria Dymphina, geb. 06-09-1902, overleden. Zij huwde L. Vermeulen, overleden. Zij hadden twee kinderen en woonden te Breda.
3. Cornelis Gerardus, geb. 13-11-1903, overlede. Hij huwde met M. Smits en hield winkel te Roosendaal. Zij hadden 2 kinderen.
4. Antonetta Dymphina Maria, geb. 29-10-1905, gest. 14-03-1907.
5. Antonetta Dymphina, geb. 02-04-1907, overlede. Zij huwde Chr. Govaarts te Breda en had 4 kinderen.
6. Jacobus Henricus, geb. 27-12-1908, gest. 27-07-1979. Hij huwde M. Scheepers. Zij hadden 5 kinderen en woonden te Oud Gastel.
7. Dymphina Adriana, geb. 29-06-1910. Zij huwde L. v.d. Par te Tilburg en had 5 kinderen.
8. Adriana Josephine, geb. 02-01-1912, gest. 16-12-1913.
9. Adrianus Cornelis, geb. 03-04-1913, gest. 06-12-1913.
10. Adrianus Antonius, geb. 06-03-1915, gest. 31-10-1925.
11. Cornelia Maria, geb. 26-09-1916. Zij huwde M. van Sprundel te Dinteloord en had 4 kinderen.
12. Petrus Cornelis, geb. 12-12-1918, gest. 18-11-1919.
13. Pieter Cornelis, geb. 03-02-1920. Hij huwde W. Viveen te Rotterdam en had 3 kinderen.
14. Josephina Adriana, geb. 09-04-1923, gest. 03-06-1928 te Breda.

1.2. Henricus Luijten. (1891-1957)

Hij was geboren op 26-03-1891 te Oud Gastel als zoon van Johannes Luijten en Cornelia Damen.

Hij huwde later met Eliabeth Johanna van Zimmeren. (1893-1986) Zij woonden met hun groot gezin in de Kerkstraat. Het bestond uit 5 dochters en 7 zonen. Hij was van beroep timmerman. Hij was vele jaren raadslid (1923-1957) en wethouder (1929-1937). Hij stierf op 29-08-1958 te Oud Gastel.

Ook was hij actief in het verenigingsleven. Hij was lid van het Wit Gele Kruis, de Vincentiusvereniging en het

crisiscomite.

Hij had twee broers en twee zusters. Zijn broer Piet (1890-1960) was eveneens timmerman en gehuwd met C. Muijs. Zijn zuster Johanna (1893-1976) was gehuwd met F. Crul, zadelmaker in de Koelestraat. Zijn zuster Elisabeth (1898-1972) was gehuwd met J. Vervaart, smid woonachtig op de Markt. Zijn jongste broer Marinus (1899-1969) was leraar en gehuwd met A. Rijsdijk. Hij verbleef vele jaren in Indie.

De kinderen van Henricus Luijten en Elisabeth van Zimmeren waren:

1. Cornelia Johanna, geb. 29-01-1916, gest. 20-08-1964. Zij was gehuwd met F. van Zimmeren, had 1 kind en woonde te Breda.
2. Johanna Anna Maria, geb. 05-05-1917, ongehuwd. (Oud Gastel)
3. Johannes Petrus, geb. 16-04-1919, gehuwd met M. Onstein (4 kinderen) te Roosendaal.
4. Adrianus Franciscus, geb. 10-10-1920, gest. 23-08-1966, ongehuwd.
5. Petrus Cornelius, geb. 31-10-1921, gehuwd met G. suijkerbuijk (1 kind) te Roosendaal.
6. Cornelius Petrus, geb. 01-01-1923, gehuwd met J.J.M. Ewes. (3 kinderen) te Oud Gastel.
7. Elisabeth Johanna, geb. 01-06-1924, gest. 10-11-1974. Zij was gehuwd met G.A. Le Granse te Wouw.
8. Franciscus Machiel, geb. 11-09-1925, gehuwd met C. Konings (3 kinderen) te St. Willebrord.
9. Marinus Johannes, geb. 18-09-1926, gest. 14-12-1926.
10. Maria Cornelia Elisabeth, geb. 18-12-1927, gest. 12-01-1928.
11. Marinus Aloijsius Henricus, geb. 20-09-1930, gehuwd met C. Rockx te Breda.
12. Aloijisia Cornelia Johanna, geb. 26-06-1934, gest. 09-12-1987. Zij was gehuwd met P. Lagarde (3 kinderen) te Dordrecht.

1.3. **Marinus Adrianus Antonius Oomen. (1894-1964)**

Hij was geboren te Oud Gastel op 02-12-1894 als zoon van Marijn Oomen en Barbara Lauwerina Lauwerijzen.

Hij huwde later met Anna Catharina Johanna Schrauwen (1895-1977). Zij hadden 5 zoons en 4 dochters. Hij was van beroep landbouwer en woonde met zijn gezin op zijn boerderij Groenendaal in de Bredestraat 2. Hij was naast boer en raadslid lid van de pachtkamer van het kantongerecht Zevenbergen en heemraad van het waterschap Mark en Dintel en voorzitter van het polderbestuur Heerjansland.

zijn kinderen waren:

1. Marinus Gijsbertus, geb. 22-03-22, gest. 1994. Hij was gehuwd met T. Rubbens. Zij hebben 6 kinderen en woonden in Oud Gastel.

2. Gijsbertus Adrianus Cornelis, geb. 08-10-23. Hij huwde E. Deuling; zij hebben 3 kinderen en wonen in Hamilton (Nieuw-Zeeland).
3. Adrianus Cornelis Bernardus, geb. 13-08-25. Hij huwde J.P.M. Akkermans en woont in Oud Gastel.
4. Cornelia Barbara Anna Maria, geb. 12-03-27. Zij huwde A.W.J. Rubbens. Zij hebben 10 kinderen en wonen te Oudenbosch.
5. Barbara Adriana Johanna Maria, geb. 08-12-28. Zij huwde G.P.C. Romme. Zij hebben 5 kinderen en wonen te Prinsenbeek.
6. Anna Johanna Maria Theresia, geb. 06-10-30. zij huwde P.J. van Oorschot; zij wonen te Achthuizen op Overflakkee.
7. Henricus Johannes Marinus, geb. 10-07-33. Hij huwde I. Scariot. Zij wonen te Maracaju in Brazilië op boerderij "Valle-Verde".
8. Cornelis Johannes Joseph, geb. 08-03-35. Hij huwde A. Remijn; zij hebben 3 kinderen en wonen als vierde generatie op de prachtige ouderlijke boerderij, Bredestraat 2 te Oud Gastel.
9. Wilhelmina Catharina Adriana Maria, geb. 01-05-37. Zij huwde P.R.A. Binck; zij wonen te Wouwse Plantage.

1.4. Johannes Akkermans. (1876-1954)

Voorzien van de H.H. Sacramenten der
Stervenden overleden op
10 Maart 1954 te Oud-Gastel

JOHANNES AKKERMANS.

Echtgenoot van

ELISABETH VERHEIJEN

Hij werd te Oud-Gastel geboren op

11 Februari 1876.

Erevoorzitter van de R.K. Tuinbouwver.
St. Laurentius".

Dierbare Echtgenote, ruim vijftig jaar,
hebben wij samen geleefd. hard gewerkt
en gebeden voor ons gezin. Armoede en
lijden werden ons niet gespaard. God
heeft mij nu tot Zich geroepen. Voor U
betekent dat een zwaar offer. Gij weet
echter dat ik nu met onze kinderen, die
mij waren voorgedaan, in de hemel ben.
Daar wachten wij op U en daar zullen
wij elkaar wederzien.

Mijn Kinderen, troost moeder en zorg
voor haar zolang zij bij u is. Volgt ons
voorbeeld na dan zult gij, vertrouwend
op God, steeds van Hem de nodige kracht
ontvangen in uw zorgen voor uw gezin
Op aarde is mijn werk geëindigd. In de
hemel bid ik voor u.

Jl. Tak - Koster - Oud-Gastel

Hij was geboren te Oud Gastel op 11-02-1876 als zoon van Cornelis Akkermans en Adriana van 't Leengoed. Hij huwde later met Elisabeth Verheijen (1879-1963). Zij hadden 5 dochters en 8 zoons. Hij was van beroep landbouwer en was actief in de R.K. Tuinbouwvereniging St. Laurentius, waarvan hij voorzitter en erevoorzitter werd. Hij woonde op zijn boerderij aan de Vierschaarstraat 8; ook wel Karnemelkstraat genoemd.

Zijn kinderen waren:

1. Adriana, geb. 23-04-1904. Zij huwde voor de eerste maal met J. Luisterburg (gest.1942) en voor de tweede maal met A.Broos. Zij woonden in de Slotstraat en hadden 9 kinderen.
2. Maria, geb. 15-07-1905. Zij huwde L. Lodiers te Kruisland; zij hadden 3 kinderen.
3. Cornelis, geb. 11-09-1906. Hij huwde J. Bastiaanse. Hij werd douane-commies en zij woonden te Rotterdam met 2 kinderen.
4. Johanna, geb. 02-12-1907. Zij trouwde J. Wieriks. Zij hadden 7 kinderen en hij werd mijnwerker te Stein in

Limburg.

5. Johannes, geb. 23-01-1909, gest. 01-12-1912.
6. Adrianus, geb. 10-08-1910. Hij trouwde C. Dam; zij hadden 5 kinderen. Zij woonden in het Bremswegje.
7. Helena, geb. 22-06-1912. Zij trouwde met K. Lodiers (broer van L. Lodiers); zij hadden 6 kinderen. Hij trok eveneens naar de mijnen in Geleen.
8. Johannes, geb. 03-12-1913. Hij trouwde L. Danen te Oud Gastel, waar hij bleef wonen. Zij hadden 3 kinderen. Hij was de bekende en legendarische krantenman in Gastel (beter bekend onder de naam "Jan de Jokker!"), die meer dan 50 jaar door weer en wind en honden(!) de krant rondbracht.
9. Petrus, geb. 03-12-1915. Hij trouwde B. Smeets. Zij hadden 5 kinderen en woonden eveneens in Stein, waar hij mijnwerker werd.
Zijn broer vertelde: "Hij was amper 18 jaar, pakte zijn fietske en reed van Gastel naar Stein om zijn zuster te bezoeken en kwam niet meer terug."
10. Gerardus, geb. 20-05-1917, gest. 17-09-1919.
11. Cornelia, geb. 17-10-1918. Zij trouwde A. Laros; zij hadden 6 kinderen en woonden te Roosendaal.
12. Gerardus, geb. 23-04-1920. Hij trouwde P. van Hal, oorlogsevacuee uit Klundert. Zij hebben 7 kinderen. Geert is de laatste overlevende van de kinderen Akkermans en woonde altijd in Oud Gastel. Eerst op de ouderlijke boerderij, met de zorg voor de ouders, later in de Mgr. Scheppersstraat. Geert zat in de landbouw, pakte de campagnes mee op de suikerfabriek en deed jarenlang de krantenbezorging op Stampersgat. De laatste 10 jaar voor zijn pensioen werkte hij op de gemeente in de plantsoendienst. Samen zijn ze zeer actief in den Ouderenbund en het voorbeeld van de Brabantse "kontente mens"!

2. DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN 18 MEI 1927

Er was nu echt meer leven in de Gastelse politieke brouwerij gekomen, want maar liefst 5 lijsten deden mee aan deze gemeenteraadsverkiezingen.

Lijst 1 werd ingeleverd door A.J. van Wezel met de steun en handtekeningen van 31 kiezers.

op deze lijst stonden de volgende namen: aantal stemmen

1. De Bie J.A.M.	A 11	Oud Gastel	1000
2. Theunisse M	E 91	Stampersgat	22
3. Smoor A.W.	A 233	Oud Gastel	8
4. Peeters J.W.	A 92	, , , ,	15
5. Luijten H.	A 249a	, , , ,	26

6.	Oomen M.A.A.	C 16	It	It	11
7.	Mastboom A.G.J.	A 154	,,	It	119
8.	Hack J.	A 167	,,	,I	273
9.	Aken van P.G.	E 127	Stampersgat		26
10.	Burgers J. W.	E 157a	,,	,,	59
11.	Brugmans J.J.M.	E 162b	,,	tt	13
12.	Verholen P.	C 4a	Oud Gastel		32
13.	Vissenberg Jos.	E 188	Stampersgat		11
14.	Vergouwen C.M.	B 53	Oud Gastel		<u>4</u>
totaal aantal stemmen					1610

Wat enige verbazing zal wekken is de naam van burgemeester A.G.J. Mastboom onder de kandidaten te zien staan. Dit was toen echter wettelijke toegestaan. Om dan nog als onafhankelijk voorzitter van de gemeenteraad te fungeren was geen sinecure. Het is later voor de burgemeesters in het algemeen verboden zich kandidaat te stellen voor de gemeenteraad.

Lijst 2 was ingeleverd door de heer A. Lankers uit Stampersgat met de steun en handtekeningen van 42 kiezers en op de kandidatenlijst stond een naam en wel van de heer Pieter Antonie Johannes Adriaan Goossens, E 152 te Stampersgat. Hij was familie van de directeur van de Suikerfabriek St. Antoine te Oud Gastel.

Hij behaalde op zijn eentje toch nog 159 stemmen.

Lijst 3 was ingeleverd door de heer J.A. Tak B 287 te Oud Gastel met de steun en handtekeningen van 29 kiezers. Ook hier stond maar een naam op de kandidatenlijst en wel van de heer Hendrikus van Bavel, E 218 te Oud Gastel.

Hij behaalde op zijn eentje 70 stemmen.

Lijst 4 was ingeleverd door de heer H. Lambregts met de steun en handtekeningen van 42 kiezers. Lijsttrekker was de bekende Pieter van den Boom. Hij had nu wel gezorgd voor 5 kandidaten!, te weten:

				aantal stemmen
1.	Boom van den P.C.	A 126	Oud Gastel	437
2.	Oosterhout van A.	C 18	,, I,	18
3.	Jansen C.	E 156	Stampersgat	56
4.	Rijsbergen van J.	D 19	Oud Gastel	30
5.	Rijsdijk Ant.	B 242	,, t I	<u>8</u>
Totaal aantal stemmen				552

Lijst 5 was ingeleverd door de heer C. Melsen met de steun en handtekeningen van 30 kiezers. Er stonden drie kandidaten op deze lijst, te weten:

				aantal stemmen
1.	Brocatus Joh.	E 3	Stampersgat	106
2.	Muijs Adr.	D 31	Oud Gastel	31
3.	Akkeren van Chr.	E 40	Stampersgat	17
Totaal aantal stemmen				135

Het hoofdstembureau, bestaande uit de heren A.G.J. Mastboom, J.A.M. de Bie, A.W. Smoor, J.W. Peeters en J. Hack verklaarde de uitslag als volgt:

Lijst 1 (J.A.M.de Bie) krijgt 8 zetels.

Lijst 4 (P.C.van den Boom) krijgt 3 zetels.

BE GEMEENTERAADSLEDEN VAN 1927-1931

Bij besluit van de gemeenteraad van 30 juni 1927 werden de volgende raadsleden benoemd verklaard en toegelaten:

1. De Bie.J.A.M.	A 11	Oud Gastel
2. Boom van den P.C.	A 126	" " t t
3. Hack J.	A 167	" " I t
4. Jansen C.	E 156	Stampersgat
5. Luijten H.	A 249a	Oud Gastel
6, Mastboom A.G.J.	A 154	t t " "
7. Oomen M.A.A.	C 16	t I t /
8. Oosterhout van A.	C 18	t I I t
9. Peeters J.W.	A 92	" " t I
10. Smoor A.W.	A 233	t I I t
11. Theunisse M.	E 71	Stampersgat

We zien, dat er 3 (of eigenlijk maar 2) nieuwe gezichten in de gemeenteraad bij komen en wel A.G.J. Mastboom (tevens Burgemeester!), C. Jansen en A. van Oosterhout.

Voor de toelichting bij A.G.J. Mastboom moge ik verwijzen naar het heemkunde-jaarboek 1993.

Oud en Nieuw Gastel, 20 Mei 1927.

No. *1*

ONDERWERP:
Verkiezing Gemeenteraad.

Ter voldoening aan het bepaalde bij artikel 18 der Gemeenloet, hebben wij de eer U kennis te geven, dat het op *20 Mei*

is benoemd verklaard de *leden* van den Gemeenteraad

J. A. M. de Bie
M. Theunisse
A. W. Smoor
J. W. Peeters
H. Luijten
M. A. A. Oomen
A. G. J. Mastboom
J. Hack
P. C. van den Boom
A. van Oosterhout
C. Jansen

de benoeming hebben aangenomen.

Burgemeester en Wethouders van *Oud en Nieuw Gastel*.

De Burgemeester, *[Handtekening]*

De Secretaris, *[Handtekening]*

Aan
heeren GEDEPUTEERDE STATEN
der provincie
Noord-Brabant

N. o. 100. 1927.

Enkele bijzonderheden over de nieuwe raadsleden zijn:

2.1. Cornelis Jansen (1880-1964)

Hij werd geboren op 08-01-1880 te Oud Gastel, als zoon van Hubertus Jansen en Catharina Geleijns. Hij huwde later met Adriana Laurina van Gils (1884-1962). Hij was van beroep werknemer van de "oude" suikerfabriek. Zij hadden een groot gezin met 5 dochters en 10 zoons.

Zijn kinderen waren:

1. Catharina Johanna, geb. 29-01-08. Zij trouwde W. Temminck + te Den Haag. Zij trokken naar Indie en later Australie en hadden 2 zoons. Zij woont nu in Roosendaal.
2. Johannes, geb. 12-04-09, gest. 08-05-1994. Hij trouwde P.W.C. Backx; zij hadden 3 kinderen en woonden te Stampersgat.
3. Hubertus, geb. 20-10-10, gest. 15-09-78. Hij trouwde A. Konings en voor de 2-de maal G. van Haastert. Zij hadden 3 zoons en woonden te Rozenburg.
4. Cornelis, geb. 23-10-11, gest. 07-11-88, Hij trouwde A.C.J. Gommeren; zij woonden in Gastel en hadden 1 zoon en 2 dochters.
5. Franciscus, geb. 01-01-13, gest. 15-01-13.
6. Helena, geb. 31-01-14, gest. 04-03-67. Zij trouwde G.J. van Meel; zij hadden 2 zoons en woonden te Vlaardingen.
7. Franciscus, geb. 25-12-15, gest. 03-10-90. Hij trouwde W. Vervaart; zij hadden 2 zoons en een dochter en woonden te Oudenbosch.
8. Adrianus, geb. 05-10-17, gest. 20-11-73. Hij trouwde W. Thielen te Roosendaal; zij hadden 1 zoon en 3 dochters.
9. Jacobus, geb. 16-10-19. Hij trouwde T.A.C. Roek te Stampersgat; zij hadden 3 zoons en 1 dochter.
10. Johanna Antonia, geb. 16-03-21. Zij trouwde W.A. Backx (broer van 2) te Steenberg; zij hadden 1 zoon en een dochter.
11. Antonia, geb. 09-06-22. Zij trouwde J.M. de Laat te Dinteloord; zij hadden 3 dochters.
12. Bernardus, geb. 20-08-23, gest. 21-02-24.
13. Bernardus, geb. 25-12-24. Hij trouwde C. Danen, hebben 1 zoon en een dochter en wonen te Roosendaal.
14. Maria Catharina Johanna, geb. 13-12-26. Zij trouwde C. Broos, woonde in Oud Gastel en Roosendaal; zij hebben 3 zoons.
15. Josephus, geb. 01-10-28, gest. 12-09-29.

Vader C. Jansen was een zeer actieve dorpsfiguur op Stampersgat, altijd in de weer voor zijn gezin en zijn medemens.

Hij werkte op de "oude" en de nieuwe Suikerfabriek en begon op

11-jarige leeftijd als koewachtertje.

Uitgezonden door de "oude" fabriek naar Duitsland met zijn maats kwamen ze onverwachts terug. Zij hadden afgesproken niet voortdurend "sauerkraut" (zuurkool) te willen eten. Toen dat wel steeds werd opgediend gingen ze terug naar Stampersgat, wat de baas natuurlijk slecht beviel. Na ontslag konden ze gelukkig op de nieuwe fabriek beginnen! Hij was jaren kraanchef.

Hij was ook een sportman (schaatsen) en altijd met zijn zoons bij de wedstrijden van de Schutters aanwezig. Ook hield hij duiven, waar hij menig prijsje mee behaalde, vooral met zijn fond-duiven voor de lange afstanden.

Later was hij voorzitter van de bejaardenbond. Tevens jarenlang lid van de Harmonie St. cecilia. Hij stierf op 6 oktober 1964, op Noordzeedijk 64 te Stampersgat.

2.2. Adrianus van Oosterhout. (1865-1939)

Hij was geboren te Oud Gastel op 17-09-1865 als zoon van Arnold van Oosterhout en Martina Damen. Hij huwde later met Maria Catharina van der Minnen (1870-1932).

Zijn beroep was landbouwer. Zij woonden aan het Standdaarbuitenswegje 7 (c106) in Oud Gastel. Het gezin telde 13 kinderen.

Eerder woonde hij op de St. Antoinedijk, waar hij ook in de campagnes op de gelijknamige suikerfabriek werkte, In 1933 moest het boerderijtje noodgedwongen worden verkocht. Als weduwnaar ging hij voor korte tijd naar Princenhage.

Eind 1933 keerde hij terug naar Oudenbosch, waar hij woonachtig was in de Stoofstraat en later in de Molenstraat.

Hij stierf 22 juni 1939.

Zijn kinderen waren:

1. Karel, geb. 01-09-1891, gest. 28-01-1892.
2. Martina Maria, geb. 08-09-1893, gest. 30-06-1940. Zij trouwde Q. Tak in Oud Gastel. Zij hadden 9 kinderen en woonden op Kuivezand.
3. Jacobus, geb. 16-12-1894, gest. 31-08-1964. Hij trouwde C. van Merrienboer. zij trokken naar den Haag en hadden 4 kinderen.
4. Arnoldus, geb. 23-09-1896, gest. 26-01-1979. Hij trouwde Johanna Luicterburg te Oud Gastel; zij hadden 1 kind.
5. Adriana, geb. 25-09-1897, gest. 13-01-1969. Zij trouwde A. van Dijk. Zij hadden 5 kinderen en woonden in Zandvoort.
6. Francisca, geb. 07-02-1899, gest. 26-10-1983. Zij trouwde M. Tak (broer van Q. Tak); zij hadden 4 kinderen en woonden te Oud Gastel. Hij was eerst bakker/winkelier op Kuivezand, Later in de Kerkstraat. Nog later cafehouder Kerkstraat 2, nu auberge de Herberg.
7. Johannes, geb. 17-04-1900, gest. 08-06-1970. Hij trouwde

- A. Melisse; zij hadden 1 kind en woonden te Etten Leur.
8. Catharina, geb. 23-07-1904, gest. 12-08-1984. Zij trouwde J. Bierbooms. Zij hadden 2 kinderen en woonden te Stampersgat.
 9. Maria, geb. 27-02-1908, gest. 08-10-1933. Zij trouwde P. valentijn te St. Willebrord; zij hadden 1 kind. zij stierf zeer jong.
 10. Anna Adriana, geb. 29-10-1909. Zij trouwde W. Buitelaar. Zij hadden 3 kinderen en woonden te Rijswijk, waar zij nu nog woont.
 11. Johanna, geb. 21-03-1911, gest. 03-11-1993. Zij huwde 2 maal, eerst Chr. Beenakkers, daarna D.de Vos. Zij hadden 1 kind en woonden te Breda.
 12. Cornelis, Adrianus, geb. 02-05-1913. Hij huwde P. Roovers. Zij hadden 2 kinderen en wonen nog steeds te Oudenbosch.
 13. Adrianus, geb. 11-09-1914, gest. 10-05-1933 op 18 jarige leeftijd te Princenhage.

In de raadsperiode 1923-1927 waren er enkele uitvallers.

Daarom kwamen er toch nog enkele nieuwe raadsleden bij.

Op 26 augustus 1927 werd als opvolger van de heer P. Kerstens als raadslid toegelaten de heer A.M.Bus.

Op 31 oktober 1927 werd als opvolger van de heer J.A.M. de Bie toegelaten de heer P.G.van Aken.

2.3. Antonius Martinus Bus (1883-1956)

Antonius Martinus Bus werd geboren te Stampersgat op 22-03-83, als zoon van Godefridus Petrus Bus en cornelia Loos. Hij huwde later met wilhelmina van Oers. Het gezin bestond uit 1 dochter en 5 zoons. Hij woonde Noordzeedijk 12 te Stampersgat. Zijn beroep was hotelhouder, koopman, agrarier en molenaar. Hij was heel actief in het kerkelijk en maatschappelijk leven te Stampersgat. Hij was mede-oprichter van de R.K. Kerk te Stampersgat in 1899.

Hij stierf op 08-09-1956 te Stampersgat.

Zijn kinderen waren:

1. Govert, geb. 07-02-1907, gest. 1980. Hij trouwde met M. de Wit te Stampersgat. Zij hadden 5 kinderen. Zijn beroep was landbouwer.
2. Harry, geb. 10-12-1910, gest. 1972. Hij trouwde met D. Rombouts te Stampersgat. Zij hadden daar een textielwinkel en woninginrichtingsbedrijf.
3. Wout, geb. 01-10-1913. Hij trouwde met E. Brocatus te Oud gastel. Zij hadden een slagersbedrijf in de Dorpsstraat. Het gezin bestond uit 6 kinderen. Zij zijn nog heel gezond en actief. Wout is zeer geïnteresseerd in de heemkunde en weet veel van de geschiedenis van Stampersgat en Gastel.
4. Piet, geb. 03-08-1915. Hij trouwde P. Jansen. Zij begonnen

een slagersbedrijf te Eindhoven. Het gezin telde 6 kinderen.

5. Cornelia, geb. 17-08-1918, gest. in 1956. Zij trouwde met P. Melsen en stierf op 38-jarige leeftijd te Oud Gastel. Zij hadden 2 kinderen. Hij trouwde een tweede maal met L. Trimbos te Oud Gastel. Dit gezin telde totaal 5 kinderen.
6. Kees, geb. 10-12-1920. Hij trouwde L. van Gaans. Zij hadden 3 kinderen en woonden te Breda. Hij werkte daar op het gemeentelijk administratie kantoor (GAK).

2.4. Petrus Gerardus van Aken. (1864-1932)

Hij was geboren op 09-10-1864 te Fijnaart en Heijningen als zoon van Adrianus van Aken en Anna Cornelia Backx. Hij woonde op de Gastelse dijk West 80 (vroeger F 16) te Stampersgat. Hij huwde later met Maria Wierikx. (geb. 13-05-1875, gest. 12-02-1961) Het gezin bestond uit 3 dochters en 8 zoons. Zoals reeds eerder vermeld volgde hij op 31-10-1927 de heer J.A.W. de Bie op, die ontslag had genomen uit de gemeenteraad.

Hij verhuisde later met het bedrijf, wat na zijn dood "Firma Gebroeders van Aken en Co" ging heten naar de Gastelsedijk 11 te Stampersgat. Op 16-10-1928 kocht hij de "oude openbare school" van de gemeente, (hoek Gastelsedijk West/Noordzeedijk) die hij als werkplaats ging gebruiken. Enkele jaren geleden pas is deze afgebroken en zijn er nieuwe huizen op gebouwd.

Vele jaren lang is het bedrijf van de Gebroeders van Aken een zeer bloeiend aannemersbedrijf geweest, dat vele werken in de gemeente en ver daarbuiten heeft uitgevoerd. Een heel groot werk is geweest de aanleg van ruim 19 km. kanaalbeschoeiing aan het Eindhovens kanaal in Oost Brabant. Duizenden betonpalen werden er op Stampersgat voor dit karwei gemaakt, waar tientallen mensen op "Den Dam" (ongeveer waar nu de Kristalsingel ligt) aan werkten. Via de haven aan de Havenstraat gelegen werden grondstoffen en betonelementen aan- en afgevoerd! (Er zijn nog foto's uit die tijd!) Ook het NCB-gebouw aan de overkant van de Dintel werd door van Aken gebouwd. In 1956/57 werd in Oud Gastel de bekende Schippersschool (nu Bibliotheek) door de gebroeders van Aken gebouwd. Vele tientallen bouwwerken, waaronder kerken, scholen, huizen, boerenschuren en opslagruimten dragen de naam van de firma van Aken als aannemer. Vooral na de tweede wereldoorlog moest en kon er voortvarend gebouwd en gewerkt worden in heel West Brabant, te beginnen bij de kerk van Stampersgat zelf. Het bedrijf verschaftte vele bouwvakkers werk in Stampersgat en Gastel, waar vele gezinnen van konden bestaan! o.a. Frie Vogelaars en C. van den Aarsen.

1.1
VAN LINKS NAAR RECHTS:
P. DE BRUIJN, MEVR. VOGELAARS, RAADSLID
P. VAN DEN BOOM (1868-1959);
GEHURKT: FRANSJE VOGELAARS
(FOTO EIND JAREN VIJFDE BIJ F. VOGELAARS
AAN DE PARKSTRAAT)

1.5
M.A.A. OOMEN (1894-1964)

2.2.
RAADSLID A. VAN OOSTERHOUT
(1865-1939)

1.2.
RAADSLID H. LUIJTEN (1891-1957)

2.1.
MEVR. JANSEN EN RAADSLID DHR. C. JANSEN (1880-1964)

2.3.
VOORMALIG CAFÉ-RESTAURANT TE STAMPERSGAT
VAN RAADSLID AM. BUS (1883-1956)

2.4.
FAMILIE VAN RAADSLID P. VAN AKEN (1864-1932)

Later, rond de jaren zeventig, konden de "kleine" aannemers het niet meer bol werken tegen de "grote" firma's en daar viel ook het bedrijf van de gebroeders van Aken aan ten offer. Na het overlijden van Jaak van Aken hield het bedrijf op te bestaan. Laten we nu het gezin van Petrus Gerardus van Aken eens de revue passeren.

Zijn 8 zoons hebben allemaal zowat in de zaak gewerkt. Uiteindelijk hebben er vier de zaak voortgezet.

De 11 kinderen uit het gezin van P.G. van Aken waren:

1. Adrianus Petrus, geb. 27-11-1898, gehuwd met M. van Caam (1898-1964). Zij hadden 7 kinderen. Hij bleef in het bedrijf werkzaam.
2. Cornelis, geb. 14-03-1901, gest. 16-12-1978. Hij was gehuwd met Anna van den Eijnden (1910-1970). Zij hadden vier kinderen, Hij bleef in de zaak werkzaam.
3. Antonius, geb. 01-02-1902, gest. 07-03-1966. Hij huwde met Maria Hertogh (1906-1957). Zij hadden 6 kinderen. Hij had een horecabedrijf te Halsteren.
4. Anna, geb. 11-08-1903, gest. 30-07-1953. Zij was ongehuwd.
5. Catharina, geb. 16-02-1905, gest. 25-11-1988. Zij huwde Piet Mortiers te Bergen op Zoom. Zij hadden 3 kinderen.
6. Petrus Cornelis, geb. 13-05-1906, gest. 21-02-1982. Hij was gehuwd met Amnna Maria van Alphen. Zij hadden 5 kinderen. Hij bleef eveneens in het bedrijf werkzaam.
7. Johannes, geb. 10-11-1907. Hij huwde Maria Dirne, geb. 13-01-1908. Zij hadden 3 kinderen. Hij begon een sigarenzaak te Bergen op Zoom.
8. August Leonardus, geb. 30-08-1908, gehuwd met Elisabeth Vermunt, geb. 18-07-1910. Zij hadden 2 kinderen. Hij woonde in de Koelestraat te Oud Gastel en was vertegenwoordiger in de houthandel.
9. Antoinette, geb. 07-09-1910, gest. 10-01-1964. Zij huwde Adrianus Luijten (1907-1981). Zij hadden 5 kinderen.
10. Jacobus, geb. 20-06-1912, gehuwd met Jacoba Buijs, geb. 02-11-1909 uit Oud Gastel. Zij hadden 4 kinderen. Hij bleef in het bedrijf werkzaam.
11. Leonardus, geb. 04-02-1914, gehuwd met J. van Heeswijk. Zij hadden 8 kinderen. Hij huwde de tweede maal met Petronella van Haperen. Zij hadden twee kinderen.

Leonardus is nog de enige zoon in leven van deze kinderen van Aken.

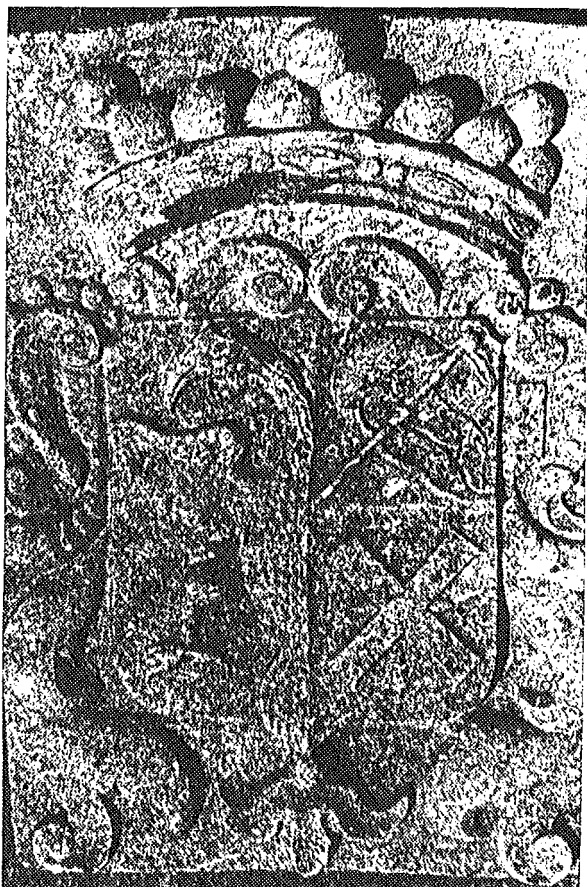
F. van Merrienboer

EEN 'STENEN' VERHAALTJE

Toelichting op de stenen, aanwezig in Dorpsmuseum 'In de Drie Snoeken' Dorpsstraat 50. Afkomstig van voormalig waterschap 'Nieuw Gastel'.

HET GEMAAL BIJ STAMPERSGAT NADAT DIT IN DE NACHT VAN 30-31 OKTOBER 1944 WAS OPGEBLAZEN.
IN DIT GEBOUW ZATEN DE TWEE STENEN WAAROVER DIT ARTIKEL GAAT.

HET WAPEN

De steen met wapen dateert van 1749. Het stelt voor het wapen van drossaart Banier. Deze persoon had voor zichzelf een fantasiewapen laten ontwerpen. Hierin is onder andere opgenomen een banier. Ten onrechte had hij deze laten bekronen met een (markiezen) kroon. Dit recht was voorbehouden aan een graaf (bijvoorbeeld de markies van Bergen op Zoom) en dat was drossaart Banier niet.

De steen werd gemaakt door een steenhouwer bij gelegenheid van de bouw van een nieuwe sluis te Stampersgat in de jaren 1749-1750. De voorgaande sluis was in 1747 vernield.

Toen de domeinraad van Bergen op Zoom vernam van het wapen beschouwde deze dit als een 'ongehoorde ambitie, kleinachtig

en affront¹. Een notaris en een steenhouwer moesten zich naar de polder begeven om bovengenoemde steen uit de sluis te verwijderen. Dat schijnt gebeurd te zijn maar de steen is bewaard gebleven. Ze is nog steeds in het bezit van bovengenoemd waterschap.

Antw

Taber

Die van den Raede en Rekening
van Sijne keurvorstelyke Doorluchtigheijt
Carel Theodoor, Bij de Gratie Gods Lantgraaff
van den Rhyne, Harts Thesaurier, en
keurvorst van het Heylig Roomsche
Ryk, Marquis van Bergen op den Zoom,
etc? etc? etc? als Speciaelyk geauthoriseert
Sijnde, omme Sijne Rechten en Goederen te
administreren en gaede te Maaken

Alsoo niemandt bevoegt is Sijn Wapen ofte
teekenen van Ere te doen Enigaren ofte Setten op
cenige Publicqua plaatsen ofte gebouwen, als den
Heer Alleen, dan wien Competeren, de Hooge, Middel
Laare, en Laage Jurisdiction: Sijnde nogtans tot kennis
van desen Raede en Rekening gekomen, dat op de
laast Vernieuwde Stijp van S Heer Janslands
Proever, anders genaamt Nieuw-Gastoe, als een
trophee is gestelt, en daar in gemet zelt een Blauwen
Heen, met seker Onbekent Wapen, met een
Graaffelyke Kroon daar boven, En deuyt alzulcke
erectie van Wapen en Ere op een gemeen en publicq
gebouw als een Loders Stijpe, niet anders aange-
dien kan Worden, als een Ongebode Ambitie,
Kleine agtinge, en affront voor Sijne keurvorstelyke
Doorluchtigheijt, als Heer en Marquis van Bergen
op den Zoom, ofte wel datmen door sodanigen weg

en ongepermitteert middel, in tijd en wylen
eenige praesumptie tragt te willen toebrengen
aande Heerlyke Rochten, praeinrentien, en tekenen
van Eere alleen Competerende aan Zyne Welgemelte
Keurvorstelyke Doorlichticheit, als Heer van
den Voorst. Poeder, welk niet getolliceert kan
worden: Soo ist, dat den eersten Notaris hier
toe versogt, behoortlyk gaespijsteert door getuigen
en wel een Steenhouwer, hiermede word geaathort,
leert, om van wegens desen Raede en Reekenunge
in hare qualiteit, sig te Transportieren by en aande
Vorst. Ruijse van Sittewon Jans Landt Poeder.
ofte van Nieuw Gastee Vorst. en aldaar de facto
te doen Mitileren en wett kappen het Vorst. onbe-
kent wapen en tekenen van Eere op den voorschreven
Blauwen Steen, zodanig dat daar van niets meer
overblyft, en dat gedaan zijnde, desen Raede syn
Weedervaeren ja goedschrijft te relateren,
Houdt gedaan in den Raede, binnen Bergen op den
Zoom, onder het sacht van Zyne Keurvorstelyke
Doorlichticheit, desen Veertienoen. Julij 17de vijftig.

J. Dant
1750

Gemeente - archief Bergen op Zoom
Inventaris van de archieven
van de raad en Rekenkamer van de
markies van Bergen op Zoom
inv. nr. 2005.

Volgens F. Akkermans in zijn artikel: 'Gedenkstenen in Gastel' in Jaarboek van de Ghulden Roos nummer 9 (1949) zou de steen in de 'Luijck Bedafse sluis' aangebracht geweest zijn. Deze sluis van Lucas Bedaf lag tussen de Kapelberg en Gastelsveer nabij de huidige 'Witte Hoeve' van de familie Brocatus. Dat is een andere lokatie dan die genoemd is in het artikel van Nassau Brabant.

De steen is gemetseld in het nieuwe elektrische gemaal dat in 1926 te Stampersgat in gebruik werd genomen en dat brengt ons op de tweede steen die ook in het museum is ondergebracht.

DE EERSTE STEEN

Op 11 december 1926 werd de eerste steen gelegd van een nieuw elektrisch gemaal aan de Gastelse Dijk Noord (Dennis Lee-straat) te Stampersgat. Dit gemaal werd ontworpen en uitgevoerd door de heer P. van Aken te Stampersgat. Het staal en ijzerwerk was van smid Van der Ouwerda uit Stampersgat. De machines, bestaande uit twee schroefpompen werden geplaatst door de machinefabriek 'Joffa' uit Utrecht. Ze hadden beiden een capaciteit van 100 kubieke meter per minuut.

Merkwaardig is dat in 'De Grondwet' van 10 september 1926 (dus een dag voor de eerste steenlegging) pas melding werd gemaakt van de aanvraag van een bouwvergunning voor bovengenoemd gemaal! De eerste steen werd gelegd door dijkgraaf A. Mastboom, die tevens burgemeester was van Oud en Nieuw Gastel. Zijn naam werd vermeld op deze steen. A.G.J. (Antony) Mastboom was van 1898 tot 1940 burgemeester van Oud en Nieuw Gastel. Hij woonde op Dorpsstraat 44 te Oud Gastel. Zijn zoon Henry volgde hem op in het polderbestuur.

De heer J.A. (Johannes) Akkermans die ook genoemd is op de steen woonde in Stampersgat op de boerderij aan het einde van de Rijpersweg (momenteel Parallelweg Noord 10) dus nabij het gemaal, waar nu nog een kleinzoon van hem woonachtig is. Hij leefde van 1857 tot 1939. Hij was gehuwd met Maria Gonzaga Peeters uit Gastel.

De heer J.F. (Johannes) Smoor wiens naam ook te lezen is op de steen was een inwoner van Oud Gastel. Hij woonde op Dorpsstraat 70. Hij leefde van 1864-1939. Hij was bierbrouwer en landbouwer. Johannes Smoor was gehuwd met Adriana Catharina Uit de Willigen uit Stampersgat.

Als laatste werd vermeld de heer J.A.M. de Bie. Hij was van 1904 tot 1937 penningmeester-secretaris van het waterschap.

Joseph (Sjef) de Bie was een zoon van Constantius de Bie, burgemeester van onze gemeente. Sjef leefde van 1866 tot 1952. Hij woonde op Dorpsstraat 3. Deze woning werd na de dood van zijn zuster Trees geschonken aan het Wit-Gele Kruis. In 1963 kwam daar een nieuw Wit Gele Kruisgebouw, dat in 1991 verkocht is aan assurandeur A. Sweere, die het gebouw heeft ingericht als verzekeringskantoor.

In dit gemaal werd ook de steen met het wapen van Banier ingemetseld.

Het nieuwe gemaal is in de nacht van 30 op 31 oktober 1944 door een Duits 'Sprengkommando' opgeblazen, om op die manier afwatering van de polder te verhinderen. Deze kwam dan ook in de regenperiode van begin november 1944 onder water te staan en dat werd een belemmering voor de Britse troepen om Stampersgat na de bevrijding van Gastel ook in te nemen. De bevrijding van Stampersgat liet dan ook nog vijf angstige dagen op zich wachten.

Tussen de puinhopen werden later de twee stenen vrijwel onbeschadigd teruggevonden! De bedoeling was na de oorlog dat beiden stenen zouden worden aangebracht in het nieuwe gemaal dat in 1947-1948 werd gebouwd, maar daar is niet van gekomen.

P. PEETERS

Bronnen:

Publicaties van het archief Nassau Brabant deel 10 'Heerjansland gezegd Nieuw Gastel'.

De Grondwet van 10 en 21 september 1926.

Jaarboek van de Ghulden Roos 9 (1949) pagina 93-95.

Jaarboek 1987 van Heemkundekring Het Land van Gastel.

Gastel Land van Abten en Markiezen, Oud Gastel 1975.

Bezetting en bevrijding van Oud Gastel en Stampersgat door J. Laros, Oud Gastel 1990.

Gemeente-archief ONG bevolkingsregisters.

HONDERD JAAR GELEDEN 1894

In de reeks 100 jaar geleden gaan we nu terug naar 1894. De voornaamste bron om hierover meer te weten te komen is weer "De Grondwet".

Zoals in voorafgaande jaren haalt meester Vermeulen van de openbare school aan de Koelestraat weer diverse keren de krant. Ditmaal gaat het om een vergadering van het Nederlands Onderwijs Genootschap. Bij pleit hier voor diverse verbeteringen in de arbeidsvoorwaarden zoals een vast minimumsalaris voor alle onderwijsgegenden en een afzonderlijke beloning voor herhalingsonderwijs en het laten meetellen van dienstjaren bij de salarissen. Tevens afschaffing van gemeenteklassen voor wat betreft de salarissen. Er zijn in die tijd nog vier **gemeente**-klassen! Een argument om deze af te schaffen is o.a. het feit dat het leven voor een onderwijsgevende op het platteland niet goedkoper is dan in de stad.

Een andere motivatie is dat er veel verloop is uit het platteland vanwege de lagere salarissen en dat is niet goed voor het onderwijs.

De jaarlijks harddraverij dreigt geen doorgang te vinden vanwege geldgebrek. Er wordt een renteloze lening onder de leden van de harddraverijclub uitgeschreven met een totale som van f. 250,00. De opzet slaagt en het evenement vindt alsnog plaats. Aan de wedstrijden doen o.a. mee Daniel **Peeters** uit **Dinteloord** met het paard Imprevue, Louis Uit de Willigen uit Stampersgat met **Siga Mareppa** en Cees Akkermans met **Jaantje Struyk**.

In het voorjaar vinden er veel baldadigheden plaats op de zondagavonden op de Roosendaalseweg. Bij een handgemeen verliest zelfs iemand een oog. De dader wordt echter gepakt.

De **Gastels** Fanfare en Mannenkoor houden een ledenvergadering. Als bestuursleden worden gekozen: de heren Dautzenberg, Vlekke, van Mechelen, van der Vaart en Segers. Op Stampersgat komt er ook een harmonie. Deze wordt opgericht door de Werkliedenvereniging van de **Gastelse** Beetwortelsuikerfabriek.

De tramlijn **Gastel** Roosendaal die op oudejaarsdag in 1892 in gebruik werd genomen heeft invloed op het reizigersverkeer van de omnibusdienst. Het aantal passagiers dat met de **omnibus** reist is nog maar zo gering dat per ingang van 19 maart nog alleen maar vracht vervoerd wordt.

In dit jaar kraait weer diverse keren de rode haan. De schuur van de familie Hack brandt af. De schuur is niet verzekerd. De brandweer weet de schade te beperken tot dit perceel.

10 april

Verkiezingen voor de Staten Generaal. Dat is wel anders dan in 1994! Honderd jaar geleden was er maar een beperkt kiesrecht. De vrouwen hebben dan nog geen kiesrecht en voor de mannen telt dat ze een zekere som belasting (minimum f. 416,55) moeten betalen alvorens in aanmerking te komen om te stemmen. In het district Bergen op Zoom, waaronder Oud Gastel valt gaat het om 939 kiezers. Er is een stemming om het stemrecht uit te breiden maar dat voorstel wordt niet aangenomen. Er zijn 113 stemmen voor en 758 tegen!

In onze plaats zijn de hoogst aangeslagenen C. de Bie, A. Blankers, P. Dautzenberg en P. Mastboom. Het zal nog tot 1919 duren voor er algemeen kiesrecht is!

Er was een staatscommissie ingesteld om de Zuiderzee af te sluiten door middel van een dijk van Wieringen naar Fisum. Dat zou 189 miljoen gulden gaan kosten inclusief de inpoldering. Dan zou er 190.000 ha. grond bij komen. Aan het eind van het jaar concludeert de commissie dat een en ander toch te veel geld gaat kosten. Er wordt gewacht op betere tijden. Zoals bekend lieten die zich nog een tijd op zich wachten en er was een wereldoorlog met als gevolg in ons land voedseltekort nodig om in de jaren twintig van deze eeuw alsnog te beslissen om de Zuiderzeewerken aan te pakken. En wanneer ermee begonnen wordt, is de tijd niet bepaald gunstig. Uiteindelijk zullen er ook inwoners uit onze gemeente zich gaan vestigen, maar dan zijn we al weer na de Tweede Wereldoorlog!

3 juni

Hardlooppwedstrijden aan het Gastels Veertje. Er zijn 40 deelnemers. Dat is wel wat minder dan het aantal deelnemers aan de vlietloop en de Tien Engelse Mijl uit onze tijd maar de lokatie is dus niet uniek.

De hoofdprijs is 4 gulden. Voor honderd jaar geleden een mooi zakcentje. De afstand van 100 meter wordt afgelegd in 12 a 13 seconden. Zo precies kijkt men in die tijd nog niet en het is ook moeilijk met de tijdopneemtechniek van die jaren.

Er zijn dan ook tiendverpachtingen bij notaris Grollenberg o.a. voor de familie Blankers bij cafe G. Bus te Stampersgat en in Gastel in café F. Jacobs voor baron de Wijkersloot de Rooyensteijn, mevrouw Mastboom en de dames van Loon uit Steenberg.

7 augustus

Aan de gemeentelijke tekenschool te Roosendaal is er een hand-tekenwedstrijd. Martinus Voorbraak behaalt de eerste prijs. Hij volgt daarmee L. Baaijens uit Roosendaal op.

4 september

Bij A. Balemans op de Stoof brandt de schuur af. Het woonhuis blijft gespaard. De schade wordt begroot op f. 1000,00, waarvan de helft verzekerd is bij Gastels Assurantien. De oorzaak blijft onbekend.

25 oktober

Op het terrein van de Gastelse Beetwortelsuikerfabriek rijdt J. Ribbens op een 7 meter hoge trambaan met een vracht schuimaarde. Het onderstel breekt en daarbij raakt J. Ribbens ernstig gewond.

Enkele weken later verliest een jongen zijn voet als hij overreden wordt door een bietentram.

16 november

De Roomboterfabriek van F. van der Vaart komt gereed. Deze fabriek aan de Steenstraat verdwijnt later. De fabriek wordt in 1899 een stoomsigarenkistjesfabriek en daarna tot 1966 een nicotine-extractfabriek.

Ondanks de extra aandacht zijn er nog steeds veel vechtpartijen aan de Roosendaalseweg.

Al met al in dit jaar niet zoveel schokkende gebeurtenissen op plaatselijk niveau. Landelijk komen er wel enkele ontwikkelingen op gang en worden er initiatieven genomen die later ook hun invloed ter plaatse zouden krijgen. Zo wordt in 1894 de vermogensbelasting ingevoerd. Een belasting die op maar enkele inwoners van Gastel van toepassing is.

In Rotterdam komt in dit jaar de eerste stads-electriciteitsvoorziening.

In Amsterdam wordt de diamantbewerkingsbond opgericht een van de eerste vakbonden in ons land.

Ook is er de eerste inbraakverzekering "Mercurius" in ons land. Brandverzekeringen waren er al eerder; ook in Gastel.

P. Peeters.

Bronnen

De Grondwet jaargang 1894.

Drs. de Vries e.a. Moderne Geschiedenis van Nedertand Elsevier 1965.

HET GEBEURDE IN 1944

1944 is een jaar voor de ouderen onder ons om niet te vergeten. Het einde van de Duitse bezetting, de bevrijding en de weg naar vrede.

Zoals in de vorige afleveringen heb ik weer als voornaamste bron genomen "~~Het~~ Brabants Nieuwsblad". Dit is in het bovengenoemde jaar nog een van de weinige kranten die mogen verschijnen. Er zijn dan al wel veel ondergrondse bladen zoals "**Trouw**" dat nog enige tijd in Oudenbosch wordt gedrukt en "**Sint Christophoor**". Vliegtuigen van de geallieerden droppen blaadjes zoals "**De Vliegende Hollander**" en "**De Wervelwind**". Deze bevatten echter nauwelijks of geen nieuws uit onze nabije omgeving.

Naarmate echter het jaar vordert, wordt de omvang van het blad steeds kleiner tot het formaat van een foliovelletje met in oktober diverse herhalingen van berichten en in de dagen van onze bevrijding verschijnt er helemaal geen krant meer. Pas op 7 november verschijnt weer de krant en die beperkt zich tot algemene berichtgeving. Gelukkig is er de beschrijving van de gebeurtenissen door Broeder **Theophile-Nijman** en vinden we nog een en ander terug in het gemeentearchief. Bovendien kunnen we gebruik maken van mondelinge overlevering om toch een overzicht te schetsen van het jaar 1944.

In dit laatste bezettingsjaar zijn er nog toneeluitvoeringen gedaan zoals De Ebbenhouten Olifant. Met dit stuk viert het **Gastels** Toneelensemble dat ze tien jaar bestaat.

En onder leiding van de broeders zijn er weer opvoeringen van een operette. Ditmaal van **Goudhaartje** en de Troubadour. Het muziekspel wordt zeven keer opgevoerd.

Er zijn nog wel besloten vastenavondvieringen in Roosendaal en Bergen op Zoom maar niet meer in **Gastel**.

31 maart

In Duitsland overlijdt M. **Derven**.

Een andere vereniging die zijn tienjarig jubileum viert is Sportclub **Gastel**.

Voor deze vereniging wordt op 8 april nogmaals het toneelstuk De Ebbenhouten Olifant opgevoerd, door het **Gastels** Toneelensemble.

Het paasweekeinde komt dan en er is op tweede paasdag, 10 april, een jubileumwedstrijd tegen Rood-Wit uit Sint Willebrord.

Tijdens die wedstrijd vliegt een Amerikaans "**Lightning**"

toestel over Gastel en verdwijnt voorlopig in noordelijke richting. Later komt het vliegtuig met als piloot de Amerikaan Donald Willis laag over de Gastelse polder om vervolgens een noodlanding te maken nabij de Rolleweg vlakbij de Bansloot.

Be lezingen over wat er na gebeurt liggen uiteen en menigeen week te vertellen dat hij als eerste bij het toestel arriveerde. Vast staat wel dat dhr. Waalwijk, die destijds hoofd was van de luchbeschermingsdienst na de landing contact gehad heeft met de vlieger. Hij reed toevallig met zijn echtgenote over de Rolleweg en als hoofd van de Luchtbeschermingsdienst wist hij dat hij de Ortskommandant moest waarschuwen. Dat doet hij echter niet direct want hij zorgt eerst dat de piloot voorlopig schuil kan houden in een oude tramwagon die dienst doet als schuilplaats voor het vee.

Daarna waarschuwt hij de klompenmaker Jan Kuppens. Jan staat bekend als anti-Duits en als iemand die bereid is om iets voor de goede zaak te doen.

Intussen is Donald Willis naar een andere schuilplaats gegaan, waar echter Jan Kuppens hem toch weet te vinden. Met behulp van zijn twee zonen komt de piloot terecht in het huis van Kuppens aan de Meirstraat waar hij hartelijk wordt ontvangen. De vlieger heeft echter instructies om bij een eventuele noodlanding naar België te vluchten en hij wordt dan ook 's avonds al weggebracht naar richting Roosendaal. Hij weet weer via België en Frankrijk zijn onderdeel te bereiken zodat hij weer deel kan nemen aan luchtaanvallen tegen de vijand.

Na de bezetting krijgt Jan van generaal Eisenhower een onderscheiding voor zijn moedig gedrag.

Bovengenoemd vliegtuig is niet het enige toestel dat op Gastels grondgebied is neergestort. In februari van dit jaar komt er na een luchtgevecht tussen vier vliegtuigen een Duits vliegtuig terecht nabij de Barteweg. Deze keer komt de piloot wel om het leven.

In het voorjaar krijgen de Gastelaren te maken met inkwartiering van militairen van het Duitse leger. Behalve Duitsers zijn daarbij ook Polen Italianen en Hongaren. Om ruimte ervoor te krijgen worden de scholen gevorderd hetgeen inhoudt dat de schooljeugd maar om de dag naar school gaat en les krijgt op verschillende lokaties o.a. in de koekfabriek van de gebroeders van Sprundel (nu Vorstinnehof), in de oude school aan de Koelestraat, in de Harmoniezaal aan de Kerkstraat en in de doel van G. Mies aan de Meirstraat.

Naast de scholen worden ook nog enkele woningen in Gastel gevorderd.

De inwoners moeten zelf zorgen voor vervangende huisvesting. De woningen zijn vooral gelegen aan de Dorpsstraat. Ook na de bevrijding zullen deze inwoners nog niet de beschikking over

hun woning kunnen hebben omdat dan Britse militairen erin trekken.

Op 17 mei is er een voetbalwedstrijd van GSC tegen een elftal van oud-spelers ook in het kader van het tienjarig jubileum.

31 mei

Luchtbombardement in Roosendaal. Als voorbereiding op de komende invasie in Normandie worden zoveel mogelijk de spoorwegen bestookt door geallieerde vliegtuigen. Het belangrijke knooppunt Roosendaal wordt daarbij natuurlijk niet ontzien. Op 31 mei wordt Roosendaal getroffen door een verschrikkelijk bombardement waarbij de bommen ook vallen in de Molenstraat en op melkfabriek Het Anker. Op dat fabriek werkt o.a. Alf. van Keep uit Gastel. Hij wordt onder het puin bedolven maar komt er goed vanaf. Dat is niet het geval met A. Voorbraak, P. van As en Adr. Ribbens die zich op de Havendijk bevinden en dodelijk getroffen worden. Naast deze inwoners uit Gastel komen er nog meer dan zeventig inwoners uit Roosendaal bij deze ramp om het leven.

Algemeen wordt dit aanvaard als een voorbode van de bevrijding.

In de krant wordt er over dit voorval niet zoveel gemeld en de overlijdensadvertenties geven als doodsoorzaak de toen gebruikelijke omschrijving; "omgekomen bij een noodlottig ongeval".

Een klein berichtje meldt dat dhr. M. Hack geslaagd is voor de HBS (zie jaarboek 1984 waarin zijn belevenissen bij het verzet zijn opgenomen).

6 juni: D-Day

In de krant van 7 juni wordt uiteraard aandacht besteed aan de invasie in Normandie. De kansen van de geallieerden worden niet hoog aangeslagen.

10 juni

Op de vroege zaterdagmorgen komt een troep Duitse Militairen om stellingen te bezetten, die in het voorjaar gebouwd werden.

Het leven gaat door en van 25 juni tot 2 juli zijn er zowaar kermisattracties op de Markt en op een weiland op de Stoof onder de noemer van Kinderkermis.

3 juli

Op 91 jarige leeftijd overlijdt Koosje Paantjens. Zij was de oudste inwoner van Gastel. Maar ook wordt er in die dagen een kind van anderhalf jaar begraven. Zij was verdronken.

Op 20 juli wordt een aanslag op Hitler gepleegd. Dit komt ook

in de krant.

Op 21 juli wordt nabij Boombosch aan de Roosendaalse baan een melkauto van melkfabriek de Vacca door vliegtuiggeschut getroffen. Daarbij komt de chauffeur om het leven. Een BBA-bus, die daar vlakbij rijdt wordt doorzeefd, waarbij ook enkele dodelijke slachtoffers vallen. Een fietser die net de onheilspreek passeert wordt eveneens dodelijk getroffen. De BBA verliest op die dag nog een chauffeur. Nabij Steenberghe wordt ook een bus getroffen en daarbij komt de Gastelaar J. van Honk om het leven.

Naarmate de tijd vordert, worden de berichten in de krant steeds schaarser. Er is op 8 augustus nog wel een konijnen- en geitententoonstelling bij G. Mies in de doel. En het Gastels toneelensemble studeert in het toneelstuk "Kinderen van ons volk" van Anton Coolen. Iedereen is in afwachting van de bevrijding die naar men hoopt niet lang meer op zich laat wachten.

3 september

Britse troepen bevrijden Brussel en een dag later al Antwerpen. De geallieerden komen zo al dicht in de buurt en met dit tempo zal ons land wel zo aan de beurt zijn tenminste dat is de mening van de inwoners. Maar ook de Duitsers en de Duitsgezinden denken er zo over en als het gerucht gaat dat Breda bevrijd is heeft dat tot gevolg dat de Duitsers en hun vrienden massaal op de vlucht gaan.

Dit speelt zich voornamelijk af op dinsdag 5 september "Dolle Dinsdag" genoemd. In Gastel gaan de mensen naar de café's om de bevrijding te vieren. De nog aanwezige radio's worden tevoorschijn gehaald en voor het open raam gezet, zodat op straat het heuglijke nieuws te horen is. De leden van de harmonie zoeken hun muziekinstrumenten op voor een feestelijke mars door de straten. De vlaggen worden uit de ramen gehangen maar ze worden spoedig weer binnengehaald, want er rijdt door de Dorpsstraat nog een Duitse afdeling. Militairen daarvan schieten enkele kogels af. Tegen de middag is de feestvreugde alweer voorbij en zijn de inwoners alweer een illusie armer. De ware toedracht van een en ander wordt bekend en de realiteit is dat de Britten nog niet de grens gepasseerd zijn. Sterker nog: De Duitsers worden na de wanordelijke terugtocht weer verzameld en versterkte eenheden worden naar het front gestuurd. Daardoor zal het nog bijna twee lange maanden duren voordat de bevrijding echt een feit is.

Het beschieten van voertuigen en schepen in de Vliet gaat door en het station in Roosendaal wordt dikwijls aangevallen, waarbij op 10 september een munitietrein de lucht ingaat. De

uitzonderingstoestand wordt afgekondigd wat inhoudt dat iedereen om acht uur 's avonds binnen moet zijn.

17 september

Operatie "Market Garden" was een operatie om de grote rivieren over te steken met behulp van paratroepen en een landleger. Arnhem is het doel en daar Gastel in de aanvliegroete ligt vliegen er honderden parachutistenvliegtuigen die zweefvliegtuigen mee trekken over Oud Gastel. In het dagboek van de luchtbeschermingsdienst wordt op 17 september vermeld dat het om vier! overvliegende vliegtuigen gaat maar dit zal wel enigszins bezijden de waarheid geweest zijn. Op 18 september is dan de oorlog in Oost Brabant en gedeelten van onze provincie worden dan bevrijd, waarbij Eindhoven nog getroffen wordt door een Duits bombardement.

21 september

Te Nederweert overlijdt dhr. A. Buckens

In onze streek worden verdedigingswerken gemaakt de heulen in de polderwegen worden onklaar gemaakt en verschillende mannen worden opgeroepen om te werken aan de tankval een soort gracht die gegraven wordt tussen de Dintel en de Vliet.

Dit alles gebeurt in een periode dat:

- De elektrische stroom maar op bepaalde uren geleverd wordt.
- De post nauwelijks meer werkt.
Alle koopwaar in de winkels op de bon is, waarbij de winkeliers zelf met de handkar er op uit moeten om hun voorraad aan te vullen.
- Veel mannen in het buitenland te werk gesteld zijn en anderen ondergedoken omdat ze anders alsnog naar Duitsland moeten. Daarbij leven de thufsblijvers in onzekerheid over het lot van hun familieleden in het onbekende.
- De kinderen dan weer wel en dan weer niet lessen kunnen volgen en dan nog op verschillende plaatsen in Gastel
- Het openbaar vervoer stilligt. en de fietsen ook niet veilig meer zijn.
- De nieuwsvoorziening zeer beperkt is door de censuur, die er op de enkele kranten die er nog mogen verschijnen wordt uitgeoefend en doordat nog maar enkel inwoners naar de achtergehouden radio's kunnen luisteren naar de zwaar gestoorde BBC of "Radio Oranje."

Kortom deze laatste maanden van de bezetting zijn de ergste en dat terwijl de geallieerden op zo korte afstand genaderd zijn. Algemeen worden de mensen pessimistisch over de duur van de oorlog. Telkens komen er nieuwe afdelingen van het Duitse leger zoals een pantserafdeling. In het kolenhok van de St. Joannesschool worden Canadese krijgsgevangenen opgesloten.

Regelmatig vallen er bommen op **Gastels** grondgebied o.a. op Kuivezand en de Stoof maar gelukkig zijn hierbij geen slachtoffers te betreuren.

Intussen worden er door de O.D. (ondergrondse van Delta West Brabant) berichten doorgegeven aan de geallieerden. Een van de personen die daarbij behulpzaam is, is M. Hack en op 24 oktober vallen er waarschijnlijk op aanwijzing van de OD bommen op de Dorpsstraat. Daarbij wordt de schuur van de familie Hack getroffen en ook een woonhuis ernaast. In de schuur waren spullen opgeslagen van de familie Mastboom die hun huis had moeten afstaan voor een Duitse **commandopost**. Bij deze aanval komen er twee Duitse militairen om het leven. De luchtaanval is echter bedoeld voor de BBA garage aan de Oudendijk. Deze wordt als reparatiewerkplaats door de Duitsers gebruikt. Er staan pantservoertuigen die 's nachts naar het front bij Essen (B) rijden.

29 oktober

Duitse troepen van de Kampfgruppe **chill** trekken zich 's nachts terug uit **Gastel**, nadat de brug bij Gastelsveer is vernield en een stuk dijk van **Gastelsedijk** Zuid is opgeblazen. De Stoof wordt door Britse artillerie beschoten waarbij mevr. A. Schoonen-de Vugt dodelijk wordt getroffen en mevr. B. Mies-Kamp en mevr. T. de Priester-Boogaart zwaar gewond raken. Zij overlijden later aan de verwondingen.

30 oktober

Roosendaal bevrijd. Daarbij komt mevr. C. den Ouden om het leven. Door Canadese troepen wordt gemeld, dat Oud **Gastel** ook vrij van Duitsers is. Een motorordonnans gaat op onderzoek en dan wordt een sectie van drie bren-carriers naar **Gastel** gestuurd. Deze eenheid ontdekt inderdaad dat **Gastel** vrij is van Duitsers. Er rijden twee Gastelse jongens op een carrier mee terug naar Roosendaal. Onderweg slaat een van de carriers over de kop waarbij Ant. de Bruyn en Lance Corporal G. Johnson verongelukken. Om 4 uur in de namiddag arriveert het 2e regiment **Gloucesters** (Glosters) in **Gastel**. Deze eenheid maakt deel uit van de Britse 49e Divisie "**Polar Bears**". De bevrijders worden hartelijk onthaald door de bevolking die daarmee haar bevrijding viert. De Laurentiustoren is in tegenstelling tot veel kerktorens in West Brabant blijven staan. Ze wordt door een misverstand tussen twee Duitse eenheden gelukkig niet opgeblazen. Als dan het feest in **Gastel** bezig is wordt er plotseling vanuit Stampersgat, waar de Duitsers nog zijn, geschoten op de kerktoeren. Er worden Engelse kanonnen opgesteld die terugschieten naar Stampersgat. Bij de Duitse beschieting komen mevr C. Danen-Broos en haar 17 maanden oud dochtertje om het leven.

Instructions regarding preparation of War Diaries (which will be kept from first day of mobilization, creation or embodiment), are contained in F.S. Regs. Vol. I.

This page will be prepared.

WAR DIARY

OR

SHEET 9

Original, duplicate and triplicate to be forwarded to O. I. & Edition for disposal.

(Erased heading not required)

MAP 11
407 2/8/21 (cont)

Place	Date	Hour	Summary of Events and Information	References to Appendices and Initials
-------	------	------	-----------------------------------	---------------------------------------

28 (contd)
29, 30
Opposition. DMR (147 Dde) est two unheads over a tk ditch (copies not overprint are att at Aprx 'Y' at 714295 and 708288. Latter unhead was maintained against strong resistance; but the former after being occupied by a pl, was then evacuated to enable arty to engage enemy, reoccupied again and finally lost at 0630 hrs 29 Oct as a result of an enemy counter attack. CLATTER FORGE on the LEFT occupied WOUV with 107 RAC and MSP, but could make no further progress NORTH or EAST.

Aprx 'Y'

The struggle for ROSENDALE was renewed on 29 Oct. First at 1200 hrs HAILANS attacked ROSENDALE and secured the villages of VIMMERDOK 6930 and TOTIK 6930: but attempts to reconce EASTWALS towards a tk ditch were strongly opposed. Then at 1430 hrs 1 LINCOSSES launched what turned out to be the decisive attack and crossed a tk ditch WEST of 7 DMR (W of ROSENDALE) and secured by dusk a unhead 500 yds deep across the ditch. Later they adv again during the night and by 0700 hrs 30 Oct their fwd tys were in EUSKOK area 7130. When 1/4 KOTII were pushed through unhead at 0900 hrs 30 Oct, ROSENDALE was found empty, enemy having withdrawn during the night, after fighting almost determined reargd, powerfully assisted by SP guns; but their cns had been by and their resistance had cost them dear.

The follow-up then began with one sqn Reconce Regt directed on KROSLAND 6935 and one im 56 Dde (CLOSTERS) on GUM GASTEL 737, both of which places had been reported clear by carrier patrols of im 145 Dde earlier in the day. Arty (incl Ry AA bty) also began to move fwd NORTH of ROSENDALE to harass crossings over River HARK and River IALS. 145, 147 and 34 Td Bdes and Reconce Regt less sqn were conc in ROSENDALE and WOUV for a very well earned rest. On 29 Oct, BOREROC, 4 LINCOSSES and one bty 69 Fd Regt had been released by Corps and rejoined the Div.

Aprx 'Y'

Reconce up to and during daylight 31 Oct having est that the enemy was located just EAST of ZIAHTE STUTSE watching br at 671380, NORTH of bend in river in sq 7037 and SOUTH of River HARK at SHAPESIAF 7140 and rd junc 730399, task for 56 Dde for night 31 Oct/Nov was to deal with enemy posts EAST of SHAPESIAF and SOUTH of River HARK with a view to forcing a crossing on 1 Nov in fog or darkness and est a unhead to cover br ops at SHAPESIAF.

Aprx 'Z'

49 Div cas during month of Oct 1944 were:

Killed	Wounded	Missing	Missing Returned
6 184	47 734	7 187	3 86
Offrs OR	Offrs OR	Offrs OR	Offrs OR

Nadat de Gastelsedijk Zuid al is doorgebroken wordt in de nacht van 30 op 31 oktober het gemaal bij Claassen opgeblazen, zodat voor de Engelsen de weg naar Stampersgat moeilijk begaanbaar wordt. De Duitsers hebben mitrailleursposten aan het eind van de Rijpersweg en het zal zodoende nog tot 5 november duren dat Stampersgat na zware gevechten waarbij in Stampersgat nog slachtoffers vallen bevrijd wordt. Dan kan de bevolking van dit dorp weer terug naar hun meestal zwaar beschadigde huizen terug behalve de bewoners van de polder die dan nog onder water staat. Voor Oud Gastel is er dan een einde gekomen aan een vijfdaagse beschieting waarbij nog verschillende slachtoffers vallen.

In Oud Gastel zijn dat op 1 november: M. Speek, mevr J. de Veth de Ruiter en haar dochter Catharina. De laatstgenoemde raakt gewond bij de beschieting en overlijdt jaren later op 4 juni 1947 als gevolg hiervan. Een tweede dochter krijgt er geestelijk een klap van die ze niet meer te boven komt. Bij dezelfde beschieting raakt de Britse Commandant Luitenant Kolonel Butterworth gewond. Hij overlijdt later in het Gastelse ziekenhuis aan de Veerkensweg.

Vanuit Oudenbosch rukt de Amerikaanse 104e Divisie "Timberwolves" op naar de Schans. Na zware gevechten die enkele dagen duren steekt deze divisie de Mark over en bevrijdt Standdaarbuiten. Bij de strijd om de Schans komt J. van Rooy om het leven.

Na de bevrijding komt het leven weer zo goed en kwaad het kan op gang: er is dan wel vrijheid maar nog geen vrede.

Naast de al genoemde burgerslachtoffers komen er tijdens de gevechten in Stampersgat en Oud Gastel een zestigtal Britse en ruim twintig Duitse militairen om het leven.

De oorlog duurt elders nog voort en voor degenen die nog in Duitsland of Indie zitten is het nog allerm minst afgelopen.

Ook hier is het gevaar nog niet voorbij want vanuit de omgeving van Den Haag worden V-1 (vliegende bommen) afgeschoten. Ze worden afgesteld om op Antwerpen te vallen maar meer dan eens valt de motor onderweg stil en dan komt de vliegende bom naar beneden gevallen. Zo komt er een terecht bij de Jagersweg en bij de explosie worden drie woningen vernield. De Britse militairen vertrekken naar andere plaatsen in ons land om aan het front ingezet te worden. Nu komen er Amerikanen van het 125 AAA Gun. Dit is een afdeling zwaar luchtafweergeschut om de V-1 bommen af te schieten voordat ze Antwerpen zullen bereiken.

De distributie is nog niet opgeheven en de persoonsbewijzen zijn nog steeds nodig om distributiekaarten te krijgen waarop weer bannen beschikbaar zijn. Op het persoonsbewijs wordt een stempel gezet en die krijg je alleen als je een goed Nederlan-

der bent geweest tijdens de Duitse bezetting. Staat het stempel er niet op dan kom je niet in aanmerking voor bonnen. Trouwens omdat de legereenheden voorrang hebben bij de voedselvoorziening, is er voor de burgerbevolking niet zoveel meer over; zelfs de voedselvoorraad is nog schaarser dan tijdens de bezetting zodat ook hier wat dat betreft een bar najaar en een slechte winter komt. Gelukkig is er op het platteland, zo ook in Oud Gastel veel ruilhandel zodat velen toch wel aan voedsel kunnen komen, maar het zijn barre tijden met de vele regen en later de kou.

In de eerste dagen na de bevrijding komen er mannen met armbanden en overalls die de zaak gaan regelen. Sommigen komen als zgn. verzetstrijders tevoorschijn en arresteren personen, waarvan ze aannemen dat ze pro-Duits waren.

Die zijn er in Oud Gastel wel geweest. Sommige dames worden kaalgeschoren, omdat ze een al te innige band hadden met de Duitsers. Daarbij is een zekere willekeur niet uit te sluiten, zodat er wellicht ook enigen de dans ontsprongen zijn. In het najaar wordt de ruïne van suikerfabriek "Sint Antoine" aan de Sint Antoinedijk ingericht als bewaarplaats voor politieke delinquenten (NSB-ers en andere sympathisanten met de bezetter). Ze zijn afkomstig uit heel West Brabant. Ze worden door boeren ingehuurd om op het land te werken. 's Nachts worden ze gevangen gehouden in de "Westhoek" zoals het kamp ook genoemd wordt. Ook hier doen zich excessen voor bij de behandeling van de gevangenen. Pas enkele jaren later wordt het kamp gesloten.

Spannende tijden keren weer terug als het Ardennenoffensief in december losbarst en troepen uit onze omgeving ook naar het oosten moeten om zo mogelijk de Duitsers tegen te houden.

Met kerstmis voert het Gastels toneelensemble het toneelstuk op "En waar de sterre bleef stillestaan". De opbrengst is voor de oorlogsslachtoffers. Zo worden er nog vier uitvoeringen gegeven en die brengen veel geld op. Ook een collecte in december voor de inwoners van Stampersgat is een succes. In deze tijd zijn er meer dan 1200 vluchtelingen in Gastel en er komen er nog bij. Zo gaat het jaar voorbij met een natte herfst met een tekort aan allerlei zaken, met veel mensen in onzekerheid over wat met hun verwanten aan de hand is. Geen tijd om feest te vieren. Dat zal pas gebeuren als heel ons land vrij is.

Na de Duitse capitulatie komen er berichten over Gastelaren die nog in 1944 omgekomen zijn. Daarbij is Joh. Luyten die op 7 oktober in Emmerich is omgekomen, en Petr. Wagemakers die in een concentratiekamp in Indie het leven laat op 26 december.

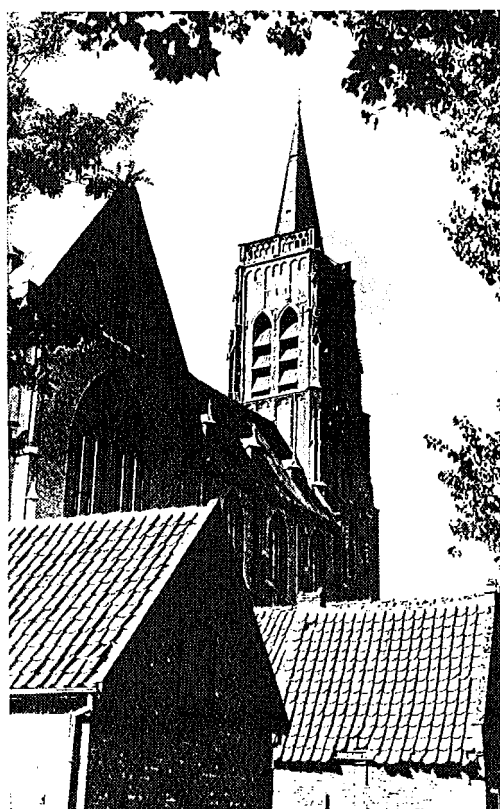
PATER JAN BROOS, WITTE PATER VAN AFRIKA
(† 1944 OP 31-JARIGE LEEFTIJD TE NEUENGAMME)

OORLOGSGRAVEN
AAN DE VEERKENSWEG

GEALLIEERDE MILITAIREN
VOOR DE BOERDERIJ VAN DE **FAM. VAN HASSEL** AAN DE KERKSTRAAT
(NOVEMBER 1944)

DE NOORDZIJDE VAN DE STINT LAURENTIUSKERK
NA DE BESCHIETINGEN DOOR DE DUITERS.
DE KROON IS GEDEELTELIJK VERDUENEN.
OP HET DAK ZIJN DE PLANKEN ZICHTBAAR WAAR
GRANATEN EEN GAT GEMAAKT HADDEN.
ENKELE GALMPLANKEN ONTBREKEN EN **IN** DE MUUR
VAN DE DE TOREN ZIJN VERSCHILLENDE INSLA-
GEN ZICHTBAAR.

In dezelfde maand sterft pater Joh. Broos in het concentratie-kamp "Neuengamme" (Duitsland).

Pater Johannes Broos was tijdens de Bezetting onderpastoor in Edegheem België. Hij behoorde tot de orde van de Witte Paters van Lavigerie. In 1944 was hij in een klooster in Charleroi. Daar vlogen geallieerde vliegtuigen over die pamfletten strooiden. De Duitsers hielden de paters toen gevangen op beschuldiging dat ze materiaal achterhielden. Drie Paters konden vluchten maar Johannes niet. Hij werd gevangen gezet en in de chaotische terugtocht met Dolle Dinsdag via Nederland naar Neuengamme overgebracht. De bedoeling was dat hij verder naar Dachau op transport zou gaan maar door de barre omstandigheden in kamp Neuengamme was zijn gezondheid zo verzwakt dat hij daar in december bezweken is. Zijn familie in Gastel had hem voor het laatst gezien in de zomer van 1944 toen hij op vakantie was.

P. Peeters

BIJLAGE

Gesneuvelde Engelse militairen

Op het oorlogsmonument worden de volgende Engelse militairen geeerd:

Lt. Col.	F.W. Butterworth	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
Brig.	M.S. Ekins	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
Lt.	J.P.L. Bangs	†	oorlogskerkhof te Geel
L. Sgt.	A.V. Francis	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
L. Cpl.	D.G. Roberts	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
Cpl.	D. Lee	†	r.k. begraafplaats te Stampersgat
Pte.	C. Strangleman	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
Pte.	H.W.J. Packer	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
Pte.	S.M. Kidman	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
Pte.	F.J. Hewitt	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
Pte.	R. Clark	†	oorlogskerkhof te Bergen op Zoom
Pte.	R.C. Gould	†	oorlogskerkhof te Geel

Zij sneuvelden bij de bevrijding van Oud Gastel en Stampersgat.

Oorlogsslachtoffers uit onze gemeente

Naam	Aantekeningen betreffende overlijden		
	Leeftijd	Datum	Omstandigheden / Plaats
H.J. Lazaroms	24 jaar	21-03-1940	soldaat te Tiel.
H.W. van Nispen	22 jaar		soldaat te 's-Hertogenbosch
Math. Tak 35 jaar			soldaat te Werkendam
Mej. P. van As	20 jaar	11-05-1940	te Roosendaal
Corn. Verdult	36 jaar	11-05-1940	te Oud Gastel
Chr. Rockx	56 jaar	06-06-1940	te Roosendaal
N. de Wild	24 jaar	12-01-1942	soldaat te Tarakan op Borneo
J.P. Rijsdijk	22 jaar	27-02-1942	soldaat in de Javazee
Bern. de Vugt	27 jaar	16-01-1943	in een concentratiekamp in Indie
C.A. Palings	25 jaar	16-06-1943	soldaat hij Freemann in Australie
M. Hagenaars	42 jaar		in een concentratiekamp in Indie
M. Derven 22 jaar		31-03-1944	te Dilburg in Duitsland
Mevr. A.W.P. Voorbraak	25 jaar	31-05-1944	te Roosendaal
J.A. van Honk	36 jaar	21-07-1944	te Steenberg
Adr. Buckens	39 jaar	29-09-1944	te Nederweert
Joh. Luyten	23 jaar	07-10-1944	te Emmerik in Duitsland
Ant. de Bruyn	20 jaar	30-10-1944	te Oud Gastel
Mevr. Mies-Kamp	74 jaar	30-10-1944	te Oud Gastel
Mevr. C.M. den Ouden	25 jaar	30-10-1944	te Roosendaal
Mevr. Schoonen-De Vugt	35 jaar	30-10-1944	te Oud Gastel
Mevr. Cath. Danen--Broos	40 jaar	01-11-1944	te Oud Gastel
Geertruida A.C. Danen	17 mnd.	01-11-1944	te Oud Gastel
Mevr. J. de Veth-De Ruyter	52 jaar	01-11-1944	te Oud Gastel
Mevr. A.M. Wierickx	28 jaar	01-11-1944	te Stampersgat
Mevr. J. Wierickx-De Bruyn	61 jaar	01-11-1944	te Stampersgat

Naam	Aantekeningen betreffende overlijden		
	Leeftijd	Datum	Omstandigheden / Plaats
Mevr. A. Wierickx-Gommers	33 jaar	01-11-1944	te Stampersgat
M. Speek	16 jaar	02-11-1944	te Oud Gastel
Mevr. H. Maas-Van der Made	54 jaar	03-11-1944	te Stampersgat
Joh. F. van Merrienboer	20 jaar	04-11-1944	gefusilleerd te Rotterdam
J. van Rooy	31 jaar	-11-1944	te Oud Gastel
Pater Joh. Broos	31 jaar	-12-1944	in een Duits concentra- tiekamp
Petronella M. Wagemakers (= zuster Maria Gemma)	39 jaar	26-12-1944	in een concentratiekamp in Indie
Adr. van Nijnatten	49 jaar	15-02-1945	te Oud Gastel
Adr. van Nijnatten	18 jaar	15-02-1945	te Oud Gastel
Jacoba C. van Nijnatten	9 jaar	15-02-1945	te Oud Gastel
Bern. Smoor	33 jaar	14-05-1945	in een concentratiekamp in Indie
Corn. Voermans	19 jaar	30-05-1945	te Berlijn
Ant. Hopstaken	28 jaar	14-09-1945	te Isques in Frankrijk
Adr. F. Sep	22 jaar	04-10-1945	te Roosendaal
P.C.W. Schijvenaars	18 jaar	11-05-1946	soldaat te Batavia in Indie
Jef Kuppens	21 jaar	01-02-1947	soldaat te Moeara Batoem in Indie
Petr. Corn. van den Aarssen	26 jaar	16-03-1947	soldaat te Medan in Indie
Joh. Cath. de Veth	24 jaar	04-06-1947	als gevolg van een verwonding d.d. 01-11-1944 te Oud Gastel
Franc. Joh. Palings	18 jaar	02-08-1948	soldaat te Valkenburg, Z-H
Corn. Nagtzaam	22 jaar	22-03-1949	soldaat te Grantoe in Indie
P. van Nijnatten	24 jaar	26-07-1949	soldaat te Rantau-Prapat in Indie
Arn. den Ouden	22 jaar	22-12-1949	soldaat te Samarang in Indie

Bronnen

Br. Theophile Nijman en prof. J. Dellepoort: De Bevrijding van Oud **Gastel** en Stampersgat. 1949

H. Onderwater: De Reis naar de Horizon; Hollandia 1984

J. Laros: Bezetting en Bevrijding Oud **Gastel** Stampersgat 1990

Brabants Nieuwsblad jaargang 1944.

Broeder Theophile Nijman notities.

Gemeente archief Oud en Nieuw **Gastel**

Mondelinge mededelingen van diverse betrokkenen.

Bovenstaand jaaroverzicht is verre van volledig en voor verdere informatie verwijs ik naar bovengenoemde bronnen en naar publikaties die wellicht in deze periode nog uitkomen of in het verleden al zijn uitgebracht..

Zo is er over de bevrijding van de Schans meer te lezen in het boek **Timberwolves** Tracks.

En wat **de mondelinge mededelingen** betreft: Ieder die het heeft meegemaakt heeft zijn eigen verhaal en daarvan zijn er in dit jaarboek elders te Lezen.

Wat mijn ervaringen betreft: Ik maakte als vierjarig jongetje de bevrijding mee en kan me nog **de** terugtrekkende Duitsers herinneren die de Stooft op reden met allerlei voertuigen. De uren (of waren het dagen?) bij ons thuis in **de** kelder tijdens de beschietingen. De Engelsen in de schuur met chocolade en biscuits.

OORLOGSVLUCHTELINGEN EN EVACUEES IN OUD GASTEL

1940 - 1945

Gedurende de tweede wereldoorlog zijn er in onze gemeente heel wat oorlogsvluchtelingen en geëvacueerden ondergebracht geweest.

Nog uit de eerste wereldoorlog (1914-1918) is bekend, dat er in Gastel ook Belgische vluchtelingen zijn geweest.

De gastvrijheid van Gastel was blijkbaar ook elders bekend, want de vluchtelingen kwamen van heinde en verre.

Zeker heeft hiertoe bijgedragen de actieve instelling van enkele mensen in ons dorp.

We mogen hierbij de namen noemen van Mr. H. Mastboom en Broeder Theophile Nijman. Zij hadden in Gastel een vereniging opgericht, de Vrijwillige Burgerdienst (V.B.D.) geheten.

Daarin hadden vrijwilligers uit allerlei organisaties zitting genomen, zowel van wereldlijke als kerkelijke signatuur.

Het doel van deze vereniging was hulp en tijdelijke opvang te bieden aan vluchtelingen, wanneer dat nodig zou zijn.

Zij hadden een adressenbestand van particulieren in de gemeente, die bereid waren eventueel mensen op te nemen.

Overigens had de burgemeester een vorderingsbevoegdheid voor woonruimten, waardoor inwoners verplicht werden, mensen op te nemen tegen vergoeding van kosten.

1. DE VLUCHTELINGEN VAN MEI 1940

De eerste taak voor het vluchtelingencomité kwam op 10 mei 1940, bij het uitbreken van de oorlog.

De nieuwe burgemeester H. Hofland (benoemd per 1 mei 1940) riep het bestuur van de V.D.B., onder voorzitterschap van Mr. H. Mastboom, bij elkaar in het gemeentehuis,

Er was bericht binnen gekomen, dat er vanuit Klundert en de polders daaromheen vluchtelingen onderweg waren naar Oud Gastel. Ook uit Zevenbergen kwamen er zieke vluchtelingen naar het toenmalige St. Jozef-gesticht van de zusters in de Veerkensweg. Door het luchtbombardement in Roosendaal was daar ook een trek van mensen op gang gekomen, sommigen vluchtten eveneens richting Oud Gastel.

De eerste opvang in Gastel vond plaats in het patronaatsgebouw van de Broeders aan de Veerkensweg, waarna de vluchtelingen werden doorverwezen naar de opvang-adressen.

Een geluk bij een ongeluk was het prachtig mooie Pinkster-weekend in die meidagen van 1940.

Met wat kunst- en vliegwerk lukte het die eerste dag de mensen

den 2ten December von der Stadt
 -ingen Comite de Quart-Quartier
 -ingen Comite de Quart-Quartier
 -ingen Comite de Quart-Quartier

Z. DE VLUCHTELINGEN UIT OOST-EN WEST SOUBURG

onder te brengen, al was az hier en daar wel wat sterke overredingskracht voor nodig.

Gelukkig duurde het verblijf van de meeste vluchtelingen niet erg lang, want de week daarop konden de meesten weer huistaarts keren. Rond 950 uurs hadden voor korte tijd in Gastei een verblijfplaats en sommigen hielden er lange vriendschappen aan over. Op het eind van de oorlog zouden sommigen elkaar weer ontmoeten.

De gemeentelijke betrokkenheid was groter geworden en van burgemeester H. Hofland was bekend, dat hij zich graag persoonlijk overal mee bemoeide. Een zeer actief ambtenaar ten gemeentehuize, die zich inzette voor de opvang van de vluchtelingen was de bekende Gastelaar, de heer A. Timmermans. Er was inmiddels ook per 19 september 1942 een regeling betreffende kosten van huisvesting en voeding van geëvacueerden in werking getreden. Dat was natuurlijk geen vetpot. We noemen als voorbeeld het zakgeld, dat ze kregen, wat maximaal f 1,00 per week was. De vergoeding voor het gastgezin was maximaal f 1,25 p.p. per dag. Dus er volgde een klachtenbrief van de gemeente naar Breda.

Op 4 februari 1943 was er in Breda een bijeenkomst gehouden over "De culturele verzorging van geëvacueerden". Op 2 maart 1943 was een brief verzonden aan het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten te Den Haag met de opgave van het aantal vluchtelingen en hun omstandigheden. In deze brief werd o.a. vermeld:

1. Dat er op die datum in Oud Gastel en Stampersgat samen 252 vluchtelingen waren, waarvan 206 in Oud Gastel, 18 in Stampersgat en 28 in een kinderkuis! in Oud Gastel; (hierover later meer)
2. Dat de vluchtelingen meestal eenvoudige burgers waren, rustende kleine boeren of landarbeiders. Er was echter ook een oud-burgemeester bij;
3. Dat er in het begin wat problemen waren met de inkwartiering bij de inwoners, maar: "dat het elkaar leren kennen en het zich schikken in hun lot door de geëvacueerden geleidelijk aan mede gewerkt heeft tot meer tevredenheid tussen kwartiergevers en kwartiernemers". Ook de verhoging van de kwartiergelden zal hiertoe bijgedragen hebben!
4. Het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten werd verzocht om toezending van lectuur. De evacuees konden echter ook gebruik maken van de hier gevestigde afdeling van de R.K. Openbare leeszaal en Uitleen-bibliotheek van Roosendaal.

De kinderen van de vluchtelingen werden op de lagere scholen ingeschreven. Van 1942 tot 1946 hebben er ruim 150 Zeeuwse vluchtelingen in Gastel gewoond, de meesten (114) uit de gemeente Oost-en West Souburg.

Ook hier zijn langdurige contacten met inwoners blijven bestaan. Een officiële delegatie uit deze gemeente bracht in mei 1956 een bezoek aan Oud Gastel, om onze gemeente te bedanken voor de zorg en opvang van hun inwoners tijdens de oorlog. Zij brachten enkele geschenken mee en een verluchte oorkonde met de woorden: "DE VERDREVENEN VAN OOST EN WEST SOUBURG VONDEN EEN GASTVRIJ ONDERDAK IN OUD EN NIEUW GASTEL, 1942-1946."

Verbod van vestiging en verhuizing

Met ingang van 16 October 1942 is het verboden zich te vestigen en te verhuizen

1. in de provincie Zeeland;
2. in de provincie Zuid-Holland;
3. in de provincie Noordholland;
4. in de provincie Utrecht:
ten westen van spoorlijn Hilversum—Utrecht (de gemeente Utrecht inbegrepen), den Vaartschen Rijn en het Merwedekanaal tot aan de Lek;
5. in de provincie Noordbrabant:
ten westen van de gemeenten de Werken c.a., Dussen, Geertuidenberg, Oosterhout, Teteringen, Breda (deze gemeente inbegrepen) en ten westen van de Mark tot aan de Belgische grens.

Dit verbod geldt niet 'voor Rijksduitschers en voor personen, die in het bezit zijn van een door of vanwege den directeur van het evacuatiebureau, in wiens ambtsgebied de gemeente is gelegen, verleende schriftelijke vergunning.

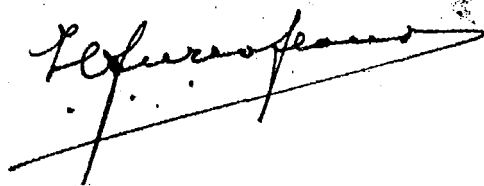
Aanvraagformulieren voor het verkrijgen van een vestigings- of verhuisvergunning zijn ter gemeentesecretarie verkrijgbaar.

Ter bevordering van een snelle afdoening is het gewenscht het aanvraagformulier door tusschenkomst van den burgemeester in te dienen.

Overtreding van het vestigingsbesluit is strafbaar.

... OUD-GASTEL ..., 19 November 1942.

De burgemeester van OUD- en NIEUW GASTEL,

3. OVERIGE VLUCHTELINGEN EN GEEVA

De Duitse bezetters hadden per 16 oktober 1942 een verbod van vestiging en verhuizing uitgevaardigd, waardoor het, zonder schriftelijke toestemming verboden was zich te vestigen of te verhuizen in de provincies Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht (ten westen van de lijn Hilversum, Utrecht tot aan de Lek) en Noord-Brabant (ten Westen van de lijn Geertruidenberg, Breda tot aan de Belgische grens).

Per 2 januari 1945 waren er in onze gemeente 1261 vluchtelingen en geëvacueerden. De geëvacueerden kwamen vooral uit Zeeland en Goeree Overflakkee; maar ook uit Fijnaart.

Toen het oorlogsfront eind 1944 zich naar onze streken verplaatste kwamen de vluchtelingen vooral uit Klundert, Willemstad, Stampersgat en Standdaarbuiten.

<u>Lijst geëvacueerden</u>		<u>Lijst vluchtelingen</u>	
1. Bruinisse	4 pers.	1. O/B R(?)	12 pers.
2. Den Bommel	23 ,,	2. Hoge en L. Zwaluwe	22 ,,
3. Dreischor	2 ,,	3. Klundert (1940!)	527 ,,
4. Fijnaart	68 ,,	4. Moerdijk	20 ,,
5. 's Gravenhage	3 ,,	5. Nijmegen	5 ,,
6. Koudekerke	1 ,,	6. Oudenbosch	2 ,,
7. Middelburg	2 ,,	7. Roosendaal	8 ,,
8. Monster	1 ,,	8. Standdaarbuiten	98 ,,
9. Oost en West Souburg	13.4 ,,	9. Stampersgat	229 ,,
10. Ooltgensplaat	23 ,,	10. Steenbergen	1 ,,
11. Oude Tonge	17 ,,	11. Tilburg	3 ,,
12. Oud Vossemeer	2 ,,	12. Willemstad	38 ,,
13. Scherpenisse	3 ,,	13. Zevenbergen	16 ,,
14. St. Maartensdijk	6 ,,		
15. Vlissingen	17 ,,		
16. Zierikzee	4 ,,		
Totalen	290 ,,	t	971 ,, = <u>1261</u>

Toen de oorlog was afgelopen, was het vluchtelingenprobleem niet in een keer opgelost in Oud Gastel.

Veel mensen konden niet terug naar hun kapotte woningen en waren noodgedwongen genoodzaakt te blijven bij hun gast-gezinnen.

Pas eind 1947 (!) keerden de laatste vluchtelingen terug naar hun woonplaatsen, sommigen keerden niet terug en werden Gastelaar met de Gastelaren!

Tot de laatsten, die terugkeerden naar hun woonplaatsen, waren do kinderen uit het eerder genoemde kindertehuis.

Navraag bij enkele Gastelse inwoners, want schriftelijke gegevens over dit tehuis zijn mij onbekend, leerde mij, dat het toen gevestigd was in het St. Ludgardus Jeugdhuis in de Kerkstraat, toen Kerkstraat A 397.

Het heette officieel het "Vlissingsch Kindertehuis het Zwaluw-nest". Het werd beheerd door kapelaan Bennaars met enkele vrijwilligers. Oud-pastoor W. van Dam vertelde mij, dat er ook

GEEMEENTE OUD EN NIEUW GASTEL
O-O-O-O-O-O-O-O-O-O-O-O-O-O-O-O

van de aantallen geregistreerde geëvacueerden onderscheiden
naar de gemeenten van herkomst naar de toestand op 1 juli 1945.
Ingezonden ingevolge omzendbrief van den Chef-Militair-Gesag,
d.d. 1 Januari 1945 nr. 831 Pn/P.

Oud Gastel 8 Juli 1945
De Burgemeester,

Geëvacueerden uit Nederland.					
Gemeente	Aantal niet geëvacueerden	Aantal gesteunde geëvacueerden			Totaal
		die in eigen huisvesting voorzien	ingekwartierd bij burgers of in kampen of inrichtingen	Ondergebracht in kampen of tehuizen	
AMSTERDAM	-	-	1	-	1
DEN BOMMEL	19	-	2	-	21
DINTEDOORD	-	-	6	-	6
DRECHTER	2	-	-	-	2
FIJNAART	10	-	16	-	26
DEN HAAG	3	-	1	-	4
H'AL ZVALUNE	-	-	13	-	13
A JNDERT	10	-	60	-	70
KOUDEKERKE	1	-	-	-	1
MIDDELBURG	-	-	2	-	2
MIDDELHARNIS	-	-	1	-	1
MOERDIJK	1	-	1	-	2
MOORDHOEK	-	-	2	-	2
COLTOEGENPLAAT	17	-	22	-	39
O ENW SOUBURG	33	-	52	-	85
O EN N GASTEL	24	-	131	-	155
OUDE TOYGE	5	-	6	-	11
OD VOSMYER	2	-	-	-	2
ROTTERDAM	1	-	-	-	1
SCHERPENISSE	1	-	-	-	1
ST-BUITEN	18	-	23	-	39
STEENBERGEN	2	-	-	-	2
ST OEDENRODE	-	-	4	-	4
TERHEIJDEN	-	-	5	-	5
VENLO	1	-	-	-	1
WISSINGEN	2	-	6	-	8
WILLEMSTAD	-	-	9	-	9
ZEVENBERGEN	-	-	1	-	1
OMBEKEND	4	-	-	-	4
VALBURG	1	-	-	-	1
Totaal 529					

Joodse kinderen bij waren geweest. Er hebben er een 50-tal gewoond gedurende de oorlogsjaren. Een 30-tal kinderen waren voor onze bevrijding echter al uitgeschreven en naar elders vertrokken. Het toenmalige hoofd van de Joannesschool, Broeder Willibrord heeft een namenlijst van de kinderen buiten de gemeente bijgehouden uit die oorlogsjaren. Daarop staan verschillende namen aangegeven op bovengenoemd adres van het Kindertehuis.

Overigens vermeldt diezelfde namenlijst, dat er van 26 januari 1942 tot 12 juni 1947 ruim 200 jongens van andere plaatsen voor korte of lange tijd op de St. Joannesschool hebben gezeten! (ik mag aannemen, dat er in die tijd ongeveer evenveel meisjes op de St. Bernardusschool hebben gezeten.) Het zou een reunie waard zijn!

F. van Merrienboer.

Bronnen

- gemeente-archief.
- mondelinge overlevering.

EEN ENGELSE OUDSTRIJDER EN EEN GASTELSE AANZICHTKAART
OP SPEURTOCHT NAAR NANNY VAN BEEK EN 8 NOVEMBER 1944

Donderdag 1 september 1994 bracht een groep Engelse oud-strijders een bezoek aan de Suikerunie te Stampersgat en aan onze gemeente. Dit was in het kader van de herdenking van D-Day en de vijftigjarige bevrijding van Europa. Onder het gezelschap Engelsen waren ook enkele oud-strijders die in onze gemeente ingekwartierd waren geweest en hadden meegevochten bij de bevrijding van Gastel en Stampersgat. Zij logeerden nu overigens in een hotel in Antwerpen. Na het verblijf en de lunch op de Suikerunie ging men met de bus naar Oud Gastel voor een kranslegging bij het oorlogsmonument aan de Beemd. Dit was heel indrukwekkend. Men had nog enkele uren de tijd, om in Oud Gastel te vertoeven.

Het was vrij druk in verband met de donderdagmarkt. Sommige oudstrijders herinnerden zich de grote kerktoren en enkele oudere panden. Wethouder van Nes bezocht met enkele oud-strijders Mr. H. Mastboom in zijn woning aan de Dorpsstraat 44, waar zoals bekend Luitenant Kolonel F.W. Butterworth dodelijk werd getroffen.

Ondergetekende was in het gezelschap van 2 oud-strijders met hun dames, waarvan er een in Poppel (Belgie) gewond was geraakt.

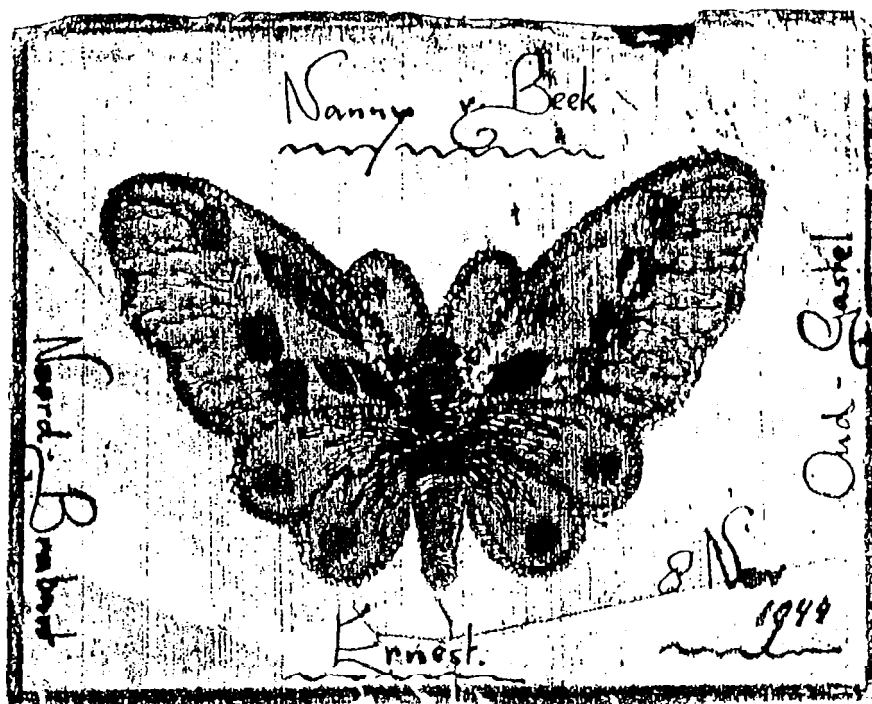
De tweede man was Mr. Ernie Partridge uit Sunningdale in Engeland. Hij had een interessant verhaal. Hij had meegevochten bij de bevrijding van Stampersgat en was ingekwartierd geweest in een woning aan een landweg bij een moeder met twee dochters in Oud Gastel, vertelde hij.

Zijn vrouw zei: "Pak je portefeuille maar eens en laat de kaart maar eens zien."

Zij vertelde mij, dat hij al vijftig jaar een kaart bij zich droeg met daarop een geborduurde vlinder met de naam Nanny van Beek, 8 november 1944, Ernest, Oud-Gastel, Noord-Brabant.

Ik mocht hem zien en zijn vraag was of ik Nanny van Beek zou willen opsporen voor hem. Hij zou ze nog eens graag zien. "Het was zijn grootste wens nog in zijn leven," zei zijn vrouw.

Dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan. Na wat gezocht en gevraagd, met dank aan de overbuurvrouw mevr. Hellemons vonden we het adres op de Rijpersweg nr. 41 van Mevr. Hazen-van Beek. Zij was niet thuis maar op bezoek bij haar zuster Nelly in Dinteloord. Na een telefoontje kwamen ze snel naar Oud Gastel.

KAART VAN NAANTJE VAN BEEK UIT 1944

BIJ DE FAMILIE HAZEN-VAN BEEK (1 SEPTEMBER 1994)

VAN LINKS NAAR RECHTS:

G. DUFFIN, ROEL HAZEN, ERNIE PATRIDGE, F. VAN MERRIENBOER, K. DUFFIN, P. VAN BEEK EN MEVROUW HAZEN-VAN BEEK.

Het was na een korte aarzeling een geweldig weerzien. Naantje (Nanny!) en Nelly van Beek kwamen handen en woorden te kort om alles uit te leggen. De aanzichtkaart kwam weer voor de dag. Er werden verhalen van vroeger verteld. De oud-strijder Ernie vertelde nl. dat hij na een zware nachtelijke tocht naar stampersgat bijna verdronken was in een volgelopen bomtrechter van de Duitsers. De Gastelse polder stond toen ook onder water. Hij was in huize van Beek heel goed ontvangen. Moeder van Beek had hem in de bedstee gestopt en hem met enkele huismiddeltjes van een zware verkoudheid afgeholpen. Ook het lekkere eten was hij niet vergeten.

Naantje haalde een schoolschriftje van de zolder, wat nog aan die tijd herinnerde. Zij had in 1944 nl. alle namen van Engelse soldaten, die zij ontmoette, in dat schriftje laten schrijven. Ook had zij er enkele foto's, tekeningen en kranteknipsels in bewaard. Daarin vond Ernie (Ernest!) de namen terug van zijn makkers, die toen ook in huize van Beek waren geweest. Zelfs de naam en een foto van zijn eigen broer vond hij terug. Natuurlijk moesten er foto's gemaakt worden en adressen worden uitgewisseld.

Zij waren heel dankbaar voor hun genoten ontvangst in Oud Gastel en de heerlijke koffie van Mevr. Hellemons had hun goed gemaakt.

Oud-strijder Ernie Partridge had de dag van zijn leven en vond het zijn mooiste oorlogsherinnering. Voldaan en wat vermoeid vertrok het gezelschap weer richting Antwerpen naar het hotel, waar vandaan zij de volgende dag weer zouden terugkeren naar Engeland.

En dat allemaal vijftig jaar na de oorlog!

F. van Merrienboer

Deel 5

Dit is het vervolg op eerdere artikelen uit de jaarboeken. Er is hierbij geput uit een 28-tal schoolschriften, waarin wijlen Broeder Theophile Nijman zijn herinneringen heeft opgeschreven. Hij begon hiermee in 1943. Vanaf 1944 zijn het dagboeknotities. Ze zijn hier letterlijk weergegeven, met soms een korte toelichting -tussen haakjes- mijnerzijds.

F. van Merrienboer.

DINSDAG 26 SEPTEMBER (1944)

Vandaag is het nu al drie weken geleden, dat wij de vlag uitstaken!! (Dolle dinsdag) Het wordt bepaald belachelijk hier nog aan te denken. Het is hier altijd nog even rustig als vorige week, zo rustig zelfs, dat we gisteren de scholen weer geopend hebben. Ik ben weer naar mijn toneel verhuisd, maar we hadden allemaal maar de helft van onze leerlingen. De mensen buitenaf durven hun kinderen blijkbaar niet te sturen. We horen verschrikkelijke verhalen van Arnhem en Nijmegen, daar is dan het hoogtepunt van Nederlands strijd. Oost-Brabant is eveneens het strijdtoneel. Gisteren zijn er in Roosendaal zeer veel mannen opgehaald, zowel oude als jonge en naar de omgeving van Putte vervoerd om daar aan de verdedigingswerken te gaan arbeiden. Ieder, die kan, duikt nu onder! Hier zijn ze gisteren weer vee komen vorderen. Er is bijna bij iedereen een ontzettend kolengebrek en hout is ook zeer schaars. Vroeger gebruikten de mensen in de zomer petroleum, maar dat hebben we in geen jaren meer gezien. Hier kunnen we het nog **even** uithouden, maar in de steden heerst gebrek. Dat kan niet anders want alle verkeer ligt totaal stil. Onze winkeliers gaan met handkarren, kinder- en kruiwagens naar de grossiers, om hun waren te halen. Het is een treurige tijd en **we** hebben feitelijk nog zo weinig meegemaakt. Maar nu ze Bergen op Zoom en Breda willen verdedigen hebben we daar toch nog wel eens kans voor. Ik wil vanavond -mits vandaag alles rustig blijft- nog enige herinneringen aan vroeger opschrijven, ik denk, dat ik enige schoolkwesties zal behandelen.

29 SEPTEMBER

De aanleiding om enige schoolherinneringen op te schrijven is er. We hebben deze week school **gedaan!** Dat wil zeggen, de pastoor heeft van de preekstoel afgekondigd (verleden zondag), dat de kinderen weer in de school verwacht werden. Het

resultaat was, dat we allemaal met nog minder dan halve klassen zaten te kijken. De buitenkinderen kwamen niet. Bovendien blijft het luchtgevaar bestaan. De zusters, **onderwijzeressen** en **onderwijzers** waren allemaal tegen school doen. Onder elkaar werd er druk gemopperd, maar zoals het meer gaat, niemand zegt iets en dan moet er toch een zijn die de kat de bel aanbindt. En dan was ik dat vroeger altijd! En nu weer. Maar ik had ~~ook~~ nu de meeste reden, want gisteren sloeg een kogel van het afweergeschut op vijf meter van mijn klas in. Hij kwam terecht op de binnenplaats van de Harmoniezaal (nu Kerkstraat 27) en ik zit met mijn klas op het toneel, daar onze school nog niet vrij gegeven is.

Een en ander -het inslaan van die kogel en het geringe aantal **leerlingen**- was voor mij aanleiding om naar de pastoor te schrijven, dat ik van plan was om geen school meer te doen. Zo is ook dit weer aan het rollen gebracht.

Dit schreef ik om half negen 's morgens. De **collega's** voelen er ook niets voor. Tot tien uur blijft tenminste alles buiten. Dan komen ze zeggen; School!!! Ik ben dus alleen, die geen school doet. We zullen afwachten, Zo juist zijn er weer een hele reeks zware bommen hier in de buurt gevallen. Moeten er eerst ongelukken gebeuren? Om half twaalf is de school stop gezet. Ik heb al dikwijls dergelijke dingen bij de hand gehad, maar vroeger was het allemaal onschuldiger, maar wel fel.

Ik kwam in 3926 op school. Wij stonden toen met vier broeders en ik denk vier of vijf leken. Het hoofd was een leek nl. de heer Nuchelmans. Hij was een Limburger, ik kende zijn capaciteiten, want ik had er enkele jaren **plant-** en **dierkunde** van gehad. Ik wist, dat hij bijv. zeer moeilijk sprak. Hij wist echter veel. Hij was een echte heersersnatuur, het type van **een ouderwetse** schoolmeester. Wij **gingen** met **de kinderen** heel anders om dan hij. Zo had hij de gewoonte om 's zaterdags, dan begon de school altijd om half negen, onmiddellijk na de acht-uren mis, iedereen, die even te laat kwam, in zijn klas op de knieën te zetten, met de handen omhoog! Toen ik nog les bij hem haalde en dus nog geen onderwijzer was, heb ik eens ronduit tegen hem gezegd, dat ik zo iets verschrikkelijk vond en ik dacht erbij dat, als hij het ooit met kinderen uit mijn klas zou doen, dat ik ze dan vast en zeker zou komen halen. Het is echter nooit nodig geweest, want deze manier van straffen heeft gelukkig niet lang geduurd. Ik geloof, dat ze Dintelsas aan het bombarderen zijn, alles dreunt hier. We zitten met **smart** te wachten, want alles wordt zo ontzettend moeilijk. Wat duurt een oorlog toch lang!! (Over de school zal ik nog wel eens meer schrijven)

Vandaag is het de laatste dag van de maand, waarin we de

geallieerden verwacht hadden. Verschillende stukken van ons grondgebied zijn reeds bevrijd. Wij in West Brabant nog niet. Morgen begint oktober. We hopen! Met het elektrisch licht is het nu ook treurig. 's Avonds van 5 tot 11 uur en 's morgens niets! Alles loopt in de war. Duitsers zie je hier niet. De enkele die hier nog waren en in de reeds eerder genoemde centrale bakkerij van C. van Sprundel werkten, zijn ook vertrokken. Er is echter nog geen enkel huis vrij gegeven. Druk gevlogen vandaag. Men zegt algemeen, dat het wachten nu niet lang meer zal duren. In het oosten van onze provincie schijnt hard gevochten te worden. Wij merken er hier niets van.

2 OKTOBER

Het is nu om zes uur Lof (godsdiensttoefening in de kerk), andere jaren altijd om kwart voor vier, dan gingen we er met de kinderen naar toe. De Roosendalers, die hier geëvacueerd zijn en dat zijn er heel wat, zijn trouwe kerkgangers! Trouwens, het was druk in het Lof. De mensen bidden zo graag om uitkomst. De winkeliers doen hun best om op alle mogelijke plaatsen met handkarren en kruiwagens allerlei levensmiddelen aan te halen en aan de mensen te geven. Ieder wil zo veel mogelijk in huis hebben in deze tijd. Vanmiddag hebben de soldaten (er liggen er weer enkele tientallen hier) de heul in de Blokseweg open gebroken, zodat die niet meer berijdbaar is. Aan Gastelsveer nu ook weer aan het morrelen. Er is vandaag uitgebeld (=bekend gemaakt door omroeper met een bel), dat er morgen 800 wollen dekens moeten geleverd worden!! De Hollandse waterlinie schijnt nu ook in werking te zijn gesteld. Allemaal geruchten, weinig of geen positieve berichten. Heel het 'land is in de war! Er zal binnen enkele weken een nijpend gebrek zijn aan levensmiddelen. Opvallend is, dat de mensen het bij elkaar zoeken. Je kunt niet op straat komen, of je wordt aangesproken of je spreekt zelf iemand aan! Hoe lang nog? Toch houden we allemaal de moed erin.

3 OKTOBER

Ik heb gehoord, dat er 4 (vier!) dekens zijn ingeleverd. Naar het schijnt hebben de Duitsers er 150 gehaald uit een magazijn te Stampersgat. Die behoorden aan een firma, die de tankvalwerken had aangenomen. Ik heb vandaag een bezoek van een paar uur gebracht aan burgemeester Hofland, die sinds enkele dagen buiten functie is, wegens ziekte. En natuurlijk veel over politiek gepraat. Ik heb medelijden met de man, die een zo moeilijke regeringsperiode meemaakt. Later meer er over. Overigens rustig en kalm hier. Enkele duikers (in de wegen) hebben ze vandaag laten springen. Rolleweg en Blokseweg

(Barlaqueseweg) zijn nu afgesloten. Is dat een teken, dat we er korter bij komen?

4 OKTOBER

Ik ben vandaag eens wezen kijken naar die gaten; het zijn werkelijk grote dingen. In de Rolleweg zijn er twee; het heul bij de Bansloot en aan het einde. Bij van Kasteel de ruiten en rolluiken kapot. Op de Gastelse dijk, bij de oude sluis, hebben ze werkelijk de bedoeling een kanaal van Vliet tot dijksloot te graven, zodat de polder veel last van water zal krijgen. Ik hoor, dat Walcheren onder staat.

6 OKTOBER 12. 00 uur

Gisteren, vannacht en heel de morgen horen we de kanonnen bulderen. Het kan nu niet zo ver meer af zijn. Het is van hieruit en op deze afstand een prachtig geluid, maar als het vlak bij je is, zal het wel verschrikkelijk zijn. Ook in de lucht is het druk. We horen, dat Kapellen (Belgie) bevrijd is. Daar staat ons moederhuis; we verlangen er vurig iets van te weten te komen. Er wordt enorm gereden met handwagens e.d. om enig voedsel -vooral aardappelen gaat best- binnen te krijgen. Wat zal het in de steden wel erg zijn. Ons vaderland wordt zwaar beproefd. Wij hier in West-Brabant zullen nu wel niet lang meer moeten wachten, denk ik. Vannacht zijn er ook veel terugtrekkende troepen doorgekomen. Ze vragen wat eten en een paar uur slapen. Ze komen te voet, kar en paard of op een oude fiets. De voorhoede van de Canadezen schijnt in Putte te zijn. Maken we nog wat mee?

7 OKTOBER

Vandaag zijn er hier weer soldaten gekomen. Een gedeelte van de school zouden ze nodig hebben voor gewonden, hoor ik. Het zijn nog maar enkele "kwartiermeesters". Zullen dit de laatste zijn? De strijd woedt hevig in Ossendrecht. We horen het kanongebulder nog harder dan gisteren, maar het is allemaal nog veraf. We verlangen hevig naar onze bevrijding.

9 OKTOBER

Je zou vandaag absoluut niet zeggen, dat er oorlog is in ons land. Het is hier zo stil en rustig als nooit te voren. Je hoort geen enkel kanonschot of vliegtuig. De soldaten die hier zijn en er komen er nog steeds meer bij, geloof ik, maken het zich gezellig in de school. Ze stoken een vuurtje en roken een pijp. Er zijn er bij, die van Ossendrecht komen, zeggen ze. Een groepje van een man of tien vertelde, dat zij nog overgebleven waren van een groep van 80. Met hun groep van 80

hadden ze enige tijd onder de grond gezeten voor het geweldige granaatvuur. Toen ze bovenkwamen keken ze recht op de Engelse tanks. Een paar salvo's en de rest was weg. Tommies hadden ze niet gezien, alleen maar grote zwarte tanks. Het is allemaal eigenaardig. Het is in Ossendrecht en omgeving dus een andere wereld als hier! De mensen worden er moedeloos onder. Gisterenavond schijnt de Koningin gesproken te hebben en verklaart, als er niet gauw hulp komt, dat er over veertien dagen hongersnood in ons land is. Minister Gerbrandy schijnt ook iets dergelijks gezegd te hebben en de Engelse kranten spreken ook zo. Er zal iets geweldigs moeten gebeuren, zo van plaats tot plaats, dat kan geen ernst zijn. Dan zijn we met Kerstmis nog niet klaar. Vandaag moesten er weer 50 mannen uit Gastel voor de weermacht gaan werken. Er waren er minder dan 10. Ik geloof, dat de burgemeester vanmorgen ook weer naar kantoor gegaan is. 't Is allemaal moeilijk en het wordt met de dag beroerder. Of komt er nog eens heel onverwacht een einde aan?

10 OKTOBER

Het Oktoberlof 's avonds is druk bezet. De mensen voelen blijkbaar allen dat bidden om uitkomst hard nodig is. De stemming is nu wel ongeveer tot het nulpunt gedaald! We horen bijna niets van de oorlog. Hier en daar wordt hard gevochten. Zal in Brabant een grote slag vallen? Er zijn weer meer Duitsers hier in de omtrek. Ze krijgen voor alles nog netjes de tijd en zijn nog lang niet verslagen. Als ik dat gerij op en neer de hele dag aanzie! En je ziet geen enkel vliegtuig. Maanden geleden beschoten ze een autobus en nu rijden er vrachtwagens, zelfs tanks naar Bergen op Zoom bijv. en ze kunnen vrij hun gang gaan. Er zijn hier mannen die al vier à vijf weken zonder werk zijn en die nu weer bij de Duitse weermacht gaan werken. De Nederlandse regering dreigt wel tegen zulke mensen, maar zij redeneren maar: "Ik moet geld hebben, ik moet mijn gezin onderhouden." En wat kost een gezin op het ogenblik niet? Alle mensen moeten bijkopen, dat kan niet anders.

Gelukkig hebben we in onze streek aardappelen genoeg, maar het kost allemaal veel! De regeringsprijs voor aardappelen is 7 cent, maar je betaalt nu gaarne een kwartje tot 35 cent en in de stad nog meer. Het zout is een ruilartikel geworden, niet aan te komen. Ik hoor, dat we volgende week helemaal geen licht meer zullen krijgen, dat is niets minder dan een ramp! We hebben alleen licht 's avonds van 5 tot 11. En zal de waterleiding, die al wekenlang sterk op bezuiniging aandringt, kunnen blijven werken? Ons vaderland is wel in grote nood en het wordt hoe langer hoe erger. Brandstof is een kolossaal probleem.

In Roosendaal waren enkele wagons kolen, de mensen -ook vele Gastelaars- hebben ze met mudden tegelijk gehaald. Maar nu zijn er enkele schoten gelost en nu durven ze niet meer. Je kunt merken, er is geen leiding meer. De boel zit in de war. De school bij ons is vandaag weer helemaal in beslag genomen.

12 OKTOBER

Ik ben gisteren eens naar Roosendaal geweest, natuurlijk te voet! Mijn zuster (bekend als Marieke Nijman) is nl. sigaren-winkelierster (nu Dorpsstraat 26) en andere winkeliers moeten, al maandenlang, op bepaalde tijden in Roosendaal hun waren gaan halen. Eerst moeten ze, zoals alle winkeliers, thuis hun bonnen plakken op zo genaamde opplakvellen; daar moeten ze mee naar het distributiekantoor, waar ze toewijzingen krijgen, die voor de grossiers bestemd zijn. Zo gaat het met alle artikelen. Je ziet dan ook onderweg een massa mensen, ook weer met karren, kruiwagens enz. om hun waren te gaan halen, in zoverre er tenminste van bepaalde artikelen nog voorraad is. Wat het artikel rook betreft, er zijn perioden geweest, dat er veel sigaretten waren, dan weer eens veel tabak, nu is het weer allemaal sigaren. Dat wil zeggen, het zijn allemaal cigarillo's, je hebt pakjes van f 1/50 en van 75 cent. zo'n sigaartje van 15 cent is los, vlekkelig, smaakt naar papier en is gauw op. Daarvan krijg je dan twee pakjes in drie weken, dus je moet uiterst zuinig zijn en daarom roken we maar "eigen teelt".

Wij hadden dit jaar hier in de Veerkensweg een veld tabak, we hebben in augustus de bladeren in de wind laten drogen, snijden ze dan fijn en het rookt. Een gedeelte moet nog gefermenteerd worden, als het nog nodig is. De heenreis verliep vlot, het was prachtig weer en de voormiddag heb ik besteed om met een broer van me Roosendaal eens te bezichtigen. We troffen een kennis met een witte band, dus een man van de bewakingsdienst, die ons toestemming gaf ook hier en daar eens in de afgezette wijken te gaan neuzen. Zo hebben we dan -altijd nog op 50 meter afstand- het station gezien, de verschillende straten die er random liggen en je verschrikt werkelijk van alles wat je ziet. Doods en verlaten ligt daar een gedeelte van de stad. Duizenden ruiten kapot, raamkozijnen, rolluiken, daken, muren en gevels ontzet enz. enz. Er zal later nog genoeg over geschreven worden, dus ik zeg er verder maar niets meer van. "En als we er in Roosendaal zo nog van afkomen," zeggen de mensen, "mogen we nog van geluk spreken." Middelerwijl waren er verscheidene jagers in de lucht gekomen, die de omgeving afzochten en wij waren op onze terugweg en ja hoor! Elf jagers begonnen achter elkaar te vliegen, de voorste dook en gooide bommen, de anderen eveneens. Dat duurde twintig minuten, dan weer een bom, dan

weer mitrailleren. En vlakbij! Wij waren ondertussen een huisje binnen gevlucht en konden constateren, dat het bombardement ditmaal boven Gastel plaats had, richting Langenberg. Toen we ons dorp naderden, konden we al gauw zien dat dit waar was, gelukkig geen doden, noch gewonden. Vandaag ben ik eens naar het resultaat gaan kijken, want de meningen lopen nogal uiteen. Je zou het zo kunnen verklaren. De Duitsers hadden verleden jaar op de Langenberg een aantal (vier of vijf) schijnstellingen gemaakt; een vervaarlijk houten! kanon keek recht de lucht in!. Nu hadden de mensen juist dezer dagen -nu er geen Duitsers waren- die dingen weggenomen, behalve op een plaats. Waar die stukken waren weggenomen, was de grond wat omgewoeld enz. Hadden de Engelsen misschien gegevens over deze stellingen en dachten ze, dat er nieuwe gekomen waren en wilden ze die nu opruimen? Niemand weet dat, maar dan hebben ze er nog tientallen meters naast gegooid. Er is niets geraakt, ik heb acht grote gaten gezien op het open veld en in elk gat kan gemakkelijk een heel huis in! Onderwijl vlogen er tientallen jagers rond vanmiddag en hebben we verscheidene malen even geschuild, ofschoon ze niet op Gastel schoten, maar op Roosendaal en in de buurt van Dinteloord. Naar het kanongebulder te horen, is het front weer wat korter bij gekomen. Richting Essen en daar niet zo ver vandaan vermoeden we. Bij de zusters naast de kerk, in de meisjesschool, komt nu een lazaret, aan de andere kant van het dorp, in de zaal van Bernard Slootmans, eveneens en bij ons is heel de school in beslag genomen voor voorraden en veldpost. Het wemelt op het ogenblik hier van platte petten, een heeft zelfs gouden blokken op zijn kraag. Toen we gisteren naar Roosendaal gingen kwamen we negen Canadezen tegen, krijgsgevangenen onder gewapend geleide. Later hoorde ik, dat ze bij ons in de school opgesloten zitten en wel in het kolenhok! Plavuizen vloer en wat stro er op, pindraad voor de ruitjes, twee wachten ervoor! De stakkers zitten er nog, ik heb ze zelfs niet eens zien luchten.

16 OKTOBER maandag

Het getal krijgsgevangen Canadezen was tot twintig aangegroeid. Het kolenhok werd blijkbaar te klein, want in de nacht van zaterdag op zondag zijn ze weggevoerd. Wanneer we hele dagen horen schieten, altijd maar weer in de richting Bergen op Zoom, dan maakt dat op ons geen indruk meer. Af en toe hoor je zo eens een harde klap, die van korter bij komt, zoals vanmorgen. Aan de jagers zijn we nu al weken gewend, je houdt ze hoogstens even in de gaten en gaat gewoon door. Gistermorgen moet er in Zegge iets gebeurd zijn. We hebben de vliegtuigen wel in die richting zien duiken en horen bombarderen. Acht doden, twaalf huizen, ik kan het niet

controleren. We zijn zo geïsoleerd en verstoken van berichten dat we dergelijke dingen, die in onze onmiddellijke omgeving gebeuren, niet eens kunnen nagaan. En wat er in Woensdrecht, Ossendrecht en Hoogerheide allemaal gebeurt of in Zeeland, daar vang je af en toe eens een berichtje van op van mensen, die naar de Engelse zender luisteren. Enfin, over de stemming hier heb ik al eens meer geschreven. 't Is typisch, als je met de Duitsers zo eens afzonderlijk spreekt, dat ze het allemaal meer dan beu zijn, We doen nog altijd de hele dag niets dan wachten! Ik lees veel, doe boodschappen -ga om melk bijv.- zoals haast iedere mens doet en de dagen gaan toch nog al gauw voorbij. Als je dan iemand spreekt die toevallig eens een paar uur verder komt, en je vertelt, dat er bezuiden Tilburg machtige Engelse troepenconcentraties plaatsvinden en dat feitelijk Zeeland is afgesloten en dus 20.000 Duitsers zijn ingesloten, dan klamp je je daar weer aan vast, ofschoon er misschien niets van waar is. Ik hoor, dat Hongarije om een wapenstilstand gevraagd heeft en ik moet denken aan de ongelukkige geschiedenis van dit land; aan de tijd, dat ik met professor Vargha daarover sprak en aan het verleden. Wat hebben onze mensen hier rustig geleefd, wat hadden we het goed ... vroeger. Natuurlijk waren ze het vroeger ook niet allemaal eens, dat kan nooit, maar wat ze elkaar te verwijten hadden waren zulke pietluttige dingen in vergelijking met nu. Ik moet hier eens iets zeggen over de toekomst van ons dorp. Doordat ik voorzitter ben van de N.V. Luchtbescherming en wij een bestuur hebben van acht leden en bovendien het centraal bestuur vormen van elf blokploegen, heeft iemand er mij op attent gemaakt, dat deze organisatie zeer geschikt zou zijn om straks het feestcomité te vormen!! Deze gedachte was niet nieuw; zij is tijdens de vergaderingen in 1942 en '43 ook al naar voren gekomen. Nu is het een gekke boel om, terwijl hier de slag nog moet vallen, al over een feestcomité te praten en vooral nu het vaderland in zo grote nood is. Maar daar dit onderwerp de politiek raakt, denk ik er toch dikwijls over. Ik vraag mij bijv. af hoe de stemming is van de mensen tegenover elkaar, want mijn principe is en zal blijven, wanneer er straks gefeest zal worden, zal dat heel de gemeente moeten doen, zonder uitzondering. Wanneer ik nu de verschillende groepen van onze bevolking naga, dan komen we tot eigenaardige verhoudingen. Op de eerste plaats moet ik tot mijn groot leedwezen constateren, dat onze burgemeester en onze pastoor geen vrienden zijn. Het is niet mijn taak een van beiden te veroordelen, wel wil ik er nogmaals de nadruk opleggen, dat er geen periode in de geschiedenis geweest is, waarin een burgemeester zo'n bovenmenselijke taak te vervullen had, dan in de vier jaren die achter ons liggen. Ik heb hiervoor al meer over burgemeester Hofland geschreven en dat hoef ik niet te herhalen. Ik heb ook verscheidene malen gedacht en ook wel

eens gezegd, dat ik sommige dingen niet begreep. Er hangt natuurlijk veel van zijn karakter af. Men kan ook bewondering hebben voor mannen als Prinsen van Roosendaal, die belet gaf, toen Mussert op bezoek kwam en die ontslag kreeg. Maar men kan ook respect hebben voor hen, die op hun post bleven. Toen 1 mei 1943, naar aanleiding van het terugvoeren in krijgsgevangenschap van de Nederlandse militairen er stakingen uitbraken en op vele plaatsen bestuursleden van vroegere bonden gearresteerd werden, heeft hij pertinent geweigerd om een viertal aangewezen personen te laten arresteren. Hij liep toen met zijn ontslagbrief in zijn zak. Dit jaar, in februari, is hij een maand buiten functie geweest en nu de laatste weken weer. Er moest graan vervoerd worden, de Duitsers hadden gezegd, dat paarden en wagens zeker terug zouden komen, maar dat is niet gebeurd. Dekens, hemden, onderbroeken zijn gevorderd, maar de mensen geven natuurlijk niets, want ze hebben het gewoon niet meer. De secretaris -op wie heel veel neer komt in de praktijk- vertelde me gisteren nog, dat je gek wordt van het geloop en gevorder in deze tijd. En wat kan men anders doen, dan een en ander geven? Wanneer al het personeel eens weg zou gaan van de secretarie, wat dan? Dan nemen ze het immers toch! En dan gaat het naar willekeur. Ik ben ervan overtuigd, dat in het belang van ons allen, er op het ogenblik, nu we reeds van 5 september wachten, er niets beters te doen is, om alle gevaarlijke explosies van de heren te vermijden, dan een beetje te schipperen. Beschuldig die mensen toch niet van "te heulen met de vijand" zoals een enkele zich wel eens uitlaat, die verder met niemand iets te maken heeft en het nog tamelijk gemakkelijk en zelfs goed heeft. Zolang ze maar niet overgaan tot mensen vorderen, zolang gaat het nog best. Dat begrijpt niet iedereen. Verschillende van de hoge stand kunnen in deze houding niet inkomen en daarom is secretarie, dat verpersoonlijkt is in de burgemeester en hoge stand -behoudens enkele uitzonderingen- een *contradictio in terminus*. We zullen later zien, hoe de regering het geval *Gastel* zal beoordelen. Ik ken hier iedereen en ben met allen goede vrienden en meng mij niet graag in dit (later) wordend conflict, maar die houding zal misschien geen goede zijn voor het bekleden van een *voorzittersambt*. Bovendien bestaat hier een Oranje-comite en dat komt misschien straks ook nog wel eens te voorschijn, doch gezien de (oude) samenstelling zal dat, in verband met bovengeschetste toestand, een bron zijn van veel onenigheid. En feest nu eens, als de pastoor met verscheidene invloedrijke personen contra de burgemeester is? Kan men zich een feest voorstellen zonder burgemeester en ambtenaren? Neen, dat doe ik misschien later nog wel eens, laat ik voorlopig niet meer namen noemen dan de Mastbomen en J. van Mechelen. Ik spreek hen vaak, maar zij kunnen geen van allen *Hofland* uitstaan. En zo zijn er nog meer, ook onder de

andere standen. Ik heb echter de indruk, dat de burgerij en de arbeiders en ook verscheidene boeren achter hem staan, behoudens enkele uitzonderingen, waarbij persoonlijk kwesties een rol spelen. Ik geloof echter wel, dat wanneer wij met onze elf blokploegen een vergadering zouden beleggen en hen de plannen voorleggen, dat we een goed comitee en zeer goede buurtcomitees zouden hebben, gezien de aangename samenwerking, die er steeds tussen ons en hen bestaan heeft. Ik wilde ondertussen dat die vergadering morgen kon gehouden worden. Maar wat praat ik hier over feesten, morgen liggen we misschien onder de puinen! Maar als het ooit zover komt, dat er een initiatiefvergadering, onder mijn leiding, moet plaats hebben, dan zal ik uitdrukkelijk zeggen, dat ik alleen dan de leiding zal kunnen aanvaarden, wanneer de bewoners ieder wraakgevoel opzij kunnen zetten, wanneer ze kunnen vergeven en vergeten, want er zijn verschillende dingen gebeurd, die wachten op een vergelding. Ik kan niet alles aan het papier toevertrouwen, ook hier was niet alles "richtich", ook hier zijn door ouderen en jongeren dingen gepasseerd, die volstrekt niet door de beugel kunnen en die later wel eens "uitgevochten" kunnen worden. (zie apart schrift: Feesten 1945, het is allemaal uitgekomen, zoals het hier staat). Er zal van te voren nog heel wat moeten gebeuren, voordat we kunnen gaan feesten, of zal ook dit meevallen?

18 OKTOBER

Wat hebben we toch een eigenaardig leven. Je staat 's morgens op en je gaat 's avonds naar bed en je hebt niets gedaan dan wat gelezen, geschreven, een kleine wandeling gemaakt of een paar boodschappen gedaan. Mijn eigen schriften heb ik ingepakt, ingeval hier iets zou gebeuren. Ik was juist bezig een boekje te schrijven over Gastels geschiedenis voor de hoogste klassen, maar ik heb er nu in geen weken meer iets aan gedaan. Wat waren onze dagen vroeger toch gevuld. Ik denk bijv. aan de zaterdagen waarop ik 's morgens school deed, 's namiddags bibliotheek, Jonge Wacht en 's avonds na acht uur nog een lezing gaf. Het spreken is nu ook afgelopen. We moeten nog steeds om acht uur binnen zijn, in sommige plaatsen om zeven uur zegt men. Dit Laatste moet ik erbij schrijven. want we weten absoluut niet wat er elders gebeurt. Hoe zou het in Holland gaan en in de reeds bevrijde gebieden, zoals in Maastricht, Eindhoven enz.? We zijn volkomen geïsoleerd. Houdt men ons voor de gek of kan het niet anders? Enfin, we zijn geen strategen! Nee, als ik aan de dagen van vroeger denk, aan de bijeenkomsten, vergaderingen, toneelavonden enz. dan is het nu een tijd van niets. Ons werk staat stil, je hebt geen invloed meer op de jongens. Je komt nog wel met verschillende mensen in aanraking, ik denk aan de boeren, die we in deze

tijd zo hard nodig hebben, waar je vroeger weinig of geen contact mee had.

21 OKTOBER zaterdagavond

Eergisteren is hier een pantserafdeling aangekomen. Het waren ruwe gasten; ze reden stukken van muren, palen van heiningen en haalden omver wat in de weg stond. Maar in de omgang vallen ze nog al mee. Ze komen beleefd een en ander vragen. Het waren allemaal jonge kerels, echter vechtersbazen zagen het er uit. Maar ze zijn intussen weer vertrokken. Gisteravond kregen ze onverwacht bevel "op te rukken". Is dat misschien in verband met het bericht, dat de geallieerden hun offensief begonnen zijn? Of is dat bericht ook niet waar? We horen of merken er niet zoveel van, al is het geluid van het afweergeschut of van de kanonnen wel wat luider geworden. We weten op geen stukken na, hoe het front nu eigenlijk loopt. Dat hadden we 5 september eens moeten voorspellen! Hoeveel soldaten hier nu nog zijn, weet ik niet en wat voor soort het zijn, evenmin. Ons huis staat nog rondom in de wagens. Zelfs de voordeur kun je amper open krijgen! We kijken even uit, als we vliegtuigen horen, maar de wagens liggen goed verscholen onder de bomen en de auto's op de speelplaats zijn goed gecamoufleerd.

22 OKTOBER

Mogen we nog geloof hechten aan geruchten? Hier volgen er enkele.

Volgens de Engelse radio, zegt men, zitten de Engelsen en Canadezen nog 6 km. van Roosendaal!!! Ze zijn om de Kalmt-houtse bossen heengetrokken en hebben twee bruggehoofden over de Roosendaalse Vliet!! Vandaag zijn er zeer veel wagens (Duitse) van Essen richting Breda opgereden. Charitas in Roosendaal wordt nu enkel gebruikt voor zwaar gewonden. Er schijnen in Roosendaal al veel soldaten begraven te zijn. Er was daar vandaag -volgens een ooggetuige- veel bedrijvigheid. Ik geloof dat de onze hier ook weg zullen trekken. Ik hoor tenminste veel geraas en het is nu donker, dan trekken ze gewoonlijk weg. Het geschut is vandaag weer beter te horen dan anders. Wat zullen we deze nieuwe week beleven? Zal de rozenkransmaand toch nog redding brengen?

24 OKTOBER dinsdavaand

Vandaag is Gasteel gebombardeerd! Vanmiddag om half twee ging ik een boodschap doen op de Oudendijk. Bij de B.B.A.-garage, kort achter ons huis, was het zo druk met militaire wagens, dat je haast niet doorkon. Ik zeg nog tegen iemand, dat wordt gevaarlijk hier. Een half uur later, terwijl ik op de

Rijpersweg was, hoorde ik vliegtuigen en een of twee bommen vallen. Al gauw deden allerlei geruchten de ronde. Ik spoedde mij naar het dorp. Verschrikkelijk, wat een uitwerking zo'n bom heeft. Vanaf de Koelestraat tot het gemeentehuis (nu winkel P. Bus in de Dorpsstraat) was de straat bezaaid met stenen glas en hout. Bij de Wed. Hack (nu drukkerij Eefsting) was een bom gevallen op de loods, waar duizenden plankjes waren opgestapeld van de Vacca (nu Menken). Het achterhuis van G. Balemanc, Ant. van der Horst en M. Meesters was "gans kapoet!!" Een geweldige ravage. In de buurt heel veel glashade en wonder-boven-wonder geen enkele dode. Alleen twee Duitsers, die ze vanavond in de Veerkensweg op de algemene begraafplaats begraven hebben. Alleen enkele lichtgewonden. Direct was hulp van alle kanten aanwezig, vooral het opruimen was het voornaamste. Hoe het mogelijk is, dat er bij zo'n ravage zo weinig persoonlijke ongelukken zijn voorgekomen, is niet te begrijpen. De militairen zijn nu met al hun wagens weer vertrokken. Maar onmiddellijk zijn er weer anderen in de plaats gekomen. Het front schijnt nu zeer kort bij te zijn. Aan het geschut kunnen we het ook wel merken, vooral in de afgelopen nacht. Het algemeen gevoelen is, dat we een zeer spannende week tegemoet gaan.

25 OKTOBER

Vandaag heb ik de vernieling nog eens rustig in ogenschouw genomen. De woningen van Ant. van der Horst en G. Balemans zijn totaal onbewoonbaar. Ik heb diep medelijden met hun gezinnen, respectievelijk uit zeven en drie kleine kinderen bestaande. Met kapelaan Siteur (geestelijk adviseur van de N.V.L.) ben ik eens met de burgemeester gaan praten. Die is ook altijd voor hulp bieden bereid. Persoonlijk leidde hij gisteren de werkzaamheden. Vooral het gezin van der Horst heeft een woning nodig, maar in heel Gastel staat niets. De kapelaan en ik zijn toen de getroffen en gaan bezoeken en hun verzocht lijsten te maken van hetgeen zij verloren hadden. Meestal huishoudelijke voorwerpen; ook kinderkleding was verloren gegaan, omdat de was buitenhing. We zullen nu samen morgen de Dorpsstraat eens afgaan om te vragen of ieder wat wil missen. Ik zag juist, dat een Roosendaalse geëvacueerde terugging met zijn gezin, die in het zaaltje van Vincent Aarssen, place de Meir, gewoond had. We gingen er gauw beslag opleggen en het komt in orde. Het gezin van der Horst is al gered. We zullen er morgen gauw werk van maken. Binnenshuis zijn vijf onderofficieren in kwartier gekomen. Er liggen weer veel nieuwe soldaten in Gastel. Waar komen ze toch allemaal vandaan? Ook veel gerij van wagens en karren en voorbijtrekken van losse troepjes. Mistig weer, stil in de lucht! Gelukkig!

28 OKTOBER zaterdagmiddag 5 uur

Vlug nog een paar woorden. Geraas en gedonder allerwegen. Twee geweldige ploffen op het ogenblik. Nu gaan we het beleven. Dat God ons spare! De collecte is schitterend gelukt. We hebben de getroffen gezinnen prachtig kunnen helpen.

7 NOVEMBER NU IS ALLES VOORBIJ!

De oorlog is nu over ons heengegaan, maar heeft ons in al zijn wreedheid bezocht. Laat ik direct zeggen, dat Oud Gastel er genadig van afgekomen is, maar arm Stampersgat en Dinteloord en Fijnaart, Standdaarbuiten, Klundert enz. enz. Er zal over de afgelopen week nog zoveel geschreven worden in boek en blad, het overzicht dat ik ervan in mijn hoofd heb is nog zo onoverzichtelijk, dat ik nog geen volledig beeld van de voorbije dagen kan geven. Een en ander volgt hier.

De twee geweldige ploffen, waarvan ik op 28 okt. sprak, werden nog door verscheidene gevolgd. Het kwam van een Duits kanon, dat in de buurt van Strijp stond opgesteld. Natuurlijk antwoordden de Engelsen vanuit richting Nispen of Wouw, maar dat ging toch nog al. Die zaterdagavond gingen al een paar broeders in de kelder slapen. Ik ging naar boven, maar kon onmogelijk slapen van het kanongebulder, dat nog slechts uit de verte tot ons doordrong, 's Nachts ben ik er tweemaal uit geweest, omdat ik Duitsers hoorde. Ze kwamen nog kwartier maken voor enkele manschappen. 's Zondags waren de diensten maar kort in de kerk. Het lawaai was niet van de lucht. Tussen 11 en 1 uur woedde een hevige tankslag rond Roosendaal. We weten nu dat o.a. Nispen en Wouw veel geleden hebben. In de namiddag werd het stiller en 's avonds ook. Zondagavond heb ik thuis geslapen. 's Nachts zag ik duizenden Duitsers terugtrekken, richting Stampersgat of Stoof. Mijn moeder en mijn zuster, die op A 8 (nu Dorpsstraat 26) woonden, hadden nog al rustig geslapen. Heel de nacht is de Stoof beschoten. Tegen de morgen hoorden we geweldig granaatvuur, vooral tussen 8 en 9 uur. De Engelsen beschoten toen de Stoof. Hier vielen enkele slachtoffers. De huisvrouw van Mies, in de wandeling Lucie Baai genoemd, werd zwaar gewond, een buikwonde en een arm af. Dezelfde dag overleed zij nog. Zwaar werd ook het gezin van Jan Schoonen getroffen, een nog jonge vrouw was op slag dood, de man en het dochttertje gewond. Een geëvacueerde vrouw uit Zeeland, de Priester genaamd, werd ook getroffen en is later overleden. Verder was er op de Stoof nog veel schade aan huizen en vooral ruiten moesten het ontgelden. In de voormiddag van diezelfde maandag was het tamelijk rustig. Met de doktoren heb ik de kelder van de pastorie (nu gemeentehuis) in orde gemaakt voor gewonden. Schoonen, zijn dochttertje en die Zeeuwse vrouw werden er in gebracht en aan de goede zorgen van de wijkverpleegster toevertrouwd. Om 11 uur zag ik nog een

groepje Duitsers door Gastel komen, haveloos, vermoeid en afgemat. Later heb ik er nog twee op een motor gezien en dat waren werkelijk de laatste. Om half twee waren de Tommies in Gastel. Geen schot was gelost, behalve 's morgens de Stoof en andere buurten. We konden onze ogen niet geloven, toen we de kleine tankwagentjes (carriers) zagen met de (kaki) bruine hemden erop. 't Is het tafereel, dat nu al zoveel steden en dorpen voor hun ogen zagen ontrollen. Handen werden gedrukt, inlichtingen gegeven, het oranje kwam voor de dag, we waren opgelucht na zo lang te hebben gewacht. Gejuich ging op, toen ze door het dorp kwamen gereden, richting Rijpersweg. Sigaretten werden uitgedeeld, handtekeningen verzameld enz. tot opeens om 5 uur, toen de straat vol volk was een schot weerklonk vanuit Stampersgat. Vliegensvlug allen binnen en de kelders opgezocht. De Duitsers hadden zich achter (en ook nog voor) de Mark opgesteld en begonnen de toren te beschieten. Hele stukken vielen er van de kroon, drie grote gaten kwamen er op het dak, maar ze konden met hun granaten onze eeuwenoude Laurentiustoren toch maar niet omver krijgen. Ze hadden er geen dynamiet ondergelegd, zoals dat het geval is geweest bij verschillende kerken in de omtrek, zoals de geschiedenis dit zal bewijzen. Toen ik 's anderendaags op straat kwam, zag ik het vandalenwerk en dan verschrik je toch even van al die nutteloze vernieling. Hier een voltreffer op het dak, daar en gat in de muur, de straat vol steen en glas. De school had ook een voltreffer gekregen, maar ons klooster niets. De grote gebouwen in de Veerkensweg hebben allen veel glasschade. Heel die week hebben we Duits vuur gehad, niet regelmatig, maar af en toe en natuurlijk altijd onverwacht. Zo bijv. 's woensdagmorgens 1 november om elf uur. Op het voetbalterrein stond het vol Engelse wagens. Opeens ssss-boem! Enige granaten erop uit de richting Stampersgat. Twee doden en twee Engelse soldaten, Maar dat is ook al wat Oud Gastel meegemaakt heeft, al was het genoeg om je net precies dag en nacht in de kelder te houden. De kelders hebben ontzaglijke diensten bewezen. Daar zat je en daar voelde je je volkomen veilig. De granaten schoten gaten in de muren, hele kamers aan flarden, ruiten kapot enz. maar onder de grond zaten we veilig. Het was bij ons zelfs zo, dat er geen gezelliger plekje in heel het huis (waar het overal koud en trekkerig was) dan juist de kelder! Op maandag 30 oktober 's middags om half twee, kwamen de Engelsen hier in Gastel aan en op vrijdag daaropvolgende, 3 november, 's morgens om vijf uur waren ze pas in Stampersgat (dorp). Op de suikerfabriek pas zaterdagmorgen 8 uur. Als men deze data in ogenschouw neemt en bedenkt dat er rondom Gastel 500 Engelse kanonnen van allerlei slag, stonden opgesteld, dan hoeven we feitelijk niets meer te zeggen dan dit: Stampersgat is verwoest!! De weg van Gastel naar Stampersgat was een lange! Ter hoogte van het gemaal was de weg opgeblazen doordat

de Duitsers dit gemaal **-Heerjansland-** in de lucht hadden laten vliegen. Dus met tanks kon men niet werken. Net onbarmhartige artillerievuur (dat ik nu nog, terwijl ik dit schrijf op 9 november duidelijk in het noorden hoor) moest zijn werk doen en schier elk huis vanuit de verte van Duitsers zuiveren. Ik wil de gruwelverhalen niet vertellen, die de Duitsers op hun terugtocht bedreven hebben. Daar zal wel een soort witboek over verschijnen. Kerken kapot schieten, torens omver halen, heulen en bruggen laten springen, alles weghalen, vee meenemen enz. enz., het is hier in onze omgeving ook allemaal voorgekomen. Tot de laatste man hebben zij zich nutteloos opgeofferd. Tot het laatst hebben zij zich verdedigd, waarvan natuurlijk de burgerij het slachtoffer werd. Stampersgat is één der dorpen, die het granaatvuur van twee kanten gekregen hebben, eerst van de Engelsen en even Later van de Duitsers. Dinteloord heeft ook veel geleden, Standdaarbuiten verschrikkelijk, Zevenbergen en Klundert eveneens. De geschiedenis van al die plaatsen uit de Westhoek is een bloedige bladzijde "rijker" geworden. Tegenover de naburige dorpen mogen wij hier in Gastel van geluk spreken. Wat was het toch gelukkig, dat hier geen enkele Duitser meer was! Vrijdagmiddags om 1 uur kwamen grote groepen geëvacueerden uit Stampersgat hier aan. Mannen met baarden van een week, vrouwen en kinderen afgetoed, oververmoeid, hebben we in onze patronaatszaal ontvangen. Ik nam de leiding op mij, trok zelf met een bel de straat op en vroeg om eten voor de Stampersgatters. En hier toonden de Gastelaren, dat zij dankbaar waren dat zij zelf gespaard waren, want karrevrachten eten kwamen er binnen, warm en koud. Vlug was er een vuurtje aangelegd en honderden mensen konden zodoende weer een beetje tot rust komen. (In 1949, bij de vijfjarige herdenking van onze bevrijding hebben prof. Dellepoort en ik een boekje uitgegeven: Rondom de bevrijding van Oud en Nieuw Gastel.)

Totdat ik weer aan de werkelijkheid herinnerd werd. Men kwam mij waarschuwen dat er nog steeds Duitse granaten hier terecht kwamen. We hadden wel een paar klassen voor die mensen in orde gebracht, maar geen kelders waren hier aanwezig! Derhalve hebben we de Engelse instantie in de arm genomen en die was onmiddellijk bereid de mensen naar het veiliger Roosendaal te vervoeren. 's Zaterdags en de volgende dagen kwamen er nog steeds vluchtelingen binnen, van Klundert Roode Vaart, Standdaarbuiten enz. De meeste zijn echter allemaal -in groot verband- in Oudenbosch aangekomen en van daaruit, met honderden tegelijk naar Breda, Zundert en andere plaatsen overgebracht. Het is inmiddels donderdag 9 november geworden en nu zijn er nog een honderdtal mensen hier, waar door ons comité voor gezorgd wordt. Ik heb vernomen, dat er al gauw na de komst van de Engelsen, een begin gemaakt is met het arresteren van nationaal-socialisten, het haarknippen

(kaalknippen!) van meisjes die met de Duitsers gelopen hebben enz. Ook de ondergrondse beweging heeft direct het werk aangepakt en daarnaast heeft nog een groot aantal personen (waaronder naar mijn bescheiden mening, maar veel te veel al te jonge elementen waren) een ordedienst ingesteld. Allen zijn zowat gewapend en wat ze allemaal precies uitvoeren weet ik niet. Verder is het hier in de afgelopen tien dagen een **enorme** drukte geweest. Duizenden voertuigen reden door **Gastels** straten, naar en van alle richtingen. De kanonnen hebben zich naar het noorden verplaatst, vele troepen zijn gekomen en weer gegaan, verscheidene manschappen liggen nog hier. Daar ik zelf sedert een week in touw ben en altijd op het evacuatiebureau gezeten heb en nog zit, kan ik daar allemaal weinig van mededelen. Alleen voel ik vanmiddag, hoe goed het is, als alles eens stil is random je, Ik hoor juist vertellen, dat verscheidene burgemeesters ontslagen zijn. Vandaag (aldus mijn zegsman) zou ook over het lot van burgemeester **Hofland** beslist worden! Ik las juist, dat ook de kerk van Wouw totaal verwoest is; ook het prachtige koorgestoelte. De grootste helft van de Gastelse polder staat **nog** onder water, zie ik web. Ons huis en omgeving (nu omgeving Veerhuis) schijnt wel een eiland.

Wordt vervolgd.

HARMONIEZAAL. - OUD-GASTEL.

Tweede Gastelse Operette !

Goudhaartje en de Troubadour

van Geertruida van Vladeracken.

GASTELAREN !

Het kan niet anders of de operette „Hans en Grietje” die zo schitterend slaagde, ligt nog in Uw aller geheugen. Gij hebt toen de prestaties van Uwe Gastelse jongens kunnen bewonderen en vele blijken van waardering gegeven, getuige de enorme drukte. Alhoewel de tijdsomstandigheden nu niet minder drukkend zijn dan toen, hebben we toch gemeend, onze mensen weer eens van een mooi spel te moeten laten genieten ! Wij kunnen U verzekeren, U zult er van genieten ! Ruim 60 jongens werken hieraan mee, wederom zijn kosten noch moeite gespaard om alles zo luisterrijk mogelijk te maken. Muziek, costuums, décor, lichteffecten, alles is weer „uitbundig.”

Kiest op tijd Uw dag, hetzij des Zondags of in de week !

Komt weer allen, mannen en vrouwen, jongens en meisjes en alle kinderen van Gastel en Stampersgat ! !

Enige belangrijke mededelingen.

1. DAGEN DER OPVOERINGEN.

Zaterdag 5 Februari om 4 uur voor de jongens.
Zondag 6 Februari om 7 uur.
Woensdag 9 Februari om 7 uur.
Zaterdag 12 Februari voor de Stampersgatse kinderen, 4 uur.
Zondag 13 Februari om 7 uur.
Dinsdag 15 Februari om 7 uur.
Donderdag 17 Februari om 7 uur.
Zaterdag 19 Februari om 4 uur voor de meisjes.
Zondag 20 Februari om 7 uur.
Dinsdag 22 Februari om 7 uur.

2. VOORVERKOOP VAN KAARTEN.

Kaarten voor alle dagen der uitvoeringen zijn vanaf 3 Februari te verkrijgen aan de Harmoniezaal ! !

Voor iedere opvoering zijn 800 genummerde kaarten beschikbaar, zodat iedere bezitter van een kaart een goede zitplaats verzekerd is. Aangeraden wordt zich tijdig van kaarten te voorzien !

LINKS DIEL VAN WORTEL, RECHTS PIET V/D HEYDEN

Ondanks de bezetting werd ook in 1944 tijd gemaakt voor vertier. Zie tevens artikel 'Het gebeurde in 1944'.

DE TROMPETTERS UIT 'GODHAARTJE EN DE TROUBADOUR'
MET O.A. LINKS BENEDEN PIET BROOS

Mijn Bevrijding

Persoonlijke herinneringen aan de bevrijding van Oud Gastel.
Van de heer J. Koevoets, Beemd 530 Oud Gastel.

Eerst enkele woorden vooraf. Tijdens de bevrijding woonde ik met mijn vader, broers en zusters in de Vierschaarstraat. Tegenover ons was de boerderij van Luc. Moerings. Naast ons, aan de zuidkant, was het huis van Jan van Opdorp en aan de andere kant woonde Kees Broos, die gehuwd was met mijn zuster. Tussen ons huis en dat van Jan van Opdorp hadden de Duitsers een bunker gebouwd. Eerst was er met hout een soort kamer gebouwd en daar bovenop en rondom waren dak en uitgang met zand verder afgewerkt. Ik denk, dat de dikte van de zandhoop ongeveer een meter was. Eenzelfde soort bunker was ook gebouwd in de boomgaard van Luc Moerings. De bunker stond in het noordwestelijke deel van de boomgaard. Het eigenaardige is echter, dat deze bunkers nooit door de Duitsers zijn gebruikt. Ook de Engelsen hebben deze bunkers nooit nodig gehad. Tijdens de bevrijding en daarna werden deze bunkers meest door de buurt gebruikt en later is door onbekenden het goede houtwerk gesloopt en meegenomen. Voor de bevrijding had mijn broer een schuilkelder gemaakt in een droge sloot en daar een soort brug als dak over gebouwd. Onze buurman had er een gebouwd op de grond van dik en dun hout met zandzoden er over heen. Deze was groter dan de onze en die hebben wij het meest gebruikt. In de nacht van 28 op 29 oktober 1944 hebben de Engelsen 's nachts op onze gemeente geschoten met twee kanonnen. Later hoorden we, dat de granaten meest op de Stoof waren terecht gekomen. Enkele granaten bereikten de Stoof niet, maar ontploften eerder. Wij zijn toen naar de schuilkelder gegaan. Ik denk, dat de beschieting ongeveer twee uur heeft geduurd. Overdag bleef het weer rustig, wel werden er op straat vele gesprekken gevoerd en spraken we de hoop uit, dat de Engelsen wel vlug zouden komen. Omdat wij buiten de kom woonden, hebben wij geen Duitsers meer gezien. Op 30 oktober stond ik weer met een groepje te buurten -ik denk iets na de middag- toen Rinus Moerings ineens riep: "Hé mannen, de Engelsen zijn in Gastel, want ik heb ze op de Markt gezien." Ik wilde ze natuurlijk ook wel zien, deed mijn jas aan en liep door de weilanden naar het dorp. In de korte Dreef zag ik een paar Engelse soldaten met het geweer in de aanslag, die in de boomgaard van Havermans op zoek waren naar Duitsers. Op de Markt angekommen, zag ik meerdere soldaten lopen en er reden verschillende carriers. Toen ik een tijdje op de Markt gestaan had -ik denk ongeveer een half uur- begonnen de Duitsers plotseling op Oud Gastel te schieten met twee kanonnen. Zodra de eerste granaten

ontploften, zijn wij de huizen binnengegaan. Ik kwam in de kelder van Bruno van Aalst en ook een paar Engelse soldaten. Deze werden, na ongeveer vijf minuten weer geroepen, want zij moesten verder. Later bleek, dat de Duitsers op de kerktoren schoten, omdat ze bang waren, dat deze gebruikt zou worden door de Engelsen als uitkijkpost. De schoten van de kanonnen kwamen vrij regelmatig en er was telkens een pauze van plusminus vijf minuten. Omdat Jan Hektor ook in de kelder zat en zeer nerveus werd, omdat hij naar huis wilde, ben ik met hem, tussen de schoten door, naar huis gelopen. Toen ik ongeveer bij het kerkhof was, vielen de eerste granaten achter me. Bang was ik niet, want ze schoten toch op de kerk. Toen ik in de lange Dreef was, ben ik op mijn gemak naar huis gegaan en heb thuis alles verteld.

De andere dag stonden we weer met elkaar te praten en verschillenden zeiden: "Ik zou ook graag Engelsen zien." Plotseling kwam er vanuit de Steenstraat een jeep onze straat ingereden met twee Engelsen. Doch ongeveer bij Toon Kuilen stopte de jeep en keerde weer om. Een Engelsman was uitgestapt en kwam onze richting uit. Nu zouden we hem zeker goed zien. Toen hij echter bij Luc Moerings kwam ging hij langs de achterkant langs de schuur het erf op. De kinderen van Luc Moerings liepen direct langs het paadje -dus langs het huis- naar huis. De Engelsman begon te spreken, maar niemand verstond hem. Omdat ik op straat was, kwamen ze mij roepen. Ik ben er naar toe gegaan en hij vroeg mij, of ik ook Engels kon verstaan. Op mijn bevestiging begon hij te lachen. Doch wat hij vertelde was voor ons niet aangenaam. Hij kwam zeggen, dat de Engelsen drie huizen vorderden; de boerderij van Luc Moerings, ons huis en dat van Kees Broos. Zij hadden alleen het woongedeelte nodig en er mocht voor ieder huis een persoon blijven om op het huis te waken. Ik heb de boodschap overgebracht en ben naar ons huis en dat van mijn zuster gegaan. Het geval was betrekkelijk vlug opgelost. De familie Moerings kon naar de Langenberg bij de familie van Meer, en de familie Koevoets en Broos zouden naar de Zegge gaan, want daar woonde Piet Broos. Deze moest eerst bij de boeren om wat stro, want de meesten moesten op de grond slapen. In geval van nood wordt er toch weer een mouw aangepast. De Engelsman, later hoorde ik dat het een sergeant was, wilde bij mij blijven, want ik bleef thuis, als eventuele tolk, en mijn broer -we hadden toen een bloemisterij- bleef ook thuis als wachter voor het huis van mijn zuster. 's Nachts bleven we meest in de schuilkelder slapen. Toen ik 's morgens wakker was geworden, liepen er overal soldaten. Ik weet niet wanneer zij gekomen zijn en hoe. Weldra begrepen wij, dat bij Luc Moerings de commando-post gevestigd was en bij ons hadden ze ook de kamer en keuken in gebruik. Hier was een onder-commando-post gevestigd. Ook bij P. Wagemakers hadden de Engelsen twee

kamers in gebruik, dus daar zal ook wel een ondercommandant gezeten hebben. Overal werden nu telefoondraden gespannen, die allemaal bij Luc Moerings terecht kwamen. In de loop van de voormiddag werden er bij Luc Moerings kanonnen in de wei geplaatst, gewoon op de grond. Ik weet ook, dat er in de Lange Dreef en bij P. Wagners kanonnen waren opgesteld. Ook op de Langenberg, in de buurt van P. van Meer waren kanonnen geplaatst. Deze waren van veel zwaarder kaliber. Dit alles werd ons medegedeeld door P. van Meer, die vrijwel dagelijks een bezoek bracht bij Rinus Moerings. Ook de keuken was bij Luc Moerings gevestigd. Omdat ik wat Engels sprak, was het gemakkelijk voor mij om met de soldaten contact te maken. Dit had ook tot gevolg, dat ik verschillende pakjes sigaretten kreeg, die ik dan weer aan mijn broer gaf. Ook kreeg ik vele pakjes droge koekjes. De soldaten wilden ze niet graag eten, want bij de landing in Frankrijk hadden ze gedurende zes weken niets anders gekregen dan zulke koekjes. Op straat liepen ook veel soldaten op wacht en ook met hen kon je rustig praten. Ze hadden een stengun als wapen en daar kon je maar 15 meter mee schieten. Na de middag en ook op andere dagen zagen we verschillende Duitse soldaten, die gevangen genomen waren. Zij moesten zich bij de commandant melden en werden daarna weer afgevoerd. Soms waren het er vijf, soms ook wel twintig. De eerste middag stonden wij buiten te praten met elkaar, toen plots het praatje ging, dat de Duitsers 's nachts bij van Merrienboer nog veel munitie hadden gehaald en of ik dit maar even aan een wachtpost wilde medelen. Met tegenzin heb ik het gedaan. Drie minuten later kwam de wacht vragen, of ik even bij de commandant wilde komen. Op tafel lag een goede stafkaart van de Stoof en hij vroeg welke boerderij er bedoeld was. De commandant was heel vriendelijk en hij zei, dat dit nu niet meer gebeuren zou. Terwijl ik met de commandant in gesprek was, had een andere officier de telefoon aangepakt. Na afloop van het gesprek zei hij, dat iemand dezelfde boodschap had doorgegeven. Later hoorde ik dat die andere, mijnheer Tulman was geweest. De andere dag was de voorkamer bij ons in beslag genomen door drie officieren, doch ik weet niet precies welke rang zij hadden, want ik was nog nooit met militairen in aanraking gekomen. Wel viel mij op, dat hun tekens van rang op de schouders zaten en niet op de kraag, zoals bij de Nederlanders. Omdat in de voorkamer de kachel brandde en wij toch ook moesten eten -ik was de kok voor ons beiden- liep ik geregeld de kamer in. Hoewel de Engelsen wisten, dat ik hun taal enigszins verstond, hebben ze mij nooit gezegd, dat ik niet binnen mocht komen. Als ze iets bijzonders aan het bespreken waren, hielden ze even op, en ik zorgde dan wel om zo spoedig mogelijk de kamer te verlaten. 's Avonds zaten wij dikwijls met zes of acht militairen bij de kachel te buurten, een sigaret te roken of een lekkere borrel te drinken. Half in

de middag -ongeveer half vier- was het tijd om thee te drinken. Zij kregen dan thee uit de keuken en in hun pannetje lag dan een snee witte brood, gedrenkt in een soort vet of olie. Als ze ~~meer~~ honger hadden, moesten ze maar droge koekjes eten. Het gebeurde ook wel, dat de soldaten zelf hun thee klaar maakten. In het weiland heb ik meermaals gezien, ~~dat~~ de soldaten met hun ~~schopje~~ een vrij grote kuil maakten, daar goten ze dan wat benzine in, een paar staafjes ijzer er over heen, het pannetje water er op en de benzine aangestoken. Het is te begrijpen, dat de pannetjes werkelijk zwart waren.

's Nachts sliepen mijn broer en ik altijd in de schuilkelder van P. Broos. Ik denk dat het de derde dag na onze bevrijding was, toen we zagen, dat de Engelsen de kanonnen, die in de wei stonden, begonnen in te stellen. We wisten helemaal niet waarom. Toen we 's avonds weer in onze schuilkelder gingen slapen, werd er zeer veel kanongebulder gehoord, doch gedurende de nacht heb ik goed geslapen. Toen we 's morgens weer wakker waren en buiten kwamen, was het net of het zeer mistig was. Later bleek, dat dit gewoon een zeer dikke laag kruitdamp geweest was. Men had een zwaar spervuur nodig gehad, om de overtocht over de Mark te forceren. Zodra ik 's morgens weer in ons huis kwam, vertelde de sergeant, dat de Engelsen de Mark waren overgestoken. De Amerikanen waren bij Standaardbuiten de rivier overgegaan. Later hoorde ik van Leen Rijnvos, dat er zeer veel Amerikanen gesneuveld waren. Want er waren veel vrachtwagens met gesneuvelden via de Wildertstraat afgevoerd. Toen ik 's morgens in de keuken kwam, zat er bij een draagbare radio een soldaat om alle berichten door te geven. 's Morgens waren er niet veel berichten, want de soldaat was toen een boekje aan het lezen. De officieren, die natuurlijk de gehele nacht in dienst waren geweest, bleven de gehele dag afwezig. Ik bleef 's morgens in de kamer wat opruimen en eten klaarmaken. Er waren nog een paar soldaten binnen, alsmede de sergeant. Plotseling kwam er een andere soldaat binnenvallen en geheel ontdaan zei hij: "Ze hebben onze commandant gevonden." Hij lag in de bunker (bij Luc Moerings in de boomgaard) en hij is dood. De anderen vroegen: "Hoe is hij gestorven?" En de soldaat antwoordde: "Suicide!" (zelfmoord) Veel werd er niet over gesproken. Wel zei de sergeant later tegen me, dat de commandant gestorven was, doch hij zei geen woord meer over de oorzaak van zijn dood. Ik denk, dat het twee dagen later was, toen de sergeant mij meedeelde, dat de andere morgen de nieuwe commandant het bevel zou overnemen. Deze plechtigheid zou plaats vinden bij Luc Moerings op de weide, waar later het huis van Jan Moerings is gebouwd. De andere morgen om ongeveer tien uur is de parade gehouden en ik denk, dat er ongeveer drie honderd soldaten aanwezig waren. Later heeft de sergeant mij uitgelegd, dat de Engelsen behalve bij de compagnieën, zoals bij ons een

sergeant-majoor is, maar ook een sergeant-majoor voor het gehele onderdeel en deze moet de onderdelen opstellen en aanmelden bij de commandant. Ik heb wel een tijdje gekeken, maar niet lang. Ik vermoed, dat de rol van de Engelsen veruitgespeeld was en overgenomen door de Canadezen, die rond Steenberg en de Amerikanen, die in Oudenboach zaten. Een of twee dagen na de commando-overdracht vertelde de sergeant mij, dat de troepen die er nog waren, veertien dagen rust zouden krijgen. Omdat wij bevrijd waren en er geen oorlogsgevaar dreigde, moest ik weer bij het V.V.O. (voedselvoorzienings-organisatie) gaan werken. Na ongeveer veertien dagen kwam de colonne Engelsen met hun jeeps en hun vrachtwagens door de Kerkstraat en vertrokken richting Roosendaal. Later zijn er nog Amerikanen gekomen en in de wei van Thijs Broos aan de Steenstraat heeft nog een stuk luchtafweer gestaan. Deze moest speciaal schieten op de vliegende V-I en V-11. Zij zijn maar enkele keren in actie gekomen, want de meeste V-I's vlogen over Kruisland. Ik hoop, dat dit klein verslag bewaard mag blijven voor onze nakomelingen.

Oud Gastel, 13 juni 1993, J. Koevoets.

Enige toelichting bij sommige panden en namen.

1. De familie Koevoets (bloemisterij) woonde in de Vierschaarstraat nr. 14, J. van Opdorp nr. 12, C. Broos nr. 16, is afgebroken in 1993. Luc Moerings woonde op nr. 7. J. Moerings bouwde in 1955 een woning aldaar in de wei, nu nr. 14a. Hij was getrouwd met een dochter van genoemde fam. van Meer.
Toon Kuilen woonde op nr. 4. J. Wagemakers op nr. 20.
2. De boomgaard van A. Havermans lag in de Meireweikes, achter het Hof van Gastel, gelegen aan de Markt, afgebroken in 1965. Er is naderhand de Rabo-bank gebouwd en de huidige JB-markt. Zie over de geschiedenis van dit Hof jaarboek 1992, het artikel van Mr. H. Mastboom.
3. Bruno van Aalst woonde op de Markt nr. 3. Nu is er de Amro-bank gevestigd.
4. Jan Hektor woonde hoek Korte en Lange Dreef, nu Parallelweg Noord, De provinciale weg S-8 was er toen nog niet.
5. De boerderij van Van Merrienboer met Duitse munitie was in de Dulderstraat, nu nr. 41.
6. Over naam, plaats en dood van de commandant is onzekerheid.

EEN BEVRIJDINGSFOTO: EEN BEWUSTWORDING NA VIJFTIG JAAR

EEN SOLDAAT UIT CARDIFF

Met 'Ik heb de oorlog nog meegemaakt', pleeg ik soms jongere mensen ervan te overtuigen, dat ik over meer levenservaring beschik dan zij. Ik denk dat zo iets indruk maakt. Op de dag echter dat Engelse soldaten eind oktober 1944 mijn geboortehuis op de Stoof bevrijdden, was ik pas drie maanden oud. Een van die bevrijders was Ivor Young, een achttienjarige soldaat uit Cardiff in South Wales. Hij hield van kinderen, want hij wilde enkele dagen na die bevrijding in een grijze herfstnevel best met mij op de foto. Het is het vroegste, nog tastbare bewijs van mijn bestaan. Nooit sterker dan bij de herdenkingwan de bevrijding dit jaar 1994 heb ik de waarde van die foto beseft. Het was voor mij de aanleiding voor een terug-

blik op die bevrijdingsdagen vijftig jaren geleden. De destijds gemaakte foto is mijn talisman. De beleving van die dagen is mij aangeleverd door enkele mensen die de bevrijding op de Stoof bewust hebben meegemaakt.¹ Hun herinneringen na vijftig jaar zijn uiteraard door velerlei andere indrukken beïnvloed. Hun beleving van de bevrijding is daardoor gekleurd. Toch wilde ik, nu het nog kan, hun woorden weergeven in mijn persoonlijk verhaal over de bevrijding van de Stoof. Het verhaal van iemand die erbij was, maar het niet wist.

DE BEVRIJDINGSFOTO VAN DE AUTEUR, DRIE MAANDEN OUD, OP EEN HERFSTIGE DAG BEGIN 1944, OP DE ARM VAN SOLDAAT IVOR YOUNG UIT WALES. DE FOTO IS GENOMEN OP HET (HUIDIGE) ADRES STOOFSSTRAAT 45.
(FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

STILTE VOOR DE STORM

De zomer van 1944 was een goede. Toen ik eind juli op de Stoof werd geboren, klonk er in de warme zomeravonden van de overzijde van mijn geboortehuis het weemoedige gezang van Italiaanse krijgsgevangenen, vol heimwee naar hun vaderland. Ze waren ingekwartierd in de schuur van Willem Schijvenaars (nu Stoofstraat 18). De Duitsers hadden hen verplicht tot legerdienst.

In de woning van het jonge gezin van Nellie en Janus van den Maagdenberg, even verderop 'richting durp' (nu Stoofstraat 35), werd al een maand gastvrijheid verleend aan een gezin uit Moerdijk, dat de Duitsers gedwongen hadden zijn huis aldaar te verlaten. Een reeds bij dat gezin verblijvende onderduiker uit Rotterdam was ook meegekomen. Janus en Nellie hadden op dat moment één kind. Wellicht daarom meende broeder Theophile een beroep op hen te kunnen doen de zes evacues op te nemen. Nog diezelfde avond kwamen ze naar de Stoof, wat schamele bezittingen met zich meevoerende op een kruiwagen. Omdat Janus in de polder bij boeren werkte, was zijn eigen gezinnetje in de oorlogsjaren niets tekort gekomen. Maar negen personen onderhouden was een ander verhaal.

Noch Dolle Dinsdag, noch de overvliegende vloot van de operatie Market Garden kon op de Stoof het alledaagse leven veranderen. Wel werd het tekort aan voedsel merkbaar en ook andere zaken waren steeds moeilijker te krijgen. De slaafse Nederlandse dienstknechten van de Duitsers bij de CCD (de Crisis Controle Dienst) - gewoonlijk CCD'ers genoemd - waren nog scherper gaan toezien om overtreders van distributieregelingen en prijsbeheersingsvoorschriften op heterdaad te betrappen. Deze economische politieagenten controleerden vooral bij het graandorsen en de huisslachtingen.

Op een dag in oktober 1944 wilde Willem Schijvenaars vroeg in de ochtend clandestien een zak graan laten malen in de molen van Jan Peeters op de Stoof. Zijn zoon Janus verliet op zijn fiets met houten banden even voor zijn vader het ouderlijk huis om te gaan werken bij boer Schrauwen op Overesselijk. Bij de woning van Jan Peeters zag hij, dat twee CCD'ers, een zekere Kop en Kerstens, zich achter een muur verdekt hadden opgesteld om mensen als Willem Schijvenaars op illegaal gedrag te kunnen betrappen. Onmiddellijk keerde Janus zijn vehikel 180 graden en kon vlak bij huis zijn vader nog tegenhouden. Diezelfde dag is het graan toch nog gemalen. Er waren immers meer wegen die naar de molen van Jan Peeters leidden.

Na Market Garden reden er geen treinen meer. De Nederlandse Spoorwegen staakten. Mijn (latere) oom Giel Tammer uit Roosendaal, die verloofd was met mijn tante Jo, was als conducteur werkzaam bij het spoor. Hij dook onder op de Stoof, samen met zijn vader die ook spoorman was.

BRANDSTOF EN VOEDSEL

Vanaf begin oktober werden de Duitsers steeds nerveuzer. Rond die tijd begon Operatie Pheasant, de strijd om de opening van de Westerschelde, zodat de haven van Antwerpen voor de geallieerden bereikbaar zou worden. Furieus werd er in de streek tussen Woensdrecht en Bergen op Zoom gevochten, met name door de Canadezen. In Oud Gasteel werden op verschillende plaatsen door de Duitsers versterkingen aangebracht. Gastelse mannen werden gedwongen daaraan mee te werken. Velen doken daarvoor onder. Aan het einde van de Barlaqueseweg lieten de Duitsers houten versterkingen bouwen. Het hout kwam uit de bossen bij Wouwse Plantage. Nauwelijks echter stonden deze versterkingen er, of ze werden door bewoners van de Stoof gedeeltelijk gesloopt om brandstof voor de winter te verzamelen. Kolen waren namelijk bijna niet meer te krijgen. Of je moest ze gaan halen op het spoorwegemplacement in Roosendaal. Die oktobermaand trokken bewoners van de Stoof evenals veel andere Gastelaars met allerlei wagentjes naar dat spoorwegemplacement om kolen. Dat waren grote blokken die bestemd waren voor de stoomlocomotieven die de Duitsers nog lieten rijden voor militair vervoer. Juist voor mensen als mijn vader, die ondergedoken zat, omdat hij weigerde in Duitsland te gaan werken, was dit een riskante onderneming. Over het algemeen waren de wachtlopende Duitsers - als ze al zichtbaar waren - vrij soepel. De kans was evenwel altijd aanwezig, dat dienstklopers van hun geweer gebruik maakten. Voor mensen zonder Ausweis, zoals onderduikers, dreigde bij betrapping zeker arrestatie of zelfs standrechtelijke executie. Vader was al enkele malen door het oog van de naald gekropen. Reeds twee keer was hij door de Duitsers opgepakt en naar Duitsland gestuurd. Even zovele malen was hij daar ontsnapt en na veel ontberingen naar Nederland teruggekeerd.

Niet alleen brandstof maar ook voedsel werd ingeslagen. Nog enkele dagen voor de bevrijding werd er bij Willem Schijvenaars op de Stoof een varken geslacht. Eigenlijk gebeurde dat clandestien, want er was geen toestemming voor gevraagd. Nu was er bij Willem een Duitse soldaat ingekwartierd die van beroep slachter was. De man bood aan het varken op vakkundige wijze te verwerken. Aldus kon bij controle door de CCD'ers gezegd worden, dat de Duitsers het varken in beslag genomen hadden. Met Germaanse nauwgezetheid werd het beest geslacht en verder verwerkt. Toch bleef het gevaar aanwezig, dat deze Duitser na het zien van het uiteindelijke resultaat alsnog al het heerlijks zou opeisen en voor het grote gezin van Willem slechts weinig zou overlaten. Koos, de vrouw van Willem, was er niet gerust op en zag al een karige winterperiode in het vooruitzicht. Willem echter, een grote stevige man, één bonk onverzettelijkheid, had alle vertrouwen in deze Duitser. En terecht, want deze al wat oudere Duitse Wehrmachtsoldaat was

verre van fanatiek en blijkbaar blij, dat hij zijn vroegere vak weer eens kon uitoefenen. De volgende ochtend vroeg, de dag van de bevrijding van Gastel, kwam hij nog netjes afscheid nemen. Vriendelijk weigerde hij een aangeboden deel van het varken te accepteren.

DE OORLOG NADERT

Intussen had de 49ste Engelse infanteriedivisie (de Polar Bears) op 22 oktober 1944 Essen bevrijd. Daarna begon een dagenlang gevecht om Nispen. Op de Stoof waren de gevechtshandelingen goed te horen. Na de bevrijding van Nispen was Roosendaal aan de beurt. Ook hierbij is een hevige strijd geleverd. Tussen Wouw en Roosendaal werd een bloedige tankslag gestreden. Het was voor veel Roosendalers het sein hun stad te ontvluchten. Een aantal van hen kreeg onderdak op de Stoof bij kennissen of familieleden. In het huis van mijn grootouders Franken-Wierickx, waar mijn ouders inwoonden (nu Stoofstraat 45), trok de familie Tammer in. Bij anderen, onder andere bij Jan Rijdsdijk (nu Stoofstraat 24), vonden familieleden uit Roosendaal een schuilplaats. En ze waren niet te vroeg vertrokken. Roosendaal werd hevig gebombardeerd. De Duitsers wensten de stad niet zo maar uit handen te geven. Fabrieken en industriële installaties werden onklaar gemaakt, bruggen en kerktorens opgeblazen, vele huizen vernield.

De oorlog kwam nu voor de inwoners van de Stoof wel erg dichtbij. De frontgeluiden waren voortdurend hoorbaar. De schuilkelder werd in de meeste gevallen opgezocht, zeker door de moeders met kinderen en de ouden van dagen. Jongeren maalden blijkbaar niet zo om het gevaar. Om de tijd te doden konden sommigen het zelfs niet laten bij het licht van een kaars die telkens doorgegeven werd, bovengronds te kaarten, het oer-Brabantse rikken.

Enkele dagen voor de bevrijding had een dertigtal Duitse soldaten onderdak voor de nacht opgeëist in de schuur en woning van Willem Schijvenaars. Ze kwamen van het front bij Nispen en Wouw. Er waren nogal wat gewonden bij. Deze ruwe frontsoldaten maakten een uitgebluste indruk. De volgende ochtend trokken ze verder richting de Mark. Een oud zakhorloge, dat in de huiskamer hing, werd daarna vermist. Toch waren volgens de toen eenentwintigjarige Janus Schijvenaars de Duitsers aanmerkelijk gedisciplineerder en voorkomender dan de later ingekwartierde Engelsen.

DE BEVRIJDING

In de nacht van zondag 29 oktober op maandag 30 oktober 1944 verlieten de Duitsers als dieven in de nacht hun verdedigende stellingen in Roosendaal en trokken zich terug achter de Mark. In hun schuilkelders hoorden de inwoners van de Stoof de Duitse soldaten in grote haast voorbijkomen. Duidelijk was dat ze van alles meesleepten, zoals karren en paarden. 's Ochtends heerste het gevoel van bevrijd te zijn. Op de Stoof waren alle Duitsers letterlijk met de noorderzon vertrokken. Toch waren in Gastel nog niet alle vijanden achter de Mark verdwenen. Toen iemand van de Stoof een kijkje wilde gaan nemen 'op durp', trof hij op de hoek Rijpersweg-Meir een Duitse verkennerseenheid aan. Schielijk keerde hij naar de Stoof terug.

Pas om vier uur die maandagmiddag werd Gastel echt bevrijd, nadat Engelse troepen bezit namen van de plaats. Ze waren uitgeput van de strijd in Nispen en Roosendaal, maar wisten dat er nog een zwaardere klus op hen wachtte: het oversteken van de Mark. Onmiddellijk werden daar voorbereidingen voor getroffen. Aan de zuidkant van Gastel kwam een gordel van kanonnen. Op de Stoof werd onder andere in de wei van Jan van Merriënboer tegenover het huis van Janus van den Maagdenberg en naast de schuur van Willem Schijvenaars een vijftiental 25-pounders geplaatst. De munitie stapelden de Engelse artilleristen op tegen de woning van Janus van den Maagdenberg aan de straatkant. Pas later beseftte hij hoe gevaarlijk deze situatie wel geweest was.

DE BESCHIETING VAN DE STOOFF

Nog geen uur nadat de Engelsen hun intrek in Gastel genomen hadden, openden de Duitsers het vuur vanuit de richting Stampersgat. Het eerste doelwit was de kerktoeren. Klaarblijkelijk had de terugtocht uit Roosendaal zo overhaast plaatsgevonden, dat het Sprengkommando vergeten was de Gastelse kerktoeren te vernielen. De Duitsers waren namelijk bang, dat de geallieerden de kerktoeren als uitkijk zouden kunnen gebruiken. De toeren werd flink beschadigd. De gehele nacht van zondag 29 oktober op maandag 30 oktober hadden de Engelsen deze Duitse stellingen bestookt. Daarbij vielen op de Stoof aan burgerzijde drie slachtoffers.

In diezelfde nacht werd daar evenwel ook een kind geboren. Temidden van een omgeving van dood en vernieling schonk Joke van Peer, de vrouw van Jan Rijsdijk, het leven aan hun eerste kind. Toen de baby zich de avond tevoren al aankondigde, was de toekomstige vader op de fiets gesprongen om dokter Van Susante te halen. Hij wist dat het gevaarlijk was in het donker dwars door het front te rijden. Halverwege de Meir werd hij aangehouden door enkele Engelse soldaten. Gelukkig voor hem komt in het Engels ook het woord dokter voor en daarom

lieten ze Jan doorrijden. Dokter Van Susante had het te druk met de verzorging van de gewonden die gevallen waren bij de beschieting van de Gastelse kerk. Daarom ging Jan naar de vroedvrouw, maar die was ook vertrokken. Uiteindelijk trof hij de baker Jans de Bruijn, die haar toevlucht achter in de Pietseweg bij Verheijen gezocht had, bereid om achter op Jan zijn fiets mee te gaan. Bij het Holstraatje passeerden ze nog enkele achtergebleven Duitse soldaten. Die reageerden wonderwel niet. Op het moment dat Jan de deur van zijn woning wilde opendoen, hoorde hij zijn pasgeboren dochter Willy al huilen. Dokter Van Susante was toch nog gekomen. Bij kaarslicht was in die eerste bevrijdingsnacht nieuw leven op de Stoof gekomen. Even later echter barstte de hel los en vielen de granaten weer op de Stoof. Jan, zijn kraamvrouw en eerstgeborene, en andere familieleden doken snel de schuilkelder in.

In de schuilkelders merkten de bewoners van de Stoof van deze gebeurtenissen overigens niets. Wijselijk bleven de meesten op elkaar gepakt in de onderaardse ruimte zitten. Steeds was er het gevaar van een voltreffer. Er is in die uren heel wat gebeden. Maar ook gelachen. De lach blaast de spanning uit de lucht. Tijdens de korte vuurpauzes namen de mannen de gelegenheid te baat de omgeving te inspecteren om de schade op te nemen en uit huis mee te nemen naar de schuilkelder wat er nodig was aan voedsel en andere zaken.

OP DE VLUCHT

's Ochtends trad er een langere pauze in de beschietingen in. Daarop besloten veel inwoners van de Stoof te vluchten. Nu ging het in de richting van Roosendaal samen met de Roosendalers die de afgelopen dagen onderdak op de Stoof gevonden hadden. Ze konden zo wat terugdoen voor de genoten gastvrijheid. Daarom werd ik in mijn vooroorlogse kinderwagen - volgens een Engelse soldaat een soort tank - gelegd, bovenop wat persoonlijke bezittingen als geld en waardevolle papieren die verborgen werden in de bekende dubbele bodem. Via de Meir trachtten mijn familieleden, angstvallig de kinderwagen meezeulend, naar Roosendaal te komen. Bijna bij de kruising met de Rijpersweg, ter hoogte van waar vroeger Lieske Buijs woonde (nu Meirstraat 17), viel een Duitse granaat. Een Engelse soldaat, die als een verkenner in een paal geklommen was, werd geraakt en stortte zwaar gewond ter aarde. Met achterlating van de wagon - de baby was eruit gegrist, de rest bleef achter - werd dekking gezocht in de schuilkelder en de schuur van Lieske Buijs. Die kinderwagen op de straat temidden van rondvliegende granaatscherven zorgde even later voor paniek, omdat sommigen dachten dat er nog een baby in lag.

Nadat het bombardement weer wat geluwd was, besloot de familie op haar schreden terug te keren: het was thuis in de schuilkelder toch veiliger. In de haast om de Stoof te bereiken werd de kinderwagen vergeten. Thuis volgde beraad en alsnog werd besloten naar Roosendaal te vluchten, maar nu via de Langenberg, dus achter de Engelse kanonnen langs. Eerst op dat moment werd de kinderwagen vermist. Gelukkig kwamen mijn familieleden vlak bij Jan Peeters een tweetal jongemannen tegen die met enige uitgelatenheid mijn kinderwagen voortduwden. Die hebben nooit geweten, dat er nog iets anders dan een kinderbedje inlag.

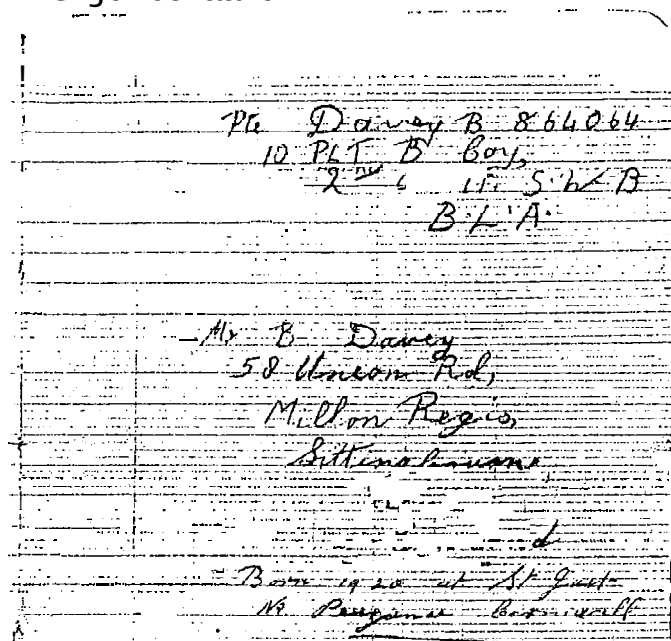
Ook de vluchtroute via de Langenberg was niet zonder gevaren. Regelmatig viel er wel een granaat in de buurt. Dan duwde mijn tante mijn grootmoeder de sloot in, omdat ze weigerde dekking te zoeken. Zij zag namelijk geen gevaar. Uitbundig moet ze meerdere malen met haar paraplu naar de Engelse bevrijders gezwaaid hebben.

Dat de vlucht van de Stoof in grote paniek verliep, blijkt wel uit een ander verhaal van Jan Rijsdijk. Samen met een aantal anderen had zijn zus de volgende ochtend de kleine Willy meegenomen naar Roosendaal. Er waren geen duidelijke afspraken gemaakt waar heen te vluchten. Jan was met zijn vrouw, die uit Sint Willebrord afkomstig was, naar haar inmiddels ook bevrijde geboorteplaats getrokken. Aldus was het jonge gezinnetje al snel gescheiden. De volgende dag werd na wat heen en weer getelefoneer besloten de jonge wereldburger naar Sint Willebrord te brengen. Een Engelse soldaat was bereid met zijn jeep daarheen te rijden en samen met haar tante en mijn vader werd de jonge Rijsdijk weggebracht. Daar stond de jonge vader, aan wie de komst telefonisch gemeld was, al reikhalzend uit te kijken. Het werd een weerzien in tranen.

Niet iedereen bleek bereid zijn huis te verlaten. Cornelis van Oosterhout, de schoonvader van Willem Schijvenaars en vroegere eigenaar van de boerenwoning, weigerde te vertrekken. Er waren nog enkele koeien op stal die gemolken moesten worden. Dat wilde men de bejaarde man niet aandoen en daarom reed Janus Schijvenaars, de kleinzoon, elke dag vanuit Overesselijk naar de Stoof om de koeien te melken. Op een dag trof hij zijn opa in een niet bijster goede conditie aan. Wat was er gebeurd? De man had tussen de beschietingen door van een Engelse soldaat wat pruimtabak gekregen. De gehele oorlog had hij het met surrogaat moeten doen. De kwaliteit van de echte tabak overviel de oude man zo, dat hij er misselijk van geworden was.

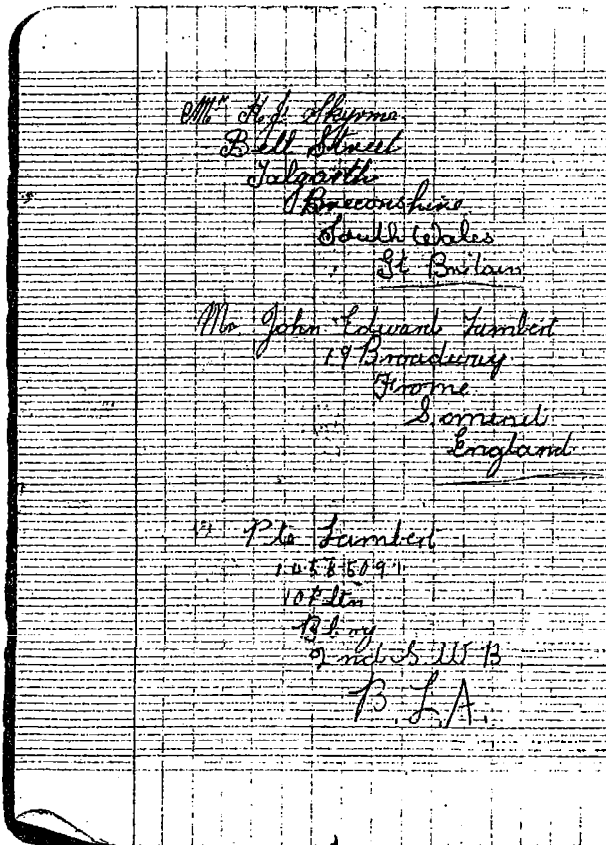
DE ENGELSE SOLDATEN

Ongeveer drie dagen hebben de meeste inwoners van de stoof elders verbleven. Daarna was de strijd om Stampersgat en Standdaarbuiten in het voordeel van de geallieerden beslist. Op verschillende plaatsen hadden ze de Mark overgestoken en de Duitsers richting Moerdijk verdreven. Bij terugkeer op donderdag 3 november, daags na Allerzielen, moest mijn familie constateren, dat een granaat het dak van het huis doorboord had. Door een richtersfout had een Engels kanon, dat aan de overzijde van de straat stond, dwars door het dak geschoten. Provisorisch werd de oorlogsschade hersteld. De Stoof was definitief bevrijd van de Duitsers. Hun plaatsen werden ingenomen door Engelse soldaten, hoofdzakelijk van de South Wales Borderers. Op diverse adressen op de Stoof werden ze ingekwartierd om te genieten van een week betrekkelijke rust. Zo ook in de schuur van de familie Schijvenaars. In een oorspronkelijk uit Frankrijk afkomstig (school)schrift hebben ze hun namen geschreven. En het kinderversje 'My boy Bob'. Dat werd erin neergeschreven door Bert Davey, afkomstig uit Sittingbourne uit het Engelse graafschap Kent. Hij was in Cornwall geboren in 1920. Verder was er Harold Skyrme uit Breconshire in South-Wales, John Lambert uit Frome in Somerset, Eric Lenes uit New-Castle, Ivor Young en William Davies, beide uit Cardiff in South-Wales. Zij allen behoorden tot het tiende peloton, B-compagnie, 2e bataljon van de South Wales Borderers. De toen veertienjarige Marie Schijvenaars (nu mevrouw Boden) kreeg het schrift van Davey. Ze hebben er op haar verzoek hun namen en andere personalia ingeschreven. Ze heeft het al die tijd bewaard.

EEN PAGINA UIT HET BEVRIJDINGSSCHRIFTJE VAN M. BODEN-SCHIJVENAARS, WAAROP SOLDAAT BERT DAVEY, DIE HET SCHRIFTJE UIT FRANKRIJK MEEGENOMEN HAD, EERST ZIJN MILITAIRE GEGEVENS NOTEERDE EN DAARONDER ZIJN TOENMALIGE ADRES, GEBORTE DATUM EN -PLAATS- (EIGENDOM VAN M. BODEN-SCHIJVENAARS)

EEN PAGINA UIT HET FRANSE BEVRIJDINGSSCHRIFTJE VAN
M. BODEN-SCHIJVENAARS, MET ACHTEREENVOLGENS NAAM EN
ADRES VAN HAROLD SKYRME EN JOHN LAMBERT. DAARONDER
DE MILITAIRE GEGEVENS VAN DE LAATSTE.
(EIGENDOM VAN M. BODEN-SCHIJVENAARS)

Het verblijf in een boerenschuur was uiteraard niet van alle comfort voorzien. Een gewoon huis was aantrekkelijker. Daarom gingen de goedlachse Ivor Young en de wat serieuzer ogende William (Bill) Davies maar wat graag in op een uitnodiging om zich in te kwartieren in het huisje van mijn grootouders (Franken-Wierickx) aan de overkant van het huis van Schijvenaars. Dat zal zo rond de vijfde november geweest zijn. De volgende dag maakte de overbuurjongen Cees Schijvenaars met zijn boxje enkele foto's. Om onduidelijke redenen wilden de twee door een officiële fotograaf een keurige, geposeerde foto laten maken. En dus trokken ze met mijn vader naar Roosendaal om zich bij Foto Rembrandt, destijds gevestigd aan de Bloemenmarkt, te laten vereeuwigen. Alleen de twee foto's van Bill Davies zijn bewaard gebleven.

De naam van korporaal Islwyn Edmunds staat niet in het schriftje van Marie Schijvenaars. Hij vermoedt, dat hij waarschijnlijk 'on patrol' was, toen deze namen erin geschreven werden. Hij was geland aan de Normandische kust bij Asnelles op 6 juni 1944 met de tweede golf landingstroepen. Als enige van zijn peloton overleefde hij die landing. Daarna werd hij ingedeeld bij het 10e peloton, dat bij de bevrijding van onze streek betrokken was. Op 30 oktober 1944 bereikte hij Oud Gastel.

EEN WEERZIEN ZONDER HERKENNING

Precies vijftig jaar later heb ik hem ontmoet tijdens de 'social evening' die belegd was in Roosendaal ter gelegenheid van de herdenking van een halve eeuw bevrijding. Hij herinnerde zich van zijn verblijf in ~~castel~~ niets. Ook de confrontatie met de omgeving bracht geen beelden van vroeger terug. Hij zat daar die regenachtige avond tegenover mijn ouders, mijn zoon en mij. Was blij dat we gekomen waren, want hij vertelde dat hij voor mijn ouders belangrijke informatie had. Een kleine, kalende man met een vriendelijk gezicht. Er was aanvankelijk geen blijk van herkenning geweest; er waren alleen drie foto's. Foto's die vijftig jaar eerder gemaakt waren en waarvan hij in Engeland kopieën ontvangen had. Op die foto's Ivor Young en Bill Davies, die hij destijds goed gekend had, maar met wie hij het contact verloren had. Naast mijn bevrijdingsfoto met Ivor Young, was er een met mijn vader en oom Giel en een met mijn moeder en tante 30.

Be vlak na de bevrijding gemaakte foto's zijn in ons gezin de afgelopen vijftig jaar regelmatig te voorschijn gekomen, waarbij dan de oorlogsverhalen voor de zoveelste maal verteld werden. Steevast werd daarbij de mogelijkheid geopperd nog eens contact te zoeken met deze Engelse bevrijders. Het bleef telkens bij een leeglopend voornemen.

Tot er enkele jaren geleden bij toeval kennis gemaakt werd met Henk Bredewolt uit Roosendaal, die zich bijzonder interesseert voor de Tweede Wereldoorlog en bezig was en is adressen van vroegere bevrijders te achterhalen. Hij zorgde ervoor dat via de verschillende kanalen van de oud-strijders geprobeerd werd de huidige verblijfplaatsen van Ivor Young en William Davies te achterhalen. Een belangrijke rol hierbij werd en wordt nog steeds gespeeld door Islwyn Edmunds die later commandant werd van het peloton, waartoe Ivor Young en William Davies behoorden. Op verzoek van Bredewolt hernieuwde hij het contact met Ivor Young.

Terwijl de regen op die zaterdagavond de negenentwintigste oktober 1994 buiten in stromen naar beneden kwam, vertelde Edmunds ons, dat Ivor Young nog leefde. Als bewijs kregen we een foto van hem. Trieste persoonlijke omstandigheden hadden de vroeger zo levenslustige bevrijder doen besluiten niet mee te komen naar Roosendaal en omgeving voor het bijwonen van de bevrijdingsfestiviteiten. Volgens Edmunds kon Ivor Young kon zich van zijn verblijf op de Stoof niets meer herinneren.

Ondanks een bericht in een periodiek van oud-strijders in Wales en oproepen via de radio was het niet mogelijk gebleken de verblijfplaats van William Davies vast te stellen. Met Harold Skyrme, die bij de familie Schijvenaars was ingekwartierd, had Edmunds wel contact gehad. Deze had graag de herdenking van de bevrijding willen bijwonen, maar hij was er lichamelijk niet meer toe in staat.

RECHTS OP DE FOTO BERT DAVEY, EEN BEVRIJDER VAN OUD GASTEL UIT HET ENGELSE KENT, SAMEN MET ZIJN VERLOOFDE EN ZIJN OUDERS. DE FOTO IS GENOMEN VOOR ZIJN VERTREK NAAR EUROPA IN JUNI 1944. (FOTOCOLLECTIE M. BODEN-SCHIJVENAARS)

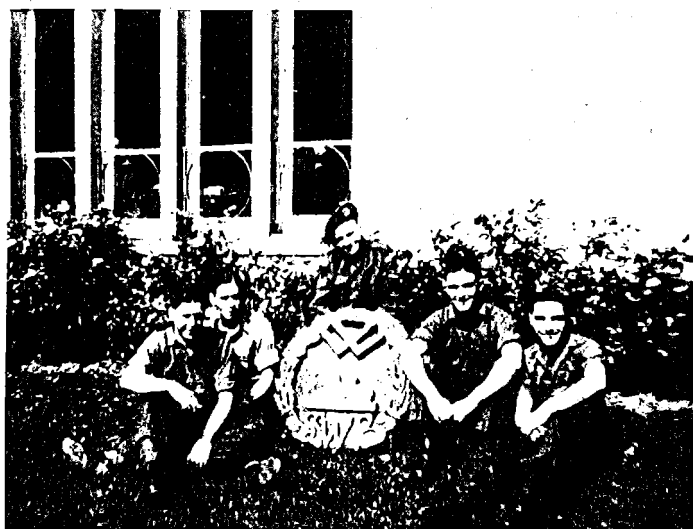
PORTRET VAN SOLDAAT WILLIAM DAVIES UIT WALES, GEMAAKT BEGIN NOVEMBER 1944 DOOR FOTO REMBRANDT IN ROSENDAAL. (FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

VAN LINKS NAAR RECHTS: SOLDAAT WILLIAM DAVIES, J. TAMMER-FRANKEN, C. VAN CAULIL-FRANKEN EN SOLDAAT IVOR YOUNG. DE FOTO IS BEGIN NOVEMBER 1944 GENOMEN OP HET (HUIDIGE) ADRES STOOFSRAAT 45. (FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

VAN LINKS NAAR RECHTS: WILLIAM DAVIES, C. VAN CAULIL SR., G. TAMMER EN SOLDAAT IVOR YOUNG. DE FOTO IS BEGIN NOVEMBER 1944 GENOMEN OP HET (HUIDIGE) ADRES STOOFSRAAT 45. (FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

MIDDELEN ACHTER HET EMBLEEM VAN DE SOUTH WALES BORDERERS DE JONGE KORPORAAL ISLWYN EDMUNDS UIT WALES. DE FOTO IS GENOMEN IN 1946 IN SOLINGEN IN DUITSLAND. (FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

Ook Skyrme zou zich niets meer weten te herinneren van zijn verblijf op de Stoof. Zijn naam in het schriftje van Marie Schijvenaars, waarvan hem een fotokopie was getoond, bracht eveneens geen herinnering boven.

Op mijn verzoek is Islwyn Edmunds op zondagavond de dertigste oktober 1994, op de kop af vijftig jaar na de bevrijding van de Stoof, als enige van zijn peloton op die plaats terugge-weest. Het was evenwel een weerzien zonder herkenning. Oud Gastel was een van de vele plaatsen die hij als infanterist passeerde: 'Just passing through, old chap'. Zijn verklaring was simpel. Volgens hem herinneren bijvoorbeeld leden van een tankbemanning ('tankies' noemde hij hen) zich veel meer van de plaatsen waar ze doorheen trokken, omdat ze beter beschermd waren en enigszins relaxed voorwaarts konden rijden. Infanteristen als de South Wales Borderers moesten steeds oppassen waar ze liepen: voor mijnen, voor sluipschutters en gemotoriseerde voertuigen als tanks en legerwagens. Daarom herinneren zij zich zo weinig van de omgeving, waar ze doorheen getrokken zijn. Slechts het sneuvelen van een kameraad, zoals Edmunds meemaakte bij Arnhem, heeft de plaats waar het gebeurde, in zijn geheugen gegrift.

HERINNERINGEN VERDWIJNEN

Toch was het voor mijn ouders een dankbare ervaring na vijftig jaar opnieuw in contact te zijn met iemand die zijn jonge leven op het spel zette om anderen weer vrij te laten zijn. Voor hen keerden de oorlogsdagen even terug. Dankbaarheid was er ook bij de Engelse veteranen voor het warme welkom dat ze in West-Brabant hadden ondervonden bij de festiviteiten rond de herdenking van de bevrijding. Het was, zoals Edmunds het uitdrukte, 'very touching' (zeer ontroerend). Voor mezelf was het een unieke gelegenheid de bevrijdingsverhalen van vroeger in een actuele context te plaatsen. Na een halve eeuw was daar een foto voor nodig.

Wat me vooral duidelijk is geworden, is het feit, dat het nog niet te laat is om degenen die de oorlog bewust hebben meege-maakt, hun verhaal te laten vertellen en dat op papier te zetten. De vertekeningen van de feitelijkheden moeten we maar op de koop toenemen. Een taak voor de Gastelse heemkundekring ligt hier zeker, voordat de tijd voorgoed de herinneringen laat verdwijnen.

C.M.M. van Caulil

d

1. Een woord van dank aan degenen die de tijd namen mij wat over hun bevrijdingsservaringen te vertellen:
 - Nellie en Janus van den Maagdenberg-Olfers,
 - Jan Rijdsdijk,
 - Janus Schijvenaars, en
 - mijn ouders Cees en To van Caulil-Franken.
- Ook Marie Boden-Schijvenaars dank ik voor het beschikbaar stellen van haar schrift en foto.

LINKS KORPORAAL ISLWYN EDMUNDS, DAARNAAST EEN ITALIAANSE
TOLK EN RECHTS SOLDAAT IVOR YOUNG.
DE FOTO IS VERMOEDELIJK GENOMEN IN 1945 IN SOLINGEN
(DUITSLAND).
(FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

EEN DEEL VAN HET 10^E PELOTON, B-COMPAGNIE, 2^E BATALJON VAN
DE SOUTH WALES BORDERERS, TOEN HET GELEGERD WAS IN SOLINGEN
(DUITSLAND) IN 1946.
STAANDE OP DE VOORSTE RIJ TWEEDE VAN RECHTS HAROLD SKYRME.
(FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

IVOR YOUNG, LINKS OP DE FOTO, VOOR ZIJN HUIS IN
WALES.
DE FOTO DATEERT VAN 1994.
(FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

ZITTEND HAROLD SKYRME. STAANDE RECHTS ACHTER HEM
ISLWYN EDMUNDS. DE FOTO STAMT UIT 1994.
(FOTOCOLLECTIE C. VAN CAULIL)

TOELICHTING

In het notulenboek van Veesten Oud en Nieuw Gastel 1874-1959" vinden we vele verslagen van gehouden feesten in onze gemeente uit die periode. Ze zijn soms zeer uitgebreid weergegeven met overzichtslijsten van gehouden collectes, met namen en toenames van gulle gevers en de bijbehorende bedragen!

Ook de festiviteiten zelf, met optochten van verenigingen, schutterijen en harmonieën, met versierde straten en erebogen en volksspelen worden uitgebreid beschreven. Tot vanzelfsprekend de al of niet gunstige weersomstandigheden toe met ook de weergave van ongelukkige feestvierders, die van hun paard afvielen of zo!

Het eerste verslag betreft de gehouden feesten in onze gemeente ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de kroning van Koning Willem III. Het werd gevierd op 12 mei 1874.

Andere verslagen betreffen meestal de inhuldigingen van de nieuwe burgemeesters in onze gemeente en de verslagen van gehouden "Koninginnedagen" bij de kroning en jubilea van de nieuwe vorstinnen, zoals Koningin Emma, Wilhelmina en Juliana.

De ons reeds lang bekende Broeder Theophile Nijman heeft ook enkele verslagen geschreven in dit boek o.a. over de inhuldiging van Burgemeester H. Hofland op 1 mei 1940 en over de Gastelse bevrijdingsfeesten in 1945.

Dat deze laatste niet helemaal zonder problemen verlopen zijn kunt U in zijn onderstaande verslag lezen.

Het is de letterlijke weergave van het verslag, zoals hij het in maart 1961 in dit boek heeft opgeschreven.

F. van Merrienboer.

DE GASTELSEEESTEN (1945)

Inleiding: De bevrijding van onze gemeente van het Duitse Juk had plaats op maandag 30 oktober 1944.

Er bestaat hier een gedenkboekje over, dat de lezers volledig inlicht. (De bevrijding van Oud en Nieuw Gastel door J. Dellepoort en Broeder Theophile Nijman.) De bevrijding van heel Nederland kwam pas in de eerste dagen van mei 1945. Het is bij gelegenheid van deze bevrijding, dat er gefeest is, waarvan men hierna een verslag aantreft.

1. HET BEGIN

Besluitenlijst van de bestuursvergadering van de Gastelse Blokploegorganisatie, gehouden op zaterdagavond 5 mei 1945, (Burgemeesterskamer).

1. Het bestuur van deze organisatie (opgericht 1941, zie archief Blokploegen) zal het initiatief nemen tot het oprichten van een Oranjevereniging.
2. De volgende circulaire zal morgen 6 mei, huis aan huis verspreid worden:

GASTELAREN!

Het bestuur van de Gastelse Blokploegenorganisatie heeft besloten het initiatief te nemen tot oprichting van een Gastelse Oranjevereniging.

Nu de nationale feestdag aanstaande is en de vredesfeesten binnen niet al te lange tijd gevierd zullen worden, roept dit bestuur alle gemeentenaren op om op maandagavond 7 mei te acht uur in de Harmoniezaal (nu Kerkstraat 27, F. v. M.) een vergadering bij te wonen.

Namens het bestuur,
Broeder Theophile Nijman voorz.
M. Aarsen, **secr.** Penn.

2. MOEILIJKHEDEN

Toen zondagmorgen 6 mei de circulaires van het bestuur voornoemd huis aan huis bezorgd waren kwam er enige verontwaardiging bij verschillende leden van het (blijkbaar nog bestaande) oude Oranjecomite. Dit was zeer begrijpelijk. Dit comite had in 1938 schitterend werk verricht. (zij organiseerde toen de feestelijkheden bij gelegenheid van het 40-jarig jubileum van Koningin Wilhelmina en Burgemeester Mastboom, F. v. M.)

Zij protesteerden terecht tegen de aanmatiging van de Blokorganisatie en vroegen zich af waar die heren het recht vandaan haalden om een Oranjevereniging op te richten.

De voorzitter, Br. Theophile, heeft toen zondagmiddag een conferentie gehad met de heren **Tulmans**, Reniers en Brugmans, waarin hij liet uitkomen dat:

- a. De voorzitter van het oude Oranje-comite, Dhr. M. van Nispen overleden was;
- b. Dat het oude Oranje-comite, 24 uur na de aankondiging, dat Nederland bevrijd was, nog geen enkel initiatief had genomen.
- c. Dat hij vreesde dat, wanneer het oude comite (de leden die er nog waren althans) zou bijeenkomen, mr. H. Mastboom tot voorzitter zou worden gekozen. Geruchten in deze deden de ronde.

d. Dat hij deze keuze -gezien de Gastelse verhoudingen op dat moment, niet in het belang van de gemeente, in het algemeen en van de komende feesten in het bijzonder achtte.

Er werd een gelukkige overeenstemming bereikt en besloten maandagavond om zeven uur een voorvergadering te houden van beide comites.

3. DE VOORVERGADERING

Van het oude Oranje-comite waren aanwezig de heren A. **Tulmans**, J. Reniers, Fr. Buijs, P. Smoor, J. Slootmans, J. v.d. Vorst, Ant. Rijdsdijk en Mr. H. Mastboom.

Van de Blokorganisatie: Burgemeester H. **Hofland**, ere-voorzitter van die organisatie, Br. Theophile, voorzitter, kapelaan **Siteur**, geestelijk adviseur, M. **Aarsen**, secr. penm., C. van Sprundel, J. v.d. Vorst (dezelfde als boven) en H. Waalwijk.

Er had gedurende drie kwartier een felle woordenwisseling plaats, vooral tussen mr. H. Mastboom en de burgemeester. Mr. H. Mastboom maakte vooral bezwaar tegen het feit, dat de burgemeester ere-voorzitter zou worden van de nieuwe Oranje-vereniging, hoewel hij toejuichte, dat beide comites bereid waren samen te werken. De voorzitter, Br. Theophile, steunde vooral op het idee, dat in deze gemeente de respectievelijke burgemeesters steeds ere-voorzitters waren geweest van het Oranje-comite en dit ambtshalve. Mr. H. Mastboom sprak van twee partijen, die hier aanwezig waren en eiste terugtrekking van de besturen der partijen. Dit kwam in feite hier op neer, dat en de burgemeester en Mr. H. Mastboom zich zouden terugtrekken, waartoe de laatste bereid was, maar waartegen de voorzitter, Br. Theophile, zich verzette. Er was bovendien de volgende ongelijkheid: Mr. H. Mastboom was lid van het Oranje-comite. De burgemeester was geen lid van de Blokorganisatie, wel ere-lid.

Men kwam niet tot overeenstemming, de heer **Aarsen** trok zich terug. Br. Theophile verklaarde zich bereid de leiding van de vergadering op zich te nemen, die om acht uur begon.

4. DE VERGADERING

Het was een druk bezochte vergadering, de eerste (voor dit doel) sinds 1940. Er heerste een goede stemming. Al de bovengenoemden namen plaats op het toneel en de voorzitter, Br. Theophile, opende. Hij vertelde de aanwezigen de totstand-koming van dit comité en stelde de vergadering voor dit comite te aanvaarden als werkcomite voor de aanstaande feesten en voor een eventueel op te richten **Oranjevereniging**. Het comite werd aanvaard als voorlopig bestuur bovenbedoeld. Het werd nog uitgebreid met enkele bestuursleden van de standsorganisaties. Op verzoek van de Eerwaarde Heer Dominee v. d. Horst nam de

heer J. Geleijns zitting voor de Protestantse bevolkingsgroep. Vervolgens hield de voorzitter een historische rede en vergeleek het jaar 1813 met 1945.

Punten en beslissingen:

1. Besloten werd in alle wijken een collecte te houden; de heer J. Reniers is bereid het penningmeesterschap te aanvaarden (voort te zetten).
2. De heer L. Vrolijk stelt voor om -waar dit nodig is- de wijk bij elkaar te roepen en dan een wijkbestuur te kiezen of de bestaande blokploeg aan te vullen. accoord.
3. De heer van Hoek, kandidaat-notaris stelt voor, een hulde te brengen aan de geallieerde militairen, die nog hier zijn.
4. Dominee van der Horst stelt voor op de feestdag in beide kerken een dankdienst te houden.
5. Kapelaan Siteur spoorde alle aanwezigen dringend aan alle onenigheid, ten gevolge van oorlog of anderszins ontstaan, te begraven en pleitte -onder applaus- voor meer samenwerking en eensgezindheid.
6. Een voorstel, om de gevallen soldaten, die hier inde Veerkensweg begraven liggen, op een of ander wijze te eren.
7. De vergadering gaf het bestuur machtiging een programma in elkaar te zetten. Er zullen kerkdiensten gehouden worden, een optocht georganiseerd, kinderfeesten enz.
8. De helft van het opgehaalde geld zal aan het bestuur worden afgedragen, die de algemene onkosten als versieringen e.d. voor zijn rekening zal nemen.
9. De voorzitter memoreert de moeilijke jaren, die wij allen achter de rug hebben en wijst op de vele onaangename taken, die het gemeentebestuur, speciaal het hoofd der gemeente, daar de gemeenteraden waren uitgeschakeld waren, te dragen hadden.
Hij is gelukkig de burgemeester dezer gemeente het ere-voorzitterschap van het voorlopig bestuur te kunnen aanbieden, hetgeen onder applaus aanvaard wordt.
10. De ere-voorzitter antwoordt deze functie gaarne te aanvaarden en spreekt de wens uit, dat de feesten goed zullen verlopen.
11. De vergadering werd gesloten en het bestuur nam nog de volgende besluiten:
 - a. De voorzitter zeide bereid te zijn nu af te treden en stelde een stemming voor:
Br. Theophile, voorzitter, 7 stemmen.
A. Tilmans, vice-voorzitter, 7 stemmen.
J. Reniers, secretaris, 9 stemmen.
W. Brugmans, penn. meester, 9 stemmen.
Verschillende leden waren ondertussen weggegaan en zeiden alles goed te vinden.

Mr. H. Mastboom had voor de stemming de vergadering verlaten.

b. Op woensdag 9 mei bestuursvergadering.

Besluiten 9 mei:

- a. Gezien de goede stemming, die nu alom heerst (8 mei V.E.) wordt besloten vrijdag en zaterdag te feesten.
- b. Vrijdag om half elf zal er een plechtige H. Mis worden opgedragen door Prof. J. Dellepoort, die in het Engels een woord zal richten tot de geallieerde overheden, die aanwezig zullen zijn.
- c. Des namiddags zullen er uitgebreide wedstrijden gehouden worden voor de jeugd. En 's avonds een concert op de Markt.
- d. Zaterdag zal er een zogenaamde "wilde optocht" gehouden worden. Iedere buurt of wijk kan met iets voor de dag komen.

5. HET FEEST

Zoals boven is besloten, is het ook verlopen. Burgemeester en wethouders, leden van het armen- en kerkbestuur zaten met en Amerikaanse Kolonel, een Canadese kapitein en een Engelse (?) op gereserveerde plaatsen voor in de kerk, die stampvol was. Wedstrijden en concert verliepen naar wens. Des zaterdags waren er om negen uur dankdiensten in beide kerken. Om elf uur werd de "stoet" opgesteld op de Oudendijk: Er waren niet minder dan 80 wagens! Zij beelden bijna allen een of ander gebeurtenis uit de oorlog uit. Opvallend veel Duitse uniformen waren er. De route was veel te lang -we hadden toegegeven aan de wens van Kuivezand om ook daar te komen en ... waren rond 5 uur pas terug- maar toen lag heel de optocht uit elkaar. Maar er was plezier! Het was snikheet die dag en we kwamen allen verbrand thuis. De eerwaarde heren dominees E. v.d. Horst en emeritus Ds. Eerbeek maakten heel de tocht mee. Pastoor Leo Jansen had er geen zin in Hij was ook slachtoffer van de verhoudingen in deze gemeente en nogal verbitterd, omdat zijn pastorie nog altijd niet vrijgegeven was. Des avonds was er nog muziek en omdat men toch "vuurwerk" wilde hebben, had men op het voetbalterrein enkele pakken stro aangestoken! (o.a. verbranden van hakenkruis) Er is in Gastel spontaan gefeest en het is maar goed, dat we niet langer uitgesteld hebben, want 's maandags begon ieder weer graag aan zijn werk, na zo'n historische week beleefd te hebben.

G A S T E L A R E N

Het Feest-Comité heeft besloten Vrijdag en Zaterdag te feesten. Gij zult misschien vragen: Ho ho! En wat doet het? We weten het, doch als allen direct met de voorbereidingen beginnen, kan het nog.

P R O G R A M M A :

Vrijdag	10 $\frac{1}{2}$ uur	Plechtige Mis
	2 u.	spelen voor schoolkinderen
	7 u.	demonstratie met bezem door de Verkenner op de markt
	8 u.	repetitie feest van den Arbeid - Harmonie-zaal
	9 u.	Concert op de Markt
Zaterdag	9 u.	M. Mis
	9 u.	Protestante Kerkdienst
	10 u.	Opstellen Optocht
	10 $\frac{1}{2}$ u.	Vertrek
	2 u.	Volksspelen voor jongeren op het voetbalterrein
		Verkennerweg
	7 u.	Lot
	8 $\frac{1}{2}$ u.	Markt op de Markt
	11 u.	Ontferken van de voorwerpen op de Westakkeren
		Roosendaalse rond de varen.

T o e l i c h t i n g :

1. De optocht is een van. WILHELM OOSTERMAN d.w.z. iedere buurt of vereniging kan met een eigen optocht voor den dag komen.

Het Ire-Comité en het Feest-Comité zullen in rijtuigen den Optocht vergezellen.

R O U T E : Oudendijk - Rijperweg - Doopstraat - Kerk-
straat - Roosendaalseman - Overasselijk -
Droessaardstraat - Meerstraat - Steenstraat -
Kuivezand - Stoof - Meir - Koelestraat -
Verkennerweg - Markt.

2. De wijkhoofden worden verzocht de helft van het gecollecteerde geld af te dragen aan het Feest-Comité. We verzoeken hen rekening en verantwoording af te leggen van het door hen bestede geld.

3. Iedere club of vereniging, die komt met een nummer - wagen, fietsen - voor den dag te komen is van harte welkom.

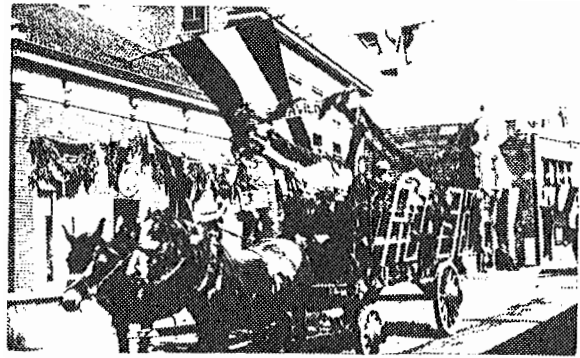
D O A T A L L E N M E E S T B E G I N T om wijken en huizen te
verloren 1 1 1

Het Feest-Comité,

Bevrijdingsfeesten Oud Gastel (1945)

6. EN DAARNA

Op woensdag 16 mei vergaderde het bestuur om de balans eens op te maken. Door de comite-leden van de wijken werden verschillende klachten ingediend. Sommige wijken hadden met twee lijsten gecollecteerd, een voor het comité en een voor henzelf (voor de wijk). Wat erger was, men wist te vertellen, dat de Steenstraat en de Roosendaalsebaan geen cent zouden afdragen, maar een groot feest op touw gingen zetten. Ook Gastelsveer zou niets afdragen. Op deze vergadering werd besloten dat men:

1. de Harmonie in plaats van f 100,00 f 200,00 zou geven.
2. aan de Rijvereniging (Heer Jansruiters, F. v. M.) driekwart van hun onkosten aan kostuums zou vergoeden.
- c. een advertentie zou plaatsen om gelegenheid aan ieder te geven, hun rekening in te dienen.

Nadat de burgemeester enige dagen later zelf met het wijkcomite van de Steenstraat had gepraat, bleek dat deze wijk wel aan een eventuele Oranjevereniging, maar niet aan dit comite iets wenste af te dragen.

Op de bestuursvergadering van 23 mei is besloten:

- a. De 600 namen die we nu hebben van mensen, die meer gegeven hebben dan f 1,00 willen we automatisch lid maken van de te stichten Oranjevereniging. Zij, die meer dan f 1,00 gegeven hebben worden verzocht het surplus te beschouwen als zijnde om de onkosten te betalen van het Oranje-comite.
- b. Daar -niettegenstaande verscheidene gesprekken in deze- de Steenstraat en Gastelsveer weigeren hun bijdrage aan het Oranje-comite af te dragen, worden die buurtcomites medegedeeld, dat zij aan het Oranje-comite een schuld hebben, zijnde de helft van hun gecollecteerde gelden.
- c. de wijken, die geld over hebben, kunnen dit zelf beheren en bijv. een kinderfeest organiseren.

Algemene vergadering op 24 mei van alle wijkcomites.

De voorzitter gaf allereerst een uitvoerig overzicht van al hetgeen in de afgelopen weken gebeurd was. Aan het slot deelde hij het resultaat van de diverse collecten mede:

<u>Wijkvereniging</u>	<u>Opbrengst</u>	<u>Afgedragen</u>
1. Stoof,	f 150,00	f 75,00
2. Kuivezand,	107,00	53,50
3. Langeberg	110,00	65,00
4. Rijpersweg-Oudendijk	161,10	80,55
5. Meir-Vierschaarstraat	323,30	161,65
6. Dorpsstraat-Koelestraat-Rolleweg	821,90	410,90
7. Kerkstraat-Achterdijk-Veerkenweg	600,37	300,18
8. Overesselijk	49,25	24,50
9. Steenstraat-Roosendaalsebaan	onbekend	
10. Gastelsveer	onbekend	
TOTAAL	<u>f 2322,92</u>	<u>f 1171,28</u>

Vervolgens liet de voorzitter een ernstig protest horen aan het adres van de onwillige wijken en deelde de vergadering de besluiten (zie boven a, b en c) mee van 23 mei. Hij dankte alle milde gevers nog eens en besloot: "Er komt nog wel eens een tijd dat men niet zo ruim in de beurs kan tasten dan nu. Wijkbewoners, bewaar het overschot voor een volgende gelegenheid."

Het debat verliep in een zogenaamde kletspartij.

Het bestuur trachtte enkele concrete punten naar voren te brengen over de kwestie "Oranjevereniging", leden, besturen der wijken, enz. Geen enkel resultaat werd geboekt. Men vond alles wel goed zo. Men wenste ook niet te zeggen hoeveel men nog in kas had, wat men er mee ging doen enz.

Wijk 9 en 10 waren afwezig.

Aan het slot van de vergadering sprak de voorzitter, Br. Theophile, zich uit voor een nieuw bestuur en hoopte dat er kandidaten zouden binnenkomen.

Bestuursvergadering van 12 juni.

Net is nog het "Voorlopig Oranje-comité", er zijn geen kandidaten binnengekomen.

Op 29 juni, de verjaardag van Prins Besnard zullen er schoolfeesten plaats hebben.

Dit is ook gebeurd o.a. met het optreden van een goochelaar. Ons comite heeft deze feesten betaald.

In de maanden juni en juli wordt er ontzettend gefeest door de wijken! Men collecteert maar en feest! In het stukje Achterdijk haalt men f 600,00 op, in de Vierschaarstraat f 400,00 enz.

Ons comite staat hier helemaal buiten!!

Bestuursvergadering van 10 augustus.

Aanwezig, de burgemeester en een tiental leden.

De voorzitter brengt ter tafel:

a. We zijn nog altijd voorlopig.

b. de verjaardag van de Koningin op 31 augustus.

Er zijn wat punt a betreft drie mogelijkheden,

1. Het voorlopig comite wordt definitief, maar heeft alle wijken niet achter zich.
2. Uit elke wijk wordt een afgevaardigde aan het bestaande comite toegevoegd en een dagelijks bestuur gekozen.
3. De afgevaardigden van de wijken vormen het nieuwe Oranje-comite.

Besloten werd vrijdag 17 augustus een algemene vergadering te houden.

Deze vergadering werd voorgezeten door burgemeester Hofland, die begon met een brief voor te lezen van de voorzitter, Br. Theophile, waarin deze meedeelde dat de kerkelijke overheid liever zag, dat hij zich terugtrok uit het Oranje comité.

De heer C. Melsen werd voorzitter van een nieuw comité, wat

hij reeds in 1923 was geweest. Met de heren Ant. Peeters, J. de Bont, H. Waalwijk en N. Hulshof vormt hij het Hoofdcomite. Daar Dhr. Waalwijk zich terugtrok, nam de heer L. Vrolijk zijn plaats in. In feite werd het Voorlopig comité", dat de bevrijdingsfeesten verzorgd had niet en nooit ontbonden. Dit had op deze vergadering enigszins plechtig en op fatsoenlijke wijze moeten gebeuren! Ook financieel is er niets geregeld. Besloten werd drie dagen te feesten, vanwege de 65-ste verjaardag van de Koningin, op 31 augustus, 1 en 2 september. Deze feesten zijn zeer kalm verlopen. Dit lag niet aan het comite, maar de mensen zijn beu-gefeest! Duizenden guldens waren in de afgelopen maanden verteerd, er was veel gedanst, er waren koffietafels voor hele buurten aangericht. Nooit hadden we zoiets beleefd. Gelukkig, dat men toen nog geen sterke drank kon krijgen en het bier schaars was! Het zou nog vele jaren duren voor er weer eens een "echt" feest kwam.

Broeder Theophile Nijman, oud-voorzitter Oranje-comite.
11-3-'61.

In het jaarboek van onze heemkundekring uit 1992 hebben we een artikel kunnen lezen van de heer J. Laros over de Gastelaren, die in het toenmalige Nederlands Indie hebben gezeten, als dienstplichtig soldaat of als vrijwilliger. Het waren er meer dan 165! Ze zijn vele jaren een wat vergeten groep geweest, die pas kort de verdiende erkenning hebben gekregen, waar ze recht op hadden.

Een van die vele Gastelaren heeft er een dagboek bijgehouden, waarin hij heeft geschreven over wat hij zag en deed daar in dat verre tropische land. Het zijn dikke boekdelen geworden, verlucht met vele foto's.

Zijn naam is de heer J.W. Wagemakers. Hij werd geboren op 27 april 1927 op de Kralen te Oud Gastel. Hij woont nu, beter bekend als Broeder Servaas, in Huize St. Jozef, Kerkstraat 67a te Oud Gastel.

Hij vertrok naar Indie op 14 mei 1947 met het Stoomschip "Volendam", vanuit de haven te Rotterdam. Over de heenreis van "onze jongens in Indië" hebben we in het jaarboek 1992 kunnen lezen. Een bootreis van 32 dagen en ruim 16.500 km.!

De "Volendam" meerde af in de haven van Batavia, Tandjoeng Priok, op het eiland Java.

Soldaat J. Wagemakers was ingedeeld als verpleger bij de 34-ste Hulpverbandplaatsafdeling. Zijn standplaats werd eerst Soerabaya, dus moest hij nog een reisje verder maken met het stoomschip "Tasman".

We volgen nu zijn dagboek. Hier en daar is de tekst -met zijn toestemming- wat ingekort.

Zaterdag 14 juni 1947

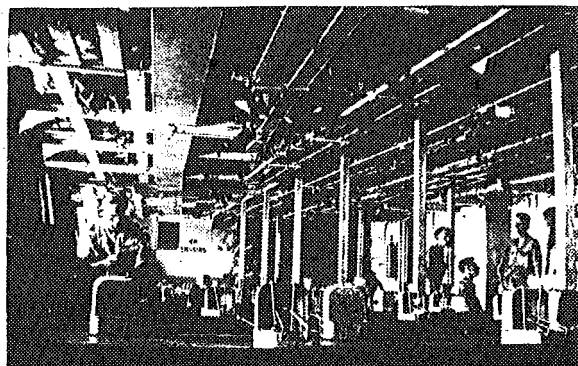
Om 17. 00 uur kwamen er twee sleepboten, die de "Tasman" uit de haven van Tandjong Priok trokken en daarna los werden gemaakt, waarna het schip op eigen kracht verder voer. Het s.s. "Tasman" was vroeger een hospitaalschip geweest en de ruimten waren veel koeler dan die van het s.s. "Volendam". We moesten hier op de vaste bedden eten. Vele kakkerlakken bevonden zich in het ruim. Hier konden we overal zoet water gebruiken, wat voor ons een hele verbetering was.

Zondag 15 juni 1947

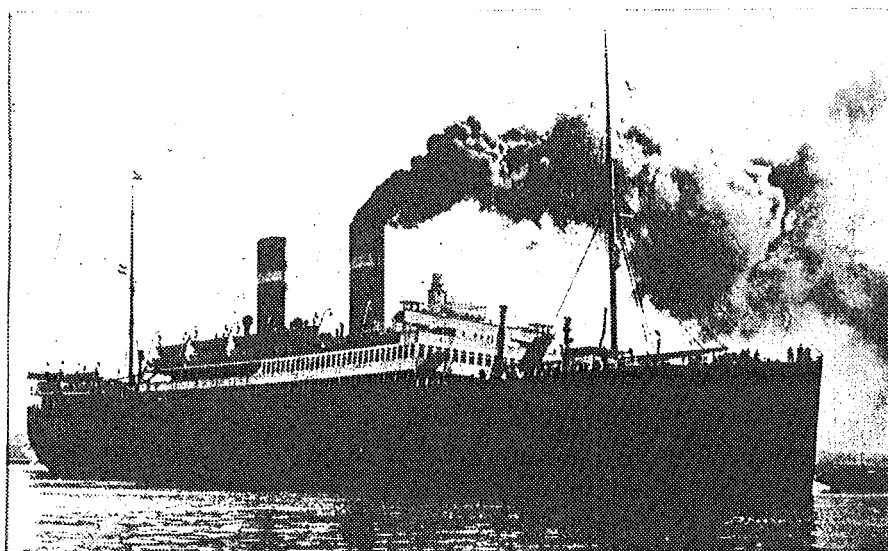
's Morgens bij het opstaan om 7.00 uur konden we voor het eerst zeggen -sinds de zeereis- dat we lekker fris hadden geslapen. Om 10.00 uur werd er door ons katholieken de H. Mis gebeden uit onze militaire kerkboekjes en gezamenlijk hardop de Mis gebeden. Deze bijeenkomst werd druk bezocht door de militairen om op deze dag toch iets extra's voor God op te

DE HEER J.U. UAGEMAKERS IN MILITAIR KOSTUUM
VOOR HET VERTREK NAAR INDONESIË.

HET RUIM IN DE VOLENDAM.
HIERIN VERBLEEF DE HEER UAGEMAKERS HEEL WAT
UURTJES OP DE LANGE BOOTREIS VAN RUIM 16.500 KM.

'S.S. VOLENDAM' DIE OP 14 MEI 1947 MET 2300 MILITAIREN AAN BOORD NAAR
INDONESIË VERTROK.

dragen. Na deze oefening werd het bovendek ook door de protestanten voor hun dienst gebruikt. Er bevond zich op de "Tasman" geen veldprediker en dus werd deze dienst ook door die jongens onder elkaar gehouden.

Maandag 16 juni 1947

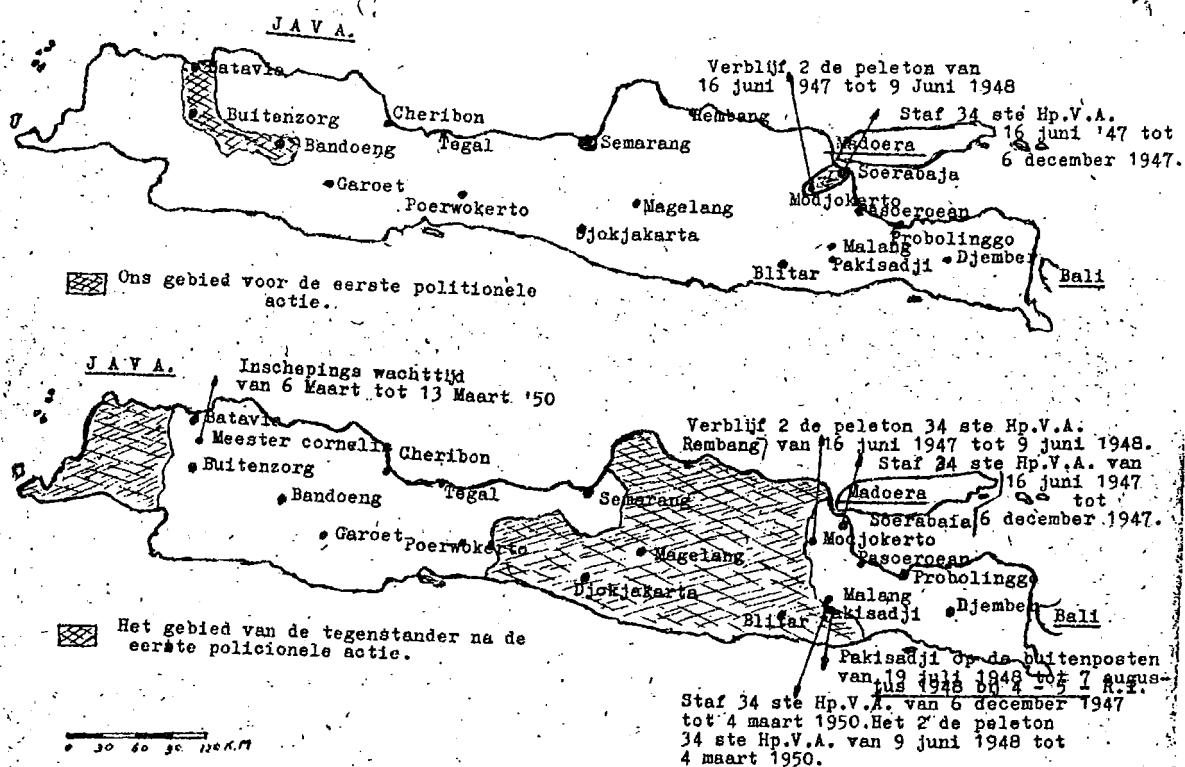
's Morgens om 10.00 uur waren we in de nabijheid van het eiland Madoera, dat duidelijk was te zien met veel groen der bomen en hier en daar een huisje er tussen. Hier zag ik voor het eerst verschillende haaien zwemmen, die met hun kolossale ruggen een 30 cm. boven het water voort bewogen en naar onze boot toe zwommen.

's Middags om 14.00 uur kwam er een motorbootje naar ons toe met loodsen, die van het motorbootje overstapten op de "Tasman". De boot voer hier zeer langzaam verder. Hier aan het strand van Madoera moesten er nog verschillende mijnen liggen. Madoera is een eiland in de buurt van Soerabaya, ongeveer net zo groot als Nederland en was nog in handen van onze tegenstanders. We zagen ongeveer een 15-tal grote boten, die half gezonken in het water lagen en met een roestig dek, een schoorsteen en de mast boven de waterspiegel uitstaken. Enkele liggen nog boven water verankerd en zijn geheel uitgebrand. De "Tasman" voer nu langzaam de haven van Soerabaya binnen. Hier moesten we onze bagage naar boven brengen en dan afwachten tot de ontscheping van de troepen zou plaats vinden. Om 17.00 uur gingen we van boord, waarbij bekend werd gemaakt, dat het tweede peleton van de 34-ste hulpverbandafdeling zouden worden gescheiden van de staf en het eerste peleton. Wij van het tweede peleton zouden onze taak gaan verrichten in de plaats Modjokerto, een 50 km. van Soerabaya verwijderd. Na deze bekendmaking werden er nog vele handdrukken gemaakt als tijdelijk afscheid van elkaar, want we hoopten elkaar weer spoedig te ontmoeten! Na de ontscheping kwamen we op de kade, waar een kantinewagen stond, waar ieder van ons een flesje limonade kreeg en een hartelijk welkom in Oost Java.

Na de limonade stapten we in de wachtende vrachtwagens, waarvan er drie klaar stonden. Weldra reden we met een razend vaartje door de straten van Soerabaya. Van deze havenstad konden we niet veel zien, want over de bak van de wagen is een zeil gespannen, wat we wel jammer vonden! Onderweg werd er veel gebabbeld en allen waren zeer benieuwd, waar we terecht zouden komen.

's Avonds om 20.00 uur, in het donker, waren we op de plaats van bestemming. We waren terecht gekomen in een klein hospitaaltje, dat er behoorlijk netjes uitzag. We werden welkom geheten door de commandant van de 33ste-hulpverbandafdeling, die met zijn soldaten in dit hospitaaltje gelegerd zijn. Ze zijn hier reeds drie maanden in Modjokerto.

De chirurg, Dr. Huitema, sprak ook een hartelijk welkomstwoord.

Daarna werden we naar onze slaappleatsen gebracht, Dit waren een 6-tal kleine tenten naast het hospitaaltje en een grote tent. In de kleine konden vier man slapen met ruimte voor bagage en allerlei spullen. De commandant, dr. van Essen, gaf de nodige instructies om hst klamboe-gordijn te gebruiken, om de muskieten (grote malaria-muggen) buiten de tent te houden! Al spoedig waren er verschillende soldaten bij ons om te kijken of er geen bekenden bij waren. Zij waren van de X-brigade. Het schoot me te binnen, dat Walter van Merrienboer van deze brigade was. Ik vroeg er naar en kreeg te horen, dat hij hier in het voorterrein te vinden moest zijn. Hij kon best op patrouille zijn. We belden op en ik kreeg Walter al spoedig aan de andere kant van de lijn, die vanzelfsprekend zeer verbaasd was, met zijn buurjongen in gesprek te zijn! Na hem verteld te hebben, dat ik nog een pakje voor hem had meegenomen, zei hij, dat hij morgen wel langs zou komen en we dan verder konden praten. Om 21.00 uur gingen we slapen, wat wel zeer vreemd was met die klamboe om je heen! Maar het lukte best na zo'n vermoeiende dag.

Dinsdaa 17 juni 1947

Vroeg in de morgen, om 5.00 uur schrokken we wakker door een paar schoten, die we hoorden. Na het opstaan zeiden ze tegen ons, dat er een soldaat van de X-brigade was dood geschoten en dat er ook een jeep op een mijn was gereden, wat de bestuurder van die jeep (een marinier) ook het leven koste. We stonden bij deze bekendmaking wel raar te kijken, wat er bij ons begin

hier in de tropen gebeurde. We kregen verder de order, dat we alleen gekookt water mochten gebruiken uit de eigen keuken. Ook wij behoorden van nu af tot de X-brigade. We zaten hier maar 8 km. van het republikeins gebied verwijderd. We moesten hier altijd gewapend rondlopen en met minstens 5 man tegelijk het hospitaaltje verlaten en ons niet in de kampongs (dorpjes) of afgelegen gebied begeven. Om 10.00 uur kwam **Walter** van Merrienboer op bezoek, die hier al ruim een half jaar in **Modjokerto** verbleeft en in goede gezondheid zijn dienst verrichtte. De ontmoeting was heel aangenaam en ik probeerde zijn vragen over **Gastel** zo goed mogelijk te beantwoorden. Ik gaf hem zijn pakje, wat ik uit **Gastel** had meegebracht. Ik was blij dat ik het kwijt was, daar ik er onderweg nogal last mee had, want door de hitte was het gaan druppen van het **vet**! Ik had ook nog een pakje voor Jan Dam (Kromstraatje) bij me, wat werd doorgestuurd naar hem.

's Middags, van 15.00 tot 17.00 uur ging er een patrouille het veld in en al spoedig hoorden wij de verschillende wapens knetteren. Ook werd de artillerie van de mariniers gebruikt, wat goed in onze oren dreunde, daar deze stukken maar een km. van ons hospitaaltje verwijderd waren.

Om 17. 00 uur kwamen er zes gewonden in ons hospitaaltje aan met de ambulance. Al met al stonden wij hier zeer verbaasd over, want zo hadden wij het niet verwacht in Indonesie.

Zaterdag 21 juni 1947

Op deze dag werd er geregeld gevuurd op de voorposten. Hierdoor werden er twee militairen aan onze zijde gedood en kwamen er zes gewonden in ons hospitaaltje terecht. Dit was een harde slag.

Zondag 22 juni 1947

's Morgens om 7.00 uur stapten we op de vrachtwagens, om naar de H. Mis te gaan in de parochiekerk van **Modjokerto**. We moesten onze wapens bij ons hebben, wat wel zeer raar aandeed. Het kerkje was heel mooi. Jammer, dat er zo weinig van de eigen bevolking kwamen. Voor de Jappen **Modjokerto** hadden bezet in de oorlog waren er 400 Rooms-Katholieken in deze parochie. Nu waren er nog slechts een 50-tal.

Donderdag 26 juni

Deze dag was het de verjaardag van onze aalmoezenier, waarbij de H. Mis, die hij opdroeg druk werd bezocht door de militairen van **Modjokerto**. Bij deze gelegenheid was ook de bisschop van Soerabaya aanwezig, die een hartelijk woordje tot ons sprak.

's Middags gingen we naar een filmvoorstelling in Soerabaya. De bevolking mocht tot 18.00 uur buiten blijven. Er werd ons verboden vruchten of gebakjes in de stad te kopen, ter

voorkoming van eventuele vergiftiging. 's Avonds kregen we rijst, wat ons slecht beviel, wegens de hitte van de lombok en de sambal, die er door gemengd is. Het heet hier nasi-goreng. Tegen de avond werd er weer gevuurd, richting jodiumfabriek. Deze jodiumbronnen zijn hier voor de bevolking een heilig gebied. 's Avonds moest ik voor het eerst hier op wacht in de tropen. Als je rond loopt, hoor je allerlei geluiden van het ongedierte. Ook hoorde je de inlanders op de trommels slaan (de tam-tam) dat horen en zien je verging. Om 1.00 uur rees er een gejang op uit de kampong in de nabijheid van ons hospitaaltje. Het was het gezang der inlanders.

Er was ons verteld, dat dit was om de boze geesten uit de kampong te verjagen.

Ook waren er nog verschillende soorten vuurvliegjes te zien, waar we eerst van schrokken, maar spoedig aan wenden.

Tegen de ochtend begon het gezang en de het getrommel weer opnieuw, tot vervelens toe! 's Morgens heel vroeg zagen we verschillende kooplieden op straat met vruchten en groenten naar de markt (passar) gaan, om hun waren te verkopen.

Dit gebeurde verder in Mojokerto ieder dag.

Een van de jongens van de 33-ste Hp. V. A. had een leuk aapje.

Ons zou hij nooit kwaad doen, maar als er een inlander op bezoek kwam werd hij gebeten als hij het waagde in de buurt van het aapje te komen! Ook werd er door de jongens soms jacht gemaakt op slangen, soms ook op gevaarlijke giftige slangen.

Zaterdag 28 juni 1947

's Avonds werden er regelmatig in Mojokerto door onze artillerie granaten verschoten en werd ons medegedeeld, dat we na 20.00 uur het tentenkamp niet meer mochten verlaten. De jongens, die in de stad verbleven, werden per vrachtwagen naar hun onderdeel teruggebracht. Om 21.00 uur werd es aan vier jongens van ons peleton en twee A.A.T.-ers bekend gemaakt, dat we de volgende ochtend om 6.00 uur klaar moesten staan, om aan de komende grote actie deel te nemen. We moesten het nodige inpakken, maar het was verboden om particuliere dingen mee te nemen zoals bijv. foto's, brieven enz. We konden dit soort dingen voorlopig in bewaring geven bij sergeant Vennis.

Zondag 29 juni 1947

's Morgens om 9.30 uur stonden we nog steeds te wachten op de dingen, die komen zouden. Rond 10.00 uur werd aan ons medegedeeld, dat we nu niet meer zouden vertrekken, maar wel de volgende nacht. Met ons zessen gingen we toen maar weer onze tampatjes (bedden) opzetten in een gebouw aan de zijkant van ons hospitaal. De volgende morgen om 3.00 uur stonden we weer gereed om te kunnen vertrekken. 's Middags kwamen er nog een tiental jongens van ons onderdeel uit Soerabaya in

Modjokerto aan, om ook deel te kunnen nemen aan de op komst zijnde actie. In de loop van de avond werd ons medegedeeld, dat de actie was afgelast. We gingen weer terug naar onze verblijfplaats in een van de tenten. Hierna bleef het in Modjokerto zeer onrustig en kwamen er ook hier en daar beschietingen voor op de voorposten van onze jongens.

Vrijdag 4 juli 1947

De reeds eerder genoemde zes mensen moesten zich 's avonds weer gereed houden voor een eventuele aktie. Gezien de onrust elke dag om ons heen verlangden verschillende jongens ernaar om tot actie over te gaan.

Maandaa 21 juli 1947

Vanmorgen om 3.00 uur opgestaan en maar weer onze tampatjes afgebroken. Nadat we hadden gegeten, stonden we om 4.00 uur klaar naast het hospitaaltje, om van hieruit, samen met de jongens van 2-5. Regiment Infanterie te kunnen vertrekken. Om ca. 4.30 uur reden we weg, zonder te weten wat er ging gebeuren of waar we naar toe gingen. Het was stikdonker en onze zes vrachtwagens reden zonder licht door de straten van Modjokerto verder naar een onbekend iets voor ons.

De voorste wagen, een jeep, reed wel met licht, om richting te kunnen geven aan de rest, die volgde. Af en toe ging er wel eens een uit de richting en kwam in de graskant terecht, zodat er dan wat licht gemaakt moest worden om alles weer in goede banen te leiden. We passeerden "Post Brankal" en verschillende groepen militairen die in de graskant zaten te wachten op het vertrek. Toen het licht werd, genoten we ondanks alles van de schone natuur om ons heen. Na verschillende S-bochten te hebben gemaakt in de bergen, kwamen we rond 8.45 uur aan op de plaats van bestemming bij vele militairen. Van hieruit gingen we allen tezamen te voet verder over een brede weg, die langzaam steeg. Om de 25 minuten werd er een kleine rustpauze ingelast. Na een half uurtje te hebben gelopen, kwamen we aan de demarcatielijn en hier zagen we verschillende stellingen van onze tegenstander. Sommigen bevonden zich op de weg, maar er waren ook grote gaten in de weg en boomversperringen over de weg. De genie was met een bull-dozor druk bezig om alles weg te werken. Ook was men al druk bezig met het leggen van de telefoondraden, die voor de nodige verbindingen moest zorgen. Omstreeks 11.00 uur ging een gedeelte van onze groep recht-door, maar wij sloegen linksaf over een smal zijpad, dat enigszins verborgen lag in het groen der bomen. Het pad liep naar beneden en we kwamen in een kali (rivier) terecht. Door van de ene steen op de andere te stappen kwamen we droog over. Na deze oversteek kregen we rust en moesten wachten op nadere gegevens via een draadloze zender. Tijdens het wachten hebben we nog een viertal inlanders ingelijfd, om te helpen onze

bagage te dragen. We kregen bevel om weer verder te gaan, maar nu met een onderlinge afstand van **10** meter achter elkaar, om eventuele sluipschutters, die in de bomen verscholen konden zijn, geen kans te geven veel slachtoffers tegelijk te maken. Om 11.30 uur kwamen we aan de rand van een bos en hier konden we weer genieten van de prachtige natuur om ons heen. Hier kwamen we op de grote weg uit naar het plaatsje **Trawas**. De bevolking juichte ons toe en we hielden hier een grote rustpauze. Spoedig kwamen ook de andere groepen aan, die van ons waren afgesplitst aan het begin van de tocht. De veldflessen werden met water gevuld, waarin we voor de zekerheid twee zuiveringstabletten deden en rond 12 uur aten we van onze noodrantsoenen.

Tijdens deze pauze kwamen de eerste carierwagen en de bulldozer voorbij en spoedig daarna jeeps en trucks met de artillerie, die hier in **Trawas** zouden worden opgesteld. Naast ons, in een huis waar onze tegenstander had gezeten, was een hele voorraad jeruks (kleine sinaasappelen) opgeslagen, Gretig maakten we van de gelegenheid gebruik om hiervan te eten. Het smaakte ons heerlijk! Omstreeks 13.00 uur gingen we weer voorwaarts, terwijl links van ons de mariniers al druk bezig waren hun artillerie op te stellen. Rechts van ons, voor een villa, stonden al een vijftal mortieren opgesteld, die al spoedig hun taak begonnen te vervullen. Bij het eerste schot, dat onverwachts kwam, schrokken we verschrikkelijk.

De kampongs aan beide zijden van de weg, waren volgekrast en getekend met allerlei leuzen, mooi en lelijk. Om **16.00** uur kwamen we bij een blok kampongs en hier kregen we mortiervuur, vermoedelijk uit de bergen. We gingen in een **greppel** in dekking. Ook werd er met een mitrailleur op ons gevuurd. Nadat alles weer rustig was, gingen een paar van ons de kampong in en ontdekte daar, dat onze tegenstander daar deze middag nog gegeten had, want de rijstmaaltijd stond nog gedeeltelijk op tafel. Uit deze kampong werden enkele personen gehaald om onze bagage te dragen, de andere werden weer naar huis gestuurd. Hierna ging het weer voorwaarts. In de verte werd er af en toe gevuurd, vermoedelijk op onze andere jongens. Rond **17.30** uur, tijdens een rustpauze, ontdekte men op de stafkaart, dat we verkeerd zaten en moesten we een gedeelte van de door ons afgelegde weg, weer teruglopen. Rond **18.00** uur begon het donker te worden. We moesten zo dicht mogelijk bij elkaar blijven en goed om ons heen proberen te kijken om eventuele gevaren te kunnen ontdekken. Om **19.00** uur werd er weer op ons geschoten, maar niemand werd geraakt en ook hier zochten we dekking. Na enige tijd gingen we weer verder en kwamen uit op een driesprong. Hier moesten we over een klein bruggetje en prompt kregen we weer vuur van een mitrailleur. Deze stond niet ver bij ons vandaan, want het knetterde terdege in onze oren. Het wapen zelf kon men horen, toen de slagpin in het

slaghoedje sloeg. Na een poosje in dekking gelegen te hebben, gingen we weer verder. Op een zeker moment hoorden we een luid geschreeuw van een tegenstander die, naar zeggen van de jongens, een klap had gekregen met de kolf van een geweer. Nadat we nog een eindje verder waren gelopen, zijn we toch weer naar die driesprong teruggekeerd. We zouden hier de nacht doorbrengen aan de kant van de kali. Na een tiental minuten ritselde er iets, niet ver van ons af. Dat was een raar gehoor en de meesten van ons spanden hun wapen. Het bleek loos alarm. De nacht was koud en van slapen kwam niets terecht.

Dinsdag 22 juli 1947

's Morgens om 6.00 uur stonden we zo stijf als een plank op van het liggen op de koude grond. Nadat we ons een beetje in de kali hadden gewassen, deden we weer een aanval op onze nooddrantsoenen. De veldflessen werden weer gevuld en na een sigaretje te hebben gerookt, gingen we weer voorwaarts. De weg liep hier omhoog en op het hoogste punt bereikten we de weg van Tretes naar Soerabaja. Hier werd behoorlijk geschoten. Het meeste vuur was weliswaar van ons, maar de tegenstander deed vanuit de bergen ook zijn best. De kogels vlogen om ons heen, maar ik lag achter een rots veilig in dekking. Toen het schieten ophield, zijn we weer verder gegaan. Niet lang daarna werd er weer geschoten, wat door ons werd beantwoord. Er ontstond brand bij onze tegenstander. Ter dekking werden er een paar rookgranaten afgeschoten, waardoor er al spoedig een rookgordijn voor de helling hing en we weer verder konden gaan. Onderweg lag een gesneuvelde Japanner met een wond aan zijn hoofd. In Tretes aangekomen werden we naar een villa verwezen aan de linkerkant van de weg. Daar aangekomen zagen we dat er verschillende draden door het huis liepen. Dat vertrouwden we niet en voor de zekerheid hebben we ze maar niet aangeraakt. We hebben eerst gegeten en zijn daarna met de groep een 300 meter teruggegaan naar een ander gebouw. Dat bleek een hospitaaltje te zijn geweest van onze tegenstander. Het zag er van binnen nogal vies uit. We hebben dat een beetje opgeruimd en zijn toen naar buiten gegaan. De natuur was hier schitterend. Bloemen en diepe ravijnen, maar ook sawah's, die trapsgewijs naar boven liepen. 's Nachts moest ik van tien tot twaalf uur op wacht. We stonden naast ons gebouw en omdat alles vreemd was, gaven we ogen en oren extra goed de kost.

Woensdag 23 juli 1947

's Middags om 15.00 uur kregen we onze eerste gewonde binnen om te verzorgen met een been- en een buikschot. Het was een inlander van de politie van Tretes. Na verzorgd te zijn, werd hij afgevoerd naar het hospitaal. Op deze morgen kwamen om 10.00 uur ook de eerste motorvoertuigen voorbij gesnord. Ook de meegenomen brancards kwamen goed van pas. De ene nacht

sliep een gedeelte van ons groepje op de brancards en de rest op de grond. De volgende nacht werd dat gewisseld. Een klamboe had je niet nodig, omdat het te koud was voor de malaria-muskieten.

Dondesdas 24 juli 1947

's Morgens had ik de laatste twee uur wacht, nl. van 04.00 uur tot 06.00 uur. Omstreeks 08.00 uur moesten we onze bagage weer inpakken om weer terug naar Modjokerto te gaan. Omstreeks 09.00 uur stapten we op de vrachtwagens, die versierd waren met bloemen en reden daarna weg. We reden hier bergafwaarts en de bevolking was al weer druk bezig aan het werk op het land. Naast de weg werden er duizende duimen omhoog gestoken onder het geroep van "Tabeh Toehan". Onderweg passeerden we een colonne vrachtwagens met de bezettingstroepen voor Tretes en omgeving om er de orde te gaan handhaven. Rond 13.00 uur reden we weer door de straten van Modjekerto, maar waar bijna geen mens te zien was. Dat gaf wel een eigenaardige indruk, omdat het anders veel drukker was in deze plaats. In het hospitaaltje aangekomen werden we zeer hartelijk ontvangen door onze commandant, dokter van Essen, en de jongens van ons peloton. Hier werd ons verteld, dat er de afgelopen nacht een aanval was geweest op Modjokerto en ook ons hospitaaltje hadden de peloppers niet vergeten te bezoeken, maar alles was goed afgelopen. Na alle belevenissen te hebben uitgewisseld gingen we onze tampatjes maar weer plaatsen om de komende nacht te kunnen slapen. Morgen kunnen we dan weer gewoon dienst doen in ons hospitaaltje.

Wordt vervolgd.

In het Heemkunde-jaarboek 1992 heeft de heer J. Laros een eerste verhaal geschreven over de inwoners van Gastel en Stampersgat, die als militair naar Indie zijn gegaan in het kader van de Politionele Acties, die daar gehouden zijn, vanaf 1946 tot 1950.

Van de Gastelaar, de heer J. Wagemakers, die een dagboek heeft bijgehouden van zijn belevenissen in Indie, kunt u ook in dit jaarboek lezen.

Meer dan 165 Gastelaren hebben in Indie aan de strijd deelgenomen en er zijn 10 Gastelse soldaten in Indië gesneuveld en begraven. Daarnaast zijn er drie Gastelse burgerslachtoffers, die daar begraven liggen.

De heer J. Laros heeft hun namen opgenomen in zijn boek over de oorlog en de bevrijding van Gastel en Stampersgat. Ook in het eerdere boekje over de oorlog van Broeder Theophile Nijman en pater Dellepoort staan hun namen vermeld. Verder staan hun namen (niet allen) geschreven op twee marmeren platen, die in het gemeentehuis hangen.

Er zou nog meer over te verhalen zijn, maar sommige mensen, vooral oud-Indiegangers vinden het moeilijk om over die periode te praten.

De heemkundekring liet een jaar geleden een enquête uitgaan naar 25 oud-Indiegangers met enkele vragen over hun belevenissen daar.

Er kwamen 6 formulieren terug, waarvan een met de opmerking: "Van mij geen letter hierover."

Wij vinden, dat we u op de hoogte dienen te stellen van de uitslag van die enquête, dus de vijf ingevulde formulieren. Deze zijn ingeleverd door de heren J. de Rond, J. Wagemakers, B. Frik, P. van Oers en W. van Unen.

We zullen, vanwege privacy, geen namen bij de antwoorden vermelden, maar noemen de personen a. b. c. d. e. in willekeurige volgorde.

VRAGENLIJST INDIE-GANGERS

(Graag een wat ruim antwoord, eventueel op een apart papier. U mag de vragenlijst ook zonder naamsvermelding inleveren. Bij voorbaat dank.)

1. Naam en voornamen:

zie boven.

Geboortedatum en plaats:

Adres: straat:

woonplaats en postcode:

tel:

2. Bij welk legeronderdeel was u ingedeeld?

Legernummers:

privacy

3. Wanneer bent u naar Indie vertrokken?

jaar en datum:

Uit welke haven?

Antwoorden:

- a. Begin maart 1948 en wel vanuit de haven Amsterdam. Wij zouden eind 1947 vertrekken, maar er was tijdens het inschepingsverlof buiten de kazerne (Groot-arsenaal te Bergen op Zoom) nekkrimp uitgebroken, zodat het verlof verlengd werd tot nader order. En na enkele maanden kwam het bericht, dat we begin maart moesten vertrekken naar Semarang op Java, de eerste bestemming was Palembang op Sumatra geweest. Voor ons was dat gelijk, want het was naar beiden ver van huis en haard.
- b. 4 juni 1947, uit Amsterdam.
- c. 14 mei 1947, uit Rotterdam
- d. 1 oktober 1946, uit Rotterdam.
- e. op 5 februari 1947 uit Amsterdam.

4. Hoe heette het schip, waar u op voer?

Antwoorden:

- a. Dat was de Grote Beer, ingericht om troepen naar en van Indie te vervoeren. Het leven op zo'n schip moet je je heel anders voorstellen dan op een cruiseschip. Een enorm groot schip, dat in de Indische Oceaan lijkt op een notedopje. En buiten de kapitein en al het personeel, dat aanwezig moet zijn, nog eens een paar duizend mannen, jongens nog, die vijf weken lang, want dat duurde het, drie maal per dag eten en drinken moeten hebben, wassen en hun behoeften moeten doen in welke vorm dan ook. Dan zijn er grote voorraden aan boord. En al wat er op zo'n boot gebeurd is steeds nieuw voor je en je wordt gewoon bezig gehouden.

den, met lessen over Indie, de streek, het land, het klimaat, de bevolking. Hoe je daar mee om moet, het gevaar hoe dan ook, malaria ziekte en al zo al meer van die zaken. Elke dag weer anders en voor je het weet zit je in Port-Said tussen de Arabieren een handeltje te drijven.

Het Suez-kanaal, ook interessant, daar leerde je vroeger over op school en nu met eigen ogen gezien. Na een dag of tien dan komt het grote feest, dan komt Neptunis aan boord. De God van alle wereldzeen, het is dan groot feest. Van te voren hebben ze je eerst in een grote bak met allerhande troep gegooid en onder gedompeld, om later na je gewassen te hebben, deel te kunnen nemen aan het feest, nadat je eerst je diploma in ontvangst hebt genomen! Een feest met veel drank en extra lekkere dingen. Dat "dopen" gebeurt bij het passeren van de evenaar of de keerkring. Daar ontkomt niemand aan! Na vier weken bereikten we Sabang, een eilandje aan de kop van Sumatra, daar mogen we voor het eerst een dag van de boot af en maken we kennis met de eerste verse kokosnoten. Daarna nog enkele dagen varen en we bereiken Java, met Semarang voorlopig als eindpunt.

- b. m.s. Tabinta
- c. s.s. Volendam tot Batavia en de Tasman tot Soerabaija.
- d. s.s. Sloterdijk.
- e. de Johan van Oldenbarneveldt.

5. Wanneer en waar bent u in Indie aangekomen?

Antwoorden:

- a. Dat zal begin mei 1948 geweest zijn en wel in Semarang. Het schip kon niet afmeren aan de wal, vanwege te grote diepgang. Zodat we met al onze bagage en dat was nog al wat, over moesten stappen in een sloep, die ons naar de wal bracht. De bagage, die we in Holland hadden meegekregen bestond uit: plunjezak, tampadje, geweer, helm, en een deken, want het kon er 's nachts behoorlijk koud zijn.
- b. 3 juli 1947.
- c. 16 juni 1947.
- d. 29 januari 1946 Tandjong Priok.
- e. 7 of 8 maart 1947 Tandjong Priok.

6. Wat zijn de voornaamste indrukken, die u onthouden hebt van de reis naar Indie? Goede en minder goede eventueel?

Antwoorden:

- a. Het grote land, vooral het mooie achterland, met zijn sawah's (rijstvelden) en bergen, de inlanders, de zeer warme tropische temperaturen en daar **mogen** we 2 jaar zonder een dag verlof blijven, met kost en inwoning op kosten van de Nederlandse staat.
- b. Suez-kanaal, boksen, maar dan zonder handschoenen aan en een kale kop laten knippen.
- c. Met het weggaan van de kazerne veel **M.P.** (militaire politie) en ook onderweg bij de spoorwegovergangen en bij de haven aan elke dam. De boot was volgepropt en de kameraadschap onder elkaar was uitstekend.
- d. slechte, zo vervoer je nog geen varkens.
- e. Steenkoud bij vertrek. Werd allengs beter. Veel **zee-**zieken in de Golf van **Biskaje**. **Rommelig** aan boord. Kan niet anders, **3000** man aan boord en slapen in hangmatten.

7. Zaten er nog bekenden uit het dorp **of** uit de buurt aan boord? **ja/nee?** Namen?

Antwoorden:

- a. Ja, R. Kremers, P. Bartelen en L. Jansen.
- b. Ja, W. de Peijper.
- c. Ja, J. Jozen.
- d. Ja, K. Muijs.
- e. Ja, C. de Jong, W. Venhorst, M. Rijsdijk, J. de Hertog en C. Nagtzaam.

8. Wat was uw eerste indruk, toen u in Indie aan land kwam?

Antwoorden:

- a. Zie vraag 6
- b. Het eerste wat we zagen waren wat roestige loodsen, dus niet veel bijzonders.
- c. Alles vreemd en had ogen te kort.
- d. Wat een rotzooi.
- e. Bloedheet, stinken en het krioelen van de mensen.

9. In welke plaats/kazerne kwam u het eerst terecht?

Antwoorden:

- a. De hoofdstraat de **Bodjong** en wel in Semarang in een school, die gevorderd was voor de militairen. Daar werden we ondergebracht met de volgende peletons, A- en B-pektion, elk groot 40 manschappen en alle twee voorzien van een vrachtwagen. Verder het **staf-peleton**, het water-peleton, en de werkplaats, toch wel een paar honderd manschappen. Dat werd voorlopig onze standplaats.

Na even wennen kwamen al gauw de eerste opdrachten en werden we ingedeeld bij diverse infanterie-onderdelen. Samen met deze mannen begonnen we patrouilles te rijden en te Eourageren en al wat gedaan moest worden. Ook werden we uitgeleend aan Chinezen om hun handelswaar van en naar de *passar* (markt) te rijden. Verder reden we hout voor de bakkerijen en stenen en rubber en we deden ook busdiensten om werkvolk naar diverse bedrijven te vervoeren, naar zwembaden en scholen en naar de radio-omroep enz. enz.

- b. In Semarang in het Veda gebouw.
- c. Modjokerto (Java), brigade ziekenhospitaaltje.
- d. Kamp Berenlaan, Batavia.
- e. Batavia, kampement Meester Cornelis, later J.P.C.-Kazerne, Batavia.

10. Wat voor werk deed u in Indie overdag het meest?
bijv. bewaking, oefenen, verzorging enz.

Antwoorden:

- a. Wij hadden wel wachtdiensten, dat was altijd bij nacht, nooit overdag.
Ook reden we met de infanterie naar diverse buitenposten ver landinwaarts over bar slechte wegen, in de natte moesson modder en in de droge moesson smoor (stof), waar je geen tien meter door kon zien. En dat moest altijd bij nacht gebeuren. Daar zaten wel gevaarlijke kanten aan, want je had in Indie geen front, zoals wij dat noy kenden van de Amerikanen in de oorlog; waar ze geweest waren was het achter hen gezuiverd. In Indie kon je uit elke sawah beschietingen verwachten of trekbommen, ook gevaarlijke wapens. Dan werden deze jongens afgezet in een van te voren bepaald gebied en wij konden dan alleen met de vrachtwagen achterblijven en wachten tot ze tegen de morgen terug kwamen uit de rimboe met alle gevolgen van dien. Op deze manier zijn er bij onze compagnie verschillenden gesneuveld. Een ieder had aan deze diensten een grote hekel, maar ze hoorden erbij, de goede maar ook de slechte diensten.
- b. Ik was chauffeur, dus overdag als we niet moesten rijden, onderhoud van het materieel.
- c. Wachtlopen, ziekenverzorging.
- d. Patrouille-lopen en bewaking.
- e. Eerste 6 maanden bewaking, gevangenis, glodok?.
Verder nog wat militaire oefeningen en havenbewaking in Tandjong Priok,

11. Hebt u veel patrouille gelopen? Waar en wanneer?

Antwoorden:

- a. Nee, wij waren van het rijdende vervoer.
- b. Een paar keer, waar dat was weet ik niet meer.
- c. Ja, met jongens van ander onderdelen, 2.5.RI, 3.5.R.I., 4.5.R.I. waar ik later bij werd gedetacheerd.
- d. Ja, West Java, dag en nacht.
- e. Kan je wel stellen. Na de eerste 6 maanden overgeplaatst naar het gebied Tangerang. Dit overgenomen van het tiende reg. Infanterie medio juni 1947.

12. Wat deed u in Indie in uw vrije tijd meestal?

Antwoorden:

- a. Dat was meestal op zondag, dan gingen we met de vrachtwagen naar de Mis. Het vervoer hadden we nl. zelf, we waren over het algemeen R.K. en daar deden we ook wat aan. Na de H. Mis gingen we dan bij de Chinezen lekker eten, want op de legerplaats was het eten niet zo best. Later gingen we naar de bioscoop en of naar de *passar*, daar was altijd wel wat te beleven. Een volgende keer gingen we wel eens naar de zeekant en dan keken we waar Holland lag, maar er lag te veel water tussen om er tussenuit te knijpen. Dan kwam ook de heimwee, met weemoed en de tranen in de ogen verlieten we dan weer met zijn allen de zee lachende, er zat toch niks anders op. Wij konden daar niet in zee *zwemmen*, daar zag je de haaien op prooi loeren, niemand waagde het. En zo ging de zondag *voorbij*. Persoonlijk heb ik nog een paar maal een bezoek gebracht aan onze plaatsgenoot pater Jac. van Leengoed, die had zijn verblijf in *Salatiga*, en 50 km. van Semarang.
- b. We zaten meestal op de *buitenposten*, *dus* daar was niets te beleven. Af en toe gingen we wel eens naar de stad om lekker te eten.
- c. Niet veel vrije tijd, soms met elkaar de stad ingaan. Op de buitenposten was het dikwijls eentonig en soms verlaten van de bevolking, als er veel tegenstanders waren.
- d. brieven schrijven en kaarten.
- e. Uitgaan was er niet bij (geldgebrek). Als er plaats *was*, voetballen of volleyballen.

13. Hebt u dikwijls contact gehad met de vijand? Ja/nee?

Wat vond u het gevaarlijkst?

Antwoorden:

- a. zie mijn antwoord vraag 10.

- b. Het rijden op een brenccarrier, die had de nare gewoonte om nogal eens op een mijn of op een trekboom te rijden, met meestal fatale afloop.
- c. nogal eens een keer. Het gevaarlijkst vond ik, dat men beschoten werd vanuit de bomen, waar niets aan te doen was.
- d. soms; beschoten worden door je eigen mensen.
- e. Patrouille-lopen in het nachtelijk duister en nu en dan vijandelijke posities overrompelen. Verder regelmatig last van ploppers, snipers en rampokkers.

14. Had u ook contact met de gewone bevolking? Ja/nee?

Hoe en waarover ging dat?

Antwoorden:

- a. Ja en nee. De djongos en baboes, die de was voor je deden, dan de mensen, die je ontmoette op hun werk. Er werd altijd een woord gewisseld. Als ze te vertrouwen zijn, zijn ze heel aardig, persoonlijk heb ik nooit geen narigheid gehad. Ligt: ook veel aan wat voor persoon je bent, daar schuilt veel in.
- b. Meestal met de baboes of de djongos, dan ging het meestal over het wasgoed.
- c. In het begin op de buitenposten vrijwillige geneeskundige behandeling van de mensen. Op het laatst niet meer, omdat men niet meer durfde te komen, vanwege de tegenpartij, die sterker werd.
- d. nee.
- e. Met de loerah (burgemeester). Ook met de gewone bevolking. Opdoen van hun cultuur.

15. Bent u dikwijls van plaats of kazerne veranderd daar en waarom? Van /naar enz.?

Antwoorden:

- a. Onze standplaats was Semarang, daar was en bleef de sta•', maar wij chauffeurs wisselden regelmatig van plaats. Dan werd je ingelijfd voor een maand bij een of ander onderdeel, waar je alle voorkomende ritten moest uitvoeren, gevaarlijk en minder gevaarlijk. Je mocht niet weigeren in dienst van vaders staat, dan was je een saboteur en kon je de bak in draaien, daar heb ik nooit geen last mee gehad.
- b. Semarang naar Soerabaya, van Soerabaya naar Modjokerto, naar Malang, Tjimahi en tientallen andere plaatsen.
- c. Modjokerto, Soerabaya, Padjet, Tadjinan, Padjaran, Batal, Sebalae, Paedjan, Angratta, Salaredjo, Malang enz.
- d. tienmaal, vergeten.

e. Batavia, Tandjong Priok, Tangerang, Keboemen, Semarang. Via deze grote plaatsen veel op buitenposten gezeten, twee politieke acties meegemaakt, 1947-1949.

16. Kunt u iets vertellen van de Indische leefgewoonten van de mensen daar? bijv. eten en drinken, omgang met elkaar, de jeugd, rijkdom en armoede?

Antwoorden:

a. Ik zal proberen of dat lukt. Jeugd, rijkdom en armoede. In grote getale komt de bevolking van heinde en verre, beladen met grote pakken op der hoofd en der rug in alle vroegte naar de passsar (markt), om daar hun handel uit te spreiden en te verkopen. Dat bestond uit groente en fruit, rijst en diverse granen en van alles en nog wat. Het wemelt daar van handelaars en kooplieden, zit er allemaal gehurkt bij en tegen elkaar en dat is een gekwetter, waar je geen woord van verstaat.

Het vergaat er van de vliegen en van de stank, de meesten zijn gekleed in vodden en hebben open wonden en of dat nou van ondervoeding is of van de grote armoede, dat weet ik ook niet. Dan pruimen ze allemaal sirih, waarvan het sap langs hun kin loopt en het zijn overwegend vrouwen, die handel drijven. Ze zijn taai en sterk, als je ziet, wat die mee sleuren, dat hou je niet voor mogelijk, dat moet je werkelijk gezien hebben.

Buiten de Chinezen, die binnen vertoeven, zijn het meest vrouwen die handelen. De mannen roken en sigaretje of een krettek. Die werken in bedrijven of zelfstandig als schoenlapper, kapper, ijsventer, zilversmid en bedjackberijder of rickjah (rijtuigje). Zo gammel, dat je elk ogenblik denkt, die komt niet ver meer en een paardje, dat door zijn vel bij elkaar wordt gehouden.

En de andere dag zie je datzelfde span weer en zo gaat dat dag in dag uit verder. De gegoede jeugd gaat naar school en de armoedige jeugd slentert over de straat en bedelt in vodden gekleed zijn kostje bij elkaar.

's Avonds en 's nachts slapen ze in portieken en op roosters, waar een beetje warmte uit komt. Ze zijn bedekt met zweren en wonden en dezen hebben geen thuis. Zo nu en dan krijgen ze hulp van de militairen in de vorm van eten en verzorging, maar het helpt niet meer. Wat mij opgevallen is, dat je daar geen slagers, bakkers of kruideniers ziet, zoals wij die kennen. Het is ineens donker zo rond 18.30 uur. De nachten kunnen heel koud zijn.

- b. Op het platteland was er niets, toen wij er waren. Dus weinig eten en helemaal geen rijkdom.
- c. Zeer vriendelijk, ook wel arm. Maar ook dikwijls te vriendelijk, want ge wist niet met wie je te doen had. Op zekere dag wordt het personeel door de i.v.g. opgehaald, de een was officier en de andere militair, maar wel van de tegenpartij.
- d. Rijkdom en nog meer armoede.
- e. Eten daar hoofdzakelijk rijst. Drinken, alles wat drinkbaar was. (dit voor de doorsnee mens) Over omgang met elkaar. Nooit veel aandacht aan besteed. Rijkdom was hoofdzakelijk bij de Chinezen, Islamitische Nederlanders en Hollanders.

17. Hoe lang bent u in Indie geweest? van tot?

Antwoorden:

- a. Maart 1948 tot februari 1950.
- b. Juli 1947 tot februari 1950.
- c. Mei 1947 tot februari 1950.
- d. Oktober 1946 tot november 1949.

18. Kunt u iets vertellen van gevechten, die u hebt meege-
maakt, waarbij soldaten zijn gewond of gesneuveld?

Antwoorden:

- a. Deze vraag al elders omschreven.
- b. Mijn goede vriend A. Stoop uit Roosendaal reed op een mijn en door inwendige bloedingen stierf hij waar ik bij stond, zonder dat we iets konden doen.
- c. Dit kan ik, maar vindt dat nu niet nodig.
- d. Liever niet.
- e. Als "ouwe" jongens onder elkaar willen wij hier nog wel eens over praten met een reunie. Verder doe ik hierover liever maar 't zwijgen. Met praten komen onze gesneuvelde vrienden toch niet terug, 7 personen in mijn omgeving.

19. Achteraf wordt er soms gesteld, dat de oorlog in Indie eigenlijk overbodig is geweest? Wat vindt u daarvan?

Antwoorden:

- a. Of het overbodig is geweest, dat we daar waren, och wie maakt dat uit.
Ja en nee, wij hebben op deze manier ons steentje bijgedragen en de bevolking kunnen helpen, waar dat nodig was.
- b. Ook ik vind, dat die oorlog voor ons overbodig is geweest, we hadden er niets te maken.
- c. Volgens mij is het overbodig geweest. Van de andere kant vind ik, dat er veel mensen door ons zijn geholpen in de ellende.

d. Het was pure onzin, uitgevonden door een stel criminelen en/of waanzinnigen. Dat we er niet ver naast zitten, bewijst dat er niemand van die kliek zelfmoord heeft gepleegd. Het kan niet, dat er normale mensen zijn, die met een schuldenlast van ruim 5000 gewonden en gesneuvelden nog kunnen en willen leven. Wat te denken van hen die achter bleven, 3 jaar en 2 maanden in onzekerheid en angst. Dit is onvergeeflijk en zou zwaar gestraft moeten worden.

20. Vond u het toch de moeite waard, dat u in dat verre vreemde land bent geweest? Waarom wel of waarom niet?

Antwoorden:

- a. U vraagt af het de moeite waard was, dat we daar geweest zijn. Persoonlijk ben ik blij er geweest te zijn. Vroeger op school leerde je over Indie en dan dacht ik, och daar kom ik nooit, maar het lot besliste anders. Ik kwam er wel en wel op een zeer voordelige manier. De reis kostte me slechts wat moeite en een zieke kop, nou dat was van het deinen van het schip, dat noemen ze zeeziek. Als je daar niet tegen kunt, dan ben je daar wel zo beroerd van, dat je geen eten in je lijf kunt houden. Er wordt wel eens gezegd, flink eten en niet te vet, bijv. droge biscuit, maar dat is een fabeltje hoor. Ik zal je eens vertellen, hoe er zo'n troepenschip van binnen uitziet. Een heel groot ruim, met hier en daar wat stutten en dan de slaapgelegenheden, een soort hangmatten, in rijen naast elkaar en tien boven elkaar, waar je in moet klimmen als een aapje. En dan flink zeeziek zijn, zodat je je ingewanden ledigt in je helm. Maar zodra je aan land gaat is de zeeziekte weg.
- b. Ik heb er geen spijt van, dat ik er geweest ben, want het is een prachtig land. Alleen als militair hadden wij er niet moeten zijn.
- c. Ja, onder elkaar een geweldige kameraadschap, die nog bestaat. Men was op elkaar aangewezen in lief en leed.
- d. We hadden er niets te maken.

21. Had u in Indie goede contacten met Nederland, door familie, vrouw, verloofde, vrienden en kennissen? Ja/nee en hoe?

Antwoorden:

- a. De contacten met Nederland waren goed, de post deed goed zijn werk. Er was goed contact met het thuisfront. Vrij regelmatig post en ook wel pakjes, nog steeds heb ik daar een kalendertje van, van 1950,

toch ook al weer 44 jaar oud, het is wel vergeeld, maar geheel in tact. Is misschien wel iets voor de heemkundige oudheden. Noy enkele boekjes van dezelfde jaartallen.

- b. Correspondentievriendinnen en af en toe een pakje van het thuisfront.
- c. Met familie en bekenden door brieven en af en toe een pakje.
- d. Pakjes en brieven.
- e. Gelukkig veel en goede contacten met familie, vrienden en kennissen. Veel brieven geschreven en ontvangen. Ook via deze correspondentie mijn huidige vrouw leren kennen. Had voor die tijd maar wat "losse liefdes".

22. Had u ook contacten met het katholiek thuisfront uit het dorp? Wat herinnert u zich daarvan? Pakjes of post enz. ?

Antwoorden:

- a. zie vraag 21.
- b. Ondanks de goede bedoelingen van het thuisfront waren de pakjes niet veel zaaks, zat er bijv. pepermint in het pakje, dan smaakte alles naar pepermint en de rookwaar was dan ook bedorven.
- c. Ja, ik heb eens een grammofoonplaat ontvangen van Gastelaren en ook het Brabants Nieuwsblad (of toen de Grondwet?).
- d. Pakjes en foto's.
- e. Herinner ik me niet zo veel meer van. Wel, dat het bestond en een enkel pakketje, dat ik heb mogen ontvangen. Wist sok, dat er foto's van "onze jongens in Indië" achter in de kerk hingen. Ik dacht, dat meester Aarssen de stimulator was.

23. Bent u in Indië veranderd in uw denken en doen, denkt u? In welk opzicht?

Antwoorden:

- a. Ja, ik denk het wel. Je bent eigenlijk een vergeten groep, als je nagaat, wat hebben ze voor ons gedaan, sinds je terugkeerde. Toen wij in Indië waren beloofden ze ons gouden bergen, maar het was nog geen geroest ijzer, wat je hier vond. Bij de oude baas van weleer kon je niet terug komen, die plaats was na zo'n lange afwezigheid bezet door een ander. En ander werk was er toen niet. Na lang zoeken ben ik toen in de landbouw gaan werken. Tot ik in 1961 vast werk vond tot ik met pensioen ben gegaan.
- b. Ik denk het wel, vooral in het doen. "Dat kan niet," was er niet bij en ik denk dat we daar in het burgerleven wel nut van hebben.

- c. Ik denk van wel en geloof dan ook, dat iedere jongen, die daar is geweest iemand anders is, dan die er niet is geweest.
- d. Ja, me niet meer door anderen te laten beïnvloeden en mijn eigen weg te gaan.
- e. Heb al eerder gememoreerd, jong en onervaren. Geen radio, geen t.v. Alles horen van "horen zeggen" verandert in denken en doen? Met de ervaring, kennis, publiciteit enz. van heden ten dage kijk ik er wel anders tegenaan. Volg wel alle militaire handelingen zoals V.N.-golffoorlog, Joegoslavië.

24. Bent u al eens terug geweest in Indie? Zo nee, zou u dat graag eens willen? En waarom?

Zo ja, wat waren uw indrukken over de mensen en het land?

Antwoorden:

- a. Nee, ik ben nooit terug naar Indie geweest en heb er geen enkele behoefte aan ook.
- b. Nee, ik ben er niet meer terug geweest en ik zou zeker wel eens terug willen, maar dat is nogal een dure aangelegenheid.
- c. Nee. Eigenlijk wel, om nog eens de plaatsen te kunnen zien, waar men is geweest en ook onze gesneuvelden van het onderdeel eens te bezoeken.
- d. nee.
- e. Nooit terug geweest. Veel te duur, zou wel willen. Maar dan naar de plaatsen, waar ik als militair ben geweest. Ontmoeten van mensen in de kampongs.

25. Ruimte voor algemene opmerkingen of ideeën?

Antwoorden:

- a. Opmerkingen: Dit jaar, 1993, ben ik en vele anderen benaderd en bevoordeeld met een veteranenpas, het is er nog niet, maar er wordt aan gewerkt, dat is dan het eerste na 43 jaar. Veteranenpas geeft recht op diverse manifestaties gratis te bezoeken.

Ideeën: Het is alles bij elkaar nog een lange beschrijving geworden en als je gaat graven in de tijd, dan komt er weer van alles boven. Wil je nog meer weten, dan kom je maar, want als ik alles op papier zou moeten zetten dan zat ik nog wel een week te typen.

Hier heb ik nog een mooi gedicht uit het blad "Wapenbroeders". Ik vind dat zo toepasselijk. Verder veel succes en gegroet. (naam)

In het blad "Wapenbroeders" vond ik een gedicht van Rien de Bruin, dat op het voorafgaande wel van toepassing is. Het is door mij wel verkort en voor de gelegenheid ook iets aangepast:

Zij kwamen na jaren uit Indie weerom
verguist, gefrustreerd, met stille trom
men wilde niets meer van hen weten
zij werden liever vergeten.

Zij kwamen na jaren, zij kwamen te laat
Oude vrienden, die werkten, zij stonden op straat
schoon wij van hun bestaan allen wisten
weinigen, die hen werkelijk misten.

Zij kwamen na jaren, die gevoelens van angst
en die dromen van acties, die duurden het langst
zij kunnen er niet over praten
want zij zijn de vergeten soldaten.

Zij kwamen na jaren, massaal in verzet
grijze mannen, soms getooid met een baret
in naam van hen, die daar zijn gebleven
voorwaarts mars, wij zijn nog in leven.

Zij komen na jaren daarom bij elkaar
want zij zijn met deze erezaak nog niet klaar
Eens brachten zij orde en vrede
hun strijd was dus niet zonder reden.

Zij kwamen na jaren weerom, met trots in het
bezit
hoofd omhoog, schouders recht en in het gelid
luid applaus, als zij langs defileren
want veteranen houdt men in ere.

- b. Wij zouden eigenlijk eens in de gelegenheid gesteld moeten worden om dat mooie land eens in vrede tijd te bekijken, tegen een prijs, die voor ons te betalen is. Nou betaal je voor zo'n reis al gauw 5 a 6000 gulden en dat is voor de meeste mensen te veel. Hier een verhaal uit Indie, dat echt gebeurd is: Veel patrouille gelopen heb ik niet, maar op een keer was ik met de maten de klos en moest mee op een driedaagse patrouille. De eerste dag ging het prima. Onze luit was een doodgoede vent, maar hij liet je wel de pleuris sjuwen en gaf zelf het voorbeeld. Woest struinde hij door de boes-boes op zoek naar de vijand, maar gelukkig zagen we niemand. Tegen de avond van de tweede dag, kwamen we aan een ondiepe kali (beek), waar we doorheen moesten. "Geweren boven je kop en er doorheen!" riep de luit. Meer voor de lol gingen we aan de kant zitten en zeiden tegen de luit, dat we te moe waren om door die

kali te banjeren. "Wat moe," zei de luit, "spring op mijn rug en ik draag je er allemaal over." "Dat kun je niet riepen wij." Maar hij begon er aan en droeg ons allemaal over de kali. Aan de andere kant gekomen zei hij: "zie je nou wel wat je met wilskracht kunt, maar laat het g.v.d. nooit uitkomen, dat ik het gedaan heb!"

Jaren later op een reünie van het bataljon, stond die luit, toen overste buiten dienst aan de deur van de ontvangstruimte en nam onze jassen aan. Wederom met flink getier zei hij: n Indie moest ik jullie de kali overdragen en hier kan ik je jassen aanpakken."

- c. Te weinig erkenning voor de jaren, dat wij daar hebben gezeten en het wordt volgens mij wel eens tijd, dat er na zo'n 40 jaar meer aandacht wordt besteed aan die jongens, die daar hun plicht hebben gedaan. Want we zijn niet voor ons plezier daar naar toe gegaan, voor de meesten was het verplicht.

En ondanks dat hebben we ons best gedaan voor het vaderland.

- d. geen.

- e. Ben geen lid van de Heemkundekring het land van Gastel. Via familie het jaarboek 1992 gelezen. Vindt het een prima uitgave. Zeer interessant om te lezen. Vooral nu jullie zijn beland via dit boek in voor ons bekende personen en tijden. Ga zo door en veel succes. Mocht u naar aanleiding van de vragenlijst nog inlichtingen wensen en ik kan u helpen, dan kunt u altijd contact zoeken.

INTERESSANTE JAARTALLEN GEMEENTE OUD EN NIEUW GASTEL

- 1858 4 augustus. Eerste steen gelegd in het Raadhuis op de Markt.
- 1861 Openbare school in de Koelestraat (Meijers).
- 1863 Aanleg provinciale grintweg naar Kruisland.
- 1865 Eerste steen liefdesgesticht St. Joseph.
- 1866 Bouw Gastelse suikerfabriek Stampersgat (architect Fl. v.d. Vaart).
- 1868 Eerste straatverlichting in Gastel.
- 1874 Ver. H. Familie opgericht.
- 1875 Eerste trottoirs in Gastel. Ant. D. Sengers aangesteld als onderwijzer.
- 1877 Eerste steen gelegd Postkantoor (nu fa. P. Bus).
- 1878 Ger Schetters wordt veldwachter.
- 1880 Openbare school in de Steenstraat (nu Boerenbond).
- 1882 Straat in de Kom krijgt grintlaag.
- 1885 Koelestraat krijgt grintlaag.
- 1887 Schutterij Virtus in Medio opgericht.
- 1893 Zuid Nederlandse Stoomtram lijn in Gastel in gebruik genomen.
- 1898 A.G.J. Mastboom burgemeester, Ko Baart veldwachter.
- 1899 Parochie Stampersgat gesticht.
- 1901 Zusters van Etten komen. Bewaarschool en Lagere Meisjes-school 'St. Bernardus'.
- 1903 R.K. Middenstandsvereniging 'De Hanze' opgericht.
- 1904 R.K. Volksbond opgericht.
- 1905 Oude R.K. Kerk afgebroken. Noodkerk Veerkensweg.
- 1907 Mgr. Meeuwissen consacreert nieuwe kerk.
- 1908 Coop. Suikerfabriek Dinteloord gebouwd.
- 1909 Melkfabriek S.A. du lait Vacca (nu Menken Van Grieken).
- 1912 Eug. van Wely koopt stoomzuivelfabriek. Later Nicotinefabriek tot 1966.
- 1913 Eerste R.K. Bibliotheek bij F.A. Akkermans (nu Markt 10).
- 1915 Raad geeft blanco crediet voor Belgische vluchtelingen.
- 1916 Raadhuis op Markt afgedankt. Postkantoor 1877 wordt raadhuis. Nieuw postkantoor op Darpsstraat 4 tot 1984. Oprichting Boerenleenbank Koelestraat (Koevoets).
- 1918 R.K. Boerenbond opgericht.
- 1919 Eerste werknemers in de Gemeenteraad: M. Theunissen, A. Vissenberg, J. van Oosterhout, P. Verholen.
- 1920 Harmonie Concordia opgericht. Wit-Gele Kruis. Broeders in Gastel. Katholieke Tuindersvereniging.
- 1921 St. Joannesschool Veerkensweg. Openbare scholen opgeheven.
- 1923 Pastoor Wagners bouwt huidige kerk Stampersgat. Electrisch licht PNEM.
- 1924 Waterleiding aangelegd.

- 1927 Beeld 'De Goede Herder'. Gastels Fanfare opgericht.
- 1928 R.K. School Stampersgat. Openbare opgeheven. Radiodistributie. Molen (Moleneind) gesloopt. J. Oosterman begint kerkschildering.
- 1932 St. Vincentiusvereniging opgericht.
- 1937 Straatbelasting ingevoerd. Afbraak tramlijn.
- 1938 Straten in kom met klinkers. Trottoirs. Jeugdhuis St. Lutgardis. Begraafplaats N.H. Gemeente. Nieuwe kapel Veerkensweg.
- 1940 Oorlog. Telefoon geautomatiseerd.
- 1944 Bevrijding van Oud Gastel en Stampersgat.
- 1947 Onthulling Monument Veerkensweg.
- 1949 Conservenfabriek De Westhoek 'Lama'.
- 1951 Schippersschool o.l.v. broeders van O.L. Vrouw van Barmhartigheid. (Mgr. Scheppers)
- 1954 Zusters van Charitas verlaten Gastel.
- 1959 Zusters van Etten verlaten Oud Gastel.
- 1961 Ulo Sint Maarten gesticht.
- 1970 Mavo Sint Maarten gesloten.

P.F.A. AKKERMANS

GASTELSE KRONIEK VAN 1993

Januari

De jaarwisseling van 1992-'93 geschiedt in een zware mist waarbij diverse ongevallen in de regio plaatsvinden.

Loos is bezig met een radio-marathon van 30 uur en in het Museum "In de Drie Snoeken" is een tentoonstelling te bezichtigen van kerstpostzegels en -kaarten vanuit allerlei landen.

- 2 januari: Snertloop georganiseerd door S.C. Gastel. Florence van Rijsbergen eindigt als eerste bij de dames en Jac. Belleter wint bij de veteranen op de 11 km. P. van den Boom uit Roosendaal wint bij de heren.
- 4 januari: Drukbezochte Nieuwjaarsreceptie.
- 7 januari: Eerste voorronde van de LOOS-kwis. Deze wordt voor de tweede keer georganiseerd.
- 9 januari: Feestavond van hengelsportvereniging "Het Blikske". Daarbij worden de leden die al 25 jaar of langer lid zijn van deze vereniging, gehuldigd waaronder L. van Hooydonk. Hij is een van de oprichters van de dan al 37 jaar bestaande vereniging. Hij wordt op deze avond benoemd tot erelid.
- 10 januari: Karnavalsbal voor geestelijk gehandicapten in Zaal Vogelaars.
- 16 januari: Toneelclub "De Nieuwe Comedie" bestaat 10 jaar. Dit wordt gevierd met de uitvoering van de klucht "Amor richt zijn pijlen zelf". Het stuk wordt vijf maal opgevoerd.
- 15 januari; Jac. Laros uit Stampersgat, lid van de Heemkundekring wordt onderscheiden met de eremedaille in zilver vanwege zijn verdienste voor de Stampersgatse gemeenschap.
- 17 januari: De zevende toeterotatie in zaal "De Zeuvende Hemel" van Frans Vogelaars.
- 18 januari: Adrianus Musters viert zijn honderdste verjaardag. Hij werd op 18 januari 1893 in Gastel geboren, maar woont momenteel in verzorgingstehuis "De Zellebergen" te Oudenbosch.
- 23 januari: Met de bekendmaking van de naam "De Schakel" wordt het nieuwe winkelcentrum aan de Dorpsstraat officieel in gebruik genomen.
- 28 januari: Diamanten bruiloft van Frans en Dien Jonkers-Tak.
- 30 januari: Prinsenbal in Zaal Vogelaars met Prins Joep de Eerste en grootste boer Toon de Mooy.
Evenementenavond in "Het Veerhuis":

sportjongen: Jan Piggen;
 sportmeisje: Ingvild Snoeys;
 sportploeg jeugd: korfbalvereniging Juliana;
 sportvrouw: Mien Ossenblok;
 sportman: Piet Wagemakers;
 sportploeg: Taxi van der Heijden;
 .socialepersoon: Br. Louis Verbraeke;
 culturele persoon: Anouk van den Bergh; en
 culturele vereniging: LOOS.

Februari

- 13 februari: Opening tentoonstelling 33 x Vastelavedzottelaand in het museum "In de Drie Snoeken". Tevens tsnpraatavond in "Het Veerhuis" en uitgave van de 32ste Rommelpot, de karnavalskrant van het Vastelavedzottelaand.
- 20 februari: Karnavalsoptocht in Gastel met als motto: "Kek-tus terug".
- 23 februari: In Tanzania overlijdt pater Frans van Mechelen. Hij werd op 26 november 1893 in Oud Gastel geboren en heeft dus net niet de honderd gehaald. Hij hoorde tot de orde de Witte Paters van pater Lavigerie.
- 26 februari: Dhr C. Willemse neemt deel aan de Transplantgames.

Maart

- 2 maart: Uitslag van het rapport "Schampers" over de gemeentelijke herindeling van West-Brabant. Volgens deze optie blijft Gemeente Oud en Nieuw Gastel zelfstandig en krijgt de kern van Kruisland erbij.
- 4 maart: Oprichting van zangkoor voor jongeren "De Regenboog".
- 8 maart: Verbroederingsbal tussen "De Meekrapstekers" en "Vastelaovedzotten".
- 27 maart: Ondernemersspektakel "De Acht voor U" in Net Veerhuis.
- 28 maart: Majorettenvereniging "Dreamgirls" organiseert een wedstrijd in Het Veerhuis.

April

- 1 april: Jaarvergadering Heemkundekring Het Land van Gastel. Dhr. J. Bonnerman treedt af als bestuurslid en dhr. W. van den Broek wordt opgenomen in het bestuur. Na de vergadering een lezing over genealogie door dhr. J. Oomen.
- 2 april: 5e Tiroleravond in zaal Vogelaars georganiseerd door Rinus van Rijsbergen.

- 12 april: Burgemeester P. Rossou krijgt van de P.v.d.A. afd. Oud en Nieuw Gastel een ontwerplogo voor gemeentelijke monumenten aangeboden.
- 18 april: Wielerronde en Vlaamse kermis in Oud Gastel.
- 29 april: Koninklijke onderscheiding in de vorm van een zilveren eremetaal voor dhr. J. Rockx vanwege zijn verdiensten voor het verenigingsleven in Gastel.
- 30 april: Pools bezoek in Gastel: Een delegatie uit Szamotuly bezoekt de feestelijkheden rondom koninginnedag en brengt ook een bezoek aan het museum.
- 30 april: Allerlei activiteiten t.g.v. koninginnedag met ook de Vlietloop. Dennis Klasen wint deze wedstrijd.
- Mei
- 4 mei: Stille tocht naar het monument aan de Beemd.
- 8 mei: Finale Looskwic. Winnaar Heemkundekring Het Land van Gastel met als team: A. Haasnoot en P. Peeters.
- Onze plaatsgenoten Eddy Schurer en Wiebren Veenstra zijn succesvol bij het wielrennen; Eddy wint een etappe in de vierdaagse van Duinkerken en Wiebren wint twee etappes in Tour du Pont in de U.S.A.
- 12 mei: 45-jarig bestaan van de Katholieke Vrouwen Bond afdeling Oud Gastel. Lid vanaf het begin zijn: L. Paantjens-Laanen en R. van Dongen-Mol.
- 16 mei: Circus Bavaria geeft een voorstelling in Gastel.
- 20 mei: Dauwtrappen naar de Kapelberg.
- Cees Lazaroms-memorial voetbalwedstrijden georganiseerd door S.C. Gastel.
- 23 mei: Inwijding door Mgr. Ernst, bisschop van Breda, van een altaar en een orgel in de Sint Laurentiuskerk.
- Juni
- 5 juni: Feesttornooi 4x4 voetbal t.g.v. S.C. Gastel 60 jaar.
- 7 juni: Begin wandelavondvierdaagse georganiseerd door Werkgroep Sport "Het Veerke".
- 10 juni: Ondertekenen van de akte van toedeling betreffende de ruilverkaveling Hoeven oudenbosch Oud Gastel in Het Veerhuis.
- 18 juni: Feestelijkheden rondom koperen jubileum Heemkundekring Het Land van Gastel met o.a. een tentoonstelling van schoolfoto's, de opening van de Stijlkamer en een receptie.
- Begin van de Marterei met o.a. een stand-wer-

kersconcours.
20 juni: Edith Klep wint de juniorenkampioenschappen wielrennen van Nederland.

Juli

3 juli: Werkgroep Sport 'Het veerke' organiseert i.s.m. Thor een vierde Triatlon en een triotriatlon. Vooral aan de laatste nemen veel Gastelaren deel met teams van 3 personen.
9 juli: Begin van afbraak van oude gedeelte Sint Bernardusschool.

Augustus

20 augustus: Bibliotheek te Stampersgat wordt gesloten.
Viering 75-jarig jubileum Afd. Oud Gastel van de N.C.B.

September

4 september: Tentoonstelling 'De Konijnenvriend'.
10 september: Een volle bus met leden van de Heemkundekring vertrekt voor een excursie van drie dagen naar Parijs.
20 september: Dhr. M. Speek viert zijn 40-jarig priesterjubileum.
22 september: Broeder Cornelius-Deckers neemt afscheid van het jeugdbestuur van S.C. Gastel.
23 september: Opening expositie S.C. Gastel 60 jaar in "In de Drie Snoeken".

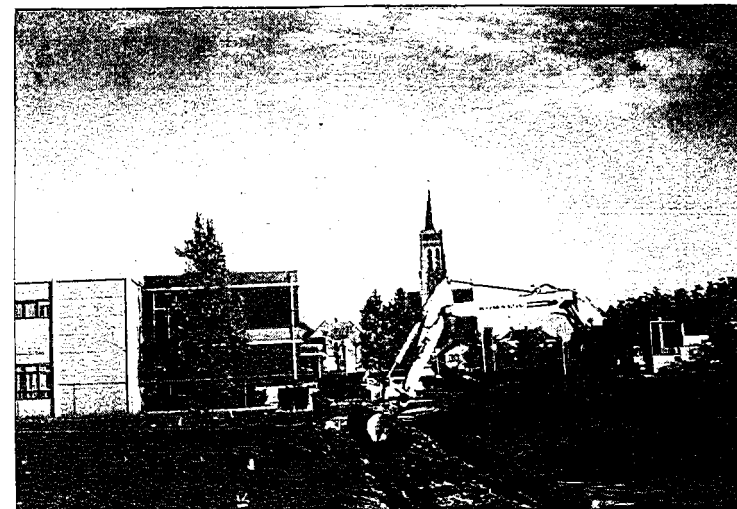
Oktober

2 oktober: Drukbezochte receptie t.g.v. 60 jaar Sportclub Gastel.

20 oktober: Begin van paardentiendaagse in manege Reigershof.
22 oktober: Nieuw voorstel van G.S. van de provincie Noord Brabant. Oud Gastel en Hoeven worden bij Oudenbosch gevoegd. Naar aanleiding van dit advies organiseren Werkgroep Oud Gastel Stampersgat en Samenstichting Stampersgat een tweetal enquêtes. De uitslagen geven aan dat de plaatselijke bevolking liever zelfstandig wil blijven of anders aansluiting wil zoeken bij Fijnaart.
31 Oktober: Korfbalvereniging "Juliana" speelt voor het laatst op haar veld aan de Veerkensweg. Daarna openbare verkoop van graszoden.

SLOOP VAN HET OUDE GEDEELTE
VAN DE SINT BERNARDUSSCHOOL

HET KORFBALVELD WORDT AFGEGRAVEN
T.B.V. HET BBA-STATION

November

- 2 november: Het dievengilde slaat regelmatig toe in Gastel maar nu weet men ook het kerkhof te vinden waar een skimmia geroofd wordt
- 4 november: Opening van Slijterij "Het Raadhuis" aan de Dorpsstraat.
- 6 november: Feestavond bij Gastels Fanfare en Drumband waarbij gehuldigd worden; Toine van den Broek en H. Ruyten.
- 10 november: Regionale kwis van 20 heemkundekringen uit regio West-Brabant van Brabants Heem in Zaal Vogelaaars: Winnaar "Het Land van Gastel.
- 13 november: Songfestival voor Karnavalslied 1994 met als Motto "En Nou un blik Voruit!!" dat gewonnen werd door wijk Nedrobaba.
- 24 november: Ledenvergadering van Heemkundekring met vertoning van een video-band over Parijs.
- 26 November: Kleine LOOS-kwis voor Leerlingen van de basisscholen in onze gemeente.
- 28 november: Pakkercross georganiseerd door Atletiekvereniging THOR uit Roosendaal en Werkgroep Spart "Het Veerke". Winnaar ward Jan de Bart.
Dhr. J. Oomen wordt ridder in de orde van Sint Sylvester, een kerkelijke onderscheiding vanwege zijn verdiensten voor het kerkkoor St. Laurentius.
- 30 november: Sint-Caeciliafeest met huldiging voor de dames van Hassel en van Gils.

December

- 7 december: Trainer Ch. van de Meeberg stopt bij s.c. Gastel. C. van Unen is interim trainer.
- 10 december: Ward en Joost Brand winnen de eerste prijzen bij het Z-paardenspringen.
- 19 december: Xerstmarkt, kersttocht en kerstconcert.
- 23 december: Opening van tentoonstelling "Geboorte en Communie" in "In de Drie Snoeken". Tevens aanbieding van het tiende jaarboek.
- 29 december: Het bejaardentoneel geeft een uitvoering van "Wie wil mijn man?".
- 31 december: Dhr. F. van Merrienboer wint een radfokwis in de studio van Omroep Brabant te Breda.

P. Peeters

Bronnen:

Dagblad de Stem Jaargang 1994.
Sint Laurentiusklok Jaargang 1993.

Brabants Nieuwsblad Jaargang 1993.
Eigen notities.

Aktiviteitenkalender 1993-1994

van Heemkundekring Het Land van Gastel

23 december 1993

Opening tentoonstelling "Geboorte en Communie" in het museum.
Tevens aanbieding van het tiende jaarboek.

30 december

Overlijden van Johanna Zandbergen, Lid van de vereniging.

1 januari

Cornelia van der Horst-Zandbergen, zuster van eerder genoemde Johanna, overlijdt. Ook zij was lid van de Heemkundekring.

25 januari

Feestavond voor de leden van de heemkundekring ter gelegenheid van het koperen jubileum met een lezing van dokter van der Laere over "Trouwen en Houwen in Oost Brabant" en muzikale afsluiting door volksmuziekgezelschap "Smidje Verholen".

29 januari

Evenementenavond in Het Veerhuis. De Werkploeg van Heemkundekring Het land van Gastel krijgt de tweede prijs bij afdeling cultureel.

3 februari

In een van de voorrondes van Laoskwic 3 behaalt het team van Het Land van Gastel de overwinning.

26 februari

Politiek café in Het Veerhuis ter gelegenheid van de gemeenteraadsverkiezingen. De heemkundekring verleent medewerking door een expositie van verkiezingspamfletten in te richten.

1 maart

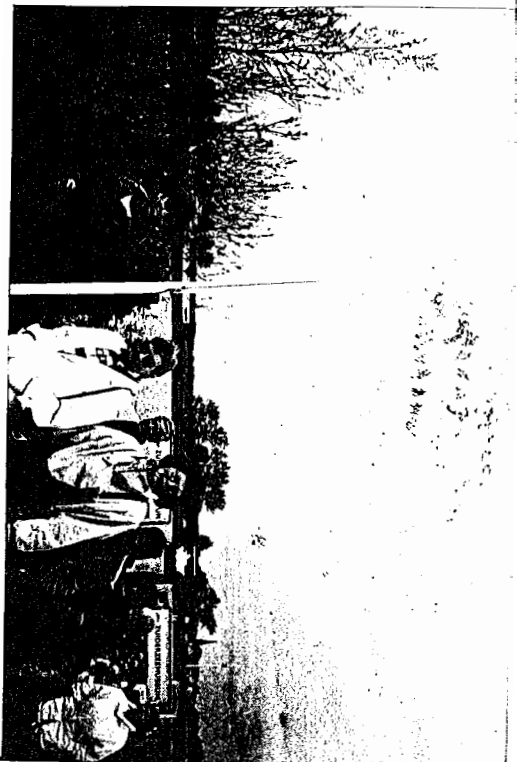
Vergadering van het comite 'Oud Gastel en Stampersgat 50 jaar bevrijd'. De heemkundekring heeft in dit comité een afgevaardigde en verleent medewerking aan het gebeuren.

17 maart

Jaarvergadering van de Heemkundekring. Na de vergadering is er een lezing door Lode Jordaens over vervoer in vroegere jaren. De lezing wordt geïllustreerd met dia's van karrenmuseum "De Kiekenhoeve".

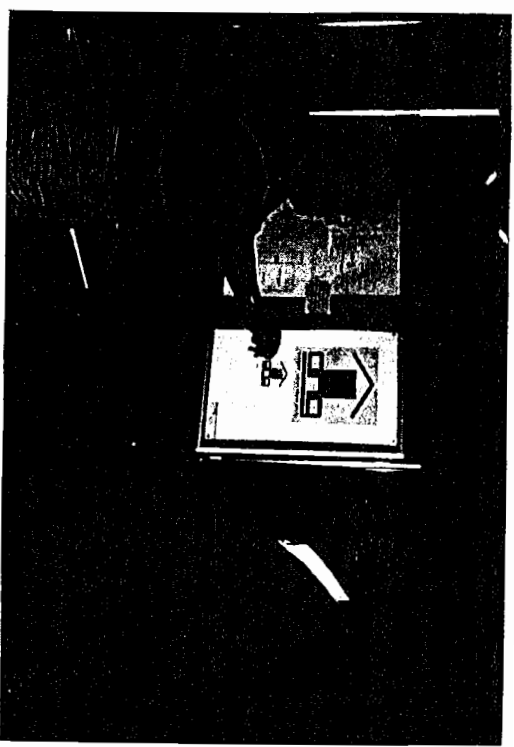
DEC. 1993 - JAN. 1994 TENTOONSTELLING GEBOORTEKARTJES

REIS NAAR ZUIDERZEEUSEUM TE ENKUIZEN OP 1 MEI 1994

MARTIEREI 1994

10 SEPTEMBER 1994 OPEN MONUMENTENDAG
LOGO GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

24 maart

Regionale bijeenkomst Brabants Heem te Oudenbosch.

14 april

Het team van Heemkundekring het Land van Gastel wint de tweede halve finale van de Looskwis.

16 april

Landelijke Museumdag. In het museum is een kleine vlasexpositie ingericht en tevens tentoonstelling van de nieuwste aanwinsten.

28 april

Bijeenkomst van aangeslotenen Brabants Heem te Oirschot.

29 april

Oud-voorzitter F. van Merrienboer wordt ridder in de orde van Oranje Nassau.

1 mei

Excursie naar Enkuizen, waar het Zuiderzeemuseum wordt bezocht. Dit museum bestaat uit een gedeelte binnen en een openlucht gedeelte. Er is van alles te zien over de Zuiderzee met de inpolderingen en de visvangst. Het openluchtgedeelte geeft een indruk van hoe een Zuiderzeedorp er uit zag rondom de eeuwwisseling compleet met in klederdracht gestoken bewoners.

7 mei

Het team van Heemkundekring Het land van Gastel wint voor de tweede maal de Looskwis.

28 mei

Het museum wordt bezocht door de directeur van het museum van Szamotuly in verband met een te houden expositie door szamotuly in december van dit jaar.

29 mei

Kapellekes fietstocht met leden van de heemkundekring.

17-18-19 juni

Marterei. In het museum is er een tentoonstelling ingericht met als onderwerp "Trouwen en Houwen".

11 augustus

Dhr. J. van der Horst, lid van onze vereniging overlijdt.

24 augustus

Dhr. F. van Merrienboer overhandigt namens het gemeentebestuur een lesbrieft aan de scholen in onze gemeente over de oorlogs-jaren. Deze lesbrieft is samengesteld door enige leden van onze heemkundekring voor gebruik op de basisschool.

3 september

Een delegatie van "Het Land van Gastel" neemt deel aan een studiedag "Tussen vrijheid en vrede" in Bergen op Zoom. Deze heeft als onderwerp de activiteiten rondom Brabant 50 jaar bevrijd.

10 september

Open Monumentendag. In het museum is er een expositie over gemeentelijke monumenten. Ook wordt overhandigd het gemeentelijke logo voor monumenten.

17 september

Excursie naar Ingooigem en Kortrijk. In Ingooigem bezoeken we het stijn Streuvels museum. Dit bestaat uit het woonhuis en het atelier van stijn Streuvels, een bekend Vlaams schrijver die ruim tien jaar geleden is overleden. Een bekende roman van hem is "De Vlaschaard". Van te voren is er een koffietafel in "Het Streuvelke". In Kortrijk is er een diner in "Central". We bezoeken er het stadhuis, waar een expositie van België tussen 1940-'44 te bezichtigen is. Ook komen we in verschillende kerken en het begijnhof. Tenslotte bezoeken we het Vlasmuseum. Dit is een oude gerenoveerde boerderij, die in een serie realistische taferelen de vlasbewerking laat zien. Na een stop in wegrerestaurant "Nazareth" komen we weer in Gastel terug. Intussen wordt de feestreceptie 75 jaar de "Konijnenvriend" bezocht door een vertegenwoordiger van onze club.

22 september

Dhr M. van Hassel, lid van onze vereniging overlijdt.

13 oktober

Regionale bijeenkomst Brabants Heem te Zevenbergen

Eind oktober

In het kader van Oud Gastel en Stampersgat organiseert Heemkundekring Het Land van Gastel in samenwerking met Heemkundekring Stampersgat een tentoonstelling over de jaren '40-45 in onze gemeente. Ook wordt medewerking verleend aan de diverse plechtigheden en de optocht. Tevens geeft de Heemkundekring een herdruk uit van het boekje "De bevrijding van Oud Gastel en Stampersgat" door Br. Theophile-Nijman en Dr. Dellepoort.

3 november

Raad van aangeslotenen in oirschot.

10 november

Ledenvergadering met een lezing door Johan Verschuren, weerman van Omroep Brabant.

18 november

Een team van Heemkundekring Het Land van Gasteel neemt deel aan de regionale quiz van Brabants Heem te Zundert. Be eindigt op de tweede plaats achter het team van Wouw.

Enkele bestuursleden bezoeken doorheen het jaar de regionale bijeenkomsten van Brabants Heem.

Vanaf 17 december

Tentoonstelling in samenwerking met museum van Szamotuly.

Eind december

Uitgave van het elfde jaarboek.

P. Peeters.

LEDENLIJST HET LAND VAN GASTEL 1994

Mevr.	M. van Aalst-van Nispen	Oudenbosch	Fm.	L. van Hassel	Oud Gastel
Dhr.	A. Aanraad	Oud Gastel	Fam.	J. Haverhals	Oud Gastel
Fam.	A. Aanraad	Oud Gastel	Fm.	M. Heijmans-Lauwhof	Kruisland
Dhr.	G. Aanraad	Oud Gastel	Fam.	A. Heijnen-Reuvers	Roosendaal
Fam.	G. Aanraad	Oud Gastel	Fam.	A. Heshof	Oud Gastel
fam.	AC. Aanraad	Oud Gastel	Dhr.	P. van der Heyden	Oud Gastel
fam	J. Aanraad	Oud Gastel	Fm.	J. Heynen-van Aalst	Essen(België)
Fam.	H. van Achterberg	Oud Gastel	Dhr.	M. van Hooydonk	Oud Gastel
Fm.	P. Akkermans	Oud Gastel	Fm.	D. de Hoon	Oud Gastel
Dhr.	F.L. Akkermans	Oud Gastel	Dhr.	M. van der Horst	Oud Gastel
Fam.	J.G. Akkermans-Schouw	Oud Gastel	Mevr.	J. van der Horst-Bus	Oud Gastel
Fam.	M. Akkermans-Timmermans	Oud Gastel	Mevr.	J. v.d. Horst	Oud Gastel
Mevr.	M. Akkermans-Werstraten	Oud Gestel	Mevr.	C. Jacobs-Akkermans	Oud Gastel
Mevr.	M. Akkermans-Zandvliet	Oud Gastel	Dhr.	C. Jansen	Oud Gastel
Dhr.	P. Anthonissen	Roosendaal	Dhr.	C. Janssens	Leiden
Fam.	P. van As	Oud Gastel	Fm.	T.M. de Jongh	Oud Gastel
Fam.	W. van As	Oud Gastel	Mevr.	A. de Jong-v.d. Zee	Oud Gastel
Fm.	L. Bartelen	Oud Gastel	Fam.	J. Jongenelen	Oud Gastel
Fam.	A. van Bavel	Oud Gastel	Fam.	J. de Jongh	Oud Gestel
Dhr.	J. van den Berg	Oud Gastel	Fam.	C. van Kalmthout	Oud Gastel
Dhr.	A. v.d. Bergh	Stampersgat	Fam.	E. van Keep	Oud Gastel
Fam.	D. den Biggelaar	Oud Gastel	Dhr.	B. Kempenaars	Oud Gastel
Fm.	J. Blommerde	Oud Gastel	Fam.	A. Kerstens	Oud Gastel
Fm.	J. Bonnerman	Oud Gastel	Dhr.	C. Koenraadt	Oudenbosch
Fam.	A. de Bont	Oud Gastel	Dhr.	A. Koevoets	Oud Gastel
Fam.	P. van den Bos	Oud Gastel	Dhr.	Q. Koevorts	Oud Gastel
Fm.	H. v.d. Bosch	Oud Gastel	Mevr.	E. Koevoets-van Nispen	Oud Gastel
Dhr.	J. van de Bosch	Oud Gastel	Dhr.	J. Kokke	Oud Gastel
Dhr.	Q. Bové	Oud Gastel	Dhr.	M. de Koning	Wouwe Plantage
Fam.	J. Brocatus	Oud Gastel	Fam.	A. Kop-Mies	Standdaarbuiten
Dhr.	W. van den Broek	Stampersgat	Fam.	W. Kop-Speek	Oud Gastel
Fm.	M. Broeren	Hoeven	Fam.	A. Lambregts	Oud Gastel
Fam.	M. Broos	Oud Gastel	Fm.	H. Lambregts	Oud Gastel
Mevr.	C. Broos-Schijvenaars	Oud Gastel	Dhr.	J. Laros	Stampersgat
Mevr.	C. de Bruyn	Oud Gastel	Dhr.	J. Laros	Roosendaal
Dhr.	W. de Bruyn	Oud Gastel	Fam.	F. Lauwen-van Loenhout	Roosendaal
Fam.	A. Bus-van de Vorst	Oud Gastel	Fm.	J. Lauwerijssen	Oud Gastel
Fm.	C. Bus-Rombouts	Oud Gastel	Mevr.	J. van Limbergen	Oud Gastel
Dhr.	W. BUS	Oud Gastel	Fm.	P. v.d. Lint	Roosendaal
Fam.	J. Buursteer	Oud Gastel	Dhr.	M. Lockefair	Oud Gastel
Dhr.	C. van Caulil	Hoeven	Fm.	G. Logt	Oud Gastel
Fm.	C. van Caulil-Franken	Oud Gastel	Fam.	M. Luijkx	Oud Gastel
Fam.	H. Christianen-Mies	Weert	Fam.	A. Luijkx	Oud Gastel
Fam.	R. Corsmit v/d Lindeloof	Oud Gastel	Mevr.	J. Luijten	Oud Gastel
Fm.	A. Damen	Oud Gastel	Fm.	A. Maas	Oud Gastel
Fm.	C. Damen	Oud Gastel	Fm.	C. Magielse	Oud Gastel
Fam.	M. Danen	Oud Gastel	Dhr.	D. Marcelissen	Oud Gastel
Br.	Cornelius Deckers	Oud Gastel	Dhr.	H. Mastboom	Oud Gastel
Dhr.	J. Deijkers	Oud Gestel	Mevr.	M. van Mechelen	Oud Gastel
Mevr.	J. Dorst-Van Loenhout	Oudenbosch	Fam.	R. Meeuwissen	Roosendaal
Fam.	A. Engelen	Oud Gastel	Fm.	P. Melsen	Oud Gastel
Fam.	M. Ernest	Oud Gastel	Fm.	C. van Merriënboer	Oud Gastel
Fm.	F. van Etten	Oud Gastel	Fm.	F. van Merrienboer	Oud Gastel
Mevr.	M. Feddes	Oud Gestel	Fam.	H. van Merrienboer	Oud Gastel
Fm.	F. Geers	Dinteloord	Dhr.	P. van Merrienboer	Oud Gastel
Fm.	C. van Ginneken	Zegge	Dhr.	W. van Merrienboer	Brasschaat (B)
Fm.	F. Goorden	Oud Gastel	Mevr.	Mies-Gijren	Oud Gastel
Fam.	A. Haasnoot	Oud Gastel	Dhr.	J. Moerings	Oud Gastel
Mevr.	A. Hagenaars-Goorden	Oud Gastel	Dhr.	J. Mol	Oud Gastel

Dhr. P. Nagelkerke Oud Gastel
 Fm. A. van Nes Oud Gastel
 Fm. M. van Nispen Hoeven
 Dhr. P. van Onzenoort Oud Gastel
 Fm. J. Oomen Oud Gastel
 Dhr. H. van Oosterhout Oud Gastel
 Fam. J. van Oosterhout Oud Gastel
 Fm. B. v. Oosterhout-v/d Ber Oud Gastel
 Mevr. G. van Opdorp-Vooghden Oud Gastel
 Fm. J. Paantjens-v. Eekelcn Oud Gastel
 Mevr. L. Paantjens-Laanen Oud Gastel
 Dhr. H. Peeters Oud Gastel
 Dhr. L. Peeters Oosterhout
 Fm. P. Peeters Oud Gastel
 Fm. A. van Poeyer Oud Gastel
 Fam. C. Poppelaars Oud Gastel
 Fm. M. Raasveldt Oud Gastel
 Fm. W. de Reyer Oud Gastel
 Dhr. P. Ribbens Bunde
 Fam. L. Ribbens Goirle
 Fam. J. Rockx Oud Gastel
 Fm. M. Rockx Oud Gastel
 Dhr. P. van Roemburg Stampersgat
 Fm. M. de Rooy Oud Gastel
 Fam. P. Roozen-Antens Oud Gastel
 Fm. P. Rossou Oud Gastel
 Fam. W. van Rijsbergen Oud Gastel
 Dhr. J. van Rijsbergen Roosendaal
 Dhr. H. van Rijsbergen Apeldoorn
 Fam. P. Rijsdijk Oud Gastel
 Fam. M. Rijsdijk Oud Gastel
 Fm. F.P. Schellekens Oud Gastel
 Fam. A. Schepers Oud Gastel
 Fam. C. Schoonen-Bierbooms Oud Gastel
 Fam. H. Schouw Oud Gastel
 Mevr. E. Schouw-Akkermans Oud Gastel
 Fam. C. Schrauwen Oud Gastel
 Fam. A. Schijvenaars Oud Gastel
 Fam. J. Sep Oud Gastel
 Dhr. M. Speek Stenden (BRD)
 Mevr. E. v. Sprundel-Perdaems Oud Gastel

Dhr. C. Stange Oud Gestel
 Dhr. A. Sweere Oud Gastel
 Fam. J. Tak Oud Gastel
 Fam. J. Tok Oud Gastel
 Dhr. J. Theunissen Oud Gastel
 Dhr. J. van Tiggelen Oud Gastel
 Dhr. A. Timmermans Oud Gastel
 Mevr. M. Timmermans-Buijs Oud Gastel
 Dhr. A. Traets Roosendaal
 Fam. J.D. Traets Wijchem
 Mevr. AC. van Unen Oud Gastel
 Fm. J. Uytdewilligen Oud Gastel
 Fam. M. v.d. Veeken Oud Gastel
 Fm. U. Veraart Oud Gastel
 Fm. H. Veraart Oud Gastel
 Fam. C. Vermeulen Oud Gastel
 Fm. C. Vermunt-Buckens Oud Gastel
 Fam. C. Verstraten-Mies Oud Gastel
 Fam. B.A. Verwer Oud Gastel
 Mevr. C. de Veth-Somers Oud Gastel
 Fam. A. Voeten Oud Gastel
 Fam. F. Vogelaars Oud Gastel
 Fam. J. Vonk-Noordegraaf Oud Gastel
 Fam. B. Voorbraak-Goossens Oud Gastel
 Fam. C. van der Vorst Oud Gastel
 Fm. J. van der Vorst Oud Gastel
 Fam. L. van der Vorst Oud Gastel
 Mevr. C. Vromans-Speek Oud Gastel
 Fam. A. de Vugt-Balemans Oud Gastel
 Fam. P. Vugts Oud Gastel
 Fam. J. Wagemakers Oud Gastel
 Fam. R. van Wees Oud Gastel
 Fam. J. Wezenbeek Oud Gastel
 Fam. W. Willemse-van Nispen Oud Gastel
 Fam. C.P. de Wit Oud Gastel
 Fam. J. Witvoet Oud Gastel
 Dhr. H. Zandbergen Oud Gastel
 Fm. D. van Zuylichem Oud Gastel

INFORMATIE HEEMKUNDEKRING HET LAND VAN GASTEL

De vereniging, de Heemkundekring 'Het Land van Gastel', stelt zich ten doel:

- a. Het dorp Oud Gastel en haar inwoners op elk gebied dat onder heemkunde valt, te bestuderen en te onderzoeken.
- b. In brede kring belangstelling te wekken voor de geschiedenis van Oud Gastel en de bevolking.
- c. Te ijveren voor het behoud van het eigen karakter en de schoonheid van Gastel en omgeving.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door:

- A. Het houden van vergaderingen, lezingen en excursies.
- B. Het benaderen van en samenwerken met instanties en personen, die kunnen helpen het gestelde doel te bereiken.
- C. Het verzamelen van voorwerpen en geschriften, die betrekking hebben op heemkunde in de ruimste zin.

(Statuten der Heemkundekring artikel 2)

'In de Drie Snoeken

De Heemkundekring, opgericht 25 november 1980, beschikt over een eigen werklokaal, archief en tentoonstellingsruimte in het pand 'In de Drie Snoeken', Dorpsstraat 50 te Oud Gastel.

Hier komt elke donderdagavond een vaste kern van leden bijeen om voorkomende werkzaamheden te verrichten.

Het museum is dan tevens geopend voor belangstellenden van 19.00 tot 21.00 uur. Op andere tijden na telefonische afspraak.

Jaarkontributie

De jaarkontributie bedraagt:

f 27/50 per persoon

f 40,00 per gezin

f 15,00 jeugdleden (tot 18 jaar)

Bankrelatie

Bankrekening Rabo : 14 11 37 126

U kunt bellen of schrijven:

1. Als u zich op wilt geven als lid.
2. Als u informatie wilt hebben.
3. Voor het ophalen van materialen ander andere boeken, foto's, bidprentjes, gereedschap, enzovoort.

Bestuur:

- Broeder Cornelius Deckers, voorzitter
Kerkstraat 67^A, telefoon 1776.
- P. Rijsdijk, secretaris
De Biestraat 4, telefoon 1731.
- P. Peeters, penningmeester
Van Glymesstraat 16, telefoon 1730.

